

DET TREDJE RIKET

AV JOHANNES ÖHQVIST

SÖDERSTRÖMS

DET TREDJE RIKET

JOHANNES ÖHQUIST

DET TREDJE RIKET

HELSINGFORS
SÖDERSTRÖM & C:o FÖRLAGSAKTIEBOLAG

Tammerfors
Tammerfors Handelstryckeri
1 9 4 0

INNEHÅLL:

F Ö R O R D

I sitt tal vid pressmottagningen i Génève den 28 oktober 1933 yttrade riksminister dr Goebbels bl. a. följande: »Nationalsocialismens problem är så nytt och dess praktiska gestaltande t. o. m. i Tyskland så utan motstycke i historien, att det erfordras ett intensivt studium av denna rörelse för att man skall kunna uppbringa någon förståelse eller ens välvilja för densamma. Ty i själva verket göres genom nationalsocialismen ett enastående och aldrig tidigare prövat försök att forma ett folks öde enligt andra metoder än de hittills brukliga.»

Utlänningen, som ej varit i tillfälle att med egna ögon övertyga sig om på vilket sätt den nationalsocialistiska rörelsen återspeglar sig i det tyska folkets breda lager, bör akta sig för att fälla ett förhastat omdöme om denna rörelse. Framför allt borde de intellektuella skikten utom Tyskland, vilka så helt leva i bannet av traditionella politiska föreställningar, vinnlägga sig om den självbehärskning och det tålamod, som erfordras för ett sakligt studium av en företeelse, vilken på några få år själsligen förvandlat ett helt folk och bragt det ekonomisk hälsa och vars verkningar äro kännbara långt utanför det egna landets gränser. Detta vore så mycket mera på sin plats, som dessa intellektuella skikt ju anse objektivitet, tolerans och sinne för rättvisa höra till sina speciella dygder.

Denna boks uppgift är att förmedla ett sådant sakligt

studium. Den har inga propaganda- eller polemiska avsikter, utan vill i främsta rummet opartiskt redogöra för fakta. Verkligheten talar ett så ärligt och övertygande språk, att beröm eller tadel skulle verka enbart förvillande. Då i framställningen inflätas omdömen, inskränka de sig i huvudsak till uppgifter om utlänningars personliga erfarenheter. De ingå oftast i noterna eller anmärkningarna, vilka tillfogats, icke enbart för att befria texten från detaljer och göra den mera lättläst, utan framför allt i avsikt att ge boken karaktären av ett tillförlitligt uppslagsverk. Till grund för framställningen ligger huvudsakligen nationalsocialistiska och framför allt officiella källor.

Materialet och källorna (historia, statistik, lagar samt eventuella reformer och förändringar) ha, i den mån det visat sig nödigt, följts och beaktats ända till de under innevarande vår publicerade förordningarna. Denna del av boken, som sålunda rör ting, vilka äro underkastade förändringar, är dock icke att betrakta som den väsentligaste. Huvudvikten bör tvärtom läggas vid de avsnitt, som behandla de grundläggande problemen samt den uppbyggande organisationen, vilka icke äro beroende av tiden.

Hvitträsk, i november 1939

Johannes Öhquist.

I. VÄRLDSKRIGETS VERKNINGAR

1. Sammanbrottet.

Den 18 juli och 8 augusti 1918 äro den i Frankrike kämpande tyska arméns svarta dagar. Hundratals fientliga tanks, inhöljda i konstgjord dimma, genombryta den tyska fronten. Genom snabba och skickliga återtågsrörelser lyckas tyskarna dock om och om igen intaga nya försvarsställningar. Men då inträffar något oväntat. Trupper, som gå till motangrepp, beskyllas av andra som »strejkbrytare» och »krigsförlängare». Trots detta kämpar hären vidare. Icke för att förlänga kriget utan för att göra fienden benägen för en acceptabel fred. Enligt Hindenburgs åsikt är detta möjligt, blott den tyska hären lyckas hålla sig kvar på fransk mark.

Armén drager sig efterhand tillbaka till den mäktiga försvarslinje, från vilken de stora offensiverna i mars och maj 1918 utgingo, av vilka den förra förde de tyska trupperna till närheten av Amiens, den senare åter till Marne. Men nu hade amerikanarna kommit. En miljon av dem stå redan i juni i Frankrike. I juli komma ytterligare 300 000. I september insättes en fruktansvärd fientlig anstormning mot de tyska ställningarna. Dock, fronten håller fortfarande.

I januari 1918 hade Förenta Staternas president i ett budskap till kongressen framlagt ett fredsprogram i fjorton punkter. Den 29 september fordrar den högsta tyska

härledningen att ett fredsanbud sändes till Wilson på grundvalen av dessa fjorton punkter. Men i Berlin är man upptagen av helt andra frågor. I riksdagen ligga partierna i fejd med varandra. De inrepolitiska frågorna synas dem långt viktigare än det, som sker vid fronten. Den 2 oktober telegraferar högsta härledningen till Berlin, att man måste handla inom tjugofyra timmar, såvitt ej fienden skall komma underfund med den tyska frontens svaghet. Den uppmanar därför partierna att genom ett enigt, beslutsamt uppträdande göra det möjligt att erhålla en för Tyskland antagbar fred.

Detta budskap blir till följd av förräderi i förvanskad form överlämnat till fienden. Följande dag, den 3 oktober, lyckas man äntligen bilda en ny regering bestående av företrädare för socialdemokraterna, framstegspartiet och det katolska centrumpartiet. Den nya regeringen sänder president Wilson en not, i vilken den erbjuder fred och föreslår ögonblickligt vapenstillestånd. Men nu är det för sent. De allierade äro på det klara med, huru det står till i Tyskland, och fortsätta sin offensiv. Den tyska hären drager sig i full ordning tillbaka till Hermann-Hunding-Brunhildställningen. Fiendens anfallsvilja avmattas. Han inser, att den tyska hären fortfarande är obesegrad.

Men i Tyskland griper revolutionen mer och mer omkring sig. På Spartakusförbundets rikskonferens i Gotha den 7 oktober fattas beslutet att bilda ett arbetar- och soldatråd. Sovjets ambassadör understöder omstörtningen med pengar och flygblad. På socialdemokratisk uppfordran blir Karl Liebknecht frigiven ur fängelset, och den 20 oktober skriver det socialdemokratiska huvudorganet »Vorwärts»: »Tyskland skall — det är vår fasta vilja — för alltid stryka sin krigsflagga, utan att för sista gången ha hembragt den segerrikt.» Wilson och den tyska socialdemokratin fordra kejsar Wilhelms avsättande och monarkins avskaffande.

Under tiden avfalla Tysklands förbundna och sluta vapenstillestånd med ententen. I slutet av oktober inleder fienden en ny storoffensiv mot de tyska ställningarna. Hären går med obruten disciplin och i slutna formationer tillbaka till Antwerpen-Maasställningen. Men i hemlighet är revolutionen nu i full gång. Dess första handling mot den egna armén består i att avskära dess ammunitions- och livsmedelstillförsel. I början av november hissa alla krigsfartyg den röda flaggan. I Bayern proklameras republiken av en judisk litterat, som kallar sig Kurt Eisner, men vars egentliga namn är Kosmanowsky. Den 5 november meddela de allierade, att de önska mottaga en tysk delegation för att till den överlämna vapenstilleståndsvillkoren. Den 9 november övertager det socialdemokratiska partiets ordförande, Fritz Ebert, regeringen. Några dagar tidigare hade han sänt Erzberger till Compiègneskogen för att mottaga vapenstilleståndsvillkoren.

Tidigt på morgonen samma dag lämnar kejsar Wilhelm stora högkvarteret och beger sig till Holland. En dag senare abdikerar kejsar Karl. Några veckor därpå följer kejsar Wilhelm hans exempel och löser sina undersåtar från deras trohetsplikt.

Angående vapenstilleståndsvillkoren tillåtes ingen diskussion, de måste utan invändningar antagas eller förkastas. De lyda som följer:

Utrymning av Nordfrankrike, Belgien och Elsass-Lothringen inom 15 dagar.

Utrymning av Rhenlandet inom ytterligare 16 dagar.

De allierade trupperna besätta Tyskland väster om Rhen samt en zon med 30 kms radie öster om Rhen, kring brohuvudena vid Köln, Koblenz och Mainz.

Utrymning av en 10 km bred zon öster om hela Rhen.

I öster draga sig de tyska trupperna bakom 1914 års gräns.

Utlämning av: 5.000 kanoner, 25.000 maskingevär,

3.000 minkastare, 1.700 flygmaskiner, 5.000 lokomotiv, 150.000 järnvägsvagnar och 5.000 lastautomobiler. Samtliga undervattensbåtar, 6 pansarkryssare, 10 linjeskepp, 8 små kryssare och 50 torpedbåtar av nyaste typ interneras i allierad hamn. Alla allierade krigsfångar i Tyskland utlämnas, men de tyska krigsfångarna i de allierade länderna förbli i fångenskap tills fred slutits. Blockaden mot Tyskland förblir bestående.

Erzberger skriver under.

Då den tyska hären, under Hindenburgs insiktsfulla ledning, återkommer till hemlandet, finner den där ett tillstånd, som trotsar all beskrivning. Landet är utblottat på livsmedel, befolkningen försvagad av hunger, ungdomen förgiftad av lögnaktig hets. Pöbelhopar slita från soldaterna deras svart-vita-röda kokarder och axelklaffarna från officerarna. Massorna behärskas av den oavhängiga socialdemokratin och Spartakusförbundet under ledning av Liebknecht, Rosa Luxemburg och Radek, vilka eftersträva en rådsdiktatur enligt ryskt mönster. Endast enstaka, mindre delar av frontarmén hålla ännu ihop. Regeringen, som för några dagar sedan förrådde dem, måste nu begära deras hjälp mot den fullständiga omstörtningen. Inbördeskriget står för dörren.

2. Versailles.

Vapenstilleståndet beviljades av de allierade för en så kort tid, att tyskarna i mitten av januari 1919 måste begära dess förlängning. Förlängningen beviljades, men blott på det villkor, att 53.000 lantbruksmaskiner utlämnades.

Den 19 januari 1919 ägde valen till nationalsförsam-

lingen rum. De 421 platserna skulle delas mellan 6 partier. Socialdemokraterna, centrum och det demokratiska partiet innehade det avgörande flertalet och kallade sig »Weimarkoalitionen», enär nationalförsamlingen sammanträdde i Weimar. Några dagar efter sin sammankomst valde nationalförsamlingen Fritz Ebert till den tyska republikens president.

Redan i början av sin verksamhet måste regeringen och folkrepresentationen taga ställning till några pinsamma frågor. Till Weimar anlände en delegation från Elsass-Lothringen för att inför nationalförsamlingen tala för Elsass-Lothringens självbestämningsrätt (Wilsons fjorton punkter!). Delegationen blev ej ens mottagen, ty man fruktade att därigenom stöta Frankrike. I Österrike åter hade den provisoriska nationalförsamlingen redan i november under folkets jublande bifall beslutit, att »Tysk-Österrike är en beståndsdel av den tyska republiken.» I anslutning härtill gav man § 61 i Weimarförfattningen följande lydelse: »Tysk-Österrike erhåller efter sin anslutning till det tyska riket rätt att deltaga i riksrådet med ett röstantal motsvarande dess befolknings storlek.»

Den 12 mars 1919 förnyade Tysk-Österrikes nationalförsamling sitt beslut från november, i det den gav art. 1 i den österrikiska författningen denna formulering: »Tysk-Österrike utgör en del av det tyska riket.» Men nu vågade nationalförsamlingen i Weimar icke längre förverkliga § 61. Tysk-österrikarna uppmanades icke ens att deltaga i den tyska nationalförsamlingens verksamhet. Förklaringen härför fick man senare genom art. 80 i Versaillesfördraget samt art. 88 i diktatet i St Germain,[1]) i vilka förklarades, att Österrike utgjorde en oberoende stat och att Tyskland ägde erkänna dess suveränitet som okränkbar. På ententens befallning måste Tyskland stryka § 61 och Österrike § 1 ur sina författningar. Den amerikanske statssekreteraren för utrikesärenden, Lansing,

skriver i sina memoarer: »Ett tydligare förnekande av den föregivna självbestämningsrätten låter knappast tänka sig än detta förbud mot det tysk-österrikiska folkets nästan enstämmiga önskan att få ansluta sig till Tyskland.»[2]) Att de, som uppgjorde Versaillesfördraget för övrigt icke själva hade riktigt rent samvete, då de avfattade artikel 80, bevisas av att de avslutade densamma med följande ord: »Endast i det fall, att folkförbundet medgiver en förändring...» Det österrikiska folket har icke inväntat detta medgivande, utan fullbordade genom eget beslut anslutningen till Tyskland den 12 mars 1938.

Under våren och sommaren 1919 härskade i Tyskland förhållanden, som läto befara utbrottet av ett inbördeskrig i hela riket. I Berlin hade visserligen Spartakusupproret blivit kuvat i januari samt Karl Liebknecht och Rosa Luxemburg skjutna, men i de flesta av storstäderna uppflammade ständigt nya oroligheter och revolter. Plundringar, överfall och mord hörde till ordningen för dagen. Tysklands motståndare togo inga hänsyn härtill. Tvärtom! I februari, innan vapenstilleståndet ännu gått till ända, måste Tysklands hela handelsflotta utlämnas, och då vapenstilleståndet några veckor senare ännu en gång förnyades, beviljade ententen detta blott på det villkor, att Tyskland icke fick göra något motstånd mot de i riket inträngande polska friskarorna. I München regerade den oavhängige socialdemokraten Kurt Eisner, som var en stamkund i bohém- och litteratörkaféerna i stadsdelen Schwabing. Han mördades den 21 februari, men den 7 april upprättade spartakisterna med bistånd av socialdemokraterna en rådsrepublik och hemsökte befolkningen med mord och plundringar, tills frikåren Epp efter flere dagars strid lyckades göra slut på detta skräckregemente.

Medan enstaka fosterländskt sinnade grupper, sammansatta av frontsoldater och ledda av unga officerare, försökte släcka de överallt uppflammande brandhär-

darna, begav sig den tyska fredsdelegationen under ledning av utrikesministern, greve Brockdorff-Rantzau, till Paris och överräckte där ett 443 sidor omfattande motförslag, som angav de yttersta gränserna av de medgivanden, till vilka Tyskland såg sig i stånd att gå. Ententen tog knappt notis om detta förslag. Den önskade överhuvudtaget inte förhandla, utan dikterade blott, och Tyskland hade endast att underkasta sig. Den medgav blott en folkomröstning i vissa av de områden, den först fordrat att Tyskland utan vidare skulle avstå från, som t. ex. Oberschlesien.

När fredsfördraget slutligen i maj månad överlämnades och dess innehåll blev känt i Tyskland, väckte det en oerhört upprörd stämning.[3]) Folket fordrade att det skulle avböjas. I aulan i Universitetet i Berlin föranstaltades en stor demonstration mot Versailles. Rikskansler Scheidemann förklarade, att den hand skulle förtorka, som undertecknade detta fördrag. Endast den oavhängiga socialdemokratin ställde till ett demonstrationståg till förmån för diktatets omedelbara accepterande. Ja, också centrumrepresentanten Erzberger utvecklade en ivrig verksamhet för att förhindra ett förkastande. Regeringen bemödade sig om att ur fördraget få struket åtminstone bestämmelserna, att Tyskland skulle erkänna sin ensamskuld till kriget samt att de s. k. »krigsförbrytarna» skulle utlämnas. Ententen var dock obeveklig och fordrade obetingad underkastelse. Den 23 juni 1919 antog nationalförsamlingen fredsfördraget med socialdemokraternas, de oavhängiga socialdemokraternas, centrumpartiets och demokraternas röster. Samma dag uppbrände friskaror och studenter på Unter den Linden i Berlin de i kriget 1870—71 erövrade franska fanorna för att de icke skulle kunna utlämnas till Frankrike, vilket krävdes i fredsfördraget. Fem dagar senare undertecknades fördraget i Versailles, i samma spegelsal, där fyrtioåtta år tidigare det tyska riket högtidligen proklamerats.

Greve Brockdorff-Rantzau vägrade att underteckna fördraget. Han ville i nationalförsamlingen hålla ett tal mot detsamma, men blev aldrig i tillfälle därtill, ty han störtades därförinnan. Detta tal vittnar om en sådan profetisk framtidsblick, att ett litet utdrag ur detsamma må anföras: »De fördelar», förklarar Brockdorff-Rantzau, »som vi vilja tillförsäkra oss genom att underteckna våra motståndares diktat, skulle bliva av mycket kort varaktighet, ty den fred man nu erbjuder oss är omöjlig att bära och ouppfyllbar. Man invänder härtill: just därför kan man lugnt underteckna den, ty det som är ouppfyllbart, behöver heller icke uppfyllas... Nej, mina damer och herrar, om vi underskriva denna skuldsedel, kommer den att indrivas med hela den ihärdighet varav våra i sina politiska och ekonomiska intressen hotade motståndare äro mäktiga. Vi skola icke kunna komma lös från detta skuldfängelse, förrän vi betalat den sista skärven. Och det värsta blir, att vi aldrig skola kunna prestera det vi lovat, att vi alltid skola stå där som den opålitliga gäldenären. Man kommer ständigt att kunna pålägga oss nya straff, emedan vi icke i rätt tid erlagt de gamla böterna. Och om vi visa oss upprörda däröver, skola de förete oss vår egen underskrift och svara: Ni ha själva velat det.»

Då fredskonferensen öppnades den 19 januari 1919 förklarade Poincaré: »Vi kräva endast rättvisa, rättvisa i de territoriella frågorna, rättvisa i de finansiella frågorna... Rättvisa utesluter alla drömmar om erövring och imperialism, den utesluter varje ringaktning för nationernas vilja eller en villkorlig byteshandel med provinser mellan staterna, alldeles som om människorna vore pjäser i ett schackspel.»

Versaillesfreden skulle visa, huru dessa löften förverkligades.

Versaillesfördragets 440 paragrafer kunna givetvis icke återgivas här. Till största delen äro de okända i den övriga

Tredje rikets symbol.

Adolf Hitler. Foto Heinrich Hoffmann, Berlin.

världen. Blott några enstaka huvudpunkter erinrar man sig ännu, såsom t. ex. att Tyskland förlorade alla sina kolonier, att det icke fick lov att ha mer än 100.000 soldater,[4]) att värnplikten avskaffades, att undervattensbåtar och luftstridskrafter förbjödos o. s. v. Men där funnos även enskilda bestämmelser, som ingen utanför Tyskland längre tänker på och antagligen ej heller tidigare fäste sig vid. Av dessa må några av de viktigaste i korthet anföras, för att läsaren må kunna förstå den verkan de utlöste i Tyskland.

I väster, norr och öster avskildes stora delar tyskt land, dels omedelbart, dels gjordes avskiljandet beroende av en föregående omröstning. Det tyska riksområdet minskades med 13 %, 6½ miljon tyskar och 10 % av det gamla rikets invånare kommo under främmande herravälde och tjugotusen km nya gränser uppdrogos, utan den ringaste kännedom om lokala förhållanden. På många ställen drogs den nya gränsen mitt igenom en bondgård eller mitt igenom ett boningshus. 68 avskurna järnvägslinjer, 144 spärrade härvägar, 722 andra trafikvägar ledde nu ut så att säga i tomma intet. Det var icke blott med ignorans, som man här gick till verket, utan också med en direkt ond vilja: sålunda fabricerade Tardieu en adress från 150.000 i Saarområdet boende fransmän, vilka hos den amerikanske presidenten anhöllo om att bli befriade från det preussiska oket. Före kriget funnos i Saarområdet icke fullt 2.000 fransmän, med andra ord icke ens 1 %. Den polska korridoren skulle icke allenast förskaffa Polen tillträde till havet, utan tillika förebygga varje möjlighet till samförstånd mellan Tyskland och Polen. I april 1919 förklarade Wilson: »Frankrikes enda verkliga intresse för Polen består i att försvaga Tyskland genom att tillerkänna Polen landområden, till vilka det ej har någon rätt.» Alla stater runtom det stora Tyskland, Danmark, Belgien, Frankrike, Italien, Jugoslavien, Tjeckoslovakien, Polen och Litauen, erhöllo genom Ver-

sailles tysk jord och tyska invånare, på det att de alla, för att få behålla sina nyförvärv, icke skulle kunna komma på fredlig fot med Tyskland. Segrarna tycktes faktiskt besjälas av den åsikt, som Clemenceau formulerade i orden: Det finnes 20 miljoner tyskar för mycket i världen.

Till dessa landavträdelser kommo ytterligare leveranser av sakvärden och andra prestationer såväl som förluster, vilka ännu tydligare än allt det andra buro prägeln av att vara avsedda som straff.

Genom de avskilda områdena förlorade Tyskland 15 % av sin spannmålsproduktion, 17% av potatisproduktionen, 30 % av koltillgångarna, 80 % av sina järntillgångar, 70 % av sina zink- och 25 % av sina blytillgångar. Tyskland måste förbinda sig att under fem år årligen på egen bekostnad bygga 200 000 ton skepp för ententen och under tjugo år leverera 23 miljoner ton kol. Vidare skulle ententen erhålla 700 avelshingstar, 35.000 stoföl, 4.000 tjurar, 140.000 mjölkande kor, 40.000 kvigor, 1.200 bockar, 120.000 får, 10.000 getter och 15.000 suggor. Vidare krävdes, att Tyskland omedelbart skulle utleverera hälften av sina färgämnesförråd samt därefter ända till år 1925 icke mindre än 25 % av färgproduktionen samt därjämte en mängd uppräknade förråd av möbler, byggnadsmaterial o. s. v.

Hela den i det fientliga utlandet placerade tyska folkförmögenheten, d. v. s. kapital, fastigheter, företag, skepp, rättigheter, koncessioner, patent etc. blev beslagtagen. Man bemäktigade sig de små spararnas depositioner i de tyska utlandsbankerna. Man förklarade för ogiltiga samtliga förkrigsfördrag, fordringar, leveransöverenskommelser, o. s. v., vilkas fullgörande, enligt tidigare bruk, ansetts avbrutna blott för krigstiden. Utom ersättning för skadegörelse å själva de områden, som varit krigsskådeplats, skulle Tyskland betala pensioner och krigsunderstöd åt enskilda personer i de allierade länderna, och Belgien ägde få ersättning för de lån det erhållit av sina

förbundna. Beträffande handeln måste Tyskland bevilja ententeländerna mest gynnad nations rättigheter samt under flere år medgiva dem tullfrihet. Det skulle icke äga rätt att förbjuda import från ententeländerna, och dessas flygtrafik skulle i Tyskland ha samma rättigheter som Tysklands egen. Den del av floderna Elbe, Oder, Memel och Donau, som flyta genom Tyskland, blev internationaliserad. Blockaden mot det hungrande Tyskland skulle upprätthållas ännu en längre tid. Herriot kallade denna politik »det ekonomiska världskriget».

För att dessa 440 tvångsartiklar skulle få ett sken av rättvisa, tvangs Tyskland att erkänna sin ensamskuld till kriget. Det oavhängiga socialdemokratiska partiet bemödade sig om att skaffa ententen bevis för att Tyskland var skyldigt, och Kurt Eisner publicerade redan i november 1918 »avslöjanden», i vilka han, på grundvalen av godtyckliga, ur sitt sammanhang lösryckta brottstycken av officiella redogörelser och telefonsamtal, som han dessutom egenmäktigt förkortade, försökte bygga upp en bevisföring för att Tyskland verkligen bar skulden till kriget. Stödjande sig på denna legend om Tysklands ensamskuld till kriget gjorde ententen upp en förteckning över s. k. krigsförbrytare och krävde av Tyskland deras utlämnande. Främst på denna förteckning stodo kejsaren, Hindenburg och Ludendorff. Frankrike och Belgien fordrade utlämnande av ytterligare 334, England av 100 och de övriga ententestaterna av ett i motsvarande grad mindre antal personer. Då den tyska regeringen vägrade sitt bifall härtill, fordrade segrarna, att de av dem nämnda personerna skulle dömas av riksrätten i Leipzig, men förbehöllo sig samtidigt rätt att efterpröva domen. Den av skräck och ängslan förlamade nationalförsamlingen accepterade denna fordran genom en lag av den 5 mars 1920. Av 45 inför riksrätten prövade fall lämnade denna 35 därhän, frikände 6 och dömde 4. Därefter avstod man i all tysthet från att fullfölja detta nesliga förfarande.

En vecka före Versaillesfördragets undertecknande lät den tyske amiralen Ludwig von Reuter sänka den i Scapa Flow internerade tyska flottan för att fienden icke skulle få övertaga den.

Den 28 juni 1919, nästan åtta månader efter fientligheternas inställande, undertecknades freden i Versailles.

Amerika undertecknade visserligen fredsfördraget, men senaten vägrade ratificera det. Först den 25 augusti 1925 slöts särfred mellan Förenta Staterna och Tyskland. Förenta Staterna avböjde även att inträda i det på grundvalen av president Wilsons förslag grundade folkförbundet, emedan de ansågo att detta nya organ endast spelade rollen av ett verktyg för segrarmakterna i deras strävan att upprätthålla de genom Versaillesfreden skapade förhållandena i Europa.

3. Skadestånd och sanktioner.

Alla de betalningar och leveranser vi uppräknat här ovan utgjorde dock icke på långt när den största delen av allt vad Tyskland, enligt Versailles-fördraget, var tvunget att prestera. Ännu återstodo skadestånd i reda pengar samt de varuleveranser genom vilka Tyskland som ensamskyldigt ägde svara för världskrigets ekonomiska likvidering. Om Tyskland icke ville eller kunde betala reparationerna, grep man till s. k. sanktioner, d. v. s. tvångsåtgärder för reparationernas indrivande. Dessa sanktioner skulle gälla som rättshandlingar och icke som fientliga aktioner, och ändamålet med dem var att giva Tyskland.

Att Tyskland omöjligt kunde uppfylla Versaillesförententen rätt att även i fredstid militärt besätta delar av

dragets bestämmelser, visste Frankrike naturligtvis lika bra som alla de andra. Men Frankrike önskade just ouppfyllbara villkor. Vid fredsförhandlingarna förklarade sålunda Clemenceau: »Efter femton år har Tyskland ej uppfyllt alla villkor i fredsfördraget och om femton år kunna vi säga: »vi stå vid Rhen och vi stanna vid Rhen.» Isvolski åter hade i en rapport den 13 oktober 1914 konstaterat, att »Frankrike ville ha Rhen och önskade Tysklands krossande». Endast Lloyd George varnade i ett i Fontainebleau den 26 mars 1919 daterat memorandum: »Vi kunna icke ernå båda: att stycka Tyskland och vänta att det skall betala.» Men Poincaré förklarade den 26 juli 1922 inför ett antal kända franska tidningsmän: »Det enda medlet att rädda Versaillesfördraget är att vi hindra våra motståndare, de besegrade, att hålla det. Om Tyskland skulle uppfylla sina i Versailles gjorda förbindelser, vore det förbi med vår armés styrka och vi finge lov att avväpna.»

För att säkerställa uppfyllandet av reparationerna besattes hela vänstra Rhenstranden. Kostnaderna för ockupationen måste Tyskland bära. De hade vid slutet av år 1923 stigit till 1.350 miljoner guldmark. I nionde delen av Versaillesfördraget bestämdes, att ett internationellt utskott skulle fastställa storleken av alla betalningar och meddela sina beslut till den 1 maj 1921. Detta var en svår uppgift. De allierade i Europa hade nämligen tagit upp enorma lån i Amerika, och vågade icke låta sina segerdruckna folk få en klar uppfattning om dessas storlek. Folken tröstades därför med den bekväma frasen: »Le boche payera tout» — bochen skall betala allt! (»boche» betyder även »svin» på franska.) Förgäves brydde man sina huvuden med att bestämma, huru hög den summa skulle bli som Tyskland slutligen ägde erlägga, och för säkerhets skull började man genast med astronomiska tal. Lord Cunliffe, chefen för Englands bank, krävde 480.000.000.000 guldmark, medan Frankrikes fi-

nansminister Klotz redan var anspråkslösare och nöjde sig med 300 miljarder guldmark, som skulle betalas inom 34 år.

Den 15 september 1919 började den interallierade reparationskommissionen (»Repko») sin verksamhet i Berlin. Den hade, liksom de andra övervakningskommissionerna, till uppgift att se till, att Tyskland noggrant uppfyllde sina förpliktelser.

Kriget med sina miljoner döda och sårade hade berövat Tyskland dess bästa mannakraft. Hungerblockaden mot civilbefolkningen, som ententen med den grymmaste hänsynslöshet upprätthållit långt efter kriget, hade försvagat den tyska folkkroppen ända till uppgivelsens gräns. Nu uppträdde ännu en bödel, som folket ej såg och vars syften och sätt att gå till väga det knappast förstod, men vars grepp det kände allt hårdare kring sin strupe — »Repko»! Men Tyskland hade tillika knappast tid att bekymra sig över denna bödel. Närmare och kännbarare sinnesrörelser och faror hotade dess lugn och existens. Varje vecka, ja nästan varje dag och stund riktades mot det hugg, mot vilka det icke kunde värja sig.

Den 3 november 1919 grepo de allierade till sanktioner med anledning av den tyska flottans sänkande. De tyska krigsfångarna voro fortfarande i fiendeland, och då riksregeringen hörde sig för, när de egentligen skulle sändas hem, svarade Clemenceau: »Så länge det tyska samvetet icke förstår vad hela världen begriper: att det orätta först måste gottgöras och brottslingarna få sitt straff, får Tyskland icke ens vänta, att det skall återupptagas i folkens gemenskap eller av de allierade få förlåtelse för sina brott eller någon mildring i de rättvisa fredsvillkoren.»

4. Inre strider.

Den tyska armén var upplöst, men frontsoldaterna funnos kvar. En stor del av dem hade visserligen vänt fosterlandet ryggen och gjort gemensam sak med fienderna till lag och ordning. Men det fanns också andra, som grepos av fosterlandets öde och upprördes av förödmjukelserna, förnedringen och brutaliteterna, som fienden dag efter dag utsatte nationen för. Rådlösa sökte de efter utvägar och möjligheter att insätta sin unga outnyttjade kraft för att på ett eller annat sätt göra slut på kvalen och eländet. Rikshären var stängd för dem; den var en besoldad trupp med ett begränsat antal soldater. Dessutom styrde och ställde soldatråden i kårkommandon och garnisoner samt hindrade på allt sätt uppställandet av reguljära trupper. Sålunda stodo de patriotiskt sinnade soldaterna ensamma och sågo sig förgäves om efter en ledare. Det var därför begripligt, att de gärna följde den som kallade dem. Snart bildade sig flere frivilliga förband av gamla frontsoldater under olika ledare, och till dessa förband anslöt sig även fosterländskt sinnad ungdom. Då regeringen var i nöd vände den sig till dessa frikårer och bad dem om hjälp, men snart förbjöd den dem åter och upplöste dem. De begåvo sig till Baltikum, till Schlesien och överallt där de trodde, att deras folk var hotat, och utgöto sitt blod i öppna och hemliga strider mot det kaos, som hotade från öster, eller mot den underjordiska eller synliga röda fienden i hemlandet, vilken försökte underminera folket. Den tyska folkkroppen var, bildlikt talat, uppfylld av blödande och variga sår; nationen levde utan något uppbyggande mål.

Sålunda kom det sig, att våghalsiga, nationellt sinnade män, besjälade av de bästa avsikter, gjorde ett försök att ge rikets öden en annan vändning och störta regimen. Den 13 mars överrumplade marinbrigaden Ehrhardt rege-

ringen genom en kupp, som för flere dagar försatte riket i stor upphetsning. Denna kupp misslyckades, dels emedan den var för litet förberedd, dels åter emedan de motverkande krafterna visade sig starkare, främst till följd av den generalstrejk, som proklamerades av kommunister och socialdemokrater gemensamt. Generaldirektör Kapp, som av kuppmännen proklamerats som rikskansler, måste fly till utlandet, och regeringen, som i den första förskräckelsen rymde till Stuttgart, återvände till Berlin.

I Moskva hade III kommunistiska Internationalen — Komintern — grundats sommaren 1919. Följande år konstituerade sig Tysklands kommunistiska parti (K.P.D.) och erhöll en tysk sektion i komintern. Följden härav var en långvarig väpnad kommunistisk kampanj i Tyska riket. Överallt bildades kommunistiska band, vilka bröto in i städer och byar. Värst härjade de röda horderna i Sachsen, där de leddes av den av kommunisterna som hjälte prisade Max Hölz. De allierade hotade att genast spärra all tillförsel av råvaror och livsmedel till Tyskland, ifall monarkin återupprättades eller en röd regering komme till makten.

Då arbetarnas generalråd i Ruhrområdet åter proklamerade generalstrejk, marscherade riksvärnet in i Ruhrområdet för att rädda det från fullständig ruin. Detta föranledde ententen att gripa till sanktioner, varvid den lät besätta Frankfurt a. M., Hanau och Darmstadt. Riksregeringen var maktlös, ja den förnedrade sig t. o. m. därhän, att den tjänstgjorde som ententens verktyg, i det den, för att visa sin uppfyllelsevilja, utnämnde en särskild avväpningskommissarie för Tyska riket. Denne förbjöd allt »invånarskydd» och alla medborgerliga självförsvarsorganisationer samt lät överallt söka efter vapenförråd och förstöra dem. Till den 21 april 1921 hade Tyskland förstört 50.000 kanoner, 26.000 lavetter, 22.000 industriella maskiner, 28 miljoner granater,

4 miljoner gevär och handvapen, 86.000 maskingevär och 195.000 maskingevärsrör.

Sedan början av 1920 styrde den interallierade omröstningskommissionen i Oberschlesien. Den franska generalen Le Rond understödde öppet de polska band, vilka infallit i landet för att utöva omröstningsterror. Det oaktat blev omröstningen, som försiggick den 20 mars 1921, en klar tysk seger. Då inträngde irreguljära polska styrkor i Schlesien. Invånarna blevo skjutna i dussintal eller misshandlade på ett djuriskt sätt. För att skydda befolkningen uppställdes frikårer (»Rossbach», »Oberland»), men riksregeringen och den internationella kommissarien förbjödo dem. Det kom emellertid till ett regelrätt krig, i vilket polackerna besegrades. Då omslöt riksregeringen Oberschlesien med en kordong, som omöjliggjorde varje skydd för befolkningen. Berliner Tageblatt skrev, att frikårerna i Oberschlesien voro sammansatta av äventyrare, vilkas verksamhet så fort som möjligt borde stävjas. På samma sätt yttrade sig de andra av Mosse och Ullstein utgivna tidningarna. Detta läto fransmännen icke säga sig två gånger, utan tillkallade snabbt mera trupper. Oberschlesien var vanmäktigt och slaget i bojor. I oktober 1921 beslöt folkförbundet dess styckning. De bästa delarna tillerkändes Polen. Av 67 stenkolsgruvor erhöllo polackerna 53, och av Oberschlesiens till 570.000 ton uppgående årliga produktion av råjärn fingo de 400.000 ton.

Men också i Rhenlandet blevo förhållandena dag för dag allt olidligare. Där stodo 150.000 man franska, engelska, amerikanska och belgiska trupper, bland dem 30.000 färgade. Befolkningen utsattes oavbrutet för godtyckliga handlingar. Dagligen hörde man om våldtäkt mot kvinnor. Icke blott skolor, utan även villor och privatlägenheter beslagtogos, och de, som bodde i dem, fördrevos. Med den militära besättningen följde även en invasion av deras hustrur, barn, guvernanter och tjänare, som gjorde anspråk på husrum.

Förbittringen hos den nationellt sinnade tyska ungdomen flammade allt högre. I augusti 1921 blev den ivrigaste förfäktaren av uppfyllelsepolitiken, Matthias Erzberger, mördad i Schwarzwald.

5. Konferenser och tributer.

Under dessa år sammanträdde åter och åter nya konferenser i olika städer för att bestämma, huru mycket Tyskland egentligen skulle betala. I januari 1921 i Paris fastställdes hela den tyska skuldsumman till 296 miljarder, vartill kom en tribut utgörande 12 % av Tysklands årliga export. Tysklands allmänna fackföreningsförbund förklarade i en proklamation, att detta innebar införande av slavarbete i Tyskland. I februari 1921 erbjöd sig Tyskland på Londonkonferensen att betala 50 miljarder guldmark, blott den tyska handeln skulle befrias från sina fjättrar och Oberschlesien stanna hos riket. Förslaget diskuterades överhuvudtaget icke. I franska senaten förklarade Briand: »Försöker Tyskland undandraga sig sina förpliktelser, kommer det att få känna en stark hand kring sin strupe.» Och i kammaren yttrade han: »Tyskland står inför bilansen mellan sina prestationer och sina förpliktelser. Vi ha en fordran, som kommer att indrivas. Utmätningsmannen är på väg. Om den skyldige tredskar, åtföljes utmätningsmannen av en gendarm.»

Tyskland hade faktiskt nått yttersta gränsen av sin betalningsförmåga. Ententen tillgrep åter sanktioner. En mängd städer vid Rhen besattes och mellan riket och det ockuperade området drogs en tullgräns. I maj 1921 sammankom åter en konferens i London. Lloyd George fick i uppdrag att till Tyskland överräcka ett ultimatum: Tysk-

land skulle inom loppet av 37 år betala 132 miljarder och därtill 25 % på värdet av sin export till England och Frankrike. Godkände Tyskland ej dessa villkor, skulle de allierades trupper den 12 maj marschera in i Ruhrområdet.

Riksregeringen var rådlös. Den accepterade detta ultimatum och upptog ett kortfristigt utländskt lån med 15 % månatlig ränta (!). För att anskaffa valutor, lät den sedelpressarna rulla. Då inträffade ett märkvärdigt intermezzo: de stenkolsleveranser Tyskland skulle fullgöra på reparationskontot voro så stora, att det ej längre mäktade därmed. Men alldeles oförmodat ställde de allierade nu kravet, att dessa leveranser genast skulle upphöra. Frankrike och Belgien höllo nämligen på att drunkna i reparationskol och deras egen stenkolsproduktion hotades av ruin, enär reparationskolen fortfarande såldes till slumppris.

Så kom året 1922. På de oavhängiga socialisternas partidag i januari i Leipzig förklarade riksdagsman Crispin: »Vi känna intet fosterland, vars namn är Tyskland. Vårt fosterland är proletariatet.» I slutet av mars höll Rathenau i riksdagen ett stort tal, i vilket han konstaterade, att värdet av Tysklands prestationer sedan krigets slut stego till sammanlagt 45,6 miljarder guldmark. »Härvid», fortsatte han, »är icke medräknat värdet av kolonierna och ej heller det rent ekonomiska värdet av de avträdda områdena i Oberschlesien och Västpreussen. Tillfogar man, enligt icke alltför höga beräkningar, också deras värde, så stiger denna summa till över 100 miljarder guldmark. Detta önskar jag säga utlandet, enär man där propagerar åsikten, att Tyskland icke betalat något och ej heller vill betala något. Tyskland har fullgjort den största betalningsprestation något av jordens folk någonsin fullgjort mot andra folk.»

Dylika riksdagstal hade ej den ringaste betydelse. Icke ens det neutrala utlandet tog notis om dem. Kulturfiloso-

fen Walter Rathenau, som i egenskap av tysk utrikesminister deltog i Genuakonferensen i april 1922, förstod som nationalekonomisk teoretiker mycket väl Versaillesdiktatets verkningar. Men lika litet som någon av sina kolleger förmådde han finna en utväg ur denna labyrint, ty också han trodde, att de viktigaste problemen måste lösas uteslutande ur ekonomisk synpunkt. Han överraskade Genuakonferensen genom att bege sig till Rapallo tillsammans med Sovjetunionens utrikeskommissarie, där han gjorde ett ekonomiskt-politiskt fördrag med det röda Moskva. Budet härom slog ned som en bomb på konferensen, men för Tysklands vidkommande hade detta fördrag ingen annan följd än den, att det ökade de allierades misstro.

Den fosterländska tyska ungdomen såg i Rathenau endast den liberale juden, som trots all sin klokhet varken förstod eller ens kunde förstå tyskhetens innersta strävanden. De betraktade honom därför, icke som ett stöd, utan tvärtom som en fara för fosterlandet.[5])

Konferens följde fortfarande på konferens, utan att man kom till någon enighet. I Tyskland började förbittringen taga otyglade former. Den 24 juni 1922 blev Rathenau mördad. Nöden tilltog på ett skrämmande sätt. Riksmarkens värde sjönk i snabbt tempo. I slutet av 1918 betalade man 6 Rmk för en dollar, i slutet av 1919 42 Rmk, i slutet av 1920 70 Rmk, i slutet av 1921 300 Rmk och i slutet av 1922 7.350 Rmk. Ett skålpund bröd kostade 240 Rmk, ett skålpund kött 1.200 Rmk och ett skålpund smör 2.400 Rmk. I västra och mellersta Tyskland utbröto livsmedels- och dyrtidsoroligheter. I de rhenska industridistrikten proklamerades generalstrejk.

6. Kampen om Ruhrområdet.

I augusti 1922 kunde Tyskland faktiskt icke längre fullgöra några tributbetalningar. Internationella experter, bankirer, finansspecialister och professorer, som riksregeringen hade sammankallat för att dryfta läget, sågo ingen utväg. De förklarade, att Tyskland var bankrutt.

Nu var stunden kommen för Frankrike att med Versaillesfördraget som förevändning sätta sig i besittning av tyska områden. I slutet av år 1922 fastställde reparationskommissionen, att Tyskland under årets lopp levererat för litet trävaror och telegrafstolpar. Tyskland förklarade sig emellertid berett att i reda pengar erlägga värdet av dessa leveranser, vilka det på grund av byråkratiska svårigheter ej kunnat fullgöra. Problemet dryftades i Paris, och England och Italien kunde därvid icke ansluta sig till Frankrikes krav på sanktioner. Detta hjälpte dock icke. Frankrike önskade obetingat få ännu mera produktionspanter i sin hand. Det egentliga motivet står väl att finna i den uppriktiga förklaring Jacques Bainville gav i »Liberté»: »Och om vi också verkligen skulle åstadkomma fullständig desorganisation i Tyskland, vad illa låge väl däri? Då vi hade mera att frukta av 1914 års organiserade än av 1923 års desorganiserade Tyskland, så kunna vi alltså säga oss, att dess sammanbrott och maktlöshet för oss äro värda miljarder, emedan de skydda oss för invasioner.»

Den 5 januari 1923 beslöt den franska regeringen att besätta Ruhrområdet. Detta område är Tysklands och Europas största stenkols- och järndistrikt med en mycket stor befolkningstäthet (600 invånare per kvkm). Det omfattar c:a 3.800 kvkm och dess stenkolsförråd uppskattas till 60 miljarder ton.

Frankrikes tillvägagångssätt var rätt egendomligt. Den 10 januari meddelade fransmännen den tyska regerin-

gen, att de önskade sända en delegation franska ingenjörer till Ruhrområdet för att kontrollera de tyska kolleveranserna. För att skydda dessa ingenjörer — till antalet några tiotal — marscherade den 11 januari 5 franska divisioner och en belgisk under befäl av general Degoutte in i Ruhrområdet. Styrkan uppgick till 60.000 man med tungt artilleri, kavalleri, 75 tanks och hundratals flygplan. Riksregeringen utfärdade en proklamation, i vilken den inför hela världen anklagade Frankrike för rättskränkning. Världen förblev stum. Ett betänkande av engelska kronjurister betecknade visserligen inbrottet i Ruhrområdet som en kränkning av Versaillesfördraget, men i England underlät man att publicera det. Överbefälhavaren för de amerikanska styrkorna i Rhenlandet, general Allen, skriver i sin dagbok: »Tanken att vi, med beaktande av den historiska bakgrunden till det sjuåriga och det trettioåriga kriget, med egna ögon eventuellt få bevittna en återupprepning av historien, är förhärskande. Det är icke en tom fras, om man säger, att en krutdurk blivit antänd, vars verkningar kommer att kännas ända till Rysslands gränser och kanske ännu längre.» Några dagar efter fransmännens inmarsch i Ruhr drogos de amerikanska ockupationstrupperna bort från Koblenz.

Den 19 januari 1923 proklamerades från tysk sida det passiva motståndet i Ruhr. Järnvägarna, postväsendet och samtliga ämbetsverk upphörde att fungera, i alla fabriker nedlades arbetet, leveranserna av reparationskol upphörde. Fransmännen grepos av ett omåttligt raseri mot den motspänstiga befolkningen, ett raseri, som urladdade sig i brutala excesser mot värnlösa människor. Om en tysk mötte en fransk officer och icke respektfullt steg ned från trottoaren på körbanan, misshandlade officeren honom med sin ridpiska. Var och en, som misstänktes för delaktighet i motståndet, blev förd i fängelse och piskad. Affärer utplundrades. Tyskar, som vågade sjunga fosterländska sånger, beskötos med maskingevär.

Utvisningar ägde rum i massa. Först fingo järnvägsmännen order att ge sig i väg, och därpå kom turen till tusentals andra inbyggare i Ruhrområdet. I bankerna beslagtogs kassorna; man kom på detta sätt över omkring 100 miljarder Rmk. Det var ej mycket, ty dollarn noterades just då med 49.000 Rmk. Men vad än fransmännen fordrade, rörde sig ej en hand frivilligt.

De franska trupperna trängde in i Kruppverken. Då arbetarna samlades på fabriksgården blevo de beskjutna. På platsen lågo både döda och sårade. Krupp och hans direktörer häktades och kastades i fängelse. Den 29 januari införde general Degoutte skärpt belägringstillstånd. Ruhrområdet blev härigenom avstängt från det övriga Tyskland. Fransmännen försökte komma till rätta med egna arbetare och tjänstemän. Följden blev fullständigt kaos i både förvaltningen och verkstäderna. Men ju rådlösare fransmännen blevo, desto större blev deras godtycke. De franska soldaternas våldsgärningar kände inga gränser. I Dortmund blevo två fransmän skjutna under ett slagsmål med tyskar. Följden blev våldsamma franska excesser i staden; en enda fransk officer sköt ned sex tyskar. Den lokala skyddspolisen utvisades och uppställandet av skyddstrupper hindrades. En vidlyftig apparat för indrivning av panter — »Mission interalliée de Controle des Usines et des Mines» (»Micum») — möjliggjorde obegränsade beslagtagningsrättigheter. Krigsrätterna arbetade oavbrutet. Inom sju månader mördades 121 personer, ett okänt antal förpassades i fängelse, 145.000 förvisades, 10 dödsdomar fälldes, över 200 skolhus beslagtogos, och böter till ett belopp av 1.652 biljoner utkrävdes. Därjämte tillägnade sig Rhenlandskommissionen allt, som kunde användas: hamnarna och varven i Mannheim och Karlsruhe, elektricitetsverket i Darmstadt, den badensiska anilinfabriken i Ludwigshafen. Vid gränserna till det besatta området uppburos omätliga tullar i utländsk valuta.

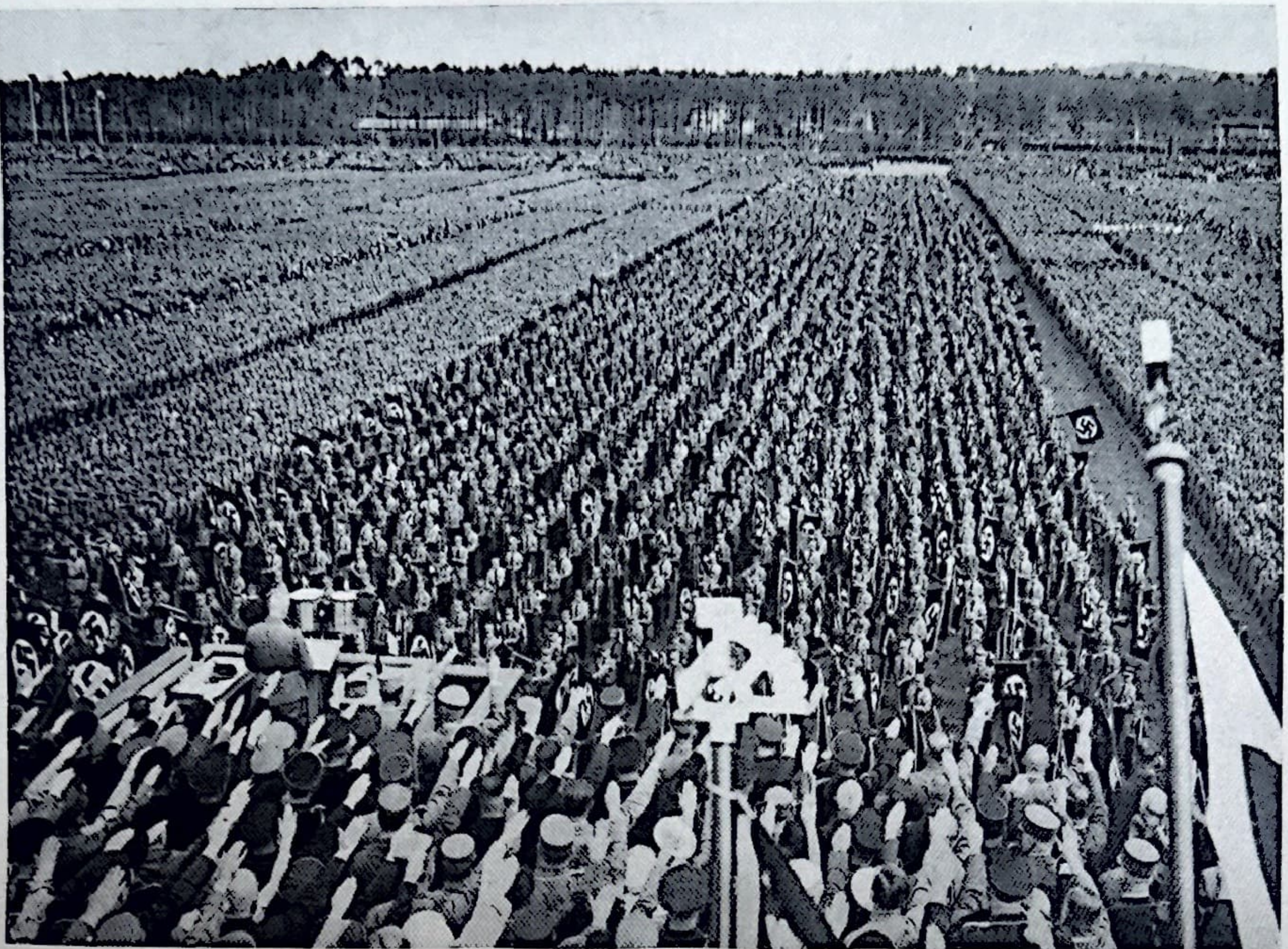
Den avväpnade och kontrollerade befolkningen, omgiven av angivare, förrädare och till tänderna beväpnade soldater, höll sig stilla. Men det jäste under ytan, och det dröjde ej länge, innan den lidelsefulla frihetsviljan ej mera kunde dämpas. I hemlighet bildades frivilliga förband och små grupper, som trädde i förbindelse med varandra. Medan brusande fester och underdåniga diplomatmottagningar ägde rum i Berlins ministerier, framträdde offervilliga ynglingar för att visa den inträngande fienden, att det utpinade folkets tålamod ej längre stod att tygla. Dessa ynglingar bragte järnvägståg att urspåra, de sprängde broar och slussar, de störde och hindrade inkräktarna på alla upptänkliga sätt. Den namnkunnigaste av dem var den unge soldaten Albert Leo Schlageter. I kampen för Tysklands frihet syntes honom ingen uppgift för svår. Under fransk påtryckning lät en tysk borgmästare utställa hans signalement, och förräderi spelade honom i fransmännens händer. Den 26 maj 1923 blev han arkebuserad på Golzheimerheden utanför Düsseldorf.

På de konferenser och rådplägningar, som höllos i Berlin och i de allierade länderna, bekymrade man sig ej om tragedierna i det ockuperade området. Ej heller förde de i övrigt till några positiva resultat. Först i början av augusti beslöt sig England för att offentligt förklara att kronjuristerna hade rätt, då de betecknade Ruhrockupationen som stridande mot Versaillesfördraget. Men inflationen kunde inga konferenser hejda. Från vecka till vecka sjönk pappersmarkens värde. I mitten av juni måste man betala 100.000 Rmk för en dollar, i slutet av juni en miljon, en månad senare mycket över 10 miljoner och i mitten av september 132 miljoner. Regeringen var tvungen att ge privata tryckerier i uppdrag att trycka sedlar, enär statens sedeltryckerier ej längre mäktade därmed ensamt. I de olika delstaterna och i många städer trycktes »nödsedlar» av olika utseende.

Till Ruhrområdet sändes hela vagnslaster pappers-

SS „Adolf Hitler“, tredje rikets idé förkroppsligad.

160 000 SA-män på Zeppelinfältet i Nürnberg.

mark till det passiva motståndets stöd. Fransmännen konfiskerade dessa sändningar. Att penningvärdet blott var en fiktion trädde allt tydligare i dagen. Då husmödrarna gingo på uppköp hade de med sig en liten korg eller väska för varorna, men för sina medhavda pengar behövde de en ansenligt större behållare. Försäljerskorna åter hade bredvid sina stånd jättestora korgar, dit de kastade sedlarna. Då torget sedan rengjordes efter marknadstidens slut, kunde man se hundratals bortflugna hundratusenmarkssedlar virvla omkring eller ligga nedtrampade i gatsmutsen, men ingen bekymrade sig om dem.

I september hade regeringen kommit så långt, att den ej längre såg någon utväg. Den 26 september inställde den det passiva motståndet. Pappersmarken sjönk med stegrad hastighet. Den 15 oktober, då för en dollar betalades 5,5 miljarder pappersmark, grundades räntebanken med syftet att införa ett nytt betalningsmedel och därigenom stoppa inflationen. Mer än en månad krävdes dock för att bringa det sjunkande skeppet i hamn. Under tiden föll pappersmarkens värde fortfarande från dag till dag och från timme till timme. »Pengar» hade intet värde mer, utan endast »varor», vad det än var fråga om. Varje ägare av pappersmiljarder skyndade sig att genast omsätta dem i varor. De ringaste föremål ansågos ha ett större bestående värde än pengar. Framför allt utlänningarna, som hade valutor, köpte upp hela vagnslaster med dyrbara föremål till priser, som syntes dem löjliga. I Berlin gingo hela gatufronter över i utländsk ägo. Maktlösa måste ägarna av pappersmark åse detta skådespel, som för dem tedde sig som en jätterealisation av tysk egendom. Samtidigt utbredde sig börsspekulationen med värdepapper bland alla lager av stadsbefolkningen. Även de, vilka ingenting ägde, försökte med mäklares och förmedlares hjälp vinna någonting på börserna. Män och kvinnor, gamla och unga, rika och fattiga drogos med i en virvel av lystnad att förtjäna pengar.

Äntligen, den 20 november 1923, då dollarn noterades med 4,2 biljoner mk och räntemarken kommit i omlopp, lyckades man i ett slag göra slut på inflationen. 4,2 biljoner pappersmark, d. v. s. en dollar, gällde nu för 4,2 räntemark. Det var som om en snurra bragts att stanna. Inflationen hade varit ett slags pappersrus. Med soliditeten kom en plötslig tillnyktring, men samtidigt följde även en exempellös utarmning av det tyska folket. Hela den förmögenhet som legat i den forna riksmarken eller i värdepapper lydande å riksmark var försvunnen, ty riksmarken hade drunknat i pappersmarken. Icke blott den sparande medelklassen, utan även rika och välställda, vilka alls icke förstått den med inflationen förbundna faran och därför icke vidtagit några mått och steg för att på något sätt rädda sina pengar eller värdepapper, stodo utan undantag vid tiggarstaven. Det gavs exempel på drastisk tragikomik. En bonde, en veritabel girigbuk, hade flitigt uppbevarat sina papperspengar och kom efter inflationen med en jättekoffert fylld av oräkneliga biljoner till banken för att lyfta sin förmögenhet. Att innehållet i hans koffert ej var värt en enda pfennig varken ville eller kunde han förstå. Utlänningarna, som för en spottstyver förvärvat hela hus, voro nu icke i stånd att med de lågt sjunkna hyrorna betala de höga skatterna. I Berlin fanns en hel mängd dylika herrelösa hus, vilkas förvaltning måste övertagas av hyresgästerna, för att de icke skulle förfalla totalt.

Från den stund regeringen ej längre kunde finansiera det passiva motståndet i Ruhrområdet med pappersmark, var befolkningen där hemfallen åt det fruktansvärdaste elände. Man begrep nu plötsligt, att det obesatta Tyskland underhållit de besatta områdena med sin skattebetalningsförmåga. Nu hade dessa områden varken pengar eller mat. De flesta familjer levde i månadtal av endast litet bröd, potatis och margarin. Hungersnöden gjorde plötsligt sitt intåg hos det ruinerade folket såväl i det besatta

som det obesatta området. Antalet självmord växte i skrämmande grad, och den sociala förbittringen antog förtvivlade och oroande former.

7. Separatismen.

Snart visade sig även en annan fara, som hotade hela rikets bestånd, nämligen de kommunistiska och separatistiska revolterna, vilkas mål var att lösgöra enskilda delar av riket. I Preussen härskade i elva år en socialistisk partidiktatur, som stod i opposition mot riksregeringen och saboterade dess politik. I Sachsen utnämndes till ministerpresident en vänsterradikal, dr Zeigner, som planmässigt förberedde ett mot riket riktat medborgarkrig. Först sedan riksvärnstrupper sänts till Sachsen, lyckades man fasttaga landsförrädarna och återställa ordningen. I Thüringen kämpade kommunister mot Bayern och riket. Och i Bayern umgicks man med planer på separation från ett rike, i vilket ett socialdemokratiskt Preussen spelade huvudrollen.

Ännu värre händelser tilldrogo sig i Rhenlandet. Under Frankrikes skydd verkade obskyra personer för bildandet av en självständig Rhenrepublik, vilken givetvis i en framtid skulle uppgå i Frankrike. Då tidningen »Rheinische Republik», som utgavs av en skrupelfri agitator, förbjöds av polispresidenten i Köln, ingrepo fransmännen genast, och då agitatorn dömdes till fängelse, förbjöd den interallierade kommissionen straffets verkställande. En viss Matthes, som givit ut ett skandalblad och tidigare varit avstraffad, flydde till det besatta området, där han utsågs till redaktör för det av ockupationsmyndigheterna utgivna nyhetsbladet och fick rätt att sälja beslagtagna va-

ror, varigenom han förvärvade en förmögenhet. Kulmen av de landsförrädiska strävandena representerades dock av en separatistledare i Aachen. Han lät besätta alla förvaltningsbyggnaderna och proklamerade därpå den rhenländska republiken. I flere andra städer försökte man följa exemplet.

Men nu stod folkets vrede ej längre att hejda. En österrikisk reservofficer från Kärnten, Hans Steinacher, hade på ett mycket skickligt sätt förberett motståndet mot separatisterna, och i hela Rhenlandet organiserades celler under lokala ledare, vilka på givet tecken skulle inskrida mot separatisterna. Kampsignalen gavs i Aachen. En väldig folkmassa strömmade plötsligt samman, och utan någon synlig ledare kastade den i en oemotståndlig anstormning ut separatisterna ur staden. Detsamma skedde nu även i andra städer. Då franska trupper förde de fördrivna separatisterna tillbaka reste sig även landsbefolkningen. Tusentals bönder, arbetare och tjänstemän trängde in i städerna och byarna, tillbakaslogo de mot dem inskridande franska trupperna och befriade de beträngda städerna från separatisterna och deras anhang. Härmed var det förbi med planerna på en rhenländsk republik. Den energiska självhjälp det till förtvivlan drivna folket gripit till, hade gjort sin verkan och räddat Rhenlandet åt riket.

I väster hade man förlorat Eupen och Malmedy, i öster de bästa delarna av Oberschlesien, i norr en god del av Schleswig, och genom den s. k. polska korridoren hade riksområdet klyvts i två delar. Nu trängde även litauerna in på det av de allierade besatta Memelområdet och togo det i besittning, utan att de allierade motsatte sig detta. Medan medborgarkrig och kaos sålunda utbredde sig i norr, öster och väster, utan att riksregeringen förmådde hindra det, uppstod i söder, i Bayern, en rent politisk-revolutionär rörelse, som föresatte sig att, utgående från Bayern, rädda riket, då Preussen visat sig vanmäktigt där-

till. Denna rörelse, som utgick från en liten, obetydlig grupp, växte tack vare en enda mans hänsynslösa och målmedvetna viljekraft till en revolutionär storm, som skulle bliva bestämmande icke endast för Tysklands framtid, utan få också världshistorisk betydelse. Den man, åt vilken ödet gett detta uppdrag och ansvar, hette *Adolf Hitler*.

II. HITLER

1. Läroåren.

Adolf Hitler föddes den 20 april 1889 i den lilla österrikiska staden Braunau. Hans far, som var son till en fattig förpaktare, och lyckats arbeta sig upp till tulltjänsteman, ansåg statstjänstemannens bana vara det mest eftersträvansvärda i världen och önskade att också sonen skulle bli tjänsteman. Men med en anmärkningsvärt säker instinkt och den största bestämdhet motsatte sig den unge Adolf Hitler detta. Han hade en uppenbar talang för teckning, och att bli målare var hans livs dröm. Denna meningsskiljaktighet mellan far och son hotade redan att frambesvärja en svår konflikt, då faderns plötsliga död och moderns frånfälle några år senare tvang den sextonårige gossen, som var fullständigt medellös, att själv förtjäna sitt uppehälle.

Utrustad med en stor packe teckningar begav sig Adolf Hitler till Wien i den fasta tron, att han skulle bli intagen i konstakademin. Men han nödgades uppleva en svår missräkning. Man ansåg vid akademin, att hans begåvning icke låg på måleriets, men väl på arkitekturens område. Han beslöt nu att utbilda sig till byggmästare. Men på den banan möttes han av ännu större hinder: arkitektutbildningen förutsatte en skolkurs, som han ej genomgått och som han ej kunde tänka på att genomgå. Det oaktat höll han fast vid sin plan att ägna sig åt kons-

ten, och genomlevde nu de fem svåraste och tyngsta åren av sitt liv, dels som tillfällig hjälparbetare, dels som enkel målare i Wien. Han svalt, men studerade tillika och läste alla böcker han kom över. Han hade lyckan att få en ovanligt framstående historielärare, Leopold Pötsch i realläroverket i Linz, och denne hade förstått att väcka den unge Hitlers intresse för historia i så hög grad, att han sedan dess ägnade var ledig stund åt historisk läsning. Redan under sina hundår i Wien förvärvade han sålunda vidsträckta historiska kunskaper.

Vid sina studier hade han stor nytta av en speciell medfödd fallenhet: han förstod att läsa på det rätta sättet och belastade icke sitt huvud med oväsentliga saker, utan inpräglade i stället i sitt minne så mycket noggrannare allt det väsentliga och lyckades samtidigt ordna det logiskt. Sålunda lärde han sig att med lätthet bedöma och utfinna sammanhang och orsaker i det historiska skeendet. »Men jag lärde mer än så», säger han i »Mein Kampf». »Under denna tid skapade jag mig en världsbild, som för mig blev en granitfast grund för allt mitt handlande under denna tid. Utöver det jag då tillägnade mig, har jag behövt lära mig endast litet till, men ingenting har jag varit nödsakad att ändra.» Han kom nämligen redan nu till en insikt, som för all framtid skulle bli utslagsgivande för hans inre liv. I Linz hade hans geniale lärare, Pötsch, hos honom väckt känslan av samhörighet med den österrikiska hembygden. Nu fördjupades denna kärlek till en lidelsefull hängivenhet för det tyska folket överhuvud. Begreppen folk, nation, fädernesland fingo ett reellt, konkret innehåll. I Wien gick det även upp för honom, att hans tyska Österrike under den habsburgska monarkins olycksbringande styre blev allt mera främmande för tyskheten och drevs i armarna på slavismen.

Hitler började hata den habsburgska dynastin. Allt fastare blev hans övertygelse, att huset Habsburg var predestinerat att bringa olycka över den tyska nationen,

och att tyskhetens säkerställande krävde den österrikiska statens tillintetgörande.

I Wien lärde han sig ytterligare känna och förstå ett annat problem, som dittills varit honom fullkomligt främmande: den sociala frågan. Den bekantskap han nu gjorde med denna fråga var ej av teoretisk natur, ty det var icke som en företrädare för ett högre samhällsskikt han konfronterades med den, utan som en av de många ur de socialt lägre skikten, vilka ständigt leva under trycket av nöd och armod. Alla de fysiska och psykiska orsaker, som kunna bringa även de duktigaste arbetare ned i olycka, elände och förfall, blevo nu på praktisk väg klarlagda för honom, och samtidigt gick det upp för honom var räddningen stod att finna.

Den unge Hitlers kännedom om socialdemokratin var mycket ringa och uppfylld av vanföreställningar. Den var honom icke osympatisk, huvudsakligast därför att han ansåg dess verksamhet ägnad att försvaga Habsburgarnas maktställning. Däremot stöttes han tillbaka av dess fientliga inställning gentemot kampen för tyskhetens bevarande. I praktiken kom han i beröring med socialdemokratin först, när nöden tvang honom att söka sin utkomst som hjälparbetare vid byggen. Redan om ett par dagar uppfordrade honom »kamraterna» att ansluta sig till fackföreningen. På hans förklaring, att han ej kände denna organisations ändamål, svarade man honom, att han helt enkelt genast måste inträda i den. Detta var nog för att Hitler skulle vägra att göra det. Inom ett par veckor fick han ögonen öppnade för den verkliga karaktären hos sin socialdemokratiska omgivning, och därefter kunde ingen makt i världen tvinga honom att bli medlem i en fackförening. Både innehållet i och formen av arbetarnas politiska diskussioner gav honom en inblick i en dittills okänd värld. Han började studera de böcker, ur vilka arbetarna påstodo sig hämta sin visdom, och han kunde icke låta bli att motsätta sig de i dem förfäktade åsik-

terna. Då förklarade kamraterna, att han genast måste försvinna från bygget, eljest skulle han en dag flyga ned från ställningarna. Han var tvungen att vika för terrorn.

Först nu stiftade han en närmare bekantskap med den socialdemokratiska tidningspressen. Han förskräcktes över det glödande hat, som slog emot honom ur dess spalter. Och då han genom litteratur och press lärt känna den marxistiska lärans internationalistiska främlingskap gentemot det egna folket, tyckte han att han först nu funnit vägen till sitt folk. Innan ytterligare två år gått, var han på det klara med socialdemokratins såväl lära som taktiska metoder, och det blev klart för honom, att om mot densamma uppställdes en mera verklighetsenlig lära, så bestod dennas enda chans till framgång i att genomtrumfa sin vilja med samma brutalitet som socialdemokratin.

Fackföreningsrörelsen, i vilken han till en början sett endast ett partiinstrument för den politiska klasskampen, bedömde han snart helt annorlunda. Han förstod, att den fackliga organisationen icke allenast var ett oumbärligt hjälpmedel, då det gällde att skydda de enskilda arbetarna mot storföretagarnas makt, utan att man genom den också kunde förverkliga den sociala tanken i praktiken. Men samtidigt såg han, att fackföreningsrörelsen redan vid sekelskiftet upphört att tjäna denna sin egentliga uppgift. Genom att den råkat allt djupare in i det socialdemokratiska partiets trollkrets hade den förvandlats till enbart ett verktyg för klasskampen och sålunda blivit ett fruktansvärt terroristiskt medel, riktat mot folkhushållets säkerhet och oberoende, statens bestånd och den enskildes frihet.

Medan han bedrev studier för att lära sig fatta den innersta kärnan i den socialdemokratiska läran, stötte han på en företeelse, som dittills varit honom fullständigt obekant, och i vilken han nu trodde sig ha funnit nyckeln

till full klarhet beträffande socialdemokratins verkliga avsikter. Denna företeelse var judendomen. I juden hade Hitler tidigare sett endast en varelse, som genom konfessionen skilde sig från andra människor. Religiös intolerans fördömde han, och då han lärde känna den antisemitiska pressen i Wien, syntes honom tonen i densamma ovärdig ett stort folks kulturella traditioner. Om förekomsten av en principiellt motiverad antisemitism hade han ingen aning. Först sedan han gjort sig förtrogen med »världspressen» i Wien uppsteg hos honom en svag misstanke. Till en början beundrade han visserligen innehållets rikedom och omfång och den, som han tyckte, förnäma framställningen i deras tidningar. Blott den överdrivet insmickrande inställningen till hovet stötte honom. Huru mycken förljugenhet, som dolde sig härunder, skulle han förstå först senare.

Han studerade det antisemitiska »Deutsches Volksblatt», vars skarpa antisemitiska ton han dock ogillade. På denna väg lärde han emellertid känna den man och den rörelse, som på den tiden bestämde över Wiens öden: överborgmästaren dr Karl Lueger och det kristligt sociala partiet, som Hitler vid sin ankomst till Wien ansett vara reaktionärt. Lueger och de kristligt sociala voro de mest utpräglade motståndare till judendomen. Medan den unge Hitler allt omsorgsfullare studerade denna rörelses tidningar samt hörde Luegers tal, skedde hos honom en åsiktsförändring, vilken — som han själv tillstår — kostade honom en svår själskamp. Han fördjupade sig i den antisemitiska litteraturen. Den behagade honom icke. Han blev tveksam och retirerade av fruktan att göra orätt. Men när han lärde känna sionismen, stod judendomens utpräglat raspolitiska karaktär klar för honom. Detta blev avgörande. »Först efter många månaders kamp mellan förnuft och känsla», skriver han i »Mein Kampf», »började segern vända sig till förnuftets förmån. Två år senare hade känslan följt förnuftet för

att från denna stund vara dess trogna väktare och varnare».

Nu begynte han med andra ögon studera också den österrikiska »världspressen» och de socialdemokratiska tidningarna. Han gjorde därvid en överraskande upptäckt: han såg, att judarna voro socialdemokratins ledare.[6]) Nu förstod han, varför socialdemokraterna visade ett så gränslöst hat mot sin egen tysk-österrikiska nationalitet. Det som fyllde honom själv med en »fanatisk»[7]), kärlek betraktade de såsom något främmande, ja nästan fientligt. En långvarig inre kamp hade nått sin avslutning. Antisemitismen hade slagit sina rötter i Hitlers själ för att taga den allt djupare och fullständigare i besittning.

Då Hitler — ännu icke tjugoårig — för första gången beträdde det i hans ögon så imponerande och vackra österrikiska parlamentshuset, riksrådets palats vid Franzensring i Wien, hyste han en viss respekt för själva begreppet parlament, ty hans historiska studier hade ingivit honom beundran för det engelska parlamentet. Men för det österrikiska »riksrådet» kunde han icke uppbringa någon sympati; ur hans synpunkter voro tyskhetssträvandena alltför svagt företrädda där, och det intryck han erhöll, sedan han flitigt åhört debatterna, förstörde den respekt han haft för denna form av folkrepresentation. Redan vid sitt första besök fick han intrycket av en gestikulerande och i alla tonarter samt på ett otal dialekter skrikande massa, och gick storskrattande därifrån. Några veckor senare fann han sessionssalen nästan tom. Med undantag av en, som talade, tycktes de övriga sova.

Ett helt år iakttog han detta växlande skådespel. Han började göra sig bekant med den till grund för denna institution liggande demokratiska principen om pluralitetsbeslutet och samtidigt studera »parlamentarikern» som typ. Resultatet av dessa studier var förkrossande. Det han främst fäste sig vid, och som gav honom mest att

tänka på, var den totala frånvaron av varje slag av ansvar hos den enskilde, och han frågade sig: »Kan överhuvud någonsin en växlande majoritet av människor göras ansvarig? Är icke varje tanke på ansvar bunden vid den enskilda personen? Måste inte den parlamentariska majoritetsprincipen leda till förstörelse av ledartanken överhuvud? Tror man verkligen att denna världs framsteg härstamma från majoritetens och icke från den enskildes hjärna?» Han besvarade själv dessa frågor med att konstatera: »Det finnes ingen princip, som objektivt sett, vore så oriktig som den parlamentariska.» Men han fördjupade sig ännu grundligare i detta problem, i det han sade sig, att det dock vore orätt att tro, att varje parlamentariker vore utrustad med en så ringa känsla av ansvar. Dock tycktes problemet oväsentligt jämfört med det faktum, att detta system tvingade den enskilde att taga ställning till frågor, om vilka han ej hade en aning. Och på invändningen, att varje parlamentariker dock rättade sitt ställningstagande efter sin fraktions och att denna hade sina speciella sakförståndiga, svarade han med att fråga sig, varför man alls valde 500 representanter, då i alla fall blott några få besutto den nödiga visheten och sakkännedomen för att finna det rätta?

Det var häri han såg sakens kärna: målet för den demokratiska parlamentarismen är icke att bilda en församling av kloka, utan snarare att samla en skara av andligt beroende nollor, vilka blevo så mycket lättare att leda i en bestämd riktning. Endast på detta sätt kan den, som drager i trådarna, försiktigt stanna i bakgrunden, utan att någonsin personligen kunna ställas till ansvar.[8])

Sedan han, efter att i två års tid ha besökt parlamentet, kommit till denna övertygelse, upprepade han ej vidare dessa besök. Problemet Österrike upptog honom nu i allt högre grad. Han lärde sig grundligt känna dess religiösa, sociala och politiska strömningar, och allt tydligare insåg han, att denna av ett otal nationaliteter hopfogade

stat aldrig skulle kunna förverkliga det statsideal, som uppfyllde honom. Han förde ett slags dubbelliv. Hans förstånd och verklighetssinne tvungo honom att i Österrike genomgå en lika bitter som nyttig skola, men hans hjärta var i Tyskland. Allt starkare längtade han dit, där han visste, att hans själs hemland var. Och äntligen slog den drömda lyckostunden: våren 1912 överflyttade han till München.

De två år, som nu följde, betraktar han som de lyckligaste i sitt liv: han befinner sig i en tysk stad. Han hör en dialekt, som påminner honom om hans barndom. Och framför allt: han förvärvar här — vid sidan av sitt yrke som konstmålare — den överblick av de politiska dagshändelsernas innebörd han i den tunga Wienatmosfären icke lyckats skapa sig. Han var förfärad över det olycksdigra tysk-österrikiska förbundet. Enligt hans övertygelse fanns det för Tyskland endast en förnuftig politik: att upplösa detta förbund för att därpå antingen gå samman med England mot Ryssland, ifall man ville bedriva europeisk politik, eller också gå med Ryssland mot England, om man önskade föra kolonial- och världshandelspolitik. I de små kretsar, där han umgicks, gjorde han redan nu ingen hemlighet av sin åsikt, att förbundet med det till undergång dömda habsburgska riket skulle föra även Tyskland till ett katastrofalt sammanbrott.

I München sysselsatte han sig i synnerhet med statsbildningens problem samt statens ändamål och uppgift. Han förstod det bakvända i uppfattningen, att staten i första hand vore en ekonomisk institution, som måste regeras på grundvalen av ekonomiska intressen samt i enlighet därmed till sin existens vore beroende av ekonomiska faktorer. Enligt den uppfattning han bildade sig, var staten icke en sammanslutning av ekonomiska kontrahenter, utan utgjorde »en organisation av fysiskt och psykiskt likartade väsen med ändamålet att ge dem bättre möjligheter att bibehålla sin egenart.» Denna drift

till artens upprätthållande, ansåg han, var den primära orsaken till bildandet av mänskliga samhällen, och staten var till sin natur en folkorganism. Därför kunde man sammanfatta de verkligt statsbildande och statsupprätthållande krafterna under en enda beteckning: den enskildes förmåga och vilja att uppoffra sig för det hela. Man dör icke för affärer, utan för ideal. Den i sitt folk rotfästa människans ideal är att hålla sitt blod rent. Rastanken blir sålunda den ena stödjepelaren för Hitlers världsåskådning. Den ger antisemitismen verklig grund och substans. Den andra stödjepelaren för hans åskådning är nationalismen, d. v. s. tron att all lycka för den enskilde är möjlig endast i intimt samband med folkgemenskapen, till vilken den enskilde hör såväl genom sin härstamning som genom ett gemensamt öde.

Ur denna åskådning samt de erfarenheter han dittills gjort, framväxte hans övertygelse om att det tyska folket kunde räddas endast genom att det befriades från judendomen och marxismen, och hans vilja inriktas på att nå detta mål.

2. Partiets grundande.

Då världskriget utbröt, såg sig Hitler ställd inför frågan, om han skulle anmäla sig till frivillig krigstjänst som österrikisk undersåte eller som tysk. Svaret syntes honom enkelt och klart: enligt hans uppfattning var det icke Österrike, som stred för att få satisfaktion av Serbien, utan den tyska nationen, som kämpade för sitt vara eller icke-vara. Han hade framför allt av politiska skäl lämnat Österrike, emedan han varken ville leva eller dö för en dynasti han hatade, utan för en nation, ett folk, hans eget

tyska folk. Den 3 augusti 1914 anmälde han sig som frivillig vid ett bajerskt regemente.[9])

I oktober 1916 blir han sårad och kommer till lasarettet i Beelitz invid Berlin. Här har han en upplevelse, som upprör honom i hans innersta. Han hör enskilda soldater skryta med sin egen feghet och göra sig löjliga över den hederlige och tappre soldaten. Då han åter kan gå, beger han sig till Berlin och ser, hur miljonstaden hungrar. I München finner han ännu eländigare förhållanden. Att smita eller desertera gäller redan nästan som högsta grad av klokhet. Samtidigt upptäcker han, att man i Bayern hetsar mot Preussen. Förtvivlad över detta brödrahat är han glad, då han i mars 1917 åter är hos sitt regemente vid fronten.

I slutet av 1917 fick den tyska armén till följd av det ryska sammanbrottet åter mera mod, medan nedslagenhet och pessimism gjorde sig märkbara inom ententelägret. Då igångsatte marxisterna i Tyskland en ammunitionsfabriksstrejk. Den förfelade sitt mål, men gav ententen den välkomna parollen: Tyskland står inför revolution! I oktober 1918 råkade Hitler vid Ypern in i en trumeld med gasgranater, innehållande giftgasen »Gula korset». Med smärtsamt brännande ögon och halvblind vacklade han bort från eldlinjen och fördes till lasarettet i Pasewalk i Pommern. Vanmäktig och blind upplevde han här revolutionen.

I slutet av november befann han sig åter i München. I hans huvud korsade ett otal planer varandra. Politiken, som han intresserat sig för redan i Wien, fick ett allt starkare grepp om honom. Vad skulle han göra? Att inträda i ett politiskt parti kunde han icke besluta sig för. Men något måste ske, något måste göras för att rädda folket från den farsot, vars gift begynt sprida sig. Hitler agiterade ensam mot spartakisterna. I april 1919 ville de häkta honom, men med en karbin i handen jagade han bort dem, som kommit för att taga honom med sig.

Därpå blev han anmodad att deltaga i en kurs, där soldater skulle erhålla politisk undervisning. Detta var något för honom. Här lärde han sig känna likasinnade kamrater, i vars krets diskuterades frågan om att bilda ett nytt parti, vilket skulle heta »det socialrevolutionära». Det första problem, som tilldrog sig hans intresse, då han åhörde föredragen i denna krets, var principdiskussionen om det internationella börs- och lånekapitalet. En kväll åhörde han sålunda ett föredrag av en herr Gottfried Feder, som med hänsynslös brutalitet avslöjade detta kapitals spekulativa karaktär. Feder var en programmatiker av renaste vatten, som blott såg målet, men icke hade blick för dess praktiska förverkligande. Därför stötte han på både kritik och mothugg.

Hitler, som var på det klara med skillnaden mellan en teoretiker och en praktisk politiker,[10]) förstod, då han hörde Feders första föredrag om ränteslaveriets tillintetgörande, att här var fråga om en teoretisk sanning av största bärvidd. Han insåg, att man genom att utestänga börskapitalet från den nationella ekonomin, kunde förhindra internationaliseringen av Tysklands ekonomiska liv, utan att samtidigt genom en kamp mot kapitalet hota grundvalen för en oavhängig nationell självförsörjning. Han insåg icke allenast, vilken fara för en sund nationell hushållning som dolde sig i den marxistiska doktrinen, sådan den framträdde i »Das Kapital», utan förstod jämväl, att Marx' lära liksom även den socialdemokratiska kampen mot ett nationellt ekonomiskt liv endast var ägnad att bereda jordmånen för det internationella finans- och börskapitalets herravälde. Han fördjupade sig nu i studiet av dessa för honom nära nog obekanta frågor och förstod, vilka faror grundtankarna i Marx' »Das Kapital» medförde för en sund nationell hushållning.

Det var en lycka för Hitler att han vid denna tidpunkt erhöll kommendering att såsom s. k. upplysningsofficer hålla föredrag för soldaterna i ett regemente i München.

Han konstaterade, att han kunde tala, och han lyckades hos många hundratal, ja kanske tusental kamrater återuppväcka den slumrande kärleken till folk och fosterland och samtidigt stärka disciplinen.

En dag fick Hitler order att undersöka beskaffenheten av en förening av, som det syntes, politisk natur, vilken under namnet »Tyska arbetarpartiet» ärnade hålla ett möte. I denna församling såg han sig föranlåten att uppträda mot en talare, vilken till hans stora förtrytelse agiterade för Bayerns avskiljande från det av Preussen dominerade riket. Hans uppträdande gjorde ett påtagligt intryck, ty en vecka senare erhöll han till sin förvåning ett meddelande om, att han blivit upptagen som medlem i föreningen samt uppmanades att infinna sig vid ett utskottssammanträde. Han visste först icke om han skulle skratta eller bli förargad, men efter att ha betänkt sig något, beslöt han att gå till mötet. Det var, som han befarat, ett »Vereinsmeierei» av värsta slag. Och dock tycktes det honom att denna lilla krets ägde en fördel: av den kunde kanske skapas något eget. Det, som här kunde och måste förkunnas var icke någon valparoll, utan en världsåskådning.

Vad menade han därmed? Mången skrattar åt detta uttryck och anser det vara en uppfinning av tyska filosofer. Och dock är det icke något abstrakt begrepp. Detta ord betecknar en genom personlig erfarenhet och personlig upplevelse förvärvad syn på människans livsinställning och handlande. Det åsyftar föreställningen om det inre sammanhanget mellan naturens liv och människans. Världsåskådning är den av ras och blod beroende uppfattningen om innehåll och ändamål i människans liv, men tillika det mål som bestämmer riktningen för människans handlande och utgör lagen härför. Med denna föreställning som rättesnöre blir det människan möjligt att ge varje sak dess rätta rang och värde samt gestalta livet ändamålsenligt.

Hitler definierar begreppet världsåskådning på följande sätt: »Den innebär ett högtidligt förkunnat beslut, att människan som grund för allt sitt handlande lägger en medveten uppfattning och därmed även en synlig tendens. En sådan uppfattning kan vara riktig eller oriktig, men den är utgångspunkten för hennes ställningstagande till alla livets företeelser och händelser, och är därför en bindande och förpliktande lag för allt hennes handlande.» Här är sålunda fråga om, icke en teoretisk, utan en alltigenom praktisk angelägenhet. De från den franska revolutionens idéer härstammande liberalismen och marxismen äro världsåskådningar. Det finns visserligen endast få människor som ha en klar och bestämd världsåskådning. De flesta ha endast åsikter, som växla efter de omgivande förhållandena och deras egen karaktär. Men huru många äga en fast livssyn, som utgör den bittra eller ljuva frukten av personliga upplevelser och som gått människan så i bloden, att den som en kompass med ofelbar säkerhet bestämmer hennes omdömen och hennes handlingar?

Att den lilla grupp, som kallat Hitler till medlem, icke hade någon världsåskådning var han genast på det klara med. Men just denna frihet från förefintliga partiband och detta ännu osäkra sökande efter nya ideal — kanske fanns häri den grund, på vilken han kunde börja verka för *sin* världsåskådning? Efter två dagars grubbel och överläggning fattade han sitt beslut och anmälde sig som medlem i det tyska arbetarpartiet, där han erhöll medlemsnummer sju.

Han trodde sig på detta sätt ha funnit ett språngbräde till offentligheten samt till ett effektivt politiskt arbete. Men med offentligheten såg det närmast mycket bedrövligt ut. Knappast en enda människa tog notis om denna lilla församling. Men det oaktat följde Hitler orubbligt sin plan. Småningom började hans flammande tal locka åhörare. Också marxisterna spetsade öronen. Här hota-

des deras lära av fara! Med ord kunde den icke övervinnas: man måste ty sig till knytnävarna. Hitler var emellertid beredd härpå. Han hade redan organiserat en skyddstrupp av en skara unga, starka män, mest erfarna frontsoldater, som voro honom och hans förkunnelse obetingat trogna. Deras uppgift var att med våld slå ned alla försök att med våld skingra församlingarna.

I februari 1920 var han besluten att med ett första massmöte slå ett avgörande slag för sitt parti. Sitt namn hade det redan fått: Nationalsocialistiska tyska arbetarpartiet (NSDAP). Hitler säger härom i »Mein Kampf»: »Nationell och social äro två identiska begrepp. Vid grundandet av denna sammanslutning ha vi (trots alla avrådanden) beslutit att kalla den »nationalsocialistisk». Att vara »nationell», sade vi oss, är i sin djupaste mening detsamma som att handla i en gränslös, allt omfattande kärlek till folket, och om nödigt även dö för det, och således betyder att vara »social» att så uppbygga staten och folkgemenskapen, att varje enskild individ handlar för folkgemenskapen och i enlighet därmed är så övertygad om det goda och om den ärliga redligheten i denna folkgemenskap, att han är beredd att dö för den.»

För att giva denna världsåskådning en bestämd och för envar begriplig formulering utarbetade han ett program, i vilket han i tjugofem punkter sammanfattade partiets fordringar. Till stor förskräckelse för de övriga medlemmarna i partiets ledning hyrde han därpå Münchner Hofbräus stora festsal, vilken rymde nära tvåtusen åhörare. Han fruktade också själv, att han hade fattat ett alltför optimistiskt beslut, men när han kort före mötets början trädde in i salen, höll hans hjärta nästan på att sprängas av glädje: den väldiga salen var överfull av människor, och det, som framför allt fröjdade honom, var att mycket över hälften utgjordes av kommunister och oavhängiga socialister (USPD). Deras avsikt var uppen-

barligen att göra ett hastigt slut på den nya farliga rörelsen.

Knappt hade Hitler som den andre talaren haft ordet i några minuter, när motropen började hagla. Det kom till häftiga sammanstötningar, men Hitlers trogna krigskamrater slogos tappert mot fridstörarna och återställde så småningom ordningen. Hitler kunde fortsätta att tala. Efter en halv timme blevo kommunisternas skrän och tjut redan överröstade av bifallsrop. »Och nu» — så skildrar Hitler slutet av detta minnesvärda möte — »grep jag till mitt program och lade ut det för första gången. Det gick en kvart, det gick en till och bifallsropen trängde allt mer och mer tillbaka oppositionen. Då jag slutligen punkt för punkt framlade mina tjugofem teser för massan och bad den själv säga sitt omdöme om dem, då godkändes de den ena efter den andra under stigande bifall, enstämmigt och åter enstämmigt. Och då på detta sätt den sista tesen slutligen funnit vägen till massans hjärta, stod där framför mig en sal full av människor, vilka alla voro sammanslutna av en ny övertygelse, en ny tro och en ny vilja.»

Programmets tjugufem punkter, vilka alltså uppgjorts för att göra den nya rörelsens mål begripligt för den stora massan, hade följande lydelse:

»1) Vi fordra alla tyskars sammanslutning på självbestämmelserättens grund till ett Stor-Tyskland.

2) Vi fordra det tyska folkets likaberättigande med andra nationer samt Versailles- och St Germainfredernas slopande.

3) Vi fordra jord och områden (kolonier) för vårt folks utkomst och för att bereda dess folköverskott möjlighet till bosättning.

4) Statsborgare kan endast den vara, som är medlem av folket, medlem av folket kan blott den vara, som till

sitt blod är tysk, oberoende av trosbekännelse. På denna grund kan ingen jude vara folkmedlem.

5) Den, som ej är statsborgare, får leva i Tyskland endast som gäst och måste stå under främlingslagstiftning.

6) Rätten att bestämma om statens ledning och dess lagar må vara förbehållen endast statsborgare. Vi fordra därför, att varje offentlig post, av vad slag den må vara, inom riket, delstaterna eller kommunerna, besättes uteslutande med statsborgare.

Vi protestera mot den av korruption förstörda parlamentarismen samt mot seden att posterna besättas endast enligt partihänsyn utan beaktande av karaktär och förmåga.

7) Vi fordra, att staten förbinder sig att i främsta rummet sörja för statsborgarnas utkomst- och levnadsmöjligheter. Om det ej är möjligt att försörja rikets hela befolkning, må medlemmar av främmande nationer (icke-statsborgare) förvisas från riket.

8) Inflyttning av icke-tyskar må härefter hindras. Vi fordra, att alla icke-tyskar, som flyttat till Tyskland efter den 2 augusti 1914, omedelbart tvingas att lämna riket.

9) Alla statsborgare skola ha samma rättigheter och plikter.

10) Varje statsborgares främsta plikt bör vara att utföra andligt eller kroppsligt arbete. Den enskildes verksamhet får ej rikta sig mot gemenskapens väl, utan bör äga rum inom ramen för helheten och till allas nytta.

11) Därför fordra vi avskaffandet av inkomst utan arbete och möda, ränteslaveriets brytande.

12) Med beaktande av de oerhörda offer av egendom och blod varje krig kräver av folket, bör personligt förvärv av rikedom till följd av krig betecknas som ett brott mot folket. Vi fordra därför att alla krigsvinster oförröjligen indragas till staten.

13) Vi fordra alla (hittills) redan som truster organiserade företags förstatligande.

14) Vi kräva delaktighet i storföretagens vinster.

15) Vi fordra ett frikostigt utbyggande av ålderdomsförsörjningen.

16) Vi fordra att ett sunt medelstånd skapas och upprätthålles, att de stora varuhusen omedelbart övertagas av kommunerna och uthyras till billiga pris åt småföretagare samt att småföretagarna ovillkorligen beaktas vid leveranser till stat, delstat eller kommun.

17) Vi fordra en mot våra nationella behov svarande jordreform, en lag om ersättningsfri expropriation av jord till allmännyttiga ändamål, jordräntans avskaffande samt stävjande av all jordspekulation.

18) Vi fordra hänsynslös kamp mot alla dem, som med sin verksamhet skada gemenskapens väl. Brottslingar, ockrare, jobbare etc., vilka försöka draga nytta på folkets bekostnad, böra straffas med döden, utan beaktande av religion eller ras.

19) Vi fordra, att den romerska rätten, som tjänar den materialistiska världsåskådningen ersättes med en allmän tysk rätt.

20) För att varje duglig och flitig tysk skall ha möjlighet att förvärva högre bildning och sålunda kunna uppnå en ledande ställning, bör staten draga försorg om att hela vårt folkundervisningsväsen i grund reformeras. Alla bildningsanstalters läroplaner böra anpassas efter det praktiska livets krav. Uppfattningen om statstanken måste bibringas redan i skolan genom medborgarkunskap. Vi fordra att andligen särskilt begåvade barn av medellösa föräldrar uppfostras på statens bekostnad, utan hänsyn till deras stånd eller yrke.

21) Staten bör draga försorg om folkhälsans höjande genom att skydda mödrar och barn, genom förbud mot barnarbete samt genom att införa en i lag fastställd gymnastik- och sportplikt för stärkande av kroppen samt ge-

nom största möjliga understöd åt alla föreningar, som sysselsätta sig med fysisk ungdomsutbildning.

22) Vi fordra, att den besoldade armén avskaffas och att en folkhär skapas.

23) Vi fordra en i lagstiftningsväg genomförd kamp mot den medvetna politiska lögnen och dess spridande genom pressen.

För att det skall bli möjligt att skapa en tysk press, fordra vi:

a) att redaktörerna för och medarbetarna i alla på tyskt språk utkommande tidningar skola vara tyskar;

b) att icke-tyska tidningar få utkomma blott med uttryckligt tillstånd av myndigheterna. De få icke tryckas på tyska.

c) att finansiell delaktighet i tyska tidningar eller deras påverkande av icke-tyskar i lag förbjudes, och att brott mot denna lag straffas genom indragning av det tidningsföretag, som gjort sig skyldigt därtill, samt landsförvisning av de icke-tyska medskyldiga i detta brott.

Tidningar, som kränka gemenskapens väl, böra förbjudas. Vi fordra en i lag genomförd kamp mot sådana riktningar inom konst och litteratur, som ha en upplösande inverkan på vårt folks liv, och att inrättningar, som icke uppfylla i detta hänseende ställda krav, förbjudas.

24) Vi fordra frihet för alla religionsbekännelser inom staten, såvitt de inte äventyra dess bestånd eller stöta den germanska rasens sedlighets- och moralkänsla.

Partiet som sådant företräder en positiv kristendom, utan att binda sig vid en bestämd trosbekännelse. Det kämpar mot den judiskt-materialistiska andan inom och utom oss, och är övertygat om, att ett varaktigt tillfrisknande för vårt folk kan förverkligas endast inifrån och på följande grundval:

Gemenskapens väl går framför egennyttan.

25) För förverkligande av allt detta fordra vi att inom riket skapas en stark centralmakt. Obetingad aukto-

ritet för det politiska centralparlamentet både inom riket i dess helhet och dess organisation i allmänhet.

Bildande av stånds- och yrkeskammare för verkställande av de av riket stiftade lagarna i de enskilda delstaterna.

Partiets ledare förbinda sig att i nödfall offra sitt liv för genomförandet av dessa punkter.»

Vi anföra dessa tjugofem punkter ordagrant, emedan nationalsocialismen — som vi längre fram skola se — ingalunda kastade fram dem åt folket som ett smakligt lockbete och i avsikt att bruka dem endast som ett demagogiskt hetsmedel. De voro alla bokstavligen menade; detta bevisade den likaså allvarligt menade tjugofemte punkten. Men sedan nationalsocialismen kom till makten har verkligheten på ett ännu mera övertygande sätt bevisat, att nationalsocialisterna otvivelaktigt sträva att förverkliga de tjugufem punkterna och delvis även ha förverkligat dem. Först då man lärt känna den anda och den form, i vilken detta förverkligande äger rum, förstår man hela betydelsen och vidden av detta program, vars studium vi icke varmt nog kunna rekommendera.

Nu föranstaltade nationalsocialisterna varje vecka ett öppet möte, vid vilket Hitler talade om skulden till kriget, om fredsfördragen eller andra politiska ämnen, vilkas utläggande syntes honom agitatoriskt fruktbart eller ideellt nödvändigt. I synnerhet Versaillesfreden gällde då som ett för regeringen pinsamt ämne. Marxisterna betraktade ett angrepp mot den som ett angrepp mot republiken och såsom tecken på ett reaktionärt eller monarkistiskt sinnelag. Så snart Hitler talade därom hördes ropet: »Och Brest-Litovsk?»

Men nu hade Hitler insett, att hans motståndare systematiskt försökte bringa honom ur fattningen genom sina ständiga invändningar. Han visade sig denna väl disciplinerade propaganda vuxen. Han hade lärt sig, att

man enklast på förhand bröt udden av invändningarna, genom att själv framställa och vederlägga dem. Sitt föredrag om freden i Versailles kallade han därför icke längre »Fredsfördraget i Versailles», utan »Fredsfördragen i Versailles och Brest-Litovsk.» Till följd av marxistiska slagord hade hans åhörare fullständigt oriktiga föreställningar om dessa fördrag, men nu visade han vari de skilde sig från varandra,[11]) och följden blev, att Brest-Litovsk aldrig mera utspelades mot Versailles. Detta anföres här endast som ett exempel bland många.

Dessa nationalsocialistiska församlingar voro, som vi redan antydde, inga fredliga föreningssammanträden. Hitler lade an på att även genom yttre kännetecken, som t. ex. påfallande röda plakat, reta sina motståndare. Resultatet var, att allt flere socialdemokrater och kommunister kommo till hans församlingar, givetvis i syfte att överrösta honom och spränga församlingen. Detta var just vad nationalsocialisterna ville framprovocera för att göra allt flere personer uppmärksamma på deras propaganda. Att församlingarna sprängdes måste förstås hindras. Detta var möjligt blott genom att mot den marxistiska terrorn insattes en nationalsocialistisk kontraterror. Öga för öga, tand för tand var parollen, och då partiet förfogade över en handfast skyddstrupp, kunde det hålla sina möten allt oftare och i allt större lokaler. Slutligen vågade man sig på Zirkus Krone i München, som rymde över 6000 personer.

Marxisterna skummade av raseri. Den 4 november 1921, då nationalsocialisterna planerade en särskilt effektfull propagandaförsamling i Münchener Hofbräuhaus' stora festsal, beslöto marxisterna att äntligen göra definitivt slut på denna obekväma konkurrent och spränga församlingen med våld.

Denna gång ämnade de lyckas. Nationalsocialisterna hade till sitt förfogande ett »salskydd» på endast 46 man. När Hitler inträdde i förhallen såg han, att salen var över-

full och spärrad av polis. Motståndarna hade infunnit sig mycket tidigt och nationalsocialisterna nödgades stanna utanför. Hitler befallde att dörrarna till salen skulle stängas och kallade på sina fyrtiosex män samt förklarade för dem, att de i dag sannolikt för första gången måste vara redo att visa rörelsen trohet, om det sedan bar eller brast, och att ingen av dem fick lämna salen, ifall han inte bars ut död. Själv skulle han stanna i salen, och han kände sig övertygad om att ingen skulle överge honom, men om han såg att någon visade sig feg, ämnade han personligen riva bindeln från dennes ärm och fråntaga honom partimärket. Därefter uppfordrade han sina män att vid minsta försök att spränga församlingen ögonblickligen slå till och betänka, att man bäst försvarade sig, då man själv går till angrepp.

När han trädde in i salen, såg han otaliga hatfyllda ansikten vändas mot sig. Rop hördes, att man nu för alltid skulle göra slut på nationalsocialisterna, täppa till käften på dem o. s. v. Hitler stod som vanligt på ett bord vid en av långsidorna och befann sig sålunda egentligen mitt bland sina åhörare. Både framför honom och på sidorna om honom sutto och stodo enbart motståndare, stora robusta män och ynglingar från de mest kända fabrikerna i München. De hade placerat sig så nära honom som möjligt och började samla ölsejdlar, d. v. s. de rekvirerade mera och mera öl och ställde de tömda sejdlarna under borden. På detta sätt uppstodo hela batterier av kastvapen.

Halvannan timme kunde Hitler tala lugnt, så att han redan föreföll att bli situationens herre. Den socialdemokratiska sprängtruppens ledare voro nervösa och oroliga och försökte uppegga sitt folk. När Hitler så tillbakavisade ett tillrop på ett något oöverlagt sätt, gåvo de signalen att gå lös. Plötsligt hoppade en man upp på sin stol och ropade: »Frihet!», varpå marxisterna anföllo nationalsocialisterna. Inom några sekunder var hela rummet

uppfyllt av vrål och skrik och otaliga sejdlar flögo genom luften, träffande de stridande. Däremellan hördes stolsben brytas av och ljudet av krossat glas. Under detta vanvettiga spektakel blev Hitler lugnt stående på sitt bord, värjde sig mot de mot honom riktade ölkrusen och iakttog med tillfredsställelse, huru hans gossar utan undantag gjorde sin plikt.

Knappast hade marxisterna öppnat slagsmålet, förrän de nationalsocialistiska stormtrupperna i grupper på åtta à tio stycken flögo på sina motståndare och började köra ut dem ur salen. Efter fem minuter voro de alla höljda av blod, men då voro också motståndarna, 7 à 800 man, nästan alla utdrivna ur salen och kastade ut för trapporna. Då smällde plötsligt två pistolskott mot podiet, och så brast ett vilt knallande löst. Hitlers män eggades blott upp därigenom, och om ytterligare fem minuter voro de sista fridstörarna utdrivna. Salen såg ut som efter ett granatnedslag. De sårade nationalsocialisterna blevo förbundna eller fördes bort. Då lugnet återställts, förklarade församlingens ledare: »Mötet fortsättes;» och Hitler började åter sitt tal.

Efter denna erfarenhet försökte marxisterna icke vidare spränga de nationalsocialistiska församlingarna.

Efter slaget i Münchner Hofbräuhaus' festsal den 4 november 1921 erhöllo ordningstrupperna för mötessalens skydd namnet Stormavdelningar (Sturmabteilungen=SA) som ett bestående minne över deras seger. Målet för SA:s utbildning blev att av dess medlemmar skapa oryggliga, övertygade företrädare för den nationalsocialistiska idén. Deras disciplin befästes till ytterlighet. De skulle icke utgöra en beväpnad försvarsorganisation och ännu mindre en hemlig organisation. Därför skulle deras utbildning icke ske enligt militära synpunkter, utan rätta sig efter vad som var ändamålsenligt för partiet. För att genast fråntaga dem varje prägel av hemlighetsmakeri, fingo de en lätt igenkännbar beklädnad. De skulle icke vara

något band av konspiratörer, utan tjäna förintelsekriget mot den marxistiska världsåskådningen och uppbyggandet av den nya, folkliga nationalsocialistiska staten.

I januari 1922 förfogade rörelsen redan över ett ståtligt antal uniformerade hundramänningar. SA:s första stora demonstration ägde rum sensommaren 1922 på Königsplatz i München, varvid sex hundramänningar med tvenne musikkapell och femton fanor anslöto sig till Münchens fosterländska organisationer för att protestera mot republikens skyddslag. Denna uniformerade trupps uppträdande väckte en oerhörd hänförelse bland befolkningen. Röda, republikanska skyddsförbundsmedlemmar försökte terrorisera dessa kolonner under deras marsch, men de skingrades med blodiga huvuden. Den nationalsocialistiska rörelsen hade därmed för första gången visat, att den var besluten att göra anspråk på gatan också för sin räkning och därmed bryta detta de rödas monopol.

Nästa tillfälle att bevisa detta ännu tydligare än på Königsplatz i München erbjöd sig i oktober samma år, då de »folkliga» (=völkische) förbanden ville föranstalta en »tysk dag» i Koburg. Också Hitler blev inbjuden och beslöt att med en svit av åttahundra SA-män bege sig till Koburg.

Vid framkomsten erfor Hitler, att socialdemokraterna och kommunisterna förbjudit nationalsocialisterna att tåga in i staden i slutna formationer med fanor och musik. Hitler trotsade förbudet. En folkmassa, som räknade flere tusen människor, mottog hans trupp med skrän och tillrop: »Mördare, banditer, förbrytare!» SA-männen läto inte störa sig. Då blevo de bombarderade med stenar, och nu var deras tålamod slut. Tio minuter pryglade de angriparna, och därpå voro gatorna rensade från marxister. Men också på natten kom det till sammanstötningar. Nu gjorde SA processen kort med motståndarna, och redan följande morgon hade de gjort slut på den röda terror, under vilken staden lidit i flere år. Marxisterna ra-

sade. De kallade tusentals arbetare till motdemonstration. Då lät Hitler sina SA-män — deras skara hade under tiden vuxit till ett halvtannat tusental man — marschera upp på den plats, där den marxistiska demonstrationen skulle äga rum. Följden blev, att endast ett par hundra demonstranter infunno sig vilka förhöllo sig tysta och stilla och inom kort försvunno. Den av den röda terrorn utpinade befolkningen i staden vaknade upp som ur en mardröm och vågade t. o. m. hälsa nationalsocialisterna med jubelrop. Vid bangården inträffade dock ännu ett mellanfall. Tågpersonalen vägrade att föra tåget, med vilket nationalsocialisterna skulle resa. Hitler lät då meddela, att han ärnade låta infånga och bortföra största möjliga antal röda partipampar samt att hans män skulle köra tåget själva, ehuru de naturligtvis inte kunde garantera att detta avlöpte utan olycksfall. Följden blev, att tåget punktligt avreste.

3. Talaren.

Den nationalsocialistiska rörelsens rykte utbreder sig nu hastigt. Hitler är outtröttlig i sin kamp mot Weimarregeringen och dess bemödanden att genom särskilda lagar skydda republiken mot de radikalas anstormningar från höger och vänster. Han häktas och hålles fången i veckotal, men så snart han blir fri, återupptager han sin kamp med samma hänsynslösa intensitet. Hans tal framkalla en allt mera stormande entusiasm. Allt större åhörarskaror strömma till honom. De intellektuella kunna ej begripa det. De sakna i hans tal det de kalla »Geist». Och de bildade skratta ofta åt dem; de synas dem alltför banala i sin lättfattlighet.

Men Hitlers framgång som talare beror just på hans

utpräglade verklighetssinne och den psykologiskt säkra instinkt, med vilken han i sina tal ständigt förstår att rätta sig efter sina åhörares andliga nivå. Han har utvecklat denna konst medvetet och överlagt. Han gör beaktansvärda anmärkningar härom i sin bok och som exempel på en genial folktalare anför han Lloyd George. »En statsmans tal till sitt folk skall jag icke mäta efter det intryck det gör på universitetsprofessorer, utan efter den verkan det har på folket!», säger han. Hos Hitler finnas förenade vissa egenskaper, vilka genom sin sällsporda styrka och fullödighet måste häftigt uppröra och slutligen även rycka med sig alla människor, som icke äro förstenade i ett särskilt partischema. Han var på förhand på det klara med, att han måste vinna folket, massan för att kunna segra, och vinna massan kunde han blott om han talade så, att var och en och även den enklaste mannen i byn eller på gatan förstod honom. Detta innebar dock ej, att hans tal behövt vara fattiga på goda och riktiga tankar. Hans tal före makttillträdet äro präglade av genomträngande klarhet och popularitet och kunna inte stämplas som billig demagogi. Men också då han talar eller talade till en anspråksfullare publik, vilket inträffar i riksdagen eller vid andra tillfällen, utmärker sig hans tal genom satsbildningens och uttryckens enkelhet, något som på ett angenämt sätt tilltalar också den akademiskt bildade, och som dessutom, tack vare det tempo han anslår, även håller den mindre skolade åhörarens uppmärksamhet fängslad. Han förstår att med största klarhet ordna de ledande tankarna och låter varje påstående omedelbart följas av beviset: för det första, för det andra, för det tredje o. s. v.

Vidare är han aldrig abstrakt, och i hans tal förekomma aldrig några klichéartade vändningar. Han skyr icke skärpa, ja inte ens grovhet, och står alltid på verklighetens fasta grund, t. o. m. då han höjer sig från det alldagliga till det ideella. Men han fängslar icke endast åhö-

rarens sakliga intresse. Vad som framför allt gör honom till en stor talare är hans egen gripenhet, hans hängivelse, ja, den extas, som förvandlar honom till en vulkan, så att åhöraren, om han vill eller icke, blir skakad i sitt innersta av våldsamheten i den ärliga och modiga övertygelse, som strömmar emot honom ur detta oförfalskade och ärliga människohjärta.

Men hemligheten med det starka intryck hans tal göra, står att söka också i ett annat faktum, i en princip, som grundar sig på en klar kännedom om den breda massans psykologi. Han är nämligen kategoriskt inställd på, att inte blott hans tillfälliga åhörarskaras, utan även hela det folks uppmärksamhet, som han vill vinna för sig, inte skall splittras, utan ständigt koncentreras på en enda motståndare. »Ju enhetligare insatsen av folkets kampvilja är», har han en gång sagt, »desto större blir en rörelses magnetiska attraktionskraft och så mycket väldigare stötens kraft.» I alla sina tal låter han därför endast vissa bestämda men viktiga klockor ringa, men deras klang låter han i stället ljuda så mycket outtröttligare. Åter och åter ropar han till det tyska folket: »Vakna Tyskland!» Åter och åter skakar han om sina landsmäns sociala samvete med det ständiga: »Gemenskapens väl går framför egennyttan!» och ständigt inskärper han hos massan, att dess dödsfiende är marxismen, och att marxism och judendom äro ett och detsamma.

Men all denna geniala retoriska konst skulle icke ensam förslå att inom en otroligt kort tid egga upp tusentals människor samt vinna otaliga likgiltiga, ja även motståndare, och förvandla dem till hänförda anhängare. Detta under måste ha åstadkommits också av andra, kanske hittills obekanta eller otillräckligt beaktade trollmedel. Det fanns faktiskt sådana, och de voro i grund och botten synnerligen enkla, men dittills hade ingen statsman eller politiker kommit på den tanken att begagna sig av dem. Förutsättningen för att dessa medel skulle utöva verkan

låg i det politiska läget självt. Det tyska folket hade genom krig, nederlag, hunger och nöd, fientligt förtryck och fientlig utpressning, inflation, utarmning och grymma besvikelser råkat i ett själsligt tillstånd, som gjorde det mottagligt för varje frälsningslära, om den så predikade bolsjevikisk nihilism eller religiös trosiver. Man var beredd att bejaka allt, som ställde en radikal förändring i utsikt. Och nu framträdde Hitler med något mycket starkare och större: inga tomma löften om ett kommande himmelrike — sådana hade sedan 1918 givits övernog — utan med en uppenbarelse av en lättbegriplig, inom räckhåll varande verklighet, som angick var och en, och vars uppfyllelse var lika självklar som lyckobringande. Man begrep med ens, att man inte var ensam och övergiven och inte dömd till ständig nöd, blott man fann vägen till det, som ensamt kunde göra varje människa stark och säker: folkgemenskapen. Att det lyckades Hitler att återuppväcka den skendöda nationalkänslan samt bringa den att leva upp och blomstra, var en av de trollnycklar med vilka han öppnade sitt folks hjärta. Och denna nationalkänsla hade ingenting att göra med den traditionella patriotismen, den var ej rotad i fåfänga, erövringshunger, äregirighet, egoism, egenkärlek eller härsklystnad, utan i osjälvisk hängivenhet till förfäder och nu levande, till land och folk, kort sagt: till gemenskapen.

Det var som om en bindel fallit från folkets ögon, som om det först nu förstått, att det dock bildade en väldig sluten enhet, och att den förbannelse, som utgick från krigsskuld, reparationer, klasskamp och partistrider försvann och förintades av den kraft och makt, som utgick från denna enhet. De, som lyssnade till Hitlers tal, började förstå, att det fanns något, som var handgripligt och verkligt, men tillika av ett hemlighetsfullt djup, och som band samman dem alla: det gemensamma blodet. När Hitler sade »blod», så menade han icke blott den röda vätskans materie, nej, då han använde ordet, vecklade

Jublande folkmassor i Saarbrücken efter införlivandet av Saarområdet med riket.

Hitler nedlägger en krans på platsen ägnad minnet av national-socialisternas kamp invid Feldherrnhalle i München.

han ut ett symboliskt banér för en bestämd karaktär, en bestämd livsstil och åskådning, en bestämd ras. I sitt verk »Schicksalsstunde Europas» säger prins Anton Rohan: »Att nationalsocialismen förmått förplikta ett helt stort folk att hålla blodförädlingens ideal heligt, är ett av dess mest storartade resultat.»

Detta klarläggande av blodets och rasens betydelse för såväl den enskilde som för hela folkgemenskapen måste utöva ett utomordentligt inflytande på ett folk, i vars mitt ett starkt främlingsvälde rådde, och vars naturliga, blodbevarande instinkter försvagats genom påverkan av en internationell och antinationell press samt abstrakta illusioner. Folket kunde ej fatta lärda debatter, vilka gingo ut på, att rasbegreppet ännu ej var vetenskapligt fastställt, och att judefrågan därför togs på allvar endast av dilettanter. Det hade mera förtroende för sin egen känsla än för teoretiska spekulationer.[12]) Dess ännu levande blodsinstinkt väcktes genom nationalsocialismens rasprogram icke endast till nytt liv inom stora skikt; den blev också högtidligen legitimerad.

Ytterligare ett moment i Hitlers propagande som har en förvånansvärd inverkan är följande: Han lovade folket ingenting, varken guld eller gröna skogar, ja inte ens nödens omedelbara upphörande, inte ens säkerhet till livet. Han varnade tvärtom för illusioner och stora förhoppningar. Han varken lockade anhängare eller rekommenderade sig själv som ledare. När »de folkdelegerades råd» den 9 november avlät det bombastiska uppropet »till alla!», var detta upprop späckat med de mest överdrivna löften: kapitalismen övervunnen, rättvis lön åt varje arbetare, bröd och arbete garanterade åt envar, allmänt politiskt framåtskridande, sann frihet, skönhet och värdighet!

Hitler däremot sade i massförsamlingen den 28 juli 1922: »Den som i dag är ledare för tyska folket på vår sida, har sannerligen ingenting att vinna utan snara-

re allting att förlora! Den som i dag strider på vår sida skördar inga stora lagrar, och ännu mindre förvärvar han gods och guld, utan råkar snarare i fängelse!» Och den 4 maj 1923: »Då uppstår frågan: var finns den lämpliga ledarpersonligheten? Det är icke vår uppgift att söka honom. Han har antingen sänts oss från himmelen eller inte. Vår uppgift är att smida det svärd han behöver, då han kommer. Vår uppgift är att ge diktatorn ett folk, som är moget för honom.»

Från den stund Hitler uppträder, drives han ej för ett ögonblick av vanlig ärelystnad[13]) eller egoistiska, personliga bevekelsegrunder, utan endast av detta enda: en lidelsefull kärlek till folk och fädernesland, som behärskar hela hans väsen. Tysklands befrielse från främlingsväldet ställer han som ideal så högt, att han redan under Ruhrockupationens mörka år, i stället för det av rikskanslern Cuno fordrade passiva motståndet, fordrade ett aktivt, emedan han trodde, att den slutliga befrielsen stod att finna bortom den katastrof detta skulle innebära. »Ruhrområdet hade bort bli det tyska Moskva!», utropar han, ty han är övertygad om att den över Ruhrockupationen upprörda världen väntar just detta av tyskarna.

Massorna, som hörde honom, visste att han var beredd att offra sitt liv för den idé han förfäktade, liksom han väntade samma sak också av sina anhängare. Detta gjorde, att han vann också de sista tvivlarna.[14])

4. Revolutionären.

Ruhrockupationen med dess följder: inflation, nöd, hunger, självmordsepidemier, samt den växande kommunistfaran och regeringens oförmåga att bli herre över denna fara, förvandlade »trumslagaren» Hitler, som med

sina tal försökt väcka folket ur dess tålmodiga passivitet, till revolutionären Hitler, som planerar att störta regeringen och gör ett försök att förverkliga sin plan. De yttersta motiven till hans beslutsamma uppträdande hösten 1923 äro ännu icke fullständigt klarlagda, ty detaljerna i hans motspelares ränkspel äro ej tillräckligt kända. Tvenne fakta stå dock fast. För det första, att Hitlers växande popularitet och makt över massorna begynte oroa icke endast regeringen i Berlin, utan även Bayerns generalkommissarie, dr von Kahr. Man beslöt följaktligen i München att samarbeta med Hitler, icke blott för att på detta sätt bättre kunna hålla ögonen på honom, utan även för att, om det visade sig nödigt, kunna oskadliggöra honom.

För det andra stod också den bajerska regeringen i opposition mot riksregeringen, om ock av andra orsaker än Hitler. Von Kahr var monarkist. Han betraktade sig som ståthållare för monarkin och huset Wittelsbach samt ville som sådan göra Bayern oavhängigt av riket, d. v. s. Preussen. Hitler däremot hade intet direkt intresse för statsformen.[15]) I hans ögon hade novemberrevolutionen 1918 ingen rätt, och han erkände ej Weimarrepubliken. Han var t. o. m. beredd att delge den bajerska kronprinsen omstörtningsplanen. Men hans kamp gick ut på att störta novemberregeringen och inte på det bajerska kungahusets återuppsättande på tronen. Vad som skulle följa efter vidräkningen med novemberregeringen fick framtiden avgöra.

Beträffande von Kahr ansåg Hitler, att denne var en hedersman, men icke en man, som skulle kunna uppfylla några »stora förväntningar hos tyska folket». Han kommer, sade han sig, att göra ett jätteanlopp, för att bryta samman, då kampen skall börja. Men vid von Kahrs sida stodo andra män, vilka Hitler förmodade ägde mod och viljekraft: överkommendören för de bajerska divisionerna, general von Lossow, och överste von Seisser. Hitler

var beredd att understödja dem. Dock, förhandlingarna med dessa tre drogo ut på tiden. Hitler blev otålig. Han var övertygad om, att de hade samma mål som han: att avsätta riksregeringen och ersätta den med en antiparlamentarisk, rent nationell regering. Men han hade tillika det bestämda intrycket, att de saknade den beslutsamhet, som fordrades för att taga initiativet, och att deras önskan var att genom en yttre händelse, som de icke framkallat, kort sagt, genom Hitlers energiska uppträdande bli tvungna därtill. Att de kanske redan på förhand voro i hemlighet beslutna, icke allenast att draga sig själva tillbaka, utan även att med beväpnad polismakt förhindra statskuppen samt oskadliggöra Hitler genom att locka honom i fällan — därom hade Hitler ingen aning.

Den 8 november 1923 tala von Kahr, von Lossow och Seisser vid en församling i Bürgerbräukeller. Då tränger Hitler in i salen med sitt folk, förklarar riksregeringen avsatt och utropar under mängdens jubel von Kahr till ståthållare över Bayern. Ludendorff, som anslutit sig till Hitler, utnämner han till krigsminister. Djupt rörd samtycker Kahr, ja, han räcker Hitler båda sina händer och ser honom länge och öppet in i ögonen. Då erfar Hitler, att en kasärn ännu gör motstånd. Han skyndar dit. Då han återvänder äro von Kahr, von Lossow och Seisser försvunna. De ha givit Ludendorff sitt hedersord, och denne har låtit dem gå. De bege sig raka vägen till 19. infanteriregementets kasärn, därifrån de avlåta följande telegram: »Till alla! Generalkommissarien von Kahr, general von Lossow och överste von Seisser godkänna icke Hitlers kupp. Det med vapenmakt tilltvingade ställningstagandet på mötet är ogiltigt. Varning för missbruk av ovannämnda namn. v. Kahr, v. Lossow, Seisser.»

Ännu följande morgon visste Hitler och Ludendorff ingenting om detta telegram, som icke blott innebar ett öppet svek, utan därjämte försökte förskröna detta svek genom det osanna påståendet, att ställningstagandet varit

påtvingat. De båda voro ännu övertygade om, att riksvärnet och polisen stodo på deras sida, och beslöto att tåga genom staden för att sålunda övertyga sig om den allmänna opinionens inställning. Man uppmärksamgjorde dem då på, att de kanske skulle bli beskjutna. Härtill svarade Ludendorff endast: »Vi marschera», och ställde sig vid Hitlers sida i spetsen för nationalsocialisterna. »Vid Ludwigsbrücke», berättade Hitler inför folkdomstolen den 26 februari 1924, »möttes vi av poliser, som laddade sina vapen med skarpa skott... Vi marscherade vidare, och då skingrades denna poliskedja. Vi tågade till Marienplatz, där vi hälsades med jubel av den oerhört stora folkmassan... Vid residenset[16]) hejdades vi av en starkare poliskedja. Vi voro civilklädda och ingen av oss hade någon pistol i sin hand. Då föll ett karbinskott och strax därpå en salva. Scheubner föll och drog mig med sig, det kändes som hade jag blivit träffad. Jag försökte resa mig upp. Så upphörde skjutandet. Omkring mig såg jag ingenting annat än döda. På marken låg en storväxt man i svart mantel, alldeles överhöljd av blod, och jag var övertygad om, att det var Ludendorff. Först senare erfor jag, att Ludendorff levde.»

Den oväntade skottsalvan skingrade demonstranterna. Sexton av dem hade fallit. Ludendorff gick vidare tvärs genom poliskedjan. Hitler, som var svårt sårad, fördes av sina kamrater till Uffing vid Staffelsee. Där häktades han den 11 november av ett starkt poliskommando och fördes till fästningen Landsberg. I sitt slutandragande inför folkdomstolen den 27 mars 1924 gav han en förintande kritik av revolutionen 1918 och den sittande regeringen. Han bevisade, att det han och hans anhängare gjort icke var något högförräderi, än mindre ett landsförräderi, utan att de blott gjort sin plikt.[17]) Han fordrade, att hans medkämpar, som sutto på de anklagades bänk, skulle frigivas. De hade måst lyda honom, och han ensam var ansvarig. Sitt tal slutade han med orden: »Icke

ni, mina herrar, döma oss; domen fäller historiens eviga domstol över den anklagelse, som rests mot oss. Den dom ni ämna fälla, känner jag. Men den andra domstolen skall ej fråga: har ni gjort er skyldiga till landsförräderi eller icke? Denna domstol skall döma över oss, den gamla arméns generalkvartermästare, officerare och soldater, vilka som tyskar ville det bästa för folk och fädernesland, som önskade kämpa och dö ... Må ni tusen gånger döma oss skyldiga, historiens eviga gudinna skall leende riva sönder riksåklagarens krav på ett fällande domslut och frikänna oss.»

Den 1 april 1924 dömdes Hitler för högförräderi till fem års fästning, vilket straff han skulle avtjäna i Landsberg. Här i fängelset fann han efter många års uppslitande partikamp äntligen tid och ro till inre samling, och här skrev han sin bekännelsebok och sammanfattade sin politiska övertygelse i det digra, programmatiska verket »Mein Kampf». Detta verk är sammansatt av tre element: det innehåller på en gång en biografi, ett politiskt program och en världsåskådning. Blott den, som ingående läst detta verk, har rätt att fälla ett omdöme om Hitler. Det innehåller visserligen yttranden, föranledda av politiska förhållanden, vilka icke längre bestå, och man lär även ha uppmanat honom att omarbeta dessa ställen i enlighet med de nya kraven, men han har med rätta nekat att göra det. Hans bok är ett historiskt dokument, vars principiella ståndpunkt förblivit oförändrad och ej heller tål några förändringar.[18])

5. Politikern.

Den 20 december 1924 blev Hitler frigiven ur fängelset. Men knappt hade han den 27 februari 1925 första gången i München hållit ett offentligt tal, då den bajerska rege-

ringen den 9 mars förbjöd honom att vidare hålla tal. Flere andra av rikets länder följde exemplet. Först under loppet av åren 1927 och 1928 blevo dessa förbud åter upphävda.

Medan Hitler satt i fängelse, hade i ekonomiskt hänseende en avgörande förändring försiggått i Tyskland. På förslag av Helfferich och Schacht infördes den 15 november 1923 den s. k. räntemarken, vilken åtgärd med ett slag gjorde slut på inflationen. Men den förödelse denna redan hade åstadkommit var fruktansvärd. Tyska folket hade förlorat hela sin förmögenhet, utom den som bestod av sakvärden. De besittande skikten av befolkningen voro till övervägande del proletariserade.

På denna materiella inflation följde en själslig. Det genom krig, nederlag och hunger söndertrasade folket förstod icke verkningarna av det, som nu inträffade. Den amerikanska högfinansen ansåg, att dess tid nu var kommen. Den ville återfå de pengar den lånat de allierade. För detta ändamål måste Tyskland sättas i stånd att betala reparationerna, och för att möjliggöra detta ville amerikanarna investera kapital i Tyskland. Detta var välkommet för alla, som önskade göra geschäft. Det blev ett lånande utan gränser. Den typiska parvenytypen framkallade en högkonjunktur, vars karaktär av endast skenbar blomstring blev fördold för folket. För att säkerställa skuldbetalningarna utarbetade amerikanaren Rufus Dawes en plan, som ett affärsblad i New York med rätta kallade en internationell konkursförvaltning. Genom denna plan försköts det tyska skuldslaveriet från det politiska området till det ekonomiska. På den franska våldspolitikens diktatur följde högfinansens.

Men den på konstlad väg framkallade uppblomstringen tog snart en ända med förskräckelse. Sedan lån uppgående till 18 miljarder upptagits och placerats i Tyskland, spärrade den internationella högfinansen plötsligt penningmarknaden för vidare tyska krediter.[19])

Hitler tog emellertid med obruten energi itu med sitt partis återuppbyggande. Redan vid riksdagsvalen den 4 maj 1924 hade Weimarkoalitionens partier lidit ett kännbart nederlag. Socialdemokraternas mandatsiffra nedgick från 173 platser till 100, demokraternas från 39 till 28, och folkpartiets från 66 till 44, medan de tysknationellas ökades från 67 till 106 och den nationalsocialistiska frihetsrörelsens från 3 till 32, av vilka 9 voro nationalsocialister. Även kommunisterna erövrade hela 62 platser mot tidigare 15.

Men riktig fart kom det i den nationalsocialistiska rörelsen först sedan Hitler efter den 11 mars 1925 ånyo fått tillåtelse att tala. Att Hindenburg blev vald till rikspresident den 26 april 1925 var till väsentlig del nationalsocialisternas förtjänst. Och nu strömmade nya anhängare till. Sommaren 1927 mottog Hitler på den nationalsocialistiska rikspartidagen i Nürnberg en defilad av 30.000 brunskjortor. Oaktat hela den tyska pressen försökte tiga ihjäl det nationalsocialistiska partiet, växte Hitlers skaror från vecka till vecka. Vid riksdagsvalen den 20 maj 1928, vid vilka socialdemokraterna åter hade en oväntad framgång — deras mandattal steg till 153 — inträdde nationalsocialisterna för första gången som självständig grupp i riksdagen med 12 företrädare.

Vid tidpunkten för partidagen i Nürnberg i augusti hade antalet partimedlemmar stigit till 150.000, och 60.000 SA-män defilerade under sex timmar förbi Hitler. Vid tusentals folkmöten propagerade nationalsocialisterna under Hitlers ledning för sin idé i kamp mot Weimarkoalitionen. »Stahlhelm», en organisation av frontsoldater, som Franz Seldte grundat redan i slutet av år 1918, och som trots förbud och förföljelser redan räknade mycket över 100.000 medlemmar, allierade sig med nationalsocialisterna och de tysknationella för att förhindra Youngplanens antagande.

Denna finansplan hade, sedan det visat sig omöjligt

att genomföra Dawesplanen, definitivt fastställt de tyska betalningarnas slutsumma samt fördelat dem på 59 år. Ända till 1966 skulle Tyskland årligen erlägga 2050 miljoner, och 1966—88 i sjunkande skala från 1700 till 897 miljoner årligen, allt som allt omkring 100 miljarder. De tysknationella, nationalsocialisterna och Stahlhelm försökte alltså få till stånd ett plebiscit i och för Youngplanens förkastande, och detta initiativ stöddes av sex miljoner tyskar, ett antal, som dock inte var så högt som det i författningen föreskrivna. Den 12 mars 1930 antogs Youngplanen av riksdagen med 265 röster mot 192.

Under tiden fortsatte kampen mellan höger och vänster. I Thüringen lyckades nationalsocialisterna i början av år 1930 göra sin första stora framstöt, i det dr Frick blev thüringsk inrikes- och undervisningsminister. Och vid riksdagsvalen i september samma år följde en ännu större framgång: Nationalisterna ryckte in i riksdagen med 107 representanter.

Så kom det svåra året 1931. Centrumledaren dr Brüning, som i mars 1930 utnämnts till rikskansler, kämpar förgäves med riksdagsupplösningar och nödförordningar mot det tilltagande virrvarret. I juni måste riksregeringen utgiva en förklaring, att Tyskland ej längre kan uppfylla de genom Youngplanen åtagna förpliktelserna, emedan de krediter, på vilka Tyskland byggt sina kalkyler, ej längre stå att få.

Nationalsocialisterna och kommunisterna utkämpa blodiga strider om herraväldet på gatan. Hitlers brunskjortor äro uppfyllda av fanatisk offervilja.[20]) Oförskräckt göra de sina värvningsmarscher genom städernas röda kvarter. För var och en av dem, som skjuts ned, strömma hundra nya i stället. Kommunisterna omspänna hela Tyskland med ett nät av hemliga organisationer, och deras skolade och beväpnade skaror vänta blott på signalen att slå till.

Och folket? Stegemann säger i sin bok »Weltwende»:

»Det tyska folket var trött på allt som byggde på sofisteri och slughet i politiken. Dignande under skulder, sviket av konjunkturen, bedraget på export och arbete och upprivet i sitt inre stred detta folk icke längre för uppställandet av en tvivelaktig budget eller för ännu tvivelaktigare reformer, ja, icke ens för sin blotta tillvaro. I sin djupa nöd var det färdigt att gripa efter stjärnorna för att finna en ny livsform och ett ideellt mål. Det var redan i sitt innersta moget för en revolution. Frågan var blott om denna skulle bli nationell eller bolsjevikisk.»

Under en yta av terror och nöd började osynligt en själslig förvandling av det tyska folket växa fram.

Brüning, som hade Hindenburgs förtroende, var en klok och besinningsfull politiker, men stod främmande för det, som jäste i folksjälens djup, och kom sålunda, dels genom händelsernas tvång, dels genom eget förvållande att spela rollen av vägröjare för nationalsocialismen. Hans misstag var att han jämnställde denna med kommunismen eller vilken annan statsfientlig omstörtningsrörelse som helst. Han visste inte, eller ville inte veta, att Hitlers taktik förändrats sedan 1923, och att han visserligen fortfarande till sina åsikter var en revolutionär, men att han ej längre ville vinna sin seger i spetsen för en liten skara stormtrupper, utan som den av miljoner korade ledaren. Brüning vände sig sålunda i en skrivelse mot det nationalsocialistiska partiets högförrädiska verksamhet, och lät redan 1930 väcka åtal mot några unga riksvärnsofficerare, vilka slutit sig till NSDAP. Hitler, som instämts som vittne, försäkrade att den nationalsocialistiska rörelsen icke planerade någon våldsam omvälvning, utan ville erövra makten med lagliga medel. Erfarenheterna av kuppen den 8 november 1923 hade lärt honom, att den legala vägen var den enda, som gjorde en bestående framgång möjlig, och han hade sedan dess oryggligt hållit fast vid legalitetens princip.

Den 10 oktober 1931 mottog Hindenburg för första

gången nationalsocialisternas ledare. Detta hindrade dock icke, att Berlinpolisen samma dag stängde SA-hemmen. Allt farligare, allt mera förvirrat tilltrasslas nu händelsernas trådar. Hugg och mothugg utdelas i tät följd.

Det följande året är uppfyllt av de häftigaste valslag. Vid presidentvalet allierade sig partier, vilka eljest icke hade något som helst gemensamt, blott för att hindra Hitlers val. Trots den breda fientliga front, som på detta sätt uppstår, erhåller Hitler i den första omröstningen 11,3 miljoner röster mot Hindenburgs 18,6 miljoner och 13,4 miljoner i den andra mot 19,3 miljoner för Hindenburg.

Hindenburg är därmed omvald. Omedelbart därpå gör Brüning åter ett felgrepp: han förbjuder SS och SA, stänger partiets byråer samt hem och kök och beslagtager dess akter och dokument. Han har utarbetat ett nytt komplicerat program för att bli herre över nöden och oordningen, men han vet, att han ej längre kan vara säker på riksdagen och önskar, om ej annat hjälper, regera som chef för ett presidialkabinett. Han tror sig nämligen fortfarande ha Hindenburgs fulla förtroende. Dock, däri misstager han sig. Den gamle rikspresidenten har insett, att folket ej längre är villigt att stöda rikskanslern. Han skiljer sig från Brüning och kallar Hitler till rådplägning. Han önskar, säger han, utse en rikskansler, som ej är partiledare. Hitler visar sig situationen vuxen som politiker. Han har inte en tanke på att vara påträngande. Han har tid att vänta och förklarar, att hans parti är berett att tolerera den nya regeringen, blott de mot dess verksamhet riktade förbuden upphävas och dess rätt att uppträda öppet återställes. Han vet att det han stöder sig på och som rikskansler fortfarande skall stöda sig på — folkets fullmakt — betyder mera än t. o. m. denna rikspresidents auktoritet.

Till Brünings efterträdare utses den katolske nationalisten Franz von Papen. Dennes första åtgärd är att upp-

lösa riksdagen. Nyvalen, som försiggå den 31 juli 1932, resultera i en överväldigande seger för nationalsocialisterna vilka erövra 230 mandat. Absolut majoritet ha de dock icke. Två veckor senare kallar Hindenburg Hitler till sig och erbjuder honom posten som regeringens vicekansler. Till hans förvåning avböjer Hitler utan vidare detta anbud. Hitler vill icke genom att inträda i von Papens regering understödja dennes politiska program. Hitler följer en helt annan politik än de föregående rikskanslerna, och för honom finns därför blott ett alternativ: antingen hela makten eller också ingen. I hans eget parti blir man otålig. Man övertalar honom att äntligen taga vad som bjuds. Men han vet vad han gör och förblir ståndaktig.

I november 1932 tillspetsas det politiska läget i Tyskland så, att man varje ögonblick befarar en katastrof. Den 6 november äga åter nya riksdagsval rum. Nationalsocialisterna förlora 34 platser, medan de båda marxistiska partierna betydligt öka sina representanters antal. Hitlers motståndare triumfera. Men själv är han orubblig i sin segertro. Han vet, att hans parti kan bära t. o. m. en förlust på två miljoner röster. Han vet, att hans tid skall komma — på ett eller annat sätt. Han far till Berchtesgaden för att samla krafter till den fortsatta kampen. Det skulle visa sig, att han hade rätt.

Den 17 november demissionerar von Papen. Två dagar senare låter Hindenburg fråga Hitler på vilka villkor denne skulle kunna åstadkomma en regering med arbetsduglig majoritet i riksdagen. Vad han åsyftade var ett nationellt koncentrationskabinett. Hitler begär betänketid. Under fyra dagar korresponderar han med rikskansliet. Därpå ger han sitt definitiva svar. Det är som alltid klart och bestämt. Han föreslår rikspresidenten, att denne skall anförtro honom uppdraget att bilda regering utan några förbehåll samt ställa presidialfullmakterna till denna regerings förfogande. Hindenburg kan ej

besluta sig härför, emedan han anser, att ett presidialkabinett lett av ledaren för ett så ensidigt inställt parti ohjälpligen måste utvecklas till en partidiktatur. Spänningen bland folket når bristningsgränsen. Jublande folkmassor omringa Hitlers vagn, då han kör från nationalsocialisternas högkvarter på hotell »Kaiserhof» till rikskansliet. Hade icke hans lycka nått sin kulmen? Varför lät han icke utnämna sig till rikskansler? Varför ställer han villkor? Med okuvlig viljekraft håller han det otåliga partiet tillbaka. »De bli tvungna att kalla på mig, om icke i dag, så inom några veckor eller månader, de kunna icke komma vidare på detta sätt.» Han ensam ser den avgrund denna frestelse öppnar framför honom, och fasthåller orubbligt vid sitt beslut: allt eller intet.

Men ännu en fara hotar. Kommunismen griper nu omkring sig också i kretsar, som dittills varit den främmande: folkskolan och de intellektuella. Nu gäller det för Hitler att spänna alla krafter. Han återupptager sin propagandaflygning genom alla tyska länder. Han talar alla dagar, ofta på 5—6 olika orter dagligen. Tusende anhängare hjälpa honom i detta upplysningsarbete. De äro alla i veckotal, ja månadtal på oavbrutna resor. Ofta är det icke att tänka på sömn, en eller ett par timmar måste förslå. Josef Goebbels, den blivande propagandaministern, har i sin bok »Vom Kaiserhof zur Reichskanzlei» givit en levande och medryckande skildring av dessa propagandaresor. Man fattar icke, huru dessa mäns nerver och kroppskrafter utan att taga skada mäktat med sådana strapatser och uthållighetsprov. Kanske därför att de förstodo, att under de kvällar, då plikten icke kallade, finna avspänning i konsten. Om de en sådan kväll, vare sig tillfälligt eller efter föregående överenskommelse råkade varandra, blev politiken bannlyst. Då musicerade man eller — i de större städerna — besökte en Wagneropera. Eller också berättade »der Führer» om sin ungdom och sina läroår.

En bild av det intryck Hitler gjorde på sina medarbetare ger följande passus ur Goebbels dagbok, nedskriven efter en av de otaliga propagandaresor, på vilka han följde Hitler: »Till följd av ett starkt yrväder måste vi stiga till en höjd av nära 6.000 meter. Vi kunde andas blott genom syreflaskor. De flesta av mina reskamrater äro gröna och gula av andnöd, blott ledaren förblir oberörd och är icke ett enda ögonblick hänvisad till några hjälpmedel. Huru han kan stå ut med alla fysiska och psykiska strapatser är oss en gåta. Man har intrycket, att de ej beröra honom det ringaste. Han röker icke och dricker icke och äter blott vegetarisk kost, lever lika enkelt som en man av folket, har inga nöjen och ingen avspänning, blott sitt arbete och sin uppgift.»

Emellertid utnämnes general von Schleicher den 3 december till rikskansler. von Schleicher gör ett oskickligt försök att vinna nationalsocialisterna och inbjuder Hitler till Berlin i och för ett samtal. Hitler tänker icke ens på att efterkomma denna inbjudan. Däremot förhandlar han den 4 januari 1933 i Köln med Franz von Papen. Denne har numera förstått Hitlers betydelse och vill öppna vägen till makten för honom. Emellertid gör Schleicher ännu ett försök att vinna Hitler: han erbjuder honom presidentposten i ett »statsråd», som han planerar att införa. Kallt avvisar Hitler detta anbud.

Nationalsocialisternas kamporganisationer gå nu längs hela linjen till angrepp mot kommunismen. Den 22 januari tåga Berlins SA-män till ett stort Horst Wesselfirande[21]) framför Karl Liebknecht-Haus vid Bülowplatz, som av kommunisterna utbyggts till en veritabel fästning med underjordiska gångar och vapenlager. Oron och spänningen inom folket stiga till en alltmera irriterande höjd. General von Schleicher förmår intet mera; den 28 januari lämnar han in sin avskedsansökan som rikskansler. Nu återstår ingen, som skulle ha mod och förmåga att övertaga ansvaret, — utom Hitler. På ett skickligt sätt åstad-

kommer von Papen kontakt mellan honom och rikspresidenten.

Den 30 januari kallas Hitler till Hindenburg. I Kaiserhof väntar den nationalsocialistiska staben i andlös spänning. Äntligen kommer Hitler tillbaka. Han är utnämnd till rikskansler. Alla äro stumma av rörelse. Var och en trycker ledarens hand, som han sträcker fram, djupt allvarlig och utan att säga ett ord. »Ursinnigt jubla massorna utanför Kaiserhof», skriver Goebbels i sin dagbok. Av tusenden bli tiotusenden. En oändlig människoström väller fram längs Wilhelmsstrasse... »Kl. 7 liknar Berlin en myrstack. Och så börjar fackeltåget. Oavbrutet, oavbrutet, från kl. 7 på kvällen till kl. 1 på natten tåga människorna förbi... Ett obeskrivligt jubel råder. Uppe i fönstret står rikspresidenten, ärevördig och omstrålad av mytisk trollglans...»

6. Statsmannen.

Inrikespolitiken.

Ännu är det för tidigt att kalla Hitler statsman. Än så länge är han endast revolutionsledaren. Främst måste man skapa ordning och en grundval för det nya arbetet, och först sedan detta skett, kan det systematiska uppbyggandet börja. Läget inom riket är icke så säkert, att nationalsocialismen skulle kunna betrakta sin ställning som absolut fast. En dag efter Hitlers makttillträde, den 31 januari 1933, mördas fyra nationalsocialister på öppen gata.

Den nya regeringens första avgörande åtgärd är att

upplösa riksdagen. Nyvalen förlades till den 5 mars. I en proklamation till folket framlade riksregeringen sitt program: »Den nationella regeringen avser att lösa den stora uppgiften att nyordna vårt folks ekonomiska liv genom tvenne stora fyraårsplaner: för att upprätthålla grundvalen för vår försörjning och därmed grunden för dess existens skall den tyska bonden räddas; den tyska arbetaren skall räddas genom ett väldigt och omfattande angrepp mot arbetslösheten.»

Förrän den nya riksdagen hunnit väljas och sammanträda bestod regeringens huvuduppgift i en fortsatt, nu över alla gränser svällande valpropaganda. Denna propaganda organiserades av Goebbels som lyckades åstadkomma häpnadsväckande ting. Kommunistiska terrordåd hörde ännu till ordningen för dagen. Hitler flyger från ort till ort och talar till fabriksarbetare, bönder, gruvfolk, borgare och inför journalister och utställningsbesökare. Överallt gripas de till tiotusenden och hundratusenden uppgående åhörarna av frenetisk entusiasm. Göring skapar under tiden med hänsynslös konsekvens ordning i den preussiska staten, där en socialdemokratisk regering under åratal stått på krigsfot med riksregeringen.

Natten till den 27 februari ljuda plötsligt alarmropen: »Riksdagshuset brinner!» En ung holländsk kommunist, van der Lubbe, ertappas på bar gärning. Samma natt bli åter tvenne SA-män nedskjutna på gatan. Regeringen ingriper nu med kraft och förbjuder det Kommunistiska partiet.[22]) Den 28 februari utfärdar rikspresidenten en förordning »till folkets och rikets skydd.» De i Weimarförfattningen fastställda s. k. grundrättigheterna sättas tillsvidare ur kraft. Denna förordning möjliggör inskränkningar i den personliga friheten, yttrandefriheten, tryckfriheten och församlingsrätten samt ingrepp i brev-, post-, telegraf- och telefonfriheten, rätt till husundersökningar och konfiskeringar samt begränsning av äganderätten, när folkhelhetens väl och säkerhet så ford-

Hitler hälsar folkmassorna i sin bil.

Hitler vid mikrofonen.

„Försvarsmaktens dag“ firas med en årlig parad på Zeppelinfältet i Nürnberg.

ra.[23]) På basen härav förbjudes det kommunistiska partiet och företages talrika häktningar.

Vid valen den 5 mars få nationalsocialisterna 17.264.000 röster och erövra 288 mandat i riksdagen. De tysknationella och Stahlhelm få 52 platser. Socialdemokraterna besätta 120 platser och det katolska centrumpartiet 73. Kommunisterna hade avlägsnats, varför Hitlers nationella »koncentrationsregering» förfogade över en majoritet på 123 röster. Men i själva verket blevo nationalsocialisterna de bestämmande, ty de hade majoritet också ensamma. Rörelsen, som tretton år tidigare startade med sju anhängare, omfattade nu 17 miljoner. Hitler hade rätt, då han skrev i sin bok: »Världshistoria skapas alltid av minoriteten, då minoriteten i sig förkroppsligar majoriteten av viljekraften och beslutsamheten.» Hindenburg ställer sig beslutsamt på den nationalsocialistiska rörelsens sida. Den 12 mars legaliserade han rörelsen officiellt, i det han förordnade, att härefter rikets svart-vit-röda flagga och hakkorsfanan skulle hissas jämsides som rikets symboler.[24]) Den nya regeringen kunde nu, om ock till en början endast försiktigt och steg för steg, skrida till förverkligandet av sitt program. Men innan man kunde taga itu med lagstiftningsåtgärder, måste övertagandet av makten officiellt kungöras och få ett värdigt uttryck.

Detta skedde genom riksregeringens högtidliga öppnande den 21 mars 1933 i garnisonskyrkan i Potsdam, som Goebbels dekorerat på ett värdigt sätt. Denna akt förkunnade för världen, att revolutionen segrat över hela linjen. Efter ett kort tal lämnade den åldrige rikspresidenten ordet åt den unge rikskanslern. I sitt andragande hänvisade denne till den nya nationalkänslans uppvaknande, uppräknade tidens stora, ännu förestående uppgifter och slutade med löftet: »Vi vilja återställa andans och viljans enhet hos det tyska folket. Vi vilja av Tysklands stammar, stånd, yrkesgrupper och hittillsva-

rande klasser uppbygga en verklig gemenskap. Denna skall vara i stånd att åstadkomma den rättvisa utjämning av livsintressena, som hela folkets framtid kräver: bönder, borgare och arbetare måste bli *ett* tyskt folk.»

I denna stund anade de flesta av de närvarande knappast, i huru bokstavlig och djup bemärkelse Hitler menade allvar med detta sitt krav på en andens och viljans enhet. De kände då ännu icke hela vidden av Hitlers framtidssyn, och hela den oböjliga kraften i hans vilja att omforma förhållandena. Men däremot måste de ha förnummit, att de upplevde en historisk vändpunkt av stor bärvidd i den stund de hörde denna proklamation. »Då Hitler slog igen aktstycket, ur vilket han läste», säger krigs- och kulturhistorikern Stegemann, »gick tusen gripna människors andning som en susning genom templet. Hindenburg räckte honom båda sina händer, djupt rörd och med tårar i ögonen. Det var den nationella förnyelsens största stund, och som sådan har den, oförytterlig och enastående, gått till historien. För ett ögonblick tego alla tvivel och alla strider. Klockan var inställd endast på att förkunna den nationella samlingens högtidliga tolvslag, tiden var bunden vid detta ögonblick.»

Den 23 mars försiggick riksdagens första plenum i Krolloperan mitt emot det av elden förstörda riksdagshuset. I ett stort tal uppdrog Hitler konturerna för sin inrikes- och utrikespolitik. Arbetarna skulle vinnas för den nationella staten. Den bofasta bonden skulle höjas till en folkets tillförlitliga försörjare. Medelklassen skulle åter göras livsduglig och därmed få tillbaka sin egentliga uppgift, som Hitler formulerade på följande sätt: »Folket lever icke blott för det ekonomiska livet och det ekonomiska livet existerar icke för kapitalet, utan kapitalet tjänar det ekonomiska livet och detta folket.» Samtidigt höll han en slutlig avräkning med socialdemokraterna. I ett glänsande svar på ett tal av den socialdemokratiske partiordföranden Wels, blottade han partiets hyckleri

och förljugenhet och slutade med orden: »Tyskland skall bliva fritt, men icke genom er.»

Beträffande utrikespolitiken förklarade kanslern, att Tyskland icke fordrar något annat än samma vitala rättigheter och samma friheter som andra folk. Hans regerings program var att återställa Tysklands suveränitet. Krig tänkte han icke på. Varje stat må bli salig på sitt sätt, ej ens i Sovjetunionens angelägenheter ärnade han blanda sig, men i Tyskland självt fick ej förekomma någon kommunism.

Nationalsocialismen hade erövrat makten. Nu ville den erövra också staten. Därtill behövde den ett vapen, varmed den kunde sönderbryta det gamla, som stod i dess väg, och ett verktyg med vilket den kunde bygga upp det nya, som föresvävade den som ideal. Framför allt behövde den fria händer, obundenhet av parlamentariska traditioner. För detta ändamål infördes först och främst den för fyra år giltiga »Lagen för hävande av nöden hos folk och rike.» Denna lag, som var daterad den 23 mars 1933 och även är känd under det kortare namnet »fullmaktslagen», gav regeringen rätt att stifta rikslagar och t. o. m. sådana som avveko från författningen, i den mån de icke berörde riksrådets och rikspresidentens rättigheter. Genom att framlägga denna lag inför riksdagen bad regeringen så att säga denna legitimera den nationella revolutionen. Så skedde även. Med 441 röster mot 92, avgivna av socialdemokrater, alltså med mer än erforderlig ⅔ majoritet, antog riksdagen fullmaktslagen.[25])

Nu följde slag i slag en rad viktiga lagar, vilkas snabba verkställande skulle tjäna revolutionens befästande. Framför allt gällde de revolutionens främsta mål: riksenhetens säkerställande.

När Bismarck skapade det andra riket, kunde han blott ge det formen av »ett evigt förbund» av furstarna och de fria städerna Hamburg, Lübeck och Bremen. Utom

tullarna, konsumtionsskatterna och posten hade riket inga egna inkomster och levde på delstaternas bidrag. Svart-vit-röda gränspelare funnos endast vid gränsen mellan Elsass-Lothringen och Frankrike, vid de övriga riksgränserna prålade de olika förbundsstaternas färger. Bayern höll t. o. m. egna sändebud i utlandet och vid fredsförhandlingarna i Brest-Litovsk. Likaså hade de enskilda delstaterna egna sändebud i Berlin. År 1919 hade Bayern t. o. m. egna frimärken. Även järnvägarna tillhörde delstaterna, icke riket. En rikscivilrätt fanns icke, endast en preussisk, bajersk o. s. v. Hitler måste vinna medborgarskap i Braunschweig för att kunna gälla som rikstysk.

På detta tillstånd, som Bismarck icke lyckats övervinna, gjorde nationalsocialisterna nu slut genom några genomgripande lagar. Det första steget till rikets fullständiga förenhetligande togs genom den »Provisoriska lagen till likriktning av länderna i riket», daterad den 31 mars 1933, samt den s. k. »Riksståthållarlagen» av den 7 april 1933, kompletterad genom »Lagen om rikets nyuppbyggande» av den 30 januari 1934. Dessa lagar skapade en gemensam statsförvaltning i hela riket, och gjorde definitivt slut på ett ärftligt tyskt ont: partikularismen. Då man upphävde de enskilda ländernas suveränitet, avsåg man emellertid varken att åstadkomma centralisering eller jämnstrukenhet. Ländernas huvudstäder ha visserligen upphört att vara säten för autonoma regeringar eller parlamentssammanträden, men de bibehålla, och det t. o. m. i ökad grad, sin betydelse som ekonomiska och kulturella centra. Såsom ett symboliskt uttryck för denna sammansmältning blevo gränspelarna mellan länderna natten mellan den 12 och 13 november 1933 borttagna av tyska ungdomar. Landgränserna utgöra numera gränser mellan förvaltningstekniska områden men ha icke mera någon politisk karaktär.

En annan åtgärd, som regeringen fann synnerligen

nödvändig, var den att rensa rikets väldiga förvaltningsmaskineri från icke önskvärda element, vilka under de sistförflutna fjorton åren hade lyckats innästla sig i detsamma. »Lagen om ämbetsmannakårens återupprättande» av den 7 april 1933 riktade sig såväl mot politiskt otillförlitliga tjänstemän och marxister som framför allt mot judendomen.[26])

Ett liknande mål hade lagen om återkallandet av medborgarrätt som beviljats mellan den 9 november 1918 och den 30 januari 1933 samt lagen om annullerande av medborgarrätt och indragning av förmögenhet. Dessa båda lagar riktade sig mot de judar, vilka under nämnda period lyckats förvärva tysk medborgarrätt, samt mot emigranter, vilka i utlandet hetsade mot och baktalade Tyskland.

Den 1 maj slog Hitler ett symboliskt slag mot marxismen, i det han förklarade, att denna traditionella proletära festdag härefter skulle bli en gemensam högtidsdag för hela folket. Liksom han fråntagit marxisterna monopolet på den röda fanan genom att göra hakkorsfanans fält rött, förvandlade han nu den dag, vilken de begagnat till att bland alla folk förhärliga klasskampen, till en det nationella arbetets dag, som förenade alla arbetande: fabriksarbetaren med ingenjören, företagaren med den anställda, hantverkaren med läraren och ämbetsmannen.

Dagen därpå följde ett ännu mera förintande slag mot marxismen: »Aktionskommittén till det tyska arbetets skydd» gav SA order att besätta de s. k. fria (socialdemokratiska) fackföreningarnas[27]) och arbetarbankernas alla hus i hela riket samt häkta fackföreningarnas ledare. Varnade genom detta energiska förfarande underordnade sig samtliga övriga fackföreningar samt hantverks-, handels- och industriorganisationerna omedelbart partiet, så att »Tyska arbetsfronten» redan den 5 maj kunde anmäla för Hitler, att 8 miljoner organiserade arbetare samt — som tecken på, att de erkände den sociala fre-

den — också företagarna anslutit sig till densamma. För att åt arbetarna säkerställa de pengar de marxistiska organisationerna utbetalat åt sina partimyndigheter, beslagtogs det socialdemokratiska partiets, de socialdemokratiska tidningarnas och de socialdemokratiska kamporganisationernas tillgångar.[28])

Utom det kommunistiska partiet funnos emellertid ännu alla övriga partier kvar, framförallt det socialdemokratiska, som förlagt sin central till Prag, därifrån det bedrev en öppen hets mot det nationalsocialistiska Tyskland. Den 22 juni 1933 förbjöd regeringen detta parti och lät häkta de i Tyskland agiterande ledarna. Det borgerliga statspartiet, som vid de senaste valen allierat sig med socialdemokraterna, upplöste sig självt den 28 juni 1933. Ännu återstodo tre partier: det tysknationella, tyska folkpartiet och det katolska centrumpartiet. Folkpartiet och centrum upplöste sig frivilligt. Den 27 juni förklarade en deputation av de tysknationella inför rikskanslern, att partiet beslutit underkasta sig nationalsocialisternas ledning. Och slutligen lät också Franz Seldtes »Stahlhelm» inordna sig i den nationalsocialistiska rörelsen. Därmed hade alla partibildningar i Tyskland försvunnit från skådebanan. Den 14 juli 1933 utfärdades en lag, som förbjöd nya partibildningar och förklarade försök därtill som högförräderi.

Den mest trängande uppgiften i den första fyraårsplan Hitler proklamerat den 1 februari 1933 var kampen mot arbetslösheten. »Tysklands folk», — så föllo hans ord — »tro icke, att arbetsanskaffningens problem löses i stjärnorna. Du måste själv hjälpa till att lösa det. Du måste med insikt och förtroende göra allt, som kan skapa arbete.» Denna uppfattning hade redan ett par år före nationalsocialismens övertagande av makten vunnit burskap här och där bland folket. Det fanns flere dussin »arbetstjänster», som vid sidan av den nationalsocialistiska arbetstjänstorganisationen inrättats av olika förbund och

grupper. Den dåvarande regeringen hade emellertid ingen förståelse för denna form av arbetsanskaffning[29]), utan föredrog att genom utlandslån framkalla ett konstlat uppsving inom Tysklands ekonomiska liv, som bländade utlandet och bragte det att överskatta Tysklands prestationsförmåga.

En yttring härav var Youngplanen! De torra och nyktra rapporter, som avgåvos av riksanstalten för arbetsförmedling och arbetslöshetsförsäkring, påvisa på ett skakande sätt följderna av denna politik. Arbetslösheten fick en omfattning, som såg ut att frambesvärja faran för en allmän hungersnöd. De arbetslösas antal steg sålunda slutligen till nära 7 miljoner. Fogar man därtill antalet övriga understödsbehövande och deras familjemedlemmar, blir resultatet att hela 21,5 miljoner individer levde på allmänna understöd.[30]) Den ovannämnda riksanstaltens skuldsättning steg från 184 miljoner Rmk år 1929 till 1.400 miljoner år 1931. År 1935 bekostade riksanstalten icke endast sin egen budget själv, utan hade därutöver av riket och kommunerna övertagit krisförsörjningen och befriat dem från en ekonomisk börda av 2.275 miljoner Rmk.

»Arbetskampanjen», som Hitler proklamerat den 1 februari 1933, d. v. s. arbetslöshetens avhjälpande genom arbetsanskaffning, skulle utkämpas på tvenne fronter: dels genom privat arbetsanskaffning (iståndsättande av alla hus och andra byggnader inom riket), dels genom offentlig arbetsanskaffning, framför allt genom omfattande vägarbeten. Lagen om minskning av arbetslösheten, för vars genomförande en miljard Rmk ställdes till förfogande, fullständigades genom en rad andra lagar, vilka utom direkt arbetsanskaffning hade ändamålet att genom skattelättnader befordra omsättningen och genom olika åtgärder av praktisk och psykologisk art stimulera det ekonomiska livet. Synnerligen påfallande verkningar hade det av staten igångsatta bygget av bilvägar. År för år steg arbetets

tempo och intensitet. Sedan den 19 maj 1935, då sträckan Frankfurt a. M.—Darmstadt öppnades, blir en km riksbilväg pr dag färdig. En föreställning om dessa arbetens omfattning ge följande jämförande sifferuppgifter: arbetena på Suezkanalen erfordrade endast 74 miljoner kubikmeter jordförflyttning, medan motsvarande siffra för autostradorna i Tyskland redan den 1 augusti 1935 uppgick till 170 miljoner. Verkningarna på industrin och det ekonomiska livet överhuvud framgår av följande exempel: åtgången av vägvalsar var 1934 tjugofyra gånger större än 1932, och försäljningen av personbilar steg från 40.000 år 1932 till 185.000 år 1935, men däremot sjönk antalet konkurser och likvideringsförfaranden inom byggnadsindustrin från 960 år 1932 till mindre än 100 år 1935.

Arbetslöshetens avskaffande tänkte man sig genomfört i tre etapper, av vilka den första omfattade sommaren 1933. Vid slutet av denna etapp kunde man fastslå, att antalet arbetslösa sjunkit från c:a 7 miljoner till 3,7 miljoner. I januari 1935 funnos ännu 2.974.000 arbetslösa, i januari 1936 2.520.000 och i april 1937 underskreds för första gången miljongränsen. Den osynliga arbetslösheten är i dag — 1939 — försvunnen. Tiggare och lösdrivare finnas knappast mera. Däremot har inträtt en kännbar brist på fackarbetare inom vissa yrkesbranscher.[31]) Då ingen industriell reservarmé längre existerar, och arbetskraft som ännu kunde insättas är ringa, har man gjort flere förslag till avhjälpande av arbetarbristen. Det beräknas, att år 1947 endast litet över 400.000 människor komma att utdimitteras från folkskolorna, medan motsvarande tal för 1937 uppgår till 570.000. En framkomlig väg vore att finkamma alla ur folkpolitisk synpunkt oviktiga företag och yrken, för att ur dem frigöra män och kvinnor och sätta in dem i livsviktigare verksamhetsgrenar. Denna väg har redan delvis beträtts. En annan väg är omskolning av improduktiva krafter, förkortning av lärotiden och intensifiering av yrkesundervisningen.

Hitler utgick från, att det framför allt gällde att bekämpa behovslöshetens och den systematiska inskränkningens ideologi, d. v. s. den från kommunismen emanerande primitivitetskulten, som ofrånkomligt måste leda till en förstörelse av det ekonomiska livets grundbetingelser. Det avgörande var icke att alla inskränkte sig, utan tvärtom att alla strävade framåt, och bemödade sig om att förbättra sin ställning.

Givetvis betydde detta icke en uppmaning till vällevnad. Då Hitler uppfordrade folket att hjälpa till, så menade han därmed icke endast, att det skulle arbeta och producera, utan också offra och försaka. »Om den ena eller den andra säger, att man på detta sätt skulle bli alltför starkt belastad, att man alltid bleve tvungen att ge och ge, så kan därtill endast svaras: detta är nu en gång meningen med en verklig nationell solidaritet. Meningen med en verklig nationell solidaritet kan icke vara att taga. En del av vårt folk skall avsiktligt påbördas en viss nöd, på det att den därmed hjälper till att gestalta de andras nöd drägligare. När hela folket riktigt uppfattat, att dessa åtgärder måste betyda ett offer för envar, så inträder icke blott en mildring av den materiella nöden utan... då framväxer även övertygelsen, att denna folkgemenskap icke är endast ett tomt begrepp.»[32])

Det kommer alltid att finnas människor, som i rikedomen se den enda tillförlitliga grunden för livslyckan. Insikten om, att detta är ett misstag, vinnes i regeln då det redan är för sent. Nationalsocialismen ser därför en av sina etiska uppgifter i att fostra medborgarna så, att denna insikt blir allmänt utbredd och inpräglad redan i det unga sinnet. Visserligen bör nationalsocialisten sträva till att göra också de materiella livsbetingelserna lättare för såväl helheten som den enskilde, och visserligen bör han jämväl verka för sitt fosterlands frihet, makt och storhet, men »prosperity» får icke vara målet för folket lika litet som för den enskilde.[33]) Det bör göras ett slut på

»den kapitalistiska behovsstegringens vansinne» (Arvid Brodersen). Behovet bör täckas inom gränserna för en naturlig enkelhet. Den nationalsocialistiska arbetshären söker, som Brodersen uttrycker det, grunda sitt liv icke på en ständigt stegrad levnadsstandard, utan på en förnämare »povertà», på det som Nietzsche kallar »den lilla fattigdomen.» Nietzsche har formulerat detta ännu tydligare i följande ord: »Arbetarna skola en gång leva som borgarna nu, men *över* dem, utmärkande sig genom behovslöshet, som den *högre* kasten: alltså fattigare och enklare, men dock i besittning av makten.» Begreppet »framsteg», med vilket liberalismen bröstar sig, blir icke upphävt därigenom men får ett alldeles nytt, högre och ädlare innehåll.

Ur denna anda framsprungo hjälpåtgärder, sådana som bruket att en söndag varje månad servera en s. k. »Eintopfgericht» samt vinterhjälpen, vilka skola behandlas närmare i kapitlet om nationalsocialismens sociala välfärdsverksamhet.

Den 6 juli 1934 höll Hitler ett tal till riksståthållarna, i vilket han klarlade förloppet och resultatet av den nationella revolutionen, vilken han betecknade som avslutad. Men han varnade tillika för ett alltför hastigt tillvägagångssätt vid det uppbyggnadsarbete man nu måste skrida till. »Man får göra ändringar först då de för deras genomförande nödvändiga personerna finnas. Många revolutioner ha lyckats i första anloppet, men därpå hejdats och bringats att stanna. Revolutionen är intet varaktigt tillstånd. Man måste leda den frivordna strömmen över i evolutionens säkra strömfåra.»

Den 2 augusti 1934, på tjugoårsdagen av världskrigets utbrott, avled rikspresidenten Paul von Hindenburg. Några månader tidigare hade han skrivit sitt politiska testamente, i vilket han yttrade: »Min kansler Adolf Hitler och hans rörelse ha tagit ett avgörande steg av historisk bär-

vidd mot det stora målet att över alla klass- och ståndsskillnader föra det tyska folket till inre enhet.» Samma dag utfärdade regeringen »Lagen om det tyska statsöverhuvudet av den 1 augusti 1934», enligt vilken rikspresidentämbetet förenades med rikskanslersposten. Adolf Hitler övertog bägge med titeln »Führer und Reichskanzler.» Han äger själv utse både ställföreträdare och efterträdare.

Den 19 augusti godkändes denna lag genom folkomröstning.[34]) Resultatet blev 38.362.760 ja- och endast 4.294.654 nej-röster. 90 % av folket hade sålunda givit sitt samtycke. Om detta resultat sade den amerikanska tidningskungen William Randolph Hearst under ett samtal med NSDAP:s utlandspresschef, dr Hanfstaengl: »Egentligen är valresultatet liktydigt med en enstämmig anslutning. Med den överväldigande majoritet, som herr Hitler nu förvånar världen med, och som vi lärt oss att betrakta som något självklart, öppnar sig på sätt och vis ett nytt kapitel i den moderna historien. Lyckas det herr Hitler att bereda sitt folk fred och ordning samt en väg till en sedlig utveckling, som kriget i vidsträckt bemärkelse tillintetgjort i hela världen, så utför han därmed en välgärning, icke blott för sitt eget folk, utan för hela mänskligheten. Tyskland kämpar för sin befrielse från Versaillesfördragets skändliga bestämmelser och för sin frälsning från det ondskefulla förtryck som det varit utsatt för, undertryckt av folk, som i sin egoism, sin kortsynthet och sitt hat till den besegrade fienden icke haft något till övers för Tysklands resning, vilken i själva verket är en strid, som borde följas med förståelsefullt deltagande av alla frihetsälskande nationer.»

Man förvånar sig ej heller över, att världen, trots Frankrikes upprördhet, förblev fullkomligt lugn, när Hitler den 16 mars 1935 proklamerade den tyska värnpliktens återinförande.

Hitlers betydelse och förmåga som statsman trädde nu

allt tydligare i dagen. Han visade sig vara i besittning av den sällsynta gåvan att med besinningsfullt tålamod och självbehärskning låta det politiska och sociala skeendets ström glida fram i skenbar frihet, men sedan i det rätta ögonblicket beslutsamt gripa in för att länka strömmen i den riktning, i vilken hans slutmål låg.

Hans egentliga statsmannainsats på den inre politikens, ekonomins och kulturlivets område och inom partiets ram skall klarläggas i fjärde avdelningen av denna bok. Innan vi övergå till framställningen av nationalsocialismens utrikespolitik, måste vi emellertid beröra en händelse, som inträffade redan under Hindenburgs livstid och vars förlopp vittnar om Hitlers utomordentliga beslutsamhet och sinnesnärvaro, men även om den oböjliga stränghet och hårdhet med vilken han förstår att genomföra sin vilja och försvara sin maktställning, ifall förverkligandet av hans ideal och folkets välfärd stå på spel.

År 1934 hade den nationalsocialistiska rörelsen nått sitt slutliga mål, och såväl dess politiska ställning som popularitet tycktes grundmurade. De mot staten fientliga och splittrande krafterna yttrade sig numera blott i form av osanna ryktessmiderier samt småaktig kritik. Mot dessa rykten och denna kritik igångsatte propagandaminister Goebbels en aktion, vilken inleddes med ett tal i sportpalatset i Berlin den 11 maj, och den 25 juni höll åter Rudolf Hess, ledarens ställföreträdare, ett tal, i vilket han varnade dem, vilka opåkallat kritiserade regeringens åtgärder, gåvo spridning åt vanföreställningar angående deras innebörd samt försökte lamslå folkets handlingskraft och -vilja. »Vi veta lika väl som ledaren själv», yttrade han bl. a., »att så oändligt mycket ännu är endast styckeverk och icke innehåller mer än fröet till det vi sträva till, men vi undanbedja oss kritik av dem, vilka tidigare stodo på poster, där de hade kunnat bevisa, att de förmådde lösa problemen bättre än vi, men misslyckades och voro oförmögna att hindra nedgången.»

Men hans tal innehöll dock icke blott dessa harmlösa varningar, det gav även uttryck åt något mycket allvarligare. Hess talade nämligen ytterligare om provokatörer, vilka försökte hetsa folkmedlemmarna mot varandra och maskerade denna sin brottsliga verksamhet med slagordet »den andra revolutionen». Att han därmed gav en häntydning på företeelser, vilka redan i hemlighet fått en farlig omfattning, skulle framgå inom loppet av några få dagar.

Det rörde sig om SA, stormavdelningarna, vilka från att ha utgjort en liten skyddstrupp för nationalsocialisternas politiska möten numera utvecklat sig till ett revolutionärt garde samt i Hitlers stränga skola blivit en förebild i fråga om trohet och lydnad. Efter 1925 hade deras antal vuxit i raskt tempo, och sedan slutet av 1933 bildade de en sammanslutning av alla nationella förband. Blott SS, skyddsstafetterna, hade i egenskap av ledarens personliga livvakt skilts från SA. SA var nationalsocialismens stora politiska skola, som efter den yttre segern skulle föra kampen om tyskarnas själar vidare. SA var, enligt ledarens egna ord, garantien för revolutionens egentliga fullbordan, och denna skulle kunna föras till ett segerrikt slut först efter det ett nytt tyskt folk fostrats i SA:s skola.

Om hären var nationens vapenbärare, så skulle SA vara den politiskt gestaltande bäraren av dess vilja. SA:s fana skulle symbolisera den politiska och andliga revolutioneringen av det tyska folket, och en gång måste den dag komma, då hela Tyskland verkligen marscherade under SA:s baner, då dess folk bildade en enda, organiserad politisk vilja. Hitler fordrade av SA-männen blind lydnad, obetingad disciplin, förebildligt uppförande i enkelhet och pliktuppfyllelse. Han begärde av SA-ledarna, att de icke skulle fordra mera mod och offervilja av sina underordnade än de i varje ögonblick voro beredda att prestera själva. SA-mannen skulle kroppsligt och andligt vara den bäst skolade av alla nationalsocialister, ty

blott i en stark förankring i partiets världsåskådning låg denna organisations enastående styrka.

Skulle denna elitorganisation visa sig otillförlitlig? Nej, SA som helhet visade sig tvärtom stå över alla misstankar, om den ock för några få dagar stod i katastrofens skugga. De skyldiga utgjordes av SA:s högsta ledning och några andra personer, med vilka denna ledning stod i förbindelse. — Stabschefen Röhm, som ända sedan rörelsens begynnelse med stor energi kämpat vid Hitlers sida och tagit den aktivaste del i uppbyggandet av SA, planerade en omstörtning av den nationalsocialistiska staten. Denna revolt väckte naturligtvis det största uppseende i hela världen, och har i utlandet dels i hög grad missförståtts, dels blivit skildrad på ett tendentiöst vanställande sätt. I sanningens intresse synes det oss därför nödvändigt att här ge en från alla förutfattade meningar fri framställning av denna händelse. Hitler har själv i sitt stora tal inför riksdagen den 13 juli 1934 redogjort för densamma med så övertygande och enkel uppriktighet, att man säkert icke på annat håll kan erhålla lika trovärdiga och exakta uppgifter om revoltens förhistoria, uppkomst och likvidering. Vi skola därför återge detta tal, ehuru med smärre förkortningar:

»Det till en början tillfälliga och då och då återkommande talet om en ny revolution, om en ny omvälvning, om ett nytt uppror, blev småningom så intensivt att endast en lättsinnig statsledning kunnat ignorera det. Vad som berättades i hundrade och slutligen tusende muntliga och skriftliga rapporter kunde ej längre avfärdas som dumt prat. Ännu för tre månader sedan var partiledningen övertygad om, att det endast rörde sig om politiska reaktionärers, marxistiska anarkisters och alla möjliga dagdrivares lättsinniga struntprat, som saknade varje faktisk grund.

I mitten av mars lät jag träffa förberedelser för en ny propagandavåg. Den skulle göra tyska folket immunt

mot ett försök till ny förgiftning. Tillika gav jag också enskilda partimyndigheter order om att undersöka de ideligen återuppdykande ryktena om en ny revolution och om möjligt finna deras källor.

Det kom då i dagen, att bland några högre SA-ledare uppträtt tendenser, vilka gåvo anledning till de allvarligaste betänkligheter...

Jag uppmärksamgjorde stabschefen Röhm härpå, ävensom på en del andra missförhållanden, utan att någon märkbar förändring inträdde, ja, utan att ens avseende fästes vid mina föreställningar. Under april och maj tilltogo klagomålen oavbrutet. Vid denna tidpunkt erhöll jag även för första gången dokumentariskt bestyrkta meddelanden om överläggningar, som hållits mellan enskilda högre SA-ledare, och som icke kunna betecknas annat än som ett grovt brott emot plikt och disciplin. För första gången bevisades det, i en del fall till full evidens, att vid dessa överläggningar gjorts häntydningar på nödvändigheten av en ny revolution och att ledarna uppfordrats att... förbereda sig för en sådan revolution.

Stabschef Röhm försökte förneka, att dessa händelser alls ägt rum, och bortförklarade dem som maskerade angrepp på SA...

Dessa förklaringar ledde till mycket allvarliga diskussioner mellan stabschefen och mig, varvid hos mig för första gången uppstodo tvivel på hans lojalitet. Sedan jag under många månader tillbakavisat varje sådan tanke, sedan jag förut i åratal med min person i orubbligt kamratskap skyddat denne man, började slutligen varningarna — och i synnerhet de, som kommo från min ställföreträdare i partiledningen, Rudolf Hess, — att inge mig betänkligheter, som jag icke med den bästa vilja i världen kunde tysta ned.

Från och med maj månad gavs det ej längre några tvivel om, att stabschef Röhm sysselsatte sig med ärelystna

planer, som i fall de förverkligades måste ha de allvarligaste konsekvenser.

När jag under dessa månader gång på gång tvekade att fatta ett avgörande beslut, skedde detta av tvenne orsaker:

1. Jag kunde icke utan vidare finna mig i tanken, att ett förhållande, som jag trott vara uppbyggt på trohet, nu skulle visa sig vara endast lögn.

2. Jag hyste ännu den stilla förhoppningen att kunna bespara rörelsen och mina SA skammen av en sådan uppgörelse och råda bot på skadorna utan de allra svåraste strider.

Emellertid bragtes i slutet av maj allt betänkligare fakta i dagen.

Stabschef Röhm började fjärma sig från partiet icke blott till det inre utan även genom hela sitt yttre liv. Alla grundsatser, genom vilka vi blivit stora, förlorade sin giltighet.

Det liv, som stabschefen och en bestämd krets med honom började föra, var intolerabelt för varje nationalsocialistisk uppfattning. Det var icke endast fruktansvärt, att han själv och en honom tillgiven krets bröto alla lagar för anständighet och en ärbar hållning, det var värre än så, att giftet började sprida sig i allt vidare kretsar. Värst var emellertid, att inom SA uppstod en krets som med gemensamma böjelser som utgångspunkt utvecklades till kärnan för en sammansvärjning, icke endast mot ett sunt folks normala uppfattning, utan även mot den statliga säkerheten...

Utan att någonsin underrätta mig därom, och utan att jag till en början ens anade det, tog stabschef Röhm genom förmedling av en alltigenom korrumperad svindlare, en herr von A., kontakt med general Schleicher. General Schleicher var mannen, som gav det yttre uttrycket åt stabschef Röhms innersta önskningar. Det var

han som konkret fixerade och fastställde uppfattningen, att

1. den nuvarande regimen var ohållbar, att
2. framför allt försvarsmakten och alla nationella förband måste sammanfattas i en hand, att
3. den därtill ägnade mannen var endast stabschef Röhm, att
4. herr von Papen måste avlägsnas, och att han (Schleicher) var beredd att intaga posten som vicekansler.

Att vidare också andra förändringar inom rikskabinettet måste företagas.

Som alltid i dylika fall började man nu söka efter lämpliga män för den nya regeringen, dock fortfarande under förutsättningen, att jag åtminstone tillsvidare skulle lämnas kvar på min plats.

Förverkligandet av dessa förslag av general Schleicher måste redan beträffande den andra punkten stöta på ett motstånd från min sida, som aldrig skulle kunna övervinnas. Varken ur saklig eller mänsklig synpunkt hade det någonsin varit möjligt för mig att samtycka till ett ombyte inom riksvärnsministeriet samt utnämna stabschef Röhm till dess chef...

Då stabschef Röhm själv var osäker om försök i nämnda riktning skulle stöta på mitt motstånd, fastställdes den första planen för att framtvinga denna utveckling. Omfattande förberedelser träffades:

1. De psykologiska förutsättningarna för en andra revolution skulle planmässigt skapas. För detta ändamål utbreddes genom SA:s propagandabyråer t. o. m. inom själva SA påståendet, att riksvärnet syftade till en upplösning av SA, och senare tillfogades, att jag själv tyvärr vunnits för denna plan. En lika sorglig som nedrig lögn.
2. SA måste numera förekomma detta angrepp och i *en andra revolution* undanröja, å ena sidan de reaktionära elementen och å andra motståndet inom partiet, samt överantvarda statsmakten i SA:s händer.

3. För detta ändamål skulle SA inom kortaste tid träffa alla nödvändiga sakliga förberedelser. Det lyckades stabschef Röhm att under falska förespeglingar — bl. a. genom den lögnaktiga uppgiften att han ville genomföra sociala hjälpåtgärder inom SA — uppbringa miljoner. Tolv miljoner mark ha insamlats för denna revolutions genomförande.

4. För att hänsynslöst kunna slå det avgörande slaget, bildades endast härför avsedda *terrorgrupper* ... under namn av »stabsvakter» ...

På bestämda ledarmöten såväl som på rekreationsresor sammanfördes de ifrågavarande SA-ledarna samt behandlades individuellt. D. v. s. medan medlemmarna i den inre sekten planmässigt förberedde den egentliga aktionen, meddelades den dubbelt större kretsen av SA-ledare endast i allmänna ordalag, att en andra revolution stod för dörren, att denna andra revolution icke hade något annat mål än att återge mig min handlingsfrihet, att den nya och denna gång blodiga resningen — man gav denna den grymma benämningen »den långa knivens natt» — svarade mot mitt eget sinne. Att SA:s egen aktion var nödvändig motiverades med min oförmåga att besluta mig, som kunde hävas först, sedan fakta skapats ...

I början av juni kallade jag för sista gången stabschef Röhm till ett nästan fem timmars samtal, som räckte ända till midnatt.

Jag meddelade honom, att jag genom talrika rykten samt genom försäkringar och förklaringar av gamla, trogna partimedlemmar och SA-ledare erhållit intrycket, att samvetslösa element förberedde en nationalbolsjevikisk aktion som blott kunde bringa namnlös olycka över Tyskland. Jag förklarade vidare för honom, att mina öron nåtts av rykten om avsikten att indraga också armén i dessa planer. Jag försäkrade stabschef Röhm att påståendet, att SA skulle upplösas var lögn, att jag överhuvudtaget ej kunde yttra mig om lögnen, att jag själv

skulle velat gå mot SA, att jag personligen skulle avvärja varje försök att skapa kaos i Tyskland, och att var och en, som angrep staten, redan på förhand måste räkna mig till sina fiender.

Jag besvor honom för sista gången, att å sin sida träda upp emot detta vansinne och med sin auktoritet förhindra en utveckling, som på ett eller annat sätt kunde sluta med en katastrof. Jag klandrade ånyo på det skarpaste de omöjliga excesser, vilkas antal växte från dag till dag, och fordrade en restlös utmönstring av dessa element inom SA, för att icke SA själv och miljoner anständiga partimedlemmar och hundratusentals gamla stridsmän skulle förlora sin ära för enstaka mindervärdiga elements skull. Stabschef Röhm avlägsnade sig från detta samtal med en försäkran om, att dessa rykten voro dels osanna, dels överdrivna, och att han för övrigt skulle göra allt för att bringa det hela på rätt.

Men resultatet av vårt samtal var, att stabschef Röhm, sedan han kommit underfund med att han under inga förhållanden kunde räkna på mig vid sina planers utförande, nu började förbereda mitt avlägsnande.

I detta syfte förklarade man för den vidare kretsen av inblandade SA-ledare, att jag själv visserligen samtyckt till det i utsikt ställda företaget, men att jag inte personligen fick veta något därom och därför önskade vid dess igångsättande bli fängslad för 24 à 48 timmar, för att på detta sätt befrias från den oangenäma påtryckning som jag eljest skulle bli utsatt för i utrikespolitiskt hänseende. Denna förklaring får sin sista illustration genom det faktum, att man under tiden omsorgsfullt nog redan lejt den man, som senare skulle röja mig ur vägen.

Standarledaren Uhl erkände ännu några timmar före sin död sin beredvillighet att utföra en sådan order...

Den direkta aktionen skulle börja i Berlin genom ett angrepp på regeringsbyggnaderna samt min häktning,

och därpå skulle man fortsätta aktionerna, föregivande att de skedde på mitt uppdrag...

Såväl stabschef Röhm som även gruppledaren Ernst, övergruppledarna Heines och Hayn samt en rad andra ha inför vittnen förklarat att en blodig uppgörelse med deras motståndare omedelbart skulle äga rum. Frågan om den ekonomiska sidan av en sådan utveckling tillbakavisades med nästan sinnesrubbad lättsinnighet med förklaringen, att den blodiga terrorn på ett eller annat sätt skulle skaffa fram de erforderliga medlen...

Men farans storlek framgick först riktigt genom de konstateranden, som nådde Tyskland via utlandet. Engelska och franska tidningar började allt oftare tala om en förestående omvälvning i Tyskland, och allt flere meddelanden gåvo vid handen, att de sammansvurna företagit en planmässig bearbetning av utlandet, gående ut på, att de egentliga nationalsocialisternas revolution stod för dörren i Tyskland, och att den bestående regimen icke längre vore handlingsduglig...

I slutet av juni var jag därför besluten att göra ett slut på denna omöjliga utveckling, och detta innan 10.000 oskyldigas blod beseglat katastrofen.

Då faran och spänningen, som tryckte alla, småningom blevo outhärdliga och en del partimyndigheter pliktenligt måste vidtaga säkerhetsåtgärder, föreföll mig den egenartade plötsliga förlängningen av tjänsten före SA:s permission betänklig, och jag beslöt därför att lördagen den 30 juni avskeda stabschefen, tillsvidare taga honom i förvar, samt häkta ett antal SA-ledare, vilkas brottslighet kommit klart i dagen.

Då det med hänsyn till den hotande tillspetsningen var tvivelaktigt om stabschef Röhm överhuvudtaget ännu skulle komma till Berlin eller någon annan plats, beslöt jag att personligen besöka en till Wiessee förlagd sammankomst av SA-ledare. Byggande på min persons auktoritet samt den beslutsamhet, jag alltid ägt, då det

varit nödvändigt, ville jag klockan tolv på dagen avsätta stabschefen från hans post, häkta de huvudskyldiga SA-ledarna samt genom en sträng appell återkalla de övriga till deras plikt.

Under loppet av den 29 juni erhöll jag emellertid så hotande underrättelser om de sista förberedelserna för aktionen, att jag vid middagstiden måste avbryta inspektionen av arbetslägret i Westfalen, för att hålla mig beredd på alla eventualiteter.

Klockan 1 på natten erhöll jag tvenne mycket brådskande alarmunderrättelser från Berlin och München.

För det första, att alarm anordnats i Berlin för kl. 4 e. m., att order givits om rekvisition av lastbilar för transporten av de egentliga stötformationerna och att aktionen skulle börja på slaget 5 med överfall på och besättande av regeringsbyggnaderna. Gruppledaren Ernst hade med anledning härav ej alls rest till Wiessee, utan kvarblivit i Berlin för att personligen leda aktionen. För det andra hade i München alarmering av SA anordnats redan för kl. 9 på kvällen. SA-formationerna släpptes ej mera hem, utan förlades till alarmkvarteren. Detta är myteri! SA:s befälhavare är jag och ingen annan!

Under dessa omständigheter fanns för mig numera ett enda beslut. Skulle olyckan överhuvudtaget kunna förhindras, så var blixtsnabb handling av nöden. Endast ett hänsynslöst och blodigt ingripande var kanske ännu i stånd att kväva revoltens utbredning. Och det kan därvid ej vara fråga om annat, än att det var bättre att förinta hundra myterister, konspiratörer och sammansvurna än att låta, å ena sidan tiotusen oskyldiga SA-män och å andra tiotusen lika oskyldiga människor förblöda. Ty om förbrytaren Ernsts aktion i Berlin kommit i rullning, så hade ju följderna varit omöjliga att tänka ut. Huru opererandet med mitt namn skulle verkat, framgick genom det beklämmande faktum, att det t. ex. lycka-

des dessa myterister att genom polisofficerare, som ingenting anade, försäkra sig om pansarbilar . . .

Det stod äntligen klart för mig, att en enda man kunde och måste träda upp mot stabschefen.

Det var sin ed till mig han bröt, och jag ensam måste därför ställa honom till svars.

Klockan 1 på natten fick jag de sista alarmdepescherna, klockan 2 på morgonen flög jag till München. Ministerpresident Göring hade under tiden fått uppdraget att i fråga om rensningsaktionen å sin sida genast vidtaga analoga åtgärder i Berlin och Preussen. Med järnhand slog han ned angreppet på den nationalsocialistiska staten, innan det kom till utveckling. Nödvändigheten att handla så blixtsnabbt hade till följd, att endast några få människor stodo till mitt förfogande i denna avgörande stund. I närvaro av minister Goebbels och den nya stabschefen genomfördes därpå den för er bekanta aktionen som avslutades i München.

Om jag ännu några dagar tidigare varit beredd att visa överseende, så kunde i denna stund icke längre några sådana hänsyn komma i fråga. Myterier slås ned enligt samma evigt järnhårda lagar. Om någon förebrår mig, att vi icke hänskjutit saken till ordinarie domstols dom, då kan jag endast svara: I den stunden var jag ansvarig för den tyska nationens öde och därmed även det tyska folkets högste domare. Upproriska divisioner har man i alla tider återfört till ordningen genom decimering. Endast en stat har icke gjort bruk av sina krigslagar, och denna stat har på grund därav brutit samman: Tyskland. Jag ville icke utlämna det unga riket åt det gamla rikets öde.

Jag gav befallning om, att de huvudskyldiga i detta förräderi skulle skjutas, och jag befallde vidare, att den inre förgiftningens svulster och den utländska förgiftningen skulle brännas bort ända in till det råa köttet. Och jag gav ytterligare order om, att myteristerna genast

skulle skjutas, ifall de vid häktningen gjorde minsta försök till motstånd.

Nationen måste veta, att dess existens — och denna garanteras genom inre lugn och ordning — inte ostraffat hotas av någon. Och var och en bör för all framtid veta, att om han höjer sin hand mot staten, så är döden hans säkra lott. Och varje nationalsocialist måste veta, att ingen rang och ingen ställning befriar honom från personligt ansvar och därmed från straff. Jag har förföljt tusende av våra forna motståndare för korruption. Jag skulle göra mig inre förebråelser, om jag skulle tåla likadana företeelser hos oss...

Om man förehåller mig, att endast ett rättsligt förfarande kunde ha lett till ett noggrant avvägande av skuld och straff, så inlägger jag en högtidlig protest däremot. Den som reser sig mot Tyskland begår landsförräderi. Den som begår landsförräderi skall icke straffas efter omfånget och måttet av sin handling, utan efter sin ådagalagda avsikt.

Den som understår sig att brytande tro och heder och heliga löften anstifta ett myteri kan icke vänta annat än att han själv blir första offret. Jag har icke för avsikt att låta skjuta de små skyldiga och skona de stora. Det åligger mig icke att undersöka vilka av dessa sammansvurna, dessa uppviglare, förstörare och förgiftare av den allmänna meningen i Tyskland och i vidare bemärkelse i hela världen, som drabbats av ett alltför hårt öde, utan jag har endast att vaka över att Tysklands öde kan bäras! En utländsk journalist, som åtnjuter gästfrihet hos oss, har i de arkebuserades änkors och barns namn protesterat och väntar, att vedergällning skall utgå från deras led. Jag kan giva denne hedersman blott ett enda svar: kvinnor och barn ha i alla tider utgjort de oskyldiga offren för männens brottsliga handlingar. Även jag känner medlidande med dem, men jag tror, att det lidande, som tillfogats dem genom dessa mäns skuld, är blott en bråkdel

av det lidande, som skulle tillfogats tiotusentals tyska kvinnor, om deras gärning hade lyckats. En utländsk diplomat förklarar, att sammankomsten med Schleicher och Röhm naturligtvis var av alldeles oskyldig natur. Jag är inte tvungen att diskutera denna sak med någon. Uppfattningarna om vad som är harmlöst och vad som icke är det, skola på det politiska området aldrig täcka varandra. Men om tre högförrädare i Tyskland komma överens om att föranstalta ett sammanträffande med en utländsk statsman och själva ge detta sammanträffande beteckningen »ämbetsärende», verkställa det under avlägsnande av personalen och ge de strängaste order om sakens hemlighållande för mig, då låter jag skjuta de männen, även om det vore riktigt, att det vid denna för mig dolda överläggning endast varit fråga om väderlek, gamla mynt och annat dylikt.

Vedergällningen för detta brott var tung och hård.

19 högre SA-ledare, 31 SA-ledare och SA-män och dessutom tre SS-män arkebuserades som medskyldiga i sammansvärjningen. 13 SA-ledare och en civilperson, som gjorde motstånd, då de skulle häktas, miste därvid livet. Ytterligare tre gjorde självmord.

Fem personer, som icke hörde till SA, men till partiet, arkebuserades på grund av delaktighet.

Slutligen skötos ytterligare tre SS-män, som gjort sig skyldiga till skändlig misshandel av personer, vilka tagits i skyddshäkte.

För att förhindra, att de politiska lidelserna och oviljan skulle leda till lynchning av andra skyldiga, gavs, sedan faran avvärjts och revolten kunde gälla som kuvad, ännu söndagen den 1 juli sträng order att varje vidare vedergällning skulle lämnas därhän. Därmed återställdes det normala tillståndet söndag natt. Ett antal våldsdåd, som icke står i något sammanhang med denna aktion, komma att överlämnas till vanliga domstolar i och för rannsakning och dom.

Liksom jag för halvtannat år sedan erbjöd våra dåvarande motståndare försoning, så vill jag från och med nu lova glömska åt alla medskyldiga i denna vansinniga handling...

Må de nu klarare än förr se de stora uppgifter ödet givit dem och vilka icke kunna lösas genom medborgarkrig och kaos. Måtte ni alla känna er ansvariga för det dyrbaraste, som kan beskäras det tyska folket: den inre ordningen och den inre och yttre freden. Liksom jag är redo att inför historien bära ansvaret för de 24 timmar, under vilka jag fattade och utförde mitt livs bittraste beslut och under vilka ödet åter lärde mig att i ängslig omsorg med varje tanke omfatta det dyrbaraste, som givits oss i denna värld: det tyska folket och det tyska riket.»

Talet gjorde ett skakande intryck på alla de närvarande. Paristidningen Le Matins korrespondent, Philippe Barrès, skrev till sin tidning: »Den, som icke hört dessa ord och sett salen, där riksdagsmännen, allmänheten, ordningsmännen, journalisterna som en man reste sig för att tilljubla ledaren, den har icke sett Tyskland.»

Generalfältmarskalken uttalade i ett telegram till rikskanslern sitt erkännande för dennes beslutsamma ingripande och tappra personliga insats och betygade sin tacksamhet. Rikskabinettet utfärdade en »Lag om nödvärnsåtgärder av staten», som erkände Hitlers förfarande som berättigat, och Hitler själv förklarade i en förordning av den 3 juli, att aktionen skulle betraktas som avslutad och i samband med densamma stående våldsdåd överlämnas till behandling av ordinarie domstol.

Utrikespolitik.

På det inrikespolitiska området hade Hitler att befatta sig med problem, av vilka de flesta redan voro honom bekanta. Han hade i flere år sysselsatt sig med dem i sina tankar och behandlat dem i sin bok, dels i stora drag, dels in i minsta detalj. Helt annorlunda förhöll det sig med de statsmannauppgifter, som mötte honom på det utrikespolitiska området. Visserligen hade han sökt formulera också dem i sin bok, men därvid rörde han sig på ett teoretiskt plan. Nu måste han gå den nakna verkligheten in på livet. Han såg sig mer än en gång tvungen till koncessioner och eftergifter. Som utrikespolitiker kunde politikern icke alltid följa programmatikerns linje. Så mycket anmärkningsvärdare är det därför, att han också på detta isglatta gebit aldrig förlorat grundlinjen i sitt program ur sikte. Träffande säger Hermann Stegemann om honom: »Han liknade polarforskaren, som ur stånd att hålla en bestämd kurs är tvungen att föra sitt skepp genom rännorna i packisen, och som tager med i räkningen att fartyget kan driva bakåt, förlora kursen och frysa in i isen, utan att låta tvinga sig bort från vägen till målet.»

Vi kunna icke här inlåta oss på en utförligare behandling av den nationalsocialistiska utrikespolitiken. Vi måste inskränka oss till de viktigaste, för Hitlers uppfattning och taktik karakteristiska fallen.

Hitlers utrikespolitiska inställning behärskas av tvenne huvudfrågor: återställandet av Tysklands suveränitet och politiska likaberättigande samt fredens säkrande. Att lösa det ena av dessa problem tyckes kanske utesluta en lösning av det andra. Det sätt, på vilket Hitler löst dem bägge, ställer därför hans statsmannagåvor i en så mycket klarare dager.

Det var Frankrike, som först tvang honom att som

talare beträda det utrikespolitiska området. Den franska regeringen gjorde nämligen gällande, att skyddspolisen samt SS och SA voro militära formationer, genom vilkas uppställande Tyskland kränkt Versaillesfördraget. Detta påstående bemöttes av utrikesminister v. Neurath i en mycket allvarlig not, i vilken han påvisade att SS och SA icke voro militära formationer, men tillika framhöll, att Tyskland under förutsättning av likaberättigande i alla fall måste upprusta, även om den av England föreslagna avrustningsplanen förverkligades, ty stormakterna skulle aldrig uppfylla nedrustningsplanens fordringar, utan alltid förbli starkare rustade än Tyskland. Efter denna energiska förklaring, av vilken det med all önskvärd tydlighet framgick, att Tyskland ej längre var villigt att låta behandla sig som en nation av lägre rang, grep Frankrike i början av maj 1933 till militära åtgärder och hotade med sanktioner, d. v. s. att företaga en väpnad inmarsch i Tyskland.

Då höll Hitler den 17 maj 1933 ett tretimmars tal inför riksdagen, i vilket han vände sig till hela världen. Han uppträdde denna gång icke som folktalare, utan som en statsman, vilken i klokt avvägd, behärskad form klarlade de världspolitiska problemen. Att ordagrant återge detta märkliga tal är omöjligt av utrymmesskäl, men några av huvudpunkterna må dock anföras:

»Reparationstanken och dess genomförande», sade Hitler i det han anknöt till de ekonomiska problemen, »kommer en gång i folkens historia att framstå som ett skolexempel på, huru skadligt den internationella välfärdens ignorerande kan bli för alla... Det är Versaillesfreden som inlett en tid, under vilken den finansiella räknekonsten förefallit att göra slut på det ekonomiska förnuftet. Tyskland har med en samvetsgrannhet, som till sin innebörd var självmord, uppfyllt sina tvungna förpliktelser, trots deras inneboende oförnuft och de följder, som voro att förutse.[35]) Den internationella ekono-

miska krisen är det starkaste beviset för riktigheten av detta påstående.»

Därpå vädjade han till den internationella rättskänslan, som blivit kränkt genom fredsfördragen, i det att begreppen segrare och besegrade gjordes till fundament för en ny internationell rätts- och ekonomisk ordning. »Fördrag, som avslutas för att pacificera folkens liv vid sidan av varandra, ha en inre mening endast, då de utgå från allas verkliga och uppriktiga likaberättigande.»

Så talade han om det krig, för vilket Tyskland, enligt Frankrikes påstående, rustade sig. »Intet europeiskt krig vore i stånd att sätta något bättre i stället för de otillfredsställande förhållandena av i dag. Utbrottet av ett sådant vansinne utan ände skulle oundvikligen leda till den nuvarande samhälls- och statsordningens sammanbrott. Det är den nationella regeringens djupt allvarliga önskan, att genom uppriktig och verksam medverkan förhindra en dylik ofredlig utveckling.»

Denna fredliga utveckling var också den tyska revolutionens inre avsikt, och dess positiva mål var att förhindra en kommunistisk omstörtning, att rädda de arbetslösa genom arbetsanskaffning och en auktoritär statsledning, buren av nationens förtroende och vilja. Tyskland ville ingenting för sig självt, som det icke var berett att ge också andra. Därför, sade Hitler vidare, måste han också protestera på det skarpaste mot att man betecknade de obeväpnade SA och SS samt Stahlhelm som ett hot mot de andra folkens beväpnade jättearméer.

Om Frankrike fordrade absolut säkerhet, innan det medgav Tyskland likaberättigande, så önskade han fråga, vilka konkreta garantier Frankrike önskade utöver dem Tyskland redan givit. Tyskland var berett till varje offer, som gavs också av de andra.

Vad åter sanktionshotet beträffar, så skulle varje försök att med tillhjälp av övermakt bruka våld mot Tyskland leda endast därtill, att Tyskland under denna stän-

diga kränkning svårligen skulle kunna kvarstå inom folkförbundet.

Denna Hitlers tydliga varning togs ej på allvar eller förstods icke av motståndarna. De hade riktat in hela sin uppmärksamhet blott på vad han skulle säga om kriget och freden. Hans befriande ord rensade den europeiska politikens himmel från de hotande åskmolnen.

En månad senare tecknade Hitler för första gången under ett internationellt dokument, nämligen den av Mussolini utarbetade fyrmaktspakten. I betraktande av, att folkförbundet ensamt ej var tillfyllest för att garantera fredens upprätthållande och ett förtroendefullt internationellt samarbete, förpliktade sig Tyskland, Italien, England och Frankrike i denna den 15 juli 1933 i Rom undertecknade akt, »att göra alla ansträngningar för att i folkförbundets namn bringa till användning en politik av verksamt samarbete mellan alla makter till fredens bevarande», och »att säkerställa avrustningskonferensens framgång.» Fördraget slöts för en tid av tio år och skulle löpa vidare, ifall det icke uppsades inom loppet av åtta år.

Under avrustningskonferensens förhandlingar i Genève i oktober 1933 framställde Tyskland tvenne fordringar: verklig substantiell avrustning från de högt upprustade staternas sida och omedelbart praktiskt förverkligande av tanken på likaberättigande. England, Frankrike och Amerika hade emellertid redan före konferensen utan Tysklands vetskap enats om, vilka beslut de skulle fatta, och tänkte överhuvud ej på att beakta de tyska fordringarna.[36]) Tyskland hade redan en gång lämnat avrustningskonferensen och återintagit sin plats i densamma först, sedan det fått uttryckligt löfte om likaberättigande. Då detta löfte icke heller nu infriades, handlade Tyskland enligt den varning rikskanslern gav i sitt riksdagstal den 17 maj 1933 samt förklarade den 14 november, att det definitivt lämnade konferensen och samtidigt även folkförbundet.[37])

Samma dag vände sig regeringen i ett upprop till tyska folket med uppfordran att med ja eller nej besvara frågan, huruvida det gillade dess beslut om utträde ur folkförbundet. Då detta upprop ger en synnerligen klar bild av nationalsocialismens utrikespolitiska ställningstagande, och den därpå följande folkomröstningen tydligt utvisar det tyska folkets egen inställning, vilja vi här återge det ordagrant:

»Den tyska riksregeringens och det tyska folkets enhälliga vilja är att som grundval för varje beslut och varje handling bedriva en politik som går ut på fred, ansvar och samförstånd.

Den tyska regeringen och det tyska folket avböja därför våldet såsom ett obrukbart medel, då det gäller att häva bestående differenser inom den bestående statsgemenskapen.

Den tyska regeringen och det tyska folket förnya bekännelsen, att de med glädje förena sig om varje faktisk avrustning i världen och försäkra sig vara beredda att förstöra till och med det sista tyska maskingeväret och hemförlova den siste mannen i hären, blott också de andra folken besluta sig härför.

Den tyska regeringen och det tyska folket förbinda sig i en uppriktig önskan, att tillsammans med alla andra folk, de forna fienderna inberäknade, och i avsikt att häva krigspsykosen och äntligen återställa ett uppriktigt förhållande mellan folken, genom förhandlingar lidelsefritt lösa alla förhandenvarande frågor.

Den tyska regeringen och det tyska folket förklara sig därför också beredda, att genom att avsluta kontinentala nonaggressionspakter på längsta sikt säkra Europas fred, tjäna dess ekonomiska välfärd samt deltaga i det allmänna kulturella uppbyggandet.

Den tyska regeringen och det tyska folket äro fyllda av samma hedersuppfattning, nämligen att beviljandet av likaberättigande åt Tyskland utgör den moraliska och

sakliga förutsättningen för varje tyskt deltagande i internationella institutioner och fördrag.

Den tyska regeringen och det tyska folket äro därför eniga i beslutet att lämna avrustningskonferensen och utträda ur folkförbundet, ända tills verkligt likaberättigande ej längre förmenas vårt folk.

Den tyska riksregeringen och det tyska folket äro beslutna att hellre utstå vilken nöd, vilken förföljelse och vilket trångmål som helst än att framdeles underteckna fördrag, vilka för varje man av ära och varje ärekärt folk måste vara oantagbara, och vilka till sin innebörd endast leda till ett förevigande av Versaillesfördragets tillstånd av nöd och elände och därmed även till den civiliserade statsgemenskapens sammanbrott.

Den tyska riksregeringen och det tyska folket önska icke deltaga i de andra nationernas kapprustning. De fordra endast det mått av säkerhet, som garanterar nationen lugn och frihet till fredligt arbete. Den tyska riksregeringen och det tyska folket äro villiga att på förhandlingsväg och genom fördrag säkerställa dessa den tyska nationens berättigade fordringar.

Den tyska riksregeringen riktar till det tyska folket frågan: Godkänner det tyska folket riksregeringens här framlagda politik, och är det berett att förklara den vara ett uttryck för dess egen uppfattning och dess egen vilja samt högtidligen bekänna sig till densamma?»

Folkomröstningen ägde rum den 12 november 1933. Av 42.733.818 godkända röster avgåvos 40.632.628 eller 95,1 % för det gällande alternativet och endast 2.101.191 eller 4,9 % svarade nekande.

I överensstämmelse med den beredvillighet att genom nonaggressionspakter säkerställa freden i Europa, som den tyska regeringen i proklamationen av den 14 oktober åter givit uttryck för, gick Hitler öppet in för samförstånd med Frankrike. Av samtliga grannstater hade dock endast Polen beslutsamhet nog att sluta en nonaggressions-

pakt med Tyskland. Denna tysk-polska pakt slöts den 26 januari 1934 för en giltighetstid av tio år.[38])

Däremot hotade en ny konflikt att uppstå med Frankrike. Den 16 oktober 1925 hade Tyskland, England, Italien, Frankrike och Belgien i Locarno slutit ett ömsesidigt fördrag, som garanterade den tyska västgränsen. Dessutom förpliktade sig Tyskland att noggrant iakttaga bestämmelserna om den demilitariserade zonen på bägge sidor om Rhen. Då stormakterna emellertid, trots alla avrustningskonferenser, öppet upprustade, sågo de sig slutligen nödsakade att motivera sina rustningar såsom nödvändiga med hänsyn till deras nationella säkerhet, d. v. s. rättfärdigade dem såsom varande en internationell fredsgaranti. England gjorde detta i sin »vita bok», »Statement relating to defence», av den 4 mars 1935, medan Frankrike åter den 15 mars förlängde den militära tjänstetiden.

Till följd härav såg sig Tyskland tvunget att å sin sida den 16 mars proklamera lagen om försvarsmaktens uppbyggande[39]), genom vilken allmän värnplikt infördes. För att förklara sin åtgärd riktade riksregeringen samma dag ett upprop till tyska folket, i vilket den i detalj påvisade den skriande kontrasten mellan Tysklands notoriska fredsberedskap och de andra stormakternas obegränsade upprustning. Då England och Frankrike genom sina aktioner i alla avseenden frigjort sig själva från Versaillesfördragets avrustningsbestämmelser, såg sig Tyskland nödsakat och berättigat att besvara de andras fördragsbrott med att återställa sin suveränitet på denna punkt. Riksregeringen utgick härvid från samma synpunkter, vilka minister Baldwin så träffande givit uttryck åt i sitt sista tal: »Ett land, som icke är villigt att företaga de nödiga åtgärderna för sitt eget försvar, kommer aldrig att ha någon vare sig moralisk eller materiell makt i denna värld.»

Hänvisande till sin proklamation av den 14 okto-

Utbildningsborgen Sonthofen i Allgäu.

Det nya Tysklands byggnadsverk: „Den tyska konstens hus“ i München.

Det nya Tysklands byggnadsverk på Königsplatz i München: i förgrunden äretemplen, i bakgrunden „ledarens hus“.

ber 1933, förklarade riksregeringen att Tyskland icke eftersträvar militär hegemoni, och att det är beslutet att aldrig gå ut över vad som fordrades för att skydda och bevara den tyska äran och rikets frihet samt att regeringen framför allt icke avsåg, att av den nationella rustningen göra ett militärt anfallsredskap, utan fastmer ärnade göra den till ett verktyg för försvaret och därmed för fredens bevarande.

Då England, Italien och Frankrike, huvudsakligen med anledning av de tyska åtgärderna, höllo en konferens i Stresa den 11 april 1935 och till Tyskland riktade frågan, om det vore berett att deltaga i den s. k. östpakten, svarade Tyskland, att det icke kunde vara med i en dylik pakt, emedan den innehöll mer eller mindre automatiskt verkande militära biståndsförpliktelser. Den skulle t. ex. förplikta Tyskland att bistå Sovjetunionen, ifall denna angreps av en tredje makt, t. ex. Japan.

Den 21 maj 1935 uppträdde Hitler inför riksdagen med ett stort fredstal, vilket väckte den livligaste uppmärksamhet i hela världen. Folkförbundet hade den 17 april i sin tur dekreterat, att Tyskland genom att införa allmän värnplikt brutit Versaillesfördraget. I sitt tal höll Hitler avräkning med Stresa och Genève samt med militärpakterna och inringningsstrategien och sammanfattade därpå den tyska riksregeringens ståndpunkt i fredsfrågan i tretton punkter. Då dessa tretton punkter äro karakteristiska för Tysklands utrikespolitiska ståndpunkt och dess bemödanden om en allmän fred, må deras huvudsakliga innehåll här i korthet återges:

1. Det är icke Tyskland, som ensidigt brutit Versaillesfördraget, utan de makter, som icke kunde besluta sig att för eget vidkommande draga de i fördraget förutsatta konsekvenserna av Tysklands avrustning.

2. Tyskland har fritagit sig från rustningsinskränkningarna, emedan det betraktar dessa som en diskriminering. Det ärnar emellertid obetingat respektera de övriga

terna, i vilken den påvisade, att det fransk-ryska fördraget innebar ett brott mot Locarnoöverenskommelsen, varför Tyskland ej längre ansåg sig bundet av denna. På grund härav hade Tyskland återställt sin oinskränkta suveränitet inom den demilitariserade zonen i Rhenlandet.

Den praktiska följden av förklaringen var, att Tyskland militäriskt ockuperade denna zon.[41]) Men för att ställa den rent defensiva karaktären av denna åtgärd utom allt tvivel, överräckte den tyska regeringen den 1 april 1936 till den engelska en fredsplan, i vilken den gjorde ett positivt fredsanbud på bred grundval och formulerat i 19 punkter samt förklarade sig beredd att träffa överenskommelse med Belgien och Frankrike om en demilitariserad zon på bägge sidor gränsen. Vidare föreslog den tyska regeringen, att Tyskland, Frankrike och Belgien skulle sluta en nonaggressionspakt på tjugofem år samt England och Italien inbjudas att som garanter underteckna densamma. Ytterligare förklarade den sig beredd att upptaga också Holland i detta fördragssystem. Slutligen sade den sig vara redo att med västmakterna avsluta en luftpakt, som på förhand skulle omöjliggöra alla luftangrepp, att sluta nonaggressionspakter också med Tysklands östliga grannar och att återinträda i folkförbundet, dock i förhoppningen, »att såväl frågan om kolonialt likaberättigande som frågan om folkförbundsstatutets avskiljande från dess grundval i Versaillesfördraget inom loppet av en skälig tid skulle bli klarlagda på de vänskapliga förhandlingarnas väg».

Men även denna fredsplan förklingade för döva öron. Då Mussolini den 11 december 1937 proklamerade Italiens utträde ur folkförbundet, hälsade den tyska regeringen därför detta steg med tillfredsställelse och återtog å sin sida förklaringen om sin beredskap att återinträda i förbundet. »Völkischer Beobachter» publicerade den 13 december 1937 följande förklaring härom:

»Den fascistiska regeringens beslut att kungöra Italiens

nu även Italien att lämna folkförbundet, bevisa tydligt och klart, vari felen i dess konstruktion och politiska tendenser ligga. Det är hopplöst att genom delreformer försöka avhjälpa dessa radikala fel.

Om de i Genève kvarstannande stormakterna fortfarande önska anse folkförbundet som en allvarlig faktor i sin politik är deras ensak. De ha emellertid inte längre rätt att framställa folkförbundet som statsvärldens självskrivna representant och som högsta organ för det internationella samarbetet. I full överensstämmelse med den italienska regeringen kommer riksregeringen i varje fall icke att låta något rubba dess övertygelse, att Genèves politiska system icke blott är förfelat, utan fördärvligt. Tysklands återvändande till folkförbundet kan därför icke längre komma i fråga.»

*

Hitler försökte positivt verka för Europas fred genom att inbjuda den österrikiske förbundskanslern Schuschnigg till Obersalzberg i Berchtesgaden den 12 februari 1938 i och för ett personligt samtal. Överenskommelserna av den 11 juli 1936 och februari 1937 hade icke på alla punkter åstadkommit det avsedda samförståndet mellan Tyskland och Österrike, men nu lyckades de bägge statsmännen efter en fem timmars konferens få till stånd en för bägge parterna lycklig lösning av de stridiga problemen: Tyskland erkände det »oavhängiga och självständiga, tyska och kristliga, på ståndsgrund uppbyggda och auktoritativt ledda» Österrikes fulla politiska suveränitet, och i gengäld upphävde Österrike alla straffrättsliga åtgärder mot de österrikiska nationalsocialisterna genom en allmän amnesti. Schuschnigg underströk detta beslut med förklaringen, att icke var och en, som företrädde nationalsocialistiska idéer samt föreställde sig Mellaneuro-

på marken och det tyska flygvapnet under den blå himmeln komma — kallade av den nya nationalsocialistiska regeringen i Wien — att garantera för att det österrikiska folket numera inom kort erbjudes möjligheten, att genom en verklig folkomröstning självt gestalta sin framtid och därmed även sitt öde... Som det tyska folkets ledare och rikskansler är jag själv lycklig över att numera som tysk och fri medborgare kunna beträda det land, som också är min hembygd...»

Den 13 mars 1938 fullbordades Österrikes anslutning till Tyska riket utan svärdsslag och utan en droppe blod. Tyska rikets areal ökades på en enda dag med 84,000 kvkm, dess invånarantal med 6,7 miljoner. — Stortyskland var bildat! Följande dag höll »der Führer» under befolkningens gränslösa jubel sitt intåg i Wien.[44]

St Germain-diktatet och § 80 i Versaillesdiktatet voro strukna för alltid, utan att de stormakter, som skapat dem och under nästan tvenne årtionden upprätthållit dem med hot om våld, vågade protestera med ett enda ord.

*

Hitler skulle emellertid redan samma år taga itu med lösningen av en ännu svårare utrikespolitisk uppgift än Österrikes anslutning till riket, nämligen *den sudettyska frågan.*[45]) Vid Österrikes »Anschluss» rörde det sig om ett enhetligt och politiskt suveränt rike, vars förening med Tyskland var given. Frukten var mogen och färdig att falla, om en tysk statsman hade klokhet, beslutsamhet och djärvhet nog att, trots alla hotelser och faror, sträcka fram sin hand i det rätta ögonblicket. Hitlers handlingssätt bevisade, att han besatt de egenskaper ödet i de avgörande ögonblicken krävde av den tyska statsledningen.

Helt annorlunda förhöll det sig med de sudettyska om-

motsats. I Versailles överräcker han till segrarmakterna elva promemorior, om vilka han bekänner: »De flesta av våra promemorior, i vilka jag upptog alla våra fredsfordringar, improviserade jag i största hast, utan hjälpmaterial och litteratur.» I sina brev i november 1918 ber han enträget Pragregeringen tillse, att Paris icke nås av några meddelanden om att sudettyskarna framhärda i sina yrkanden på att erkännas som tyskar samt intaga en oförsonlig ståndpunkt gentemot tjeckerna. »Vi ha erkänts av världen, de icke», skriver han den 27 november 1918. »Och vad som är viktigast: de komma icke att erkännas... Det har icke talats och kommer icke att talas om tyskarna i Böhmen.»

På vilket sätt denna tjeckoslovakiska stat konstruerades, har Hitler drastiskt skildrat i sitt tal av den 26 september 1938: »Den tjeckiska staten grundades på en enda lögn. Lögnens fader hette Benesch. Herr Benesch uppträdde i Paris och försäkrade först, att det fanns en tjeckoslovakisk nation. Han måste uppfinna denna lögn för att ge sina egna landsmäns antal ett något större och därmed mera berättigat omfång. Och de i geografiskt och nationellt avseende icke så värst väl bevandrade anglosaxiska statsmännen funno det den gången icke nödvändigt att undersöka herr Benesch påståenden. Ty eljes hade de genast kunnat fastställa, att det inte fanns någon tjeckoslovakisk nation, utan endast tjecker och slovaker, och att slovakerna inte ville veta av tjeckerna...

Sålunda ha dessa tjecker slutligen genom herr Benesch annekterat Slovakien. Då denna stat icke föreföll livsduglig, tog man kort och gott 3½ miljon tyskar mot deras självbestämningsrätt och självbestämningsvilja. Då detta ännu icke var tillräckligt, måste ytterligare en miljon magyarer fogas till, vidare karpatryssar och slutligen flera hundratusen polacker.» Och om den fortsatta utvecklingen sade Hitler: »När herr Benesch den gången ljög ihop sin stat, lovade han högtidligen att, enligt det

»Om man skall få till stånd en fredlig utveckling inom den tjeckoslovakiska staten, så måste, enligt sudettyskarnas övertygelse, följande stats- och rättsordning skapas:

1) Återställande av de tyska folkgruppernas fulla likaberättigande och jämlikhet med det tjeckiska folket.

2) Erkännande av den sudettyska folkgruppen som rättspersonlighet för att skydda dennas likaberättigade ställning inom staten;

3) Fastställande och erkännande av det tyska bosättningsområdet;

4) Uppbyggande av en tysk självförvaltning på alla det offentliga livets områden inom det tyska bosättningsområdet, i den mån de beröra den tyska folkgruppens intressen och angelägenheter;

5) Upprättande av lagliga skyddsbestämmelser för de statsanhöriga, som bo utanför sin nationalitets slutna bosättningsområde;

6) Undanröjande av den orätt, som sedan 1918 tillfogats sudettyskarna och gottgörelse för den skada, som genom denna orätt drabbat dem;

7) Erkännande och genomförande av grundsatsen: inom det tyska området tyska ämbetsmän;

8) Full frihet för bekännelse till tysk världsåskådning.

Ehuru Henleins tal väckte stor uppmärksamhet och beaktades i hela den europeiska pressen, försökte Pragregeringen genom allehanda skenmotiv och -fordringar fördröja underhandlingarna beträffande de uppställda åtta punkterna.

Då förföljelserna mot sudettyskarna icke desto mindre togo allt häftigare former, såg sig Hitler slutligen tvungen att inför hela världen förklara, att han icke kunde förbli likgiltig, när tyska minoriteter utanför rikets gränser förtrycktes mot all rätt och billighet. Redan den 20 februari 1938 hade han i ett riksdagstal föklarat, att de tio miljoner tyskar, som levde vid rikets gränser — han

åsyftade därmed österrikarna och sudettyskarna — stodo under rikets moraliska skydd. Världen hörde det, men förstod uppenbarligen icke ordets bärvidd. Men i mars följde Österrikes befrielse.

I maj inträffade emellertid en händelse, som kanske kan betecknas som den omedelbara anledningen till, att den tjeckiska krisen tillskärptes. I Tjeckoslovakien skulle kommunala val äga rum. Då Pragregeringen fruktade, att tyskarna och de andra icke-tjeckiska nationaliteterna skulle begagna detta tillfälle för att förena sig, trodde den sig kunna påverka omröstningen genom att sätta skräck i dem och lät mobilisera armén. En dylik demonstration behövde dock en motivering inför världen, och den gavs genom det sensationella meddelandet, att Tyskland mobiliserat trupper och hade för avsikt att låta dem rycka in i Tjeckoslovakien. Då i verkligheten inte en enda tysk soldat inkallats utöver dem, som befunno sig i tjänst, ja, då över huvud taget icke en enda tysk soldat befann sig utanför sin fredsgarnison, kunde Tyskland omedelbart dementera denna av tjeckerna uppfunna lögn.

Det oaktat greps den europeiska pressen och opinionen av en stigande nervositet. Den outhärdliga spänningen urladdade sig samtidigt i Sudetlandet i form av blodiga tjeckiska våldsdåd. Nödvändigheten av att radikalt lösa det sudettyska problemet blev allt mera trängande. England och Frankrike sågo redan ett krigsspöke stiga upp vid horisonten. För att uppnå en noggrann klarläggning av situationen meddelade Chamberlain den 26 juli underhuset, att regeringen på den tjeckiska regeringens anhållan beslutit att sända en oavhängig »undersökare» och »förmedlare» till Tjeckoslovakien, för att på ort och ställe pröva samt föreslå de vägar och medel, som kunde leda till en lösning av problemet. Uppgiften hade anförtrotts lord Runciman.

I samband med Stortysklands partidag i Nürnberg

yttrade sig Hitler den 12 september än en gång i otvetydiga ordalag beträffande det sudettyska problemet:

»När 3½ miljoner medlemmar av ett folk på nära 80 miljoner icke få sjunga en sång, emedan det icke behagar tjeckerna, eller slås blodiga, blott emedan de bära strumpor, som tjeckerna helt enkelt icke vilja se, eller terroriseras och misshandlas, emedan de använda en hälsning, som är tjeckerna oangenäm, ehuru de icke hälsa tjeckerna utan varandra, när man på grund av varje som helst nationell livsyttring jagar och hetsar dem som ett värnlöst villebråd, — då är detta kanske våra demokratiers värdiga företrädare likgiltigt, ja, möjligtvis till och med sympatiskt, emedan det rör sig om bara 3½ miljoner tyskar. Men jag kan blott säga företrädarna för dessa demokratier, att det icke är likgiltigt, och att om dessa pinade varelser icke själva kunna finna någon rätt och någon hjälp, så komma de att få bägge av oss.»

Han hänvisade åter till vad han yttrat i denna sak i sitt riksdagstal den 20 februari, och bad de utländska statsmännen vara övertygade om, att det inte var fråga om några fraser. För att icke spänna bågen för högt, pålade han sig själv största möjliga måtta och fordrade ingenting annat än självbestämningsrätt för sudettyskarna. Han överlät åt den tjeckoslovakiska regeringen att underhandla med sudettyskarnas valda ledare för att åstadkomma samförstånd. Med sitt tal hade Hitler emellertid lyft upp det sudettyska problemet på ett internationellt plan, och från och med nu hade det en i grunden förändrad karaktär.

Den tjeckiska regeringen svarade på detta förslag med en till den engelska regeringen riktad not, daterad den 12 september, i vilken den förklarade en folkomröstning vara författningsvidrig och omöjlig, samt proklamerade följande dag ståndsrätt i Sudetlandet. Ståndsrättens genomförande beledsagades av en oerhörd terror som krävde talrika döda och sårade. Konrad Henlein riktade nu ett

ultimatum till Pragregeringen, i vilket han fordrade, att ståndsrätten skulle upphävas inom sex timmar och polisen dragas tillbaka. I annat fall kunde han ej ansvara för följderna.

Då Pragregeringen lämnade detta ultimatum utan beaktande och terrorn fortsatte, avbröt Henlein alla vidare underhandlingar. Den 14 september ryckte tjeckisk militär in i staden Eger och besköt Hotell Victoria, det sudettyska partiets högkvarter, med kanoner och maskingevär. Därpå inträngde soldaterna i hotellet och plundrade ämbetsrummen. De tjeckiska våldsdåden hade till följd, att Sudetlandets befolkning måste fly över gränsen till Tyskland. Inom kort steg flyktingarnas antal till 244.850.

I ett brev till Runciman den 15 september fordrade Mussolini folkomröstning för sudettyskarna och förklarade, att den tjeckiska staten var en konstprodukt, vars delar icke attraherade utan repellerade varandra, och kunde sammanhållas endast genom tvång.

Genom händelsernas utveckling hade emellertid kravet på en folkomröstning redan blivit inaktuellt, ty samma dag som Mussolini riktade sin appell till Runciman, utsände Henlein en proklamation till tyska folket och hela världen, i vilken han med utropet: »Vi vilja hem till riket!» fordrade Sudetlandets avskiljande från Tjeckoslovakien.

Chamberlain hade ännu den 11 september i en officiell förklaring, som av den engelska pressen betecknades som »en varning till Tyskland», förkunnat, att varje försök till en våldsam lösning i dag skulle fördömas av hela världen, och att England och Frankrike i detta fall skulle ingripa med vapenmakt. Sedan han sorgfälligt prövat Hitlers tal av den 12 september, förstod han äntligen, att han för att åstadkomma en fredlig lösning personligen och så snabbt som möjligt måste medla mellan Tyskland och Tjeckoslovakien. Den 14 september bad

han om ett personligt samtal med Hitler, vilken hemställan denne besvarade med en inbjudan till Berghof.

Redan följande dag ägde detta samtal rum. Inför pressrepresentanterna betecknade Chamberlain det som »öppenhjärtigt, men mycket vänskapligt». Och i sitt tal i underhuset den 28 september, i vilket han redogjorde för sina underhandlingar med Hitler, sade Chamberlain: »Det blev mycket snart tydligt för mig, att läget såg mycket allvarligare och mera trängande ut än jag förmodat. I hövliga, men fullkomligt tydliga utläggningar klargjorde herr Hitler, att hans beslut stod fast, att sudettyskarna skulle erhålla sin självbestämningsrätt och, om de önskade det, även få återvända till riket. Kunde de ej nå detta med egen kraft, skulle han understöda dem.

När Chamberlain lämnade Berghof, förklarade han, att han redan om några dagar åter skulle sammanträffa med Hitler. Vid hans hemkomst landade samtidigt också Runciman, som återvänt från Tjeckoslovakien, på flygplatsen Heston vid London. I den avslutande rapport om sina iakttagelser, som han överräckte till den engelska regeringen, sade han bl. a.: »Jag har stora sympatier för sudettyskarna. Det är hårt att bli behärskad av en främmande ras. Och jag har fått intrycket, att det tjeckiska herraväldet i sudetområdena, om det ock ej varit aktivt undertryckande och visst icke »terroristiskt», i varje fall utmärkt sig genom taktlöshet, brist på förståelse, småaktig intolerans och orättvis behandling, och detta i en sådan utsträckning, att den tyska befolkningens stämning oundvikligen måste stegra sig ända till revolt. Till dessa huvudklagomål kommo ytterligare lokala slitningar, i det att tjeckiska tjänstemän och tjeckisk polis, som ytterst bristfälligt eller icke alls behärskade tyska språket, i stort antal anställdes i rent tyska distrikt. Jag tror, att klagomålen i huvudsak äro berättigade. Under hela tiden av min mission kunde jag inte hos den tjeckiska regeringen finna någon beredskap alls att på ett eller

annat sätt avhjälpa dessa missförhållanden. Det blev mig allt klarare, att gränsdistrikten mellan Tjeckoslovakien och Tyskland, i vilka den sudettyska befolkningen ägde en betydande majoritet, ofördröjligen måste erhålla full självbestämningsrätt.

Om ett avträdande är oundvikligt, och jag tror att detta är fallet, så skall det göras snabbt och utan dröjsmål. Det föreligger fara, ja verklig fara för ett inbördeskrig, ifall detta tillstånd fortsätter.»

Med stöd av lord Runcimans fullständigt opartiska omdöme, vilket grundade sig på veckolånga iakttagelser på ort och ställe, uppfordrade de engelska och franska regeringarna i en not av den 19 september den tjeckoslovakiska regeringen att till Tyskland förbehållslöst avträda alla områden med över 50 % tysk befolkning. En föregående folkomröstning ansågs onödig, då resultatet i varje fall var givet. Två dagar senare, då den av de engelska och franska regeringarna beviljade fristen utlöpt, antog Pragregeringen utan förbehåll deras förslag.

Därmed borde rimligtvis denna svåra konflikt ha varit bragt ur världen. Men den var det ingalunda. Redan följande dag, den 22 september, gav den tjeckiske generalstabschefen Krejcy de tjeckiska trupperna order att marschera in i Sudetområdet, där befolkningen givit uttryck för sin entusiasm över den förestående föreningen med moderlandet genom att hissa hakkorsflaggor. Från sina pansarbilar öppnade trupperna maskingevärseld mot de aningslösa folkmassorna. Talrika döda och sårade blevo liggande på platsen.

Samtidigt med att detta skedde gav Benesch följande meddelande genom radion: »Vi ha anpassat vår hållning enligt läget, och jag betraktar den vidare utvecklingen utan oro, ty *jag har min plan* och låter inte bringa mig från min väg. Vårt folk vet, att det måste kämpa, och jag upprepar, att jag har en plan.» Denna dunkla antydan om en »plan» kan knappast ges någon annan tolk-

Nationalsocialisternas talare: Hitler och Goebbels.

Fältmarskalk Göring som gatuinsamlare för vinterhjälpen.

ning än att Benesch genom en fördröjande taktisk manöver ville skapa en situation, i vilken Tyskland tvangs att handla. Härigenom hoppades han — och med honom alla krigshetsare — kunna frambesvärja omedelbar fara för ett europeiskt krig.

Benesch hade visserligen gått in på att avträda de sudettyska områdena, men om det sätt, på vilket överlåtelsen skulle ske, hade han vid sitt samtycke ingenting sagt. I det han nu bragte frågan om den formella metoden vid överlåtelsen på tal, försökte han bringa underhandlingarna mellan Hitler och Chamberlain i Godesberg att stranda. För att möta denna intrig förlängde Hitler den till en början fastställda terminen »genast» och »omedelbart» med en hel vecka samt krävde, att de områden, i vilka en omröstning betraktades som överflödig, den 1 oktober skulle vara besatta av tysk militär.

Chamberlain erkände, att om Hitlers förslag »vore antagbart, så skulle det medföra en omedelbar lättnad i läget». Men han fruktade, att det i England och de övriga länderna icke skulle anses innebära en fredlig lösning. Sedan Hitler svarat härpå, bad Chamberlain honom framlägga sitt förslag för överlåtelseplanens genomförande i ett memorandum, vilket han — Chamberlain — skulle överstyra till Pragregeringen.

Det faktum, att underhandlingarna i Godesberg ej medförde ett avgörande, gav motståndarna till en fredlig lösning, och bland dem de engelska och franska sändebuden i Prag, anledning att tillråda Pragregeringen att ej längre förbli passiv.

Detta var tillräckligt för att Benesch samma kväll genom radion skulle kungöra den tjeckiska arméns mobilisering, under den oriktiga motiveringen, att förhandlingarna i Godesberg avbrutits och tyska stridskrafter befunno sig på marsch mot den tjeckoslovakiska gränsen. Tillika lät han spärra telefon-, telegraf- och järnvägsförbindelsen med Tyskland.

Nu höll Hitler i Sportpalatset i Berlin ett tal till tyska folket, i vilket han med ett allvar, som ej lämnade några tvivel om hans beslutsamhet, utförligt klarlade situationen. Han avslöjade skoningslöst den tjeckiska politiken och fortsatte: »Jag har numera till den brittiska regeringens förfogande ställt ett memorandum med ett sista och slutgiltigt tyskt förslag. Detta memorandum innehåller ingenting annat än ett realiserande av vad herr Benesch redan lovat. Innehållet i mitt förslag är mycket enkelt: Det område, som är bebott av tyskar och som vill till Tyskland, kommer att förenas med Tyskland, och väl att märka, inte när det lyckats herr Benesch att fördriva två miljoner tyskar utan nu, omedelbart. Jag har här valt den gräns som, på grundvalen av den sedan årtionden föreliggande folk- och språkuppdelningen i Tjeckoslovakien, är rättvis. Jag är rättvisare än herr Benesch och vill icke utnyttja den makt vi äga. Därför har jag på förhand fastställt:

Detta område ställes under tysk överhöghet, emedan det till väsentlig del är befolkat av tyskar, men den slutliga gränsdragningen överlåter jag åt de där befintliga folkmedlemmarna själva. Jag har alltså bestämt, att en omröstning skall äga rum i detta gebit. Och för att ingen skall kunna säga, att det inte går rätt till, har jag lagt Saaromröstningens statut till grund för denna omröstning.

Jag är nu beredd och var redan tidigare beredd att för min del låta hela området rösta. Men däremot vände sig herr Benesch och hans vänner. De ville att omröstningen skulle ske i enskilda delar. Gott, jag har här givit efter. Jag gick t. o. m. med på att låta pröva omröstningen av en internationell kontrollkommission.

Jag gick ännu längre: jag gick med på att överlåta gränsdragningen åt en tysk-tjeckisk kommission. Herr Chamberlain undrade, om den ej kunde bli internationell. Därtill var jag också redo. Jag ville t. o. m. under omröstningstiden draga tillbaka trupperna och har i dag

förklarat mig beredd att för denna tid antaga det av den brittiska legionen uttalade förslaget att begiva sig till dessa områden för att där upprätthålla lugn och ordning. Jag var vidare beredd att låta en internationell kommission fastställa den slutgiltiga gränsen och överlämna modaliteterna åt en av tyskar och tjecker sammansatt kommission.

Jag har gjort herr Benesch ett anbud, som ej är något annat än en realisering av vad han själv redan garanterat. Han har nu avgörandet i sin hand. Fred eller krig. Han kommer antingen att acceptera detta anbud och äntligen ge tyskarna frihet, eller ock komma vi att själva utkräva frihet åt dem.»

Det behövdes faktiskt dessa klara och avgörande ord för att öppna statsmännens ögon för att tolvslaget var inne. Läget hade tillspetsats på ett så hotfullt sätt, att hela Europa, ja, hela världen varje ögonblick väntade en fruktansvärd explosion.

Då inträffade något oväntat. När Chamberlain den 29 september i underhuset gav en utförlig redogörelse för sina förhandlingar med Hitler, överräckte lord John Simon mitt under talet en biljett till honom, på vilken något stod antecknat. Chamberlain avbröt sitt tal för att läsa biljetten, och fortsatte därpå, åter vänd till det i andlös spänning väntande underhuset: »Jag har ännu något att meddela huset. Jag har blivit underrättad om, att Hitler inbjudit mig till ett sammanträffande i morgon på morgonen i München.[48]) Han har inbjudit också Mussolini och Daladier. Mussolini har accepterat och Daladier kommer utan tvivel att göra det. Jag behöver inte säga, huru mitt svar kommer att lyda.» Med stormande bifall mottog hela underhuset detta meddelande. Den ohyggliga spänningen var bruten. Följande dag voro de fyra statsmännen församlade i München. Efter åtta timmars gemensamma förhandlingar träffades en enstämmig överenskommelse, enligt vilken det sudettyska om-

rådet den 1 oktober skulle vara utrymt av de tjeckiska trupperna och därpå etappvis besättas av tyska. Överenskommelsens vidare detaljer (folkomröstning, gränsdragning, optionsrätt o. s. v.) följde i princip de av Hitler angivna riktlinjerna.

Den 30 september förkunnade den tjeckiske ministerpresidenten, general Syrovy, i radion, att den tjeckiska regeringen antagit Münchenavtalet.

Därmed hade åter en omedelbar, hela världen hotande krigsfara på fredlig väg bragts ur världen.

Under förhandlingar, som knappast togo en dag i anspråk, hade fyra sansade och av ärlig fredsvilja besjälade statsmän bevisat, att också de svåraste och farligaste politiskt-diplomatiska problem kunna lösas framgångsrikare vid ett personligt samtal än genom en internationell konferens' tungrodda apparat.

Med det till riket återbördade Sudetlandet hade Stortysklands område ökats med 28,680 kvkm och dess invånarantal med drygt 3 miljoner. Ungefär en halv miljon tyskar, bosatta utanför det sammanhängande tyska bosättningsområdet, stannade kvar under tjeckisk lydno, medan å andra sidan också smärre tjeckiska folkspillror ohjälpligen följde med det till Tyskland avträdda området. I den forna Donaumonarkins folkkaos bo nationaliteterna mångenstädes så inom varandra, att en nationell gräns av geografiska skäl icke kan dragas.

Innan Chamberlain lämnade München hade han ytterligare ett längre samtal med Hitler, som resulterade i följande märkliga förklaring:

»Vi, Tysklands Führer och rikskansler och Englands premiärminister, ha i dag haft ytterligare ett samtal och äro ense om att förhållandet mellan England och Tyskland är av den största betydelse för de båda länderna och för Europa.

Vi betrakta den i går undertecknade överenskommelsen och det tysk-engelska flottavtalet såsom symboliska

för våra båda folks önskan att aldrig mera föra krig mot varandra.

Vi äro fast beslutna att underhandlingens väg skall anlitas för varje fråga, som kan komma att beröra våra båda länder, och vi ämna fortsätta våra ansträngningar för att undanröja tänkbara tvistepunkter och därigenom bidraga till att skydda freden i Europa.

Adolf Hitler Neville Chamberlain

30 september 1938.»

Drygt två månader senare, den 6 december 1938, undertecknade de tyska och franska utrikesministrarna på uppdrag av sina regeringar i Paris följande överenskommelse:

1. Den tyska regeringen och den franska regeringen äro eniga i övertygelsen om, att ett fredligt och gott grannförhållande mellan Tyskland och Frankrike betecknar en av de viktigaste faktorerna vid konsolideringen av förhållandena i Europa och upprätthållandet av den allmänna freden.

2. Bägge regeringarna fastställa, att inga frågor av territoriell art längre existera mellan deras länder och erkänna högtidligen gränsen mellan dessa länder, sådan den för närvarande löper, som slutgiltig.

3. Bägge regeringarna äro beslutna att beträffande sina särskilda relationer till en tredje makt i alla de frågor, som röra deras bägge länder, förbli i kontakt med varandra och skrida till rådplägning, om den kommande utvecklingen av dessa frågor skulle leda till internationella svårigheter.»

*

Man kunde på goda grunder taga för givet, att utom det snabba och skickliga sätt, på vilket det som dödligt betraktade såret på Europas kropp bringats att helna, utgjorde dessa förklaringar en ytterligare garanti för en öm-

sesidig och ärlig vilja till allmän och varaktig fred. Detta skulle dock visa sig vara ett misstag.

Knappt hade några få månader förflutit sedan den sudettyska frågans reglering, då oenighet redan yppade sig mellan Pragregeringen och de bägge länder, åt vilka den i oktober beviljat vissa autonoma rättigheter. Pragregeringen tillvällade sig befogenheter, som ej alls tillkommo densamma, i det att den avsatte den karpato-rutenske ministern Revay och ersatte honom med den tjeckiske generalen Prchala. Samma förfarande tillgrep den också gentemot Slovakien. Här avsattes den 10 mars 1939 på order från Prag den slovakiske ministerpresidenten Tiso och tre andra regeringsmedlemmar. Följden var att Tiso såg sig tvungen att försäkra sig om den tyska riksregeringens understöd.

Förbittringen över detta godtycke från den tjeckiska regeringens sida framkallade oroligheter i både Slovakien och Karpato-Ukraina och ledde till blodiga sammanstötningar mellan befolkningen och beväpnade marxister. Dessa kravaller krävde offer också bland den tyska befolkningen. Efter hand visade det sig, att det ej stannade vid enstaka sammanstötningar, och att man på tjeckisk sida skridit till förverkligande av systematiskt förberedda, mycket vittgående planer, vilka utan tvivel understöddes av Komintern.[49])

Den tjeckiska republikens president Hacha och hans utrikesminister Chvalkovsky insågo genast vilken fara som hotade och måste för sig själva erkänna, att de ej förmådde hindra ett inbördeskrig. »I elfte timmen», som president Hacha efteråt uttryckte sig, begåvo de sig den 14 mars på kvällen till Berlin, där de ännu under nattens lopp rådplägade med Hitler, fältmarskalk Göring och utrikesminister Ribbentrop. Dessa förhandlingar ledde till en överenskommelse, vilken träffades den 15 mars på morgonen, och om vilken följande förklaring utgavs:

»Ledaren och rikskanslern har i dag i närvaro av

riksministern för utrikesärenden von Ribbentrop i Berlin mottagit den tjeckoslovakiske statspresidenten dr Hacha och den tjeckoslovakiske utrikesministern dr Chvalkovsky på deras egen önskan. Vid sammankomsten företogs fullt öppet en prövning av det allvarliga läge, som genom de senaste veckornas händelser uppstått på det tjeckoslovakiska statsområdet. På bägge sidor har man enigt uttryckt övertygelsen, att målet för alla bemödanden måste vara säkringen av lugn, ordning och fred i denna del av Mellaneuropa.

Den tjeckoslovakiske statspresidenten har förklarat, att han för att tjäna detta mål och ernå en definitiv pacifisering förtroendefullt lägger det tjeckiska folkets och landets öden i händerna på ledaren för det tyska riket. Ledaren har antagit denna förklaring och givit uttryck för sitt beslut att taga det tjeckiska folket under Tyska rikets beskydd och garantera detsamma en mot dess egenart svarande autonom utveckling av dess nationella liv.

Berlin den 15 mars 1939.

Adolf Hitler, Dr. Hacha
v. Ribbentrop, Dr. Chvalkovsky.»

Omedelbart därpå ryckte tyska trupper med den tjeckiska regeringens tillåtelse in i Böhmen och Mähren. Hitler avlät med anledning härav följande proklamation:

»Till tyska folket.

Sedan Tyskland för endast några månader sedan var tvunget att taga sina i slutna bosättningsområden levande landsmän under sitt beskydd mot Tjeckoslovakiens outhärdliga terroristiska regim, visade sig under de sista veckorna liknande företeelser ånyo och i stegrad grad. På ett område, där så många nationaliteter leva bredvid varandra, måste detta leda till ett outhärdligt tillstånd.

Som en reaktion mot dessa förnyade angrepp mot

folkgruppernas liv och frihet ha dessa numera lösgjort sig från Prag.

Tjecko-Slovakien har därmed upphört att existera.

Sedan söndagen ha åter råa excesser ägt rum på flere orter, excesser för vilka talrika tyskar fallit offer. För varje timme tilltaga de härav drabbades och förföljdas rop om hjälp. Från de folkrika tyska språköarna, vilka Tyskland senaste höst lämnade kvar hos Tjecko-Slovakien, börja åter flyktingar, människor som drivits från gård och grund, att strömma till riket.

Om detta tillstånd fortfar, måste det leda till att den sista återstoden av ordningen förstöres inom ett område, för vilket Tyskland har ett livsviktigt intresse, enär det mer än 1000 år hörde till Tyska riket.

För att definitivt röja undan detta hot mot freden samt skapa förutsättningar för den erforderliga nyordningen i dessa områden, har jag beslutat att från och med denna dag låta tyska trupper rycka in i Böhmen och Mähren. De komma att avväpna de terroristiska banden och de tjeckiska stridskrafter, som skydda dem, taga alla hotades liv under sitt beskydd och därmed säkra grundvalarna för en principiell nyordning, som skall göra rättvisa åt en tusenårig historia samt säkra de tyska och tjeckiska folkens praktiska behov.

Berlin den 15 mars 1939.

Adolf Hitler.»[50])

Dagen därpå, den 16 mars 1939, undertecknade Hitler följande förklaring angående Böhmens och Mährens avskiljande från den tjeckoslovakiska republiken:

»Under ett årtusende hörde de böhmisk-mähriska länderna till det tyska folkets livsrum. Våld och oförstånd ha godtyckligt lösryckt dem ur deras gamla historiska omgivning och slutligen skapat en härd av ständig oro genom att infoga dem i den tjeckoslovakiska statsbildningen. År för år ökades faran, tills ur detta rum — liksom

redan en gång i det förflutna — skulle utgå ett nytt, ohyggligt hot mot den europeiska freden. Ty det hade icke lyckats den tjeckoslovakiska staten och dess maktinnehavare att förnuftigt organisera samlevnaden mellan de inom densamma godtyckligt förenade folkstammarna samt därigenom väcka och bevara intresset för den gemensamma statens upprätthållande. Den tjeckoslovakiska staten har därmed visat sin inre livsoduglighet och har därför numera hemfallit åt definitiv upplösning.

Tyska riket kan emellertid icke tolerera kroniska störingar i dessa såväl för dess eget lugn och dess egen säkerhet som för den allmänna välfärden och freden så viktiga områden. Förr eller senare skulle Tyskland, som genom sin historia och sitt geografiska läge är den starkast intresserade och närmast berörda makten, fått bära de tyngsta följderna. Det svarar därför mot självbevarelsens bud, då Tyska riket är beslutet att på ett avgörande sätt ingripa för att återställa grundvalarna för en förnuftig mellaneuropeisk ordning samt i anledning härav träffa alla nödiga anordningar. Det har under en tusenårig historisk forntid bevisats, att det tyska folkets allmänna egenskaper såväl som dess storhet göra det Tyska riket ensamt kallat att lösa dessa uppgifter.»

Uppfylld av en ärlig önskan att tjäna de inom det tyska livsrummet boende folkens intressen, säkerställa de tyska och tjeckiska folkens nationella liv samt befrämja freden och allas sociala välfärd, ordnade Hitler grundvalen för det kommande samlivet mellan invånarna i detta område så, att Böhmen och Mähren såsom protektorat fogades till Tyska riket och ställdes under dettas beskydd.[51])

Till riksprotektor utnämndes presidenten i hemliga kabinettsrådet, riksminister K. v. Neurath, som i en intervju karakteriserade sin uppgift på följande sätt:

»Jag ser min uppgifts djupaste mening i att visa världen, huru den tyska nationen förstår att befrämja ett åt

densamma anförtrott folk, att akta dess naturliga rättigheter och att vinna det för sin livsgemenskap utan att antasta dess värdighet och ära.»[52])

Samma dag riktade den slovakiske ministerpresidenten Tiso ett så lydande telegram till Hitler:

»I starkt förtroende för Er, det Stortyska rikets ledare och rikskansler, ställer sig den slovakiska staten under Edert beskydd.»

Hitler förklarade sig villig att taga den slovakiska staten under sitt skydd och slöt en militär överenskommelse med den slovakiska regeringen, som gav Tyskland rätt att anlägga befästningar vid Slovakiens västra gränsrand samt besätta dem med tyska trupper. Slovakien förblev en suverän stat, vars gränser garanteras av Tyskland för 25 år framåt.[53])

*

Därmed hade Hitler dock icke avslutat sin aktion till förmån för befriande av undertryckta tyska minoriteter i främmande land.

När den litauiske utrikesministern Urbsys på återvägen från en resa till Italien den 20 mars 1939 passerade Berlin och därvid besökte sin tyska kollega, meddelade riksminister Ribbentrop honom, att Tyska riket icke kunde finna någon annan definitiv lösning av Memelproblemet än Memelområdets återbördande till riket. Han tillade, att den bästa lösningen vore den, att Litauen självt, snabbt och frivilligt, avstode detta område. På detta sätt skulle det bli möjligt för riket att taga full hänsyn till Litauens ekonomiska intressen i hamnstaden Memel.

Utrikesminister Urbsys gav strax efter sin hemkomst den 21 mars sin regering rapport härom, och denna fattade därpå beslutet att omedelbart och på det enda förnuftiga sättet bringa Memelproblemet ur världen. Redan den 23 mars återvände minister Urbsys till Berlin för

att träffa en hamnöverenskommelse med den tyska regeringen. Sedan också den litauiska sejmen samtyckt till Memelområdets avträdande, verkställdes återföreningen. Ett område, som frånrövats Tyskland genom freden i Versailles, hade ånyo förenats med moderlandet.[54])

III. JUDARNA I TYSKLAND

1. Judefrågan.[55])

Den s. k. judefrågan har städse varit ett ur historisk, nationell, social och politisk synpunkt ömtåligt problem, vars behandling kräver en fördomsfrihet, som nuförtiden icke är lätt att bevara.[56]) Vi skola här försöka behandla detta problem sina ira et studio samt, trots det bristande utrymmet, så mångsidigt som möjligt.

Detta är nödvändigt, ty om antisemitismen äro uppfattningssätt gängse, som kunna anses berättigade, i den mån de rikta sig mot denna företeelses överdrifter och karrikatyrmässiga förvrängningar, men som dock måste betraktas som ytliga och oriktiga i den mån de utgå från, att antisemitismen vore en konstlad propagandaprodukt och icke utbredd bland vidsträckta skikt av tyska folket. Antisemitism finnes i hela världen. Varför den antagit en särskilt radikal form i Tyskland, förstår man, om man närmare utforskar dess orsaker.

Det är tvenne företeelser, som givit upphov åt judefrågan. Den ena är »Talmud», d. v. s. den andliga utveckling, som kan härledas från det talmudistiska tänkandet. Denna del av problemet innefattar alltså i sig icke endast den religiösa, utan även den intellektuella sidan av saken. Den andra företeelsen är »Diaspora» — på hebreiska »Galuth» — d. v. s. det judiska folkets utbredning över hela världen.

Talmud innehåller judarnas lagkodex och är rik på föreskrifter, vilka måste betecknas som förkastliga. Judarna ha därför försökt förhindra alla översättningar av Talmud, och när sådana sett dagen ha de förklarats vara förfalskningar. År 1910 publicerade sålunda en viss dr. A. Luzsénsky i Budapest en Talmudöversättning, som snart såldes i c:a 20.000 exemplar. Efter många ansträngningar lyckades det judarna att förklara översättningen felaktig samt åvägabringa dess beslagtagande. Dock — under den process, som därpå fördes i denna sak, framgick det emellertid, att översättningen var riktig, varpå boken åter frigavs. I domstolsutslaget heter det bl. a.: »Den kungliga domstolen har funnit, att de i Alfons Luzsénskys översättning ingående ohyggligheterna utan undantag återfinnas i Talmud. Översättningen är noggrann, ty den återger de i Talmud förekommande satsernas verkliga mening.» Processen gick vidare till högre instans, där domstolens utslag bekräftades med följande motivering: »Den anklagade har översatt innehållet i den allmänt använda och aldrig genom någon förordning förbjudna hebreiska Talmud, som var och en kan förvärva genom köp.» Faran ligger emellertid icke endast i Talmuds osedliga föreskrifter, utan också och i lika hög grad i karaktären och riktningen av det tänkesätt, som är kännetecknande för judendomen över huvud och som icke-juden redan instinktmässigt måste finna främmande och frånstötande. Ehuru en undersökning av det talmudistiska tänkandet vore av stor vikt för en karakteristik av judendomen, kunna vi av utrymmesskäl i detta sammanhang icke ingå därpå.[57])

Vad åter Diasporan beträffar är det tillräckligt om vi för att belysa den roll, judendomen ännu för en kort tid sedan spelade i Tyskland, ge en kort överblick av dess utveckling.

Det var judarnas tragiska öde, att de redan för mer än ett halvt årtusende före Kristi födelse förlorade det,

som kunde kallas deras fädernesland, d. v. s. Samarien i norra och Jerusalem i södra Palestina, och med våld deporterades till främmande land. Den första deportationen (till Mesopotamien) ägde rum år 587 f. Kr., den andra (till Egypten) kort därpå, och den tredje (till Syrien) något senare.

Det som i ordets egentliga mening kallas Diaspora begynte dock först år 538 f. Kr. i och med att judarna åter tillätos återvända till Palestina. Icke på långt när alla judar gjorde bruk av denna rättighet, tvärtom stannade de flesta kvar, ehuru utan att uppgå i och assimileras av värdfolket. Trots att en del judar återvände ur den babyloniska landsflykten till Jerusalem, återuppstod sålunda icke den forna judiska staten; i stället bildades en teokrati, som icke hade något folk att stöda sig på. När denna teokrati förintades, genom att Jerusalem förstördes av Titus år 70 e. Kr., drabbades den över hela världen spridda judiska Diasporan icke därav. Judendomens historiska existens hade icke längre formen av »en nation och ett statsväsen, med sin bestämda plats som politisk storhet, vars kraft utstrålar i Diasporan, utan dess historiska existens är fastmer hemlösheten».[58])

Redan i Alexandria spelade judarna en stor roll, och under Vespasianus uppgick deras antal i Egypten till en miljon eller 13 % av landets 8 miljoner. På Konstantin den stores tid fanns det en välordnad judekoloni t. o. m. i Köln.

Det är karakteristiskt för judendomen, att den aldrig gjort ett allvarligt försök att ändra detta i grund och botten onaturliga tillstånd av hemlöshet samt skapa en egen stat.[59]) Zionismen kan nämligen, som Georg Kittel framhåller, icke anses innebära ett dylikt försök. Dess mål är ej att bilda »en judisk stat, som verkligen skulle omfatta alla judar», utan endast »att skapa en plats som är ett slags medelpunkt eller asyl för världsjudendomen.»[60]) Det faktum, att judendomen också i förskringringen visar en

oförstörbar motståndskraft mot att uppsugas i andra folk, är så mycket gåtfullare som den icke endast saknar ett hemland, utan också ett eget språk. Redan under den alexandrinska tiden behärskade judarna sålunda ej längre hebreiska. Philo av Alexandria är ett bevis härför.

Detta hade emellertid ingalunda behövt leda till det, som vi i dag förstå med judefrågan. Icke ens den omständigheten, att såväl den katolska som den protestantiska kristendomen och judendomen städse varit fiender, var en tvingande orsak till detta problems uppkomst, så länge judendomen var isolerad i sitt ghetto. Judefrågan har uppstått till följd av det likaberättigande, som tillförsäkrades judarna genom den amerikanska författningen av år 1787 och den franska revolutionen 1789. Efter emancipationen uppstodo bland judarna strävanden att uppgå i värdfolket och att på detta omärkliga sätt konkurrera med detsamma på alla de områden, som öppnades för dem. Trots alla mer eller mindre lyckade, men i själva verket endast skenbara assimilationsförsök, upphörde de dock aldrig att vara judar, och därigenom såddes den moderna judefrågans första frön bland folken. Vi kunna iakttaga denna företeelse bland alla folk, i vilkas mitt judar slagit sig ned.

Detta och frågan varför judeproblemet särskilt skarpt tillspetsades i Tyskland skall närmare belysas här nedan. För judefrågans utveckling spelade det faktum, att judarna själva voro uppdelade i tvenne varandra bekämpande riktningar, ingen avgörande roll. Dessa två riktningar äro zionisterna och assimilanterna. De senare anse det vara omöjligt att bevara det judiska folket som sådant och sträva därför att uppge sin nationalitet och religion samt önska uppgå i värdfolket.[61]) Zionisterna åter vilja visserligen, som Theodor Herzl tänkte sig frågans lösning, icke uppge de rättigheter judarna erhållit genom emancipationen, men »bevara Israels folk som ett eget folk inom alla världens stater och åt detsamma i dess

egenskap av folk skapa ett ryggstöd i en sluten koloni i Palestina. Denna koloni skulle ej vara en nationalstat med suveränitet, här och flotta, men ett nationellt hem, (»National Home» — »Erez Israel») kring vilket Israels folk i förskingringen kunde samlas som en enhet och organisera sig enhetligt i hela världen. Palestina skulle bli världsjudendomens integration.» (Wilhelm Stapel.)

I Tyskland funnos företrädare för bägge riktningarna. *Walter Rathenau* var en av de ledande assimilanterna, och till honom slöto sig framför allt talrika intellektuella. Bland zionisterna åter intager, näst efter rörelsens grundare, *Theodor Herzl*, den kände religionsfilosofen och skalden *Martin Buber* en framträdande plats. Enligt Martin Buber är »blodet själens djupaste maktskikt». Härstamningen är, säger han, icke blott ett sammmanhang med det förgångna, det inlägger i oss något, som ej lämnar oss för ett ögonblick under vårt liv, och innerst inne bestämmer allt vad vi göra. Buber är rastankens konsekventaste och djupaste företrädare bland judarna och åtnjuter stor respekt också bland assimilanterna. Exakt samma ståndpunkt intages av zionisten *Arnold Zweig*, som anser, att förefintligheten av en »specifikt judisk arvsmassa» ej kan bestridas. För övrigt förklarade redan Storbritanniens kände judiske premiärminister Disraëli (Lord Beaconsfield) rasfrågan vara världshistoriens nyckel.

Det vittnar följaktligen om ringa konsekvens, då i dag flera judar — och liberala intellektuella — beteckna rasfrågan som en ovetenskaplig, oviktig angelägenhet och t. o. m. som en speciell uppfinning av nationalsocialisterna. De förneka därmed det judiska folkets historia, den stora hemligheten med detta folk, som utan land, utan stat och utan språk bevarats genom århundraden, trots alla förföljelser, just emedan det orubbligt fasthållit vid blodets lagar och t. o. m. förankrat dem i sin lagreligion. Judens rasmedvetande är hans folks levande rot och har räddat

honom från undergång i den övriga världens folkvimmel.

Men det är icke allenast judarnas rasbiologiska hållning, som bidragit till att under tvåtusen år isolera dem från andra folk. »Det i sig häpnadsväckande fenomenet», säger en av de förnämsta fackmännen på detta område,[62]) »att ett folk utan rike så länge kunde bevaras, har på ett alltför ensidigt sätt förklarats blott genom judarnas rasegenart och isolering från varje blodblandning. Religionsgemenskapen, deras speciella uppfostran genom Talmud och tanken, att de äro Guds utvalda folk, ha bibehållit sig med en sådan kraft genom tiderna, att enstaka individer och även hela människogrupper under historiens gång genom ingifte och övergång kunnat upptagas inom judendomen, utan att judarnas egenart i något avseende skulle förändrats.»

2. Antisemitismen.

I Tyskland gynnade staten tidigare assimilanterna, och redan därför voro de ojämförligt talrikare än de, vilka öppet bekände sig till zionismen. Att inom det tyska folket självt ett allt starkare motstånd reste sig mot bägge riktningarna, men framför allt mot assimilanterna, berodde emellertid icke enbart på den rasbetingade motvilja tyska folket sedan urminnes tider känt gentemot allt judiskt, utan också på den genom erfarenheten bekräftade iakttagelsen, att assimilationen alltid förblev en illusion, dels emedan världsjudendomens oförstörbara fenomen ständigt tittade fram även hos den välvilligaste assimilant, men framför allt därför, att assimilanterna själva obetingat höllo detta fenomen och dess verkningar vid liv. De avbröto nämligen aldrig de sociala relationerna, affärsförbindelserna och familjebanden med sina stamfränder,

utan höllo alldeles öppet inför allas ögon samman som länkarna i en kedja och avspärrade som genom en osynlig mur det övriga folket från det utvalda folkets krets. De skadliga verkningarna härav äro icke en upptäckt av i dag eller i går. Redan 1884 fastslog Paul de Lagarde († 1892) i »Programm für Preussens konservative Partei», att »judarna som judar inom varje europeiskt folk beteckna en svår olycka», och att »om judarna icke fördrivas från Tyskland råkar Tyskland under judendomen», något som redan (1884!) är på väg att ske.

Verkningarna av det främlingskap judarna själva upprätthöllo skärptes — åtminstone vad Tyskland vidkommer — genom den hänsynslöshet med vilken judarna i den allmänna konkurrensen och kampen för tillvaron gynnade sina stamfränder på den övriga befolkningens bekostnad och försökte skaffa dem ökat inflytande. Detta var en av de primära orsakerna till att den medfödda, men till en början omedvetna instinktiva motviljan mot judarna växte till en medveten antisemitism. Den, som fördömer antisemitismen såsom något barbariskt, måste uppmärksamgöras på, att en jude själv fastställt det faktum, att inom judendomen förefinnes en mot antisemitismen fullständigt svarande inställning gentemot det ickejudiska. Cheskel Zwi Klötzel skrev 1912 sålunda i uppsatsen »Det stora hatet» i n:o 9 av »Janus»: »Mot antisemitismen, judehatet, svarar på judisk sida ett stort hat mot allt icke-judiskt... Jag tror att man kunde bevisa, att det inom judendomen finnes en rörelse, som är antisemitismens trogna spegelbild, och jag tror att denna bild skulle bli fullständigare än någon annan... Man kallar oss en fara för tyskheten. Visserligen äro vi det, lika visst som att tyskheten är en fara för judendomen. Det faktum, att en stark judendom är en fara för allt icke judiskt, kan ingen rubba... Huruvida vi har makten eller icke, är den enda fråga som intresserar oss, och därför måste vi sträva till att vara en makt och förbli det.»

En annan, mycket ödesdiger orsak till antisemitismen var den, att Tyskland blev det land, som omedelbart mottog den mot väster trängande och till stor del av icke-önskvärda element bestående strömmen av östjudar, vilken efter en grundlig filtrering kvarlämnade sin bottensats i Tyskland, medan de högre stående elementen strömmade vidare till England, Frankrike o. s. v. Vid en jämförelse mellan judarna i Tyskland och de västligare länderna är det nödvändigt att beakta denna filtreringsprocess. Att de bättre elementen bland de tyska judarna och de judar, som under efterkrigstiden beklädde inflytelserika poster inom regeringen, ingenting gjorde för att hindra den farliga invandringen från öster eller i varje fall för sent insågo denna försummelse, bidrog också till, att antisemitismen efter världskriget antog så häftiga former i Tyskland, och att den nationalsocialistiska regeringens radikala åtgärder av folket hälsades med enigt samtycke, för att icke säga jubel.

Till dessa allmänna folkpsykologiska förutsättningar för en antisemitisk stämning i Tyskland komma ytterligare ett antal speciella omständigheter, vilka skola behandlas längre fram och framför allt i slutet av detta kapitel.

Till en början skola vi låta statistiken tala sitt kalla och hårda språk. En vederhäftig, noggrann och under en längre tid förd statistik, belysande det judiska inflytandet i Tyskland, finnes visserligen endast för Preussens vidkommande, men dess siffror kunna i stort sett göra anspråk på giltighet även för hela riket. Då man bedömer dessa siffror, måste man vidare beakta att de endast gälla konfessionella judar och icke begreppet rasjudar. De judar, som äro judar endast till sin ras, men ej tillhöra den mosaiska trosbekännelsen, framträda därför alls icke i denna statistik.

Enligt 1925 års folkräkning funnos i Tyskland 546.379 anhängare av den judiska konfessionen eller 0,90 % av

hela befolkningen, som uppgick till 62,5 miljoner. Tillfogas de döpta och konfessionslösa stiger procentsatsen kanske till litet över 1 %. Det är alltså detta relationstal, som bör beaktas vid bedömningen av de här följande statistiska uppgifterna.

Då vi granska statistiken fästa vi oss genast vid det i ögonen fallande faktum, att judarna för det första föredraga alldeles bestämda yrken och för det andra företrädesvis slå sig ned i städerna, framför allt i storstäderna. Av samtliga inregistrerade konfessionella judar i Preussen bodde år 1925 72,8 % i storstäderna. I Berlin hade hela 42,7 % av samtliga judar slagit upp sina bopålar, och väl att märka till största delen i de förmögnare stadsdelarna. Likt en jättelik svamp hade Berlin i allt större mängd uppsugit en stor del av de över Tyskland utbredda judarna och nästan alla de judar, som invandrat österifrån.

Av alla yrken föredrogo judarna de fria yrkena och därjämte handeln, medan de visade en utpräglad motvilja mot handarbetet inom hantverk och industri och framför allt gentemot lantbruket. Invändningen, att de på grund av inspärrningen i ghettot och bojkotten på landsbygden och i småstäderna blivit utträngda ur de på manuellt arbete baserade yrkena, faller på det faktum att judarna, överallt där de voro starkt utbredda, också på landsbygden och i småstäderna, som t. ex. i Hessen, ingalunda blevo bönder utan tvärtom bedrevo handel i olika former, som handel med boskap, spannmål, potatis, konstgödsel etc. och framför allt med kapital.

Först sedan de slagit under sig hela handeln i dessa agrardistrikt, började befolkningen känna agg mot dem. I sitt verk »Die Deutsche Volkswirtschaft im 19. Jahrhundert» (s. 112—118) konstaterar Werner Sombart, »att det i flera agrara trakter i Tyskland, nämligen i de av småbönder bebodda nejderna i väster och sydväst (Hessen, Rhenlandet, Elsass-Lothringen, delar av Württemberg och

Baden) lyckats ett relativt litet antal handelsmän (nästan genomgående av judisk härstamning) att bringa en stor del av bönderna i ett verkligt skuldslaveri, så att småbrukarna ej längre plöjde sina åkrar för sig och de sina, utan för dessa affärsidkare.»

Att så är fallet erkännes också av den samvetsgranne judiske samhällsteoretikern *Felix A. Theilhaber*, som i sin nationalekonomiska studie »Der Untergang der deutschen Juden» (Jüdischer Verlag, Berlin 1921) med etisk lidelse och omutlig sanningskärlek undersökt orsakerna till förfallsprocessen inom hans eget folk.

I själva verket har, enligt statistiken, endast 1,74 % av judarna ägnat sig åt jordbruk, medan motsvarande tal för Tysklands hela befolkning uppgår till 29,5 %. Under rubriken »handel och samfärdsel» finna vi däremot siffran 58 % för judarna och 17,11 % för hela befolkningen.

Beträffande de s. k. fria (intellektuella) yrkena (med undantag av konstnärer, skriftställare etc.) anger den nyaste statistiken följande tal för Berlin i början av år 1935:

Av	samtliga	läkare	42 %	judar
»	»	sjukhusläkare	52 %	»
»	»	tandläkare	35 %	»
»	»	apotekare	28 %	»
»	»	advokater	48 %	»
»	»	notarier	56 %	» .

Av samtliga skol- och fattigvårdsläkare voro i Berlin 68 % judar, av de fast anställda välfärdsläkarna också 68 %, av överläkarna vid de stora sjukhusen 45 %, av de ledande läkarna 44 %, av läkarna vid Kaiser Friedrichssjukhus i stadsdelen Wedding 80 %. Av de i Wedding verksamma 6 skolläkarna voro 5 judar.

Av 44 professorer i den juridiska fakulteten vid universiteten i Berlin voro 15 judar (34 %), av 265 professorer vid den medicinska fakulteten voro 118 (43 %) och av

268 professorer i den filosofiska fakulteten 85 judar (31 %).

Ännu mera påfallande framträder de judiska elementens övervikt, ifall man rådfrågar den kvalitativa statistiken i stället för den kvantitativa och undersöker, vilka positioner judarna intogo på de områden de föredrogo. Då skall man konstatera, att de ledande ställningarna inom Tysklands ekonomiska liv till stor del voro besatta av främlingar, i det att judarna voro tre gånger talrikare företrädda än tyskarna. Inom de flesta betydande affärsföretag befunno sig de högre posterna i judiska händer. Överallt inom det ekonomiska livet ville de vara arbetsgivare, icke arbetstagare: av 100 tyskar voro 15 självständiga och 49 arbetare, av 100 judar åter 47 självständiga och endast 9 arbetare. Ett mycket lärorikt studiematerial erbjuder den tyska »Adressbuch der Direktoren und Aufsichtsräte» (Adressbok över direktörer och förvaltningsråd), av vilken det framgår, att nyckelpositionerna inom finansen och industrin företrädesvis innehades av judar. Den kände finansmagnaten Jakob Goldschmidt beklädde sålunda icke mindre än 115 förvaltningsrådsposter.

Inom börsen spelade judarna en dominerande roll. Av 147 direktions- och utskottsmedlemmar vid börsen i Berlin voro 116 eller nästan 80 % judar.

Till följd av dessa fördelaktiga ekonomiska positioner hade judarna i genomsnitt en betydligt större inkomst än den övriga befolkningen. Werner Sombart skattar den judiska inkomsten före världskriget pro capita till en summa 6—7 gånger högre än motsvarande tal för den tyska befolkningen i övrigt, och den judiska statistikern dr Alfred Marcus har kommit till resultatet, att den före kriget var 5 gånger och år 1930 3,2 gånger större pro capita än den tyska.

Allmänt kända äro det väldiga inflytande och den maktställning judarna lyckats förskaffa sig inom den tys-

ka pressen och framför allt inom tidningsvärlden i Berlin. Visserligen fanns det också enstaka stora icke-judiska tidningsförlag (Scherl med »Berliner Lokalanzeiger» och »Die Woche», »Münchener Neueste Nachrichten», »Hamburger Fremdenblatt» och »Leipziger Neueste Nachrichten»), men de ställdes, vad spridning och upplagor beträffar, i skuggan av de stora tidningsförlagen i Berlin, framför allt Ullstein och Mosse, vilkas samtliga blad voro i judiska händer och nästan uteslutande redigerades av judar. Enbart Ullsteinförlagets tidningar utgingo i en sammanlagd upplaga på 4 miljoner exemplar. Också det socialdemokratiska huvudorganets, »Vorwärts», redaktion bestod nästan helt och hållet av judar. Bland de fria journalisterna, som på grund av sin mångsidiga verksamhet voro minst lika inflytelserika som de fast anställda redaktörerna, upptager »Jüdisches Lexikon» ensamt för Berlin 32 prominenta judar.

De nöjde sig icke heller med de fria skriftställarnas privata ställning. Efter 1918 lyckades de erövra de mest betydande officiella pressreferentposterna i Preussen. Sålunda var år 1930 presschefen och hans företrädare i den preussiska statsregeringen — Goslar och Peiser — judar, pressreferenten i det preussiska statsministeriet (dr Weichmann) jude, pressreferenten i preussiska inrikesministeriet (dr Hirschfeld) likaså jude o. s. v. Ordförandeposten i de tyska journalisternas yrkesorganisation, »Reichsverband der deutschen Presse», bekläddes under flere år av juden Georg Bernhard. Nästan helt och hållet judiskt var det stora journalistförbundet »Verein Berliner Presse», vars årliga stora bal — »Presseball» — var en av det berlinska societetslivets huvudattraktioner. Inom »Schutzverband deutscher Schriftsteller», som företrädde författarnas intressen i offentligheten, voro år 1928 av 16 direktionsmedlemmar endast 4 icke-judar, och 1929 uppgingo de icke-judiska direktionsmedlemmarnas antal till 5 av 18.

Allmänt känt är också, att judarna intogo mycket inflytelserika positioner inom efterkrigstidens politik och regeringar. Detta bekräftar den judiske skriftställaren Rudolf Schay i sin bok »Juden in der deutschen Politik» (1929).

Vi måste här avstå från en karakteristik av enskilda personer; vi vilja endast i största korthet nämna några fall, vilka på ett särskilt krasst sätt bidrogo till att öka det tyska folkets förbittring mot judarna och sprida antisemitismen i vida kretsar. Det är ett dystert kapitel vi därmed beröra: den under krigs- och efterkrigstiden rådande korruptionen. Den uppträdde också i andra länder, men i Tyskland antog den särskilt ruskiga former.

3. Korruptionen.

Felix Pinner, efterkrigstidens ledande judiska journalist inom det ekonomiska facket, har i sin bok »Deutsche Wirtschaftsführer» tecknat en bild av korruptionen under denna tid, som tydligt visar, vilken framträdande roll judarna därvid spelade. Redan de s. k. krigsbolagen, som handhade importen av råvaror och råvaruförsörjningens förvaltning, voro en veritabel judisk koloni. Chefen för det största bland dem, Zentral-Einkaufsgesellschaft (ZEG, var juden Jaques Meyer. I »Kriegsmetall-A.G.» voro av 14 förvaltningsrådsmedlemmar endast 2 icke-judar. Pinner skildrar träffande dessa — för det mesta unga — affärsidkares utveckling: »Många av trettioåringarna började som arméleverantörer, varvid det i talrika fall är svårt att avgöra vilket som från början var huvudmotivet och vilket bimotivet vid deras start: deras önskan att förtjäna på leveranser av krigsmateriel eller deras önskan

att bli befriade från krigstjänst. För många av dem slog också den stora stunden först då armén upplöstes — t. ex. juden Richard Kahn gjorde en jätteaffär vid rustningsfabrikernas likvidering — och andra åter lade rötterna till sin rikedom under efterkrigstidens inflation.»

Då man bläddrar genom processakterna från efterkrigstidens skandal- och korruptionsaffärer, visa redan namnen — Ciprut, Sklarz, Barmat, Kutisker, Sklarek, Schaie-Rotter, Katzenellenbogen o. s. v. — att de inblandade nästan uteslutande äro judar. Men dessutom konstaterar man, att de judar, som spelade en huvudroll vid korruptionen, inte endast stå att söka i privata affärskretsar och bland privata miljonärer, utan också bland de högsta ämbetsmännen. De främsta av dessa korrumperade ämbetsmän är dr Weismann, som under ett årtionde och ända fram till 1932 beklädde den ansvarsfulla posten som statssekreterare i Preussen, samt den till polispresident i Berlin utnämnde judiske socialdemokraten, dr Bernhard Weiss. Om Weismann skriver den oavhängiga socialdemokratins huvudorgan i Berlin, tidningen »Freiheit»: »Herr Weismann är en av de mest beryktade spelarna i Berlin. Denne man borde vara ett objekt för allmänna åklagaren i stället för att som dennes representant resa sig upp mot arbetarna.»

En av de mest slipade judiska svindlarna var den österifrån invandrade Georg Sklarz. Han hade inom kort lyckats skaffa sig en så stor förmögenhet, att han kunde vältra sig i lyx och genom gåvor och fördelaktiga affärsanbud göra de mäktigaste personligheterna inom den socialdemokratiska regeringen till sina vänner. Hans judiska sekreterare Sonnenfeld hade sin byrå i rikskansliet. Ministrarna voro ständiga gäster i hans hus. När statsåklagaren ville ingripa mot honom, skyddades han av dem; detta framgår av en senare upptäckt skrivelse från den judiske ministern Haenisch till den preussiske justitieministern, i vilken Haenisch bönfaller sin kollega

att mottaga Sklarz i privataudiens, enär Haenisch och flera av hans kolleger voro i fara att på ett oangenämt sätt bli inblandade i processen. Då dessa herrars försök att få processen mot Sklarz nedlagd strandade på statsåklagaren Gutjahrs hederlighet — Weismann bjöd honom 3 miljoner Rmk, blott han förfalskade protokollen enligt Weismanns anvisningar — blev denne helt enkelt invecklad i ett disciplinarförfarande och erhöll tjänstledighet, medan processen överläts åt en annan, som genast nedlade den.[63])

De tre bröderna Sklarek levererade gratis eller för några pfennig pälsar, frackar och andra garderobartiklar åt Berlins magistrat mot monopol på nästan alla klädesleveranser till staden Berlin. T. o. m. understödstagarna och välfärdsbyråerna voro tvungna att hos bröderna Sklarek köpa vad de behövde. Därutöver inlämnade de tre bröderna räkningar på ständigt högre, aldrig fullgjorda leveranser, vilka stadsbanken i Berlin utan vidare betalade.

Den judiske ministern Asch i Mecklenburg, (med endast 580,000 invånare) försnillade 75 miljoner Rmk och förtjänade stora summor på ett filmbolag, i vilket han låtit utnämna sig till direktör.

Talrikast äro givetvis de korruptionsfall, vid vilka samvetslösa konjunkturjägare i egenskap av partimedlemmar skaffade sig oerhörda inkomster. Sålunda uppbar — för att nämna endast ett exempel — den socialdemokratiske hallåmannen vid Berlins rundradio en årslön av 64,000 Rmk och erhöll dessutom tack vare ett raffinerat system under åren 1925—33 extra provisioner uppgående till 300,000 Rmk.

Men alla dessa korruptionsskandaler förblekna i bredd med det öppet landsförrädiska uppträdande, till vilket talrika judar gjorde sig skyldiga. Om det ej redan funnits en antisemitisk stämning inom befolkningen, hade detta varit nog för att hos varje tysk väcka det vildaste

hat mot judarna. Också i detta fall måste vi nöja oss med att anföra blott några få exempel.

Berlinadvokaten *dr Richard Grelling* försökte i tvenne böcker »J'accuse» och »Das Verbrechen» bevisa, att Tyskland ensamt bar skulden till världskriget. I den rätttänkande judiske skriftställaren Karl Federn fann han en förbittrad motståndare, som i en polemisk skrift »Anklage gegen Deutschland» 1917 förklarade Grellings böcker vara infama och bevisade, att Grelling »nästan genomgående byggde sitt arbete på lögner och förfalskningar av fakta och dokument.»

Dr Theodor Lessing, privatdocent i filosofi vid Tekniska Högskolan i Hannover publicerade den 25 april 1925 i »Prager Tageblatt» en uppsats »Hindenburg», i vilken förekommer följande uttalande: »Med Hindenburg skulle ej precis någon filosof bestiga tronen, utan endast en representativ symbol, ett frågetecken, en nolla. (I originalet »ein Zéro»). Man kan säga: Hellre en nolla än en Nero. Men tyvärr visar historien, att bakom en nolla städse döljer sig en blivande Nero. (Man kann sagen: besser ein Zéro als ein Nero. Leider zeigt die Geschichte, dass hinter einem Zero immer ein künftiger Nero verborgen steckt).» År 1929 publicerade han i samma tidning sina »krigsminnen», i vilka man påträffar t. ex. meningar som dessa: »Det lyckades mig att undandraga mig krigstjänsten. Under fyra krigsår måste jag varje månad till mönstring. Mönstringarna blevo allt strängare. Jag använde ständigt nya knep för att undgå fronten.» Studentkåren i Hannover och tyska folkets överväldigande flertal voro förbittrade på denne högskollärare, men regeringen tog honom under sitt beskydd.

Ännu värre var »fallet Gumbel». *Emil Julius Gumbel*, docent vid universitetet i Heidelberg, anhängare av och förkämpe för Tredje internationalen, Moskvas gunstling. Trots upprepade åtal för landsförräderi och disciplinarförfaranden kunde han under skydd av den röda regerin-

gen och på sina vänners — från Georg Bernhard till Albert Einstein — förord hålla sig kvar på sin post och blev, oaktat alla protester och ett förtintande utlåtande från universitetet, på förslag av den röde, badensiske kulturministern utnämnd till ordinarie professor vid universitetet i Heidelberg. I hans broschyrer »Zwei Jahre Mord» (1921) och »Vier Jahre Mord» (1922) läses bl. a. följande: »Med rätta uppställde ententen den 5 oktober 1918 de hårdaste vapenstilleståndsvillkor för det besegrade kejserliga Tyskland.» I sin broschyr »Verschwörer» förnekar han, att de kommunistiska hemliga organisationerna skulle kunna ställas till ansvar för ett enda mord. I stället anklagade han för mord de fosterländska organisationer, som gjort till sin uppgift att skydda de hotade tyska gränserna i öster. Han var en av medförfattarna till den beryktade broschyren »Deutschlands geheime Rüstungen», som överlämnades åt de franska, engelska och polska regeringarna och hade till följd, att Kölnzonen icke utrymdes av ententen. På grund av sin hetsande och lögnaktiga propaganda åtalades han för landsförräderi, och filosofiska fakulteten vid universitetet i Heidelberg inledde disciplinärt förfarande mot honom och fråntog honom hans rätt att vara lärare. Det socialdemokratiska kultusministeriet upphävde emellertid förbudet och föreslog honom för en befattning vid det japanska kejserliga universitetet i Tokio. Professor Einstein kände sig »moraliskt förpliktad att på det enträgnaste bedja herr ministern att taga avstånd från varje straffåtgärd mot herr Gumbel, då varje dylikt steg skulle tolkas som ett gynnande av reaktionära intriger mot framsteg och internationellt samförstånd.» (Den 26 augusti 1924).

Under tiden reste Gumbel själv omkring i Frankrike och höll föredrag, i vilka han sade, att reparationerna voro berättigade, och att Tyskland väl kunde betala, men icke ville göra det. På ett pacifistmöte i december 1927 i Centralteatern i Leipzig förklarade Gumbel direkt och

utan omsvep för högsta riksåklagaren, att han och hans meningsfränder även framdeles skulle förbli landsförrädare, och att ingen landsförräderiprocess i världen skulle avhålla dem därifrån. Och när hans meningsfrände Küster inför församlingen utropade: »Landsförräderi är inte längre någon skam. Jag har äran att för församlingen presentera mig som en stor förbrytare, nämligen som trefaldig landsförrädare!», sågs Gumbel ivrigt applådera honom.

Riksdagsmannen *Oscar Cohn* tog i november 1918, som han själv tillstod, emot 4 miljoner rubel av sovjetambassadören Joffe för »den tyska revolutionens syften». Tre dagar senare var denne Cohn understatssekreterare i riksjustitieämbetet, alltså den högsta tyska rättsinstansen, och samtidigt juridisk rådgivare vid sovjetambassaden i Berlin.

Dr Paul Levi, en av det socialdemokratiska partiets inflytelserikaste intellektuella medlemmar, författare till talrika skrifter och berömd talare, skrev den 11 augusti 1929 i n:o 13 av tidskriften »Der Klassenkampf», med anledning av att en minnesmedalj med Hindenburgs bild präglats till författningsdagen: »Om regeringen ej vill vara otrogen den förebild, som Gud skapade på sjätte dagen för att kröna sitt verk, måste enligt de anatomiska lagarna, då Hindenburgs huvud finnes på framsidan av medaljen, på baksidan finnas en bakdel. Att betrakta denna torde vara nyttigare för den tyska skattebetalaren och undersåten än att betrakta Hindenburgs ansikte, som man redan rent av kan utantill.»

Advokaten dr *Kurt Rosenfeld* utnämndes den 14 november 1918 till preussisk justitieminister, men måste träda tillbaka redan i januari 1919, emedan t. o. m. socialdemokraterna funno denna partimedlem omöjlig som justitieminister. Desto ivrigare ägnade han sig åt sin verksamhet som lantdags- och riksdagsman. Vid plenum den 28 september 1927 förklarade han under diskussionen rörande bestraffning av konkubinat, att det vore nödvän-

digt »att äntligen bryta med fördomarna samt upphäva de föråldrade bestämmelserna angående konkubinatet (d. v. s. förbudet mot detsamma).[64])

Det judiska justitierådet *Werthauer* krävde strafffrihet för äktenskapsbrott, emedan detta »ju icke innebar något ingrepp i den enskildes rättssfär.» Liksom *Magnus Hirschfeld* ville han, att homosexuella förseelser skulle vara strafflösa, emedan de icke vore att betrakta som en lastbar riktning inom människonaturen. Ja, han föreslog t. o. m. att bedrägeri ej skulle straffas. Den som låter bedraga sig har endast ett civilrättsligt anspråk. Folket borde uppfostras till självskydd mot förmenta bedragare.

Särskilt stor förbittring bland folket väckte den judisk-kommunistiska propagandan på barnuppfostrans område. Speciellt upprörande i detta hänseende voro förhållandena inom det »röda» distriktet Neukölln i Berlin, där det judiska skolrådet *Kurt Löwenstein* förde spiran. Här fanns en »Karl Marx-Schule», vars rektor var juden dr Fritz Karsen (född Krakauer), där eleverna voro de bestämmande, medan lärarna hade att lyda och anpassa sig. Naturligtvis fanns här också s. k. »skolråd». Stort utrymme lämnades åt dryftandet av sexuella problem. Med anledning av en sensationell fosterfördrivningsprocess utförde eleverna vidlyftiga studiearbeten om avskaffande av den mot fosterfördrivning riktade § 218 i strafflagen. De ville t. o. m. grunda ett »skolelevskampförbund mot § 218.» Abiturienterna i denna skola gjorde en utfärd till Hamburg, varvid de i »studiesyfte» och under lärarnas ciceronskap besökte bordellkvarteren och därpå beskrevo sina upplevelser i skriftliga uppsatser.

I sin broschyr »Das Kind als Träger der werdenden Gesellschaft» (1924) hade skolrådet Löwenstein uppställt följande mål för barnens uppfostran: »Kampen mot kyrkan och mot religionsundervisningen är ingen teoretisk kamp mot teoretiska läror, utan det kommande samhäl-

lets kamp mot det utdöende samhället.» Eleverna i Karl Marx-skolan utgåvo en tidning »Das rote Schulecho. Organ der revolutionären Schülerschaft der Karl Marx-Schule». I sitt nummer av oktober 1932 skriver tidningen med anledning av riksdagsvalen: »Marxismen lär, att ett parlamentsval aldrig kan leda till socialism. Detta kan endast en våldsam omstörtning.»

Skolrådet Löwenstein inrättade även tältläger för barn, vilka han kallade »barnrepubliker». År 1928 fanns ett sådant tältläger med 10.000 barn. Gossar och flickor lågo »av principskäl» i samma tält. Inför en pressrepresentant yttrade Löwenstein: »Bland oss finnes för barnen helt enkelt varken Gud eller religion.»

Detta skolråds verksamhet förlöpte ingalunda utan motstånd och protester. Redan vid hans utnämning reserverade sig 8,000 medborgare hos vederbörande myndighet mot hans val, men de hade lika liten framgång som högertidningarnas och den nationalsocialistiska pressens kampanj.[65])

4. Judisk självkritik och judisk självförhävelse.

Man frågar sig naturligtvis, om det inte bland judarna själva fanns några moraliskt oförvitliga personer, som kunnat uppträda mot denna öppna korruption och demoralisation. Javisst, det fanns ett fåtal sådana, men deras röster drunknade i de moraliska nihilisternas och geschäftmakarnas kör. Ett par varnare ha vi redan nämnt. Vi skola här nämna ytterligare en: en ärligt sanningssökande jude, som i egenskap av känd kulturpersonlighet och skriftställare hade kompetens att bedöma

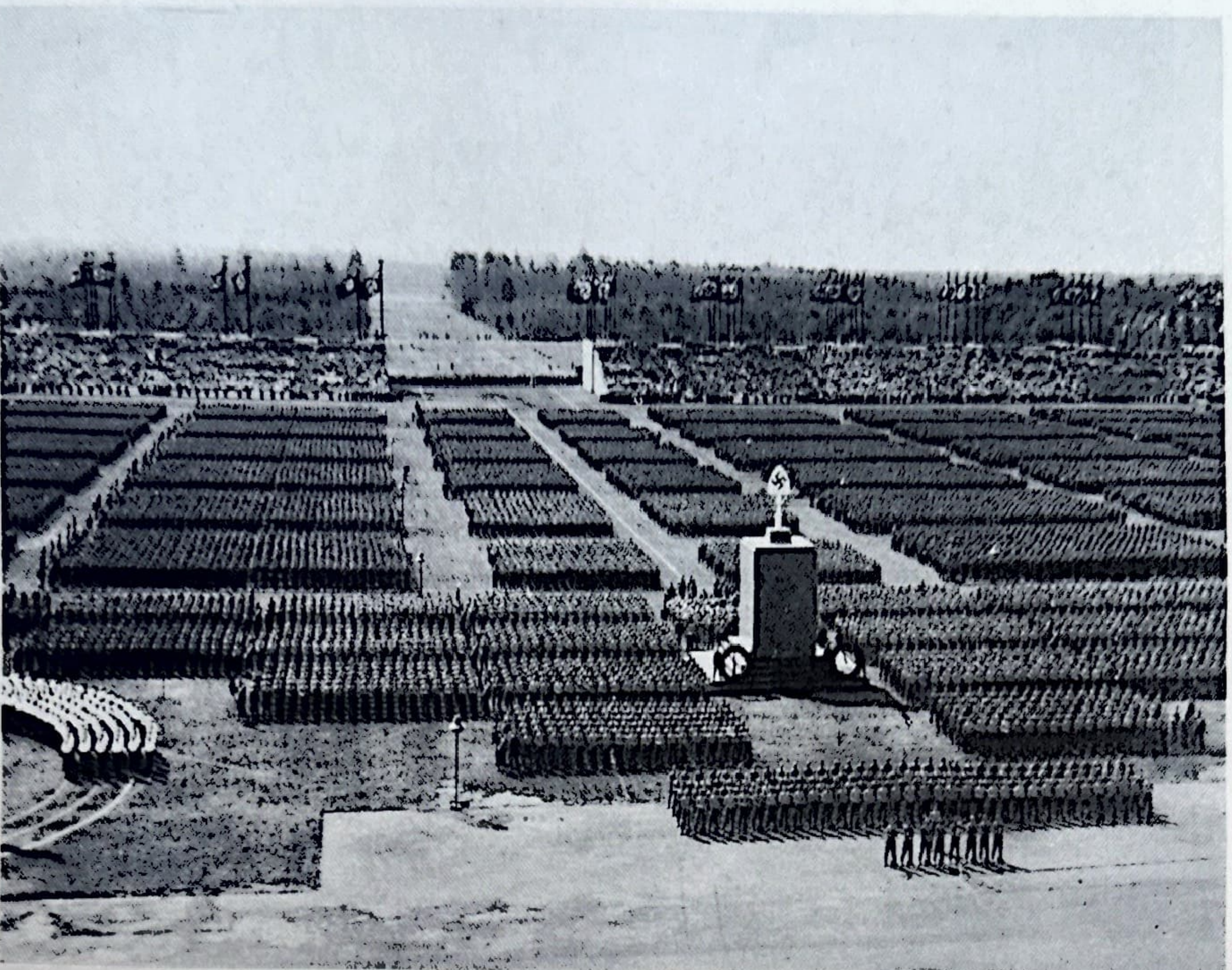
förhållandena och dessutom besatt tillräckligt med mod för att nämna tingen vid deras rätta namn. Denne man var *Moritz Goldstein.* Redan i mars 1912, alltså långt innan den judiska demoralisationen inom press- och kulturliv nått sin höjdpunkt, skrev han i den av Ferdinand Avenarius utgivna tidskriften »Der Kunstwart» en uppsats med titeln »Deutschjüdischer Parnass», i vilken han påvisade judarnas förhärskande ställning inom det tyska kulturlivet, men samtidigt hänsynslöst öppenhjärtigt avslöjade judendomens i Tyskland tragiska och förtvivlade själsliga läge.

Han betecknar judarna som förvaltare av det tyska folkets andliga egendom och säger: »På alla poster, från vilka man ej med våld håller dem på avstånd, stå plötsligt judar; tyskarnas uppgifter ha judarna gjort till sina egna; det ser allt mera ut som om det tyska kulturlivet skulle övergå i judiska händer. Men detta hade de kristna varken väntat eller velat, då de åt parian i sin mitt gåvo en andel i den europeiska kulturen. De började värja sig, de började åter kalla oss främlingar, de begynte uppfatta oss som en fara i deras egen kulturs tempel. Och nu stå vi alltså inför problemet: vi judar förvalta andlig egendom, som tillhör ett folk, vilket frånkänner oss rätten och förmågan därtill.»

Längre fram i sin artikel fortsätter han: »Ingen betvivlar på allvar den makt judarna äga inom pressen. Framför allt kritiken står, åtminstone i huvudstäderna och inom de inflytelserikaste tidningarna, rent av i begrepp att bli ett judiskt monopol. Lika känd är det judiska elementets hegemoni inom teatern: nästan samtliga teaterdirektörer i Berlin äro judar, en stor del, kanske största delen av skådespelarna likaså, och att ett teater- och konsertliv vore omöjligt i Tyskland utan den judiska publiken, konstateras gång på gång, med tillfredsställelse eller med beklagande. En helt ny företeelse är den, att också den tyska litteraturvetenskapen synes stå i begrepp

Arbetstjänsten på marsch.

Arbetstjänsten paraderar på partidagen i Nürnberg.

att övergå i judiska händer, och det är, beroende på ens ståndpunkt, komiskt eller tragiskt att se, vilka som tillhöra de »germanska» seminarierna vid våra universitet. (Jag har själv hört till dem). Och huru många judar det slutligen finnes bland de »tyska diktarna» vet till sin egen förargelse mången beskyddare av tysk konst.»

Goldstein framhåller, att de enda, som ingenting veta och ingenting vilja veta om »det oerhörda förhållandet» att judarna äga denna förhärskande ställning, äro judarna själva. De göra något mycket enkelt: »de förneka faktum».

Med öppen blick för den tragiska konflikt, i vilken den tyska judendomen befinner sig, frågar han: »Vad göra vi nu? Skola vi försvara vår ställning eller skola vi vika?» och svarar själv därpå: »Jag skulle vika; jag skulle inte längre bära att inte vara tåld, jag skulle gå, med den förmåga jag möjligen äger, någonstans där man gärna begagnar sig av den — om jag blott visste vart. En väg till frihet känna vi ej. Eller vi känna den kanske men få ej beträda den.»

Som judendomens värsta fiender framstå för honom de judar, »som ingenting märka, som utan att låta rubba sig skapa tysk kultur, som låtsa göra det, och som intala sig att man ej känner dem. De äro våra verkliga fiender; dem gäller det att utränga från de alltför synliga posterna, där de representera den judiska stammen som en falsk judetyp. Det gäller att täppa till munnen på dem och småningom utrota dem, på det att vi andra judar åter kunna glädja oss åt livet på det enda sätt som kan komma en man att känna sig stolt och fri: i öppen kamp mot en jämbördig fiende.»

Dock: för denna uppriktiga och om sin egen härstamning stolt medvetna zionist, som ändå inte klart kände sitt eget mål, återstod slutligen ingenting annat än att resignera. »Jag har sagt, vad vi äro tvungna att vilja. Jag har också sagt, varför vi det oaktat icke kunna vilja

det. Min avsikt var att påvisa detta problem. Att jag inte vet någon lösning, är inte mitt fel.»

Också en annan ärlig och modig jude, den redan här ovan nämnde judiske läkaren och skriftställaren *Felix Aaron Theilhaber* tillropade »pseudojudarna» ett mene tekel i sin kort efter världskriget utgivna bok »Der Untergang der deutschen Juden». I hans ögon syntes de representera »en utdöende judendom med en oförbätterlig, nästan brottslig optimism», »en demoraliserad judendom, som i sin indifferentism riktat sig in endast på sitt eget väl, sitt yrke och njutningen av livet.»[66])

Slutligen har också juden Walther Rathenau, känd som kulturfilosof, industriman och politiker samt vid sin död tysk utrikesminister, i sin betraktelse »Höre, Israel». (avtryckt i »Impressionen» 1902) givit en karakteristik av judendomen i Tyskland, som väckte mycken ond blod på judiskt håll. Enligt hans åsikt är judefrågan i Tyskland mindre en ekonomisk fråga, som kan regleras genom lagstiftning, än en social fråga. »Hotande reser sig», säger han, »den sociala frågan, kulturfrågan. Detta märker man, om man går genom Tiergarten i Berlin en söndag klockan tolv, eller om aftnarna blickar in i en teaters förhall. En sällsam vision. I hjärtat av det tyska livet lever en avsöndrad, främmande människostam, extravagant och påfallande klädd, med hetblodigt rörligt sätt. En asiatisk hord på arisk mark. Dessa människors tvungna glättighet förråder icke, vilket gammalt, omättligt hat som tynger deras skuldror. De ana inte, att endast en tid, som fängslat alla naturliga lidelser, förmår skydda dem mot allt, som deras fäder lidit. I nära förbund med varandra, i sträng isolation utåt — så leva de i ett halvt frivilligt, osynligt ghetto, ingen levande lem av ett folk, utan en främmande organism i dess kropp ... Det är en obestridlig sanning, att de bästa tyskarna nära en djup vedervilja mot judiskt väsen och handlande, de mest, som inte spilla många ord därpå.»

Han tillropar sina landsmän allvarliga varningsord: »Se er i spegeln! Det är det första steget till självkritik... Ni sade, ni sluga och världsvana: den som äger rikedomen har makten. Nu ha ni er rikedom, — och edra rika äro mindre aktade än edra fattiga... Staten har gjort er till medborgare för att uppfostra er till tyskar, men ni ha förblivit främlingar.»[67])

Han fordrar av judarna, att de skola anpassa sig efter värdfolket, — d. v. s. tyskarna — så att »judiska egenskaper, vare sig de äro goda eller dåliga, som äro värdfolket förhatliga, bortläggas och ersättas av lämpligare». »Något sådant som gemyt fordrar ingen av er; allt som liknade gemyt lämnade ni bland mycket annat kvar i ghettot. Edra fäder voro gemytliga i sin fromhet: ni äro upplysta och kvicka. Men ni skola förstå och ära edra landsmäns själ och gemyt, i stället för att kränka dem genom ljudlig kritik och frivol ironi.»

Men varken en Moritz Goldsteins och en Felix Theilhabers hårda omdömen eller en Rathenaus råd och varningar blevo förstådda eller erkända av judarna. Tvärtom ignorerades de och tegos systematiskt ihjäl. T. o. m. mot Rathenau höjdes från judiskt håll så häftiga protester, att han fann det rådligast att själv köpa upp de ännu inte sålda exemplaren av sin broschyr, och i sina samlade verk har han inte tagit med denna märkliga essay, ehuru den av en författare med rätta karakteriserades som »en om sin ras' öde bittert medveten judes Kassandrarop.»

I vilken bjärt kontrast till denna självkritik och dessa anklagelser står ej det övermod, med vilket många judar inför den tyska offentligheten framställde sitt folk och sin ras såsom stående över alla andra folk. Gustav Frenssen citerar i sin år 1938 utgivna, men redan tio år tidigare skrivna bok »Vorland» (s. 155) följande passus ur Alfred Kerrs bok »Das deutsche Wesen»: »Det (tyskarnas väsen)

är illusionistiskt, heroiskt, katastrofartat, rotat i hembygden, (lokalpatriotiskt), subjektivt, och genom subjektiviteten (skyddet av det egna) hindrar det, ja, förstör all storhet; judarnas väsen däremot är reellt, praktiskt, kallt och klokt, internationellt, förnämt allmänmänskligt. Den illusionistiska, heroiska, lokalpatriotiska tidsåldern är stadd i försvinnande, och med den de nationella krigen och hjältar som Bismarck. Judarnas väsen får herraväldet. Det har redan erövrat den germanska arbetarmassan; det kommer att erövra hela tyska folket, hela mänskligheten!» Profetiskt tillfogar Frenssen: »Motsatsen kommer att inträffa!»

»Vi äro de utvalda!» utropar dr *Bernhard Cohn* i »Jüdisch-politische Streitfragen». »Vi kunna bära huvudet högt och göra anspråk på att bli särskilt hedrade. Vi skola vara icke blott likaberättigade, utan även privilegierade.»

Rabbinen, dr *Rulf*, har skrivit en bok »Aruchas bar-Ammi. Israels Heilung» (1883), i vilken det bl. a. heter: »Det judiska folket är en välsignelse för alla folk. Välsignelse häftar vid judarnas hälar; det lever en hel värld av judar, som ger näring åt alla, och överallt utbreder egendom och njutning, välbehag och välstånd. Ty judarnas handel skapar värden. Arbetet gör det icke.»[68]) I skriften »Jeschurun» (8 årg. mars/april 1921, häftet 3/4) läsa vi: »Israel ensamt är på grund av sina ärvda anlag i stånd att frambringa profeter, män, som på ett övernaturligt sätt kunna träda i ett särskilt förhållande till Gud. Israel liknar ett sädeskorn, som i jorden förvandlar elementen i sin natur. Israel är hjärtat i mänsklighetens organism. Det är hjärtat bland nationerna.»

Under Bismarcks tid yrkade judarna på, att deras försoningsdag skulle bli också officiell rikshögtid.

»The Jewish Chronicle» av den 4 april 1919 förkunnar: »Det ligger något storartat i bolsjevismen i och för sig, i det faktum, att bolsjevismens ideal i många punkter överenstämma med judendomens skönaste ideal.» Och den 6

januari 1933 utropar samma tidskrift triumferande: »Över en tredjedel av alla judar (i Ryssland) ha blivit ämbetsmän.» I »The American Hebrew» av den 3 juni 1938 propagerar juden Joseph Trimble i en uppsats »Will Eli, Eli Triumph over Horst Wessel?» ett judiskt världsherravälde under ledning av Léon Blum, Litvinov och den engelske krigsministern Hore Belisha.

Redan på Karl Marx tid voro dylika världserövringsplaner gängse bland judarna. »La Revue de Paris» publicerade 1928 ett brev från juden Baruch Levy till Karl Marx. »Det judiska folket», skriver Baruch Levy, »kommer kollektivt sett att vara sin egen Messias. Sitt herravälde över världen kommer det att uppnå genom de andra mänskliga rasernas förening och genom att gränserna och monarkierna, vilka äro partikularismens bålverk, avskaffas och en världsrepublik upprättas, som överallt beviljar judarna medborgarrätt. Inom denna nya organisation av mänskligheten komma Israels söner att utbreda sig över hela jordklotet: av samma ras och med samma traditionella bildning, men utan att bilda en särskild nationalitet, komma de utan opposition att bli det ledande elementet. Detta kommer i synnerhet att vara fallet, om det lyckas dem att få de arbetande massorna fast i sin hand. Den styrande makten hos de nationer, vilka bilda världsrepubliken, skall utan slitningar övergå i israeliternas händer, och detta kommer att ske genom proletariatets seger. Den judiska rasen, som överallt kommer att förvalta de offentliga fonderna, kan då avskaffa privategendomen. Sålunda skola Talmuds förutsägelser gå i fullbordan. Då Messias' tider kommit, skola judarna ha nycklarna till alla folks rikedomar i sina händer.»

Denna judiska ideologi har på ett skrämmande sätt förgiftat också den borgerliga liberalismen. Vartill detta lett visar oss bl. a. den paneuropeiska rörelsens grundare och ledare, greve Richard Coudenhove-Kalergi — son till en österrikisk adelsman och en japanska samt själv

gift med en judinna — då han i sin bok »Praktischer Idealismus» säger: »Den blivande framtidsmänniskan kommer att vara av blandblod. För Paneuropa önskar jag mig en eurasiatisk-negroid framtidsras för att möjliggöra mångsidiga individer... Ledare skulle judarna bli, ty i dem har en god försyn skänkt Europa en ny adelsras av andens nåde.»

En förklaring till den ståndpunkt, som kommit till uttryck i alla dessa citat, finna vi i följande profetia i Talmud: »Gud skapade icke-judarna i människogestalt, ej för något annat ändamål än att dag och natt tjäna judarna och aldrig upphöra med sin tjänst, ty det anstår icke en konungason (d. v. s. en hebré), att han tjänas av ett djur i djurgestalt, utan av ett djur i människogestalt.»[69])

5. Nationalsocialismen och judendomen.

Världspressen höjde ett indignerat skri mot det nationalsocialistiska Tyskland, då detta i början av april 1933 besvarade den av världsjudendomen proklamerade bojkotten mot Tyskland med en motbojkott. På den förra hade den icke spillt ett ord. Den reagerade över huvud taget, som om i Tyskland alls icke försiggått en revolution, utan blott en judeförföljelse.

Endast ett fåtal utlänningar hade mod att yttra sig objektivt om händelserna i Tyskland, som t. ex. den norske skriftställaren Niels J. Mührer. I den digra berättelse han utgav om en resa han gjorde i Tyskland, läsa vi bl. a: »I den nationalsocialistiska antisemitismen ligger en nationell självbevarelsetanke, för vilken vi måste försöka uppbringa en smula förståelse, och som i varje fall icke får avfärdas som varande endast rent barbari... Den tyska offensiven mot judarna inrymmer ett obetin-

gat erkännande av deras glänsande men farliga egenskaper som kosmopolitiska folkförförare i stor stil, som undergrävare av den nationella gemenskapen på två fronter, utgående å ena sidan från den internationella bankirens kontor, detta må befinna sig i Wall Street eller City, och å andra sidan från den internationella agitatorns talarstol, denna må stå i Moskva eller Hamburg.»

I sin instinktiva motvilja mot judarna har det tyska folket tidigare bedömt judefrågan företrädesvis ur ekonomisk synpunkt. Visserligen funnos rörelser, vilka sedan länge medvetet företrädde också rasståndpunkten, som t. ex. »alltyskarna» i Tyskland och Österrike, men att judefrågans avgörande betydelse står att söka i dess karaktär av rasproblem upptäcktes först av den nationalsocialistiska rörelsen, som otvetydigt och med fast beslutsamhet bragt den till en lösning. Nationalsocialismen har angripit judeproblemet såväl ur politiskt-moralisk som nationell- och rasståndpunkt.

För att motarbeta främlingshegemonin inom den statliga och kommunala byråkratin infördes en särskild bestämmelse — § 3 — i lagen om yrkesämbetsmannakårens återställande av den 7 april 1933, enligt vilken tjänstemän av icke-arisk härstamning böra pensioneras, med undantag av dem, som varit i tjänst före den 1 augusti 1914, eller dem, som under världskriget kämpat på Tysklands eller dess förbundnes sida eller vilkas fäder eller söner fallit under världskriget.

För att säkra rasens renhet infördes åter de s. k. Nürnberglagarna av den 15 september 1935, vilka ha till uppgift att förhindra en blandning mellan tyskar och judar. Dessa lagar utgå från vetskapen, att blodrenhet i rashänseende är förutsättningen för tyska folkets lyckliga framtid; de ha åstadkommit en grundläggande laglig reglering av rasfrågan och äro därför av avgörande betydelse, då det gäller att bedöma nationalsocialismens ställningstagande till judeproblemet. Endast ett noggrant

studium av rasfrågan och den betydelse nationalsocialismen tillmäter densamma inom folkets liv, möjliggör ett rättvist värdesättande av lagstiftningen på detta område.

Den första av Nürnberglagarna heter »riksmedborgarlagen» och inför begreppen statsanhöriga (Staatsangehörige) och riksmedborgare (Reichsbürger), av vilka endast de senare ha fulla medborgerliga rättigheter. Riksmedborgare är blott den tyske statsanhörige av tyskt eller därmed besläktat blod, »som genom sin hållning bevisar, att han är villig och ägnad att troget tjäna det tyska folket och riket.» Till följd därav kunna inga judar — med undantag av vissa blandblod — vara riksmedborgare, utan endast statsanhöriga. Riksmedborgarlagens principiella bestämmelser utläggas noggrannare i en förordning av den 14 november 1935, vars 2 § innehåller föreskrifter rörande judiska blandblod, medan dess 5 §, som är den centrala, ger den definitiva regleringen av judebegreppet. Enligt värnpliktslagen av d. 21 maj 1935 hade en jude icke någon rätt till aktiv militärtjänst (lika litet som till arbetstjänst). Enligt en förordning av mars 1939 är en jude i allmänhet inte mera värnpliktig. Han är över huvud taget helt och hållet utesluten från alla militärrättigheter.

Den andra Nürnberglagen — »lagen om skydd av det tyska blodet och den tyska äran» — hade till ändamål att uppdraga en klar gränslinje mellan tyskar och judar och därmed undvika uppkomsten av en alltför stor procent blandblod. Lagen förbjuder därför principiellt såväl äktenskaplig som utomäktenskaplig rasblandning. Dock tillåtas, ehuru i många fall endast efter särskilt inhämtad tillåtelse, äktenskap mellan tyskar och judiska blandblod av bestämd härstamningsgrad. (De tämligen komplicerade bestämmelserna rörande judiska blandblods härstamningsförhållanden återfinnas i förordningen angående verkställighet av lagen om skydd av det tyska blodet och den tyska äran. Denna förordning är daterad den 14

november 1935.)[70]) Vidare förbjuder denna lag judar att som hembiträden anställa tyska kvinnor under 45 år.[71])

Den nationalsocialistiska staten lät emellertid till en början de judar, som funno sig i sitt öde och lojalt fortsatte att ägna sig endast åt sitt yrke, behålla sin ekonomiska existens oantastad. Det dröjde ännu flera år, innan man skred till strängare kontroll och skarpare åtgärder mot att det tyska affärslivet helt och hållet kom i händerna på judar. Först 1938 vidtogos en rad genomgripande åtgärder i denna riktning. Den 26 april 1938 utgavs en förordning om anmälningsplikt för judiska förmögenheter. Vid dess verkställande framgick det, att 80 miljoner tyskar ägde sammanlagt 200 miljarder Rmk, medan de 700.000 judarnas sammanlagda förmögenhet uppgick till 8 miljarder. Varje tysk ägde sålunda i medeltal 2,500 Rmk, varje jude 11,428 Rmk. Det judiska medeltalet var följaktligen 4,57, drygt 4½ gånger högre än det tyska.[72]) Väl att märka uppgick den judiska förmögenheten i Tyskland 1918 till omkring 4 miljarder; under efterkrigstiden har den alltså fördubblats, trots inflationen. I synnerhet ha fastigheterna i storstäderna i stor utsträckning råkat i judiska händer. I Berlin ägde judarna ännu i november 1938 icke mindre än 60 % av alla fastigheter; värdet av denna judarnas andel uppgick till 5,5 miljarder Rmk.[73])

Som ovan framgått intogo judarna en ledande ställning inom hela det ekonomiska livet och finansväsendet. Men också inom handeln hade de förskaffat sig en ställning, som ej stod i någon som helst proportion till deras antal. I Berlin ägde de 1933 i runt tal 4.500 privataffärer och 2.000 hantverksrörelser, framför allt inom skräddar-, körsnär- och pälsbranscherna. (Inom den sistnämnda 70 %.) Ända till år 1938 förblevo regeringens bemödanden att skapa en ändring häri tämligen resultatlösa, emedan judarna, vilkas affärer profiterade av det

ekonomiska uppsvinget i Tredje riket, förstodo att sabotera de mot dem riktade åtgärderna.

Den av de judiska emigranterna i utlandet bedrivna hetsen mot det nationalsocialistiska Tyskland ledde slutligen till, att man sommaren 1938 vidtog energiska mått och steg för att utmönstra judarna ur affärslivet. Sålunda fogades den 6 juli 1938 en ny paragraf till yrkesordningen, som förbjöd judar att efter den 31 december 1938 ägna sig åt handel med fastigheter, yrkesmässig förmedling av inteckningar och lån, att taga tjänst som husdisponenter i städerna eller förvaltare på lantegendomar, att bedriva upplysningstjänst, äktenskapsförmedling, ciceronskap för resande och bevakningstjänst. En annan åtgärd, daterad den 14 augusti 1938, föranleddes därav, att judiska firmor och privatpersoner försökte dölja sig bakom icke-judiska namn. Nu föreskrevs, att de öppet skulle bekänna sin judendom genom ett rent judiskt namn.[74])

Mordet på det tyska legationsrådet Ernst vom Rath i Paris, som förövades av juden Grünspan, föranledde ytterligare en rad särskilt genomgripande åtgärder mot judarna i Tyskland. Kommissarien för fyraårsplanen, ministerpresident Göring, förordnade den 12 november 1938, »att judar av tysk statsanhörighet med anledning av att avgörande motvärn och hård bot voro nödvändiga hade att till Tyska riket betala en kontribution på en miljard Rmk.»[75])

Den 23 november 1938 följde en förordning av rikseko-nomieministern och riksjustitieministern, vilken nästan helt och hållet utträngde judarna ur Tysklands ekonomiska liv. De förbjödos att ha butiker, transportaffärer eller beställningskontor samt att bedriva någon som helst självständig hantverksrörelse. De förbjödos att på marknader, mässor eller utställningar salubjuda varor eller hantverksalster eller mottaga beställningar på sådana. Efter den 31 december 1938 kan en jude ej längre vara fabriks-

ledare enligt AOG (AOG betyder Arbeitsorganisationsgesetz; d. v. s. lagen om det nationella arbetets organisation av den 20 januari 1934) och ej heller medlem av en sammanslutning.

Genom en särskild förordning förbjödos judarna att äga, förvärva och bära skjutvapen och ammunition samt hugg-, stick- och stötvapen.

I början av december förbjödos judarna att hålla och föra personautomobiler av alla slag. En månad tidigare hade de förbjudits att studera vid tyska högskolor. Likaså äga judiska barn besöka endast judiska skolor.

Förordningen om den judiska förmögenheten av den 3 december 1938 möjliggör i vissa fall tvångsmässigt inställande av judisk yrkesverksamhet, förbjuder judarna att köpa jord eller utan tillstånd sälja jord samt förpliktar dem att deponera sina värdepapper i sedelbank. Över dessa depositioner få de förfoga endast med officiellt tillstånd. Slutligen åläggas judarna genom denna förordning att köpa och sälja guld, platina, silver, ädelstenar och pärlor endast på bestämda officiella köp- och försäljningsbyråer. Den väsentliga betydelsen av denna förordning ligger däri, att den möjliggör också en genom tvång förverkligad arisering av affärer.

Den 3 januari 1939 fastställde riksekonomieministern, att judar ej längre skulle ha tillträde till industri- och handelskamrarnas samt hantverkskamrarnas juridiska prövningar. För att befordra den judiska utvandringen få kamrarna dock på grundvalen av arbetsintyg och -betyg och på anhållan åt judar utfärda bevis på yrkesutbildning och fackkunskaper.

På dessa försvarsåtgärder från Tredje rikets sida svarade världsjudendomen och dess politiskt-finansiella central i New York med att uppfordra de demokratiska staterna till gemensam kamp mot det nationalsocialistiska Tyskland.[76]) Den tyska pressen replikerade med att för-

klara, att judeproblemet i Tredje riket ej skulle gälla som löst, förrän inga judar längre funnos i Tyskland.

Inom de fria yrkena företogos endast stegvis åtgärder för att begränsa den judiska hegemonin. I mitten av år 1934 voro 41,2 % av Berlins praktiserande läkare judar. Under de följande åren sjönk detta tal kontinuerligt, så att i juli 1938 endast 1.561 läkare av 6.949 eller 22,4 % och 816 av 2973 sjukkasseläkare eller 27,4 % voro judar. Först genom 4. förordningen till riksmedborgarlagens verkställighet, utfärdad den 25 juli 1938, förbjödos judarna att från och med den 1 oktober 1938 bedriva läkarpraktik. Endast där, varest den judiska bosättningen är särskilt sammanträngd, skola de judiska läkarna få utöva praktik för sina rasfränders räkning.

Av Tysklands 19.200 praktiserande advokater voro den 1 april 1933 åtminstone 4.500 eller 23 % judar, däribland 1.879 ensamt i Berlin. Ja, i Berlin funnos endast 1.554 ariska advokater. I Wien var vid denna tidpunkt 85 % av alla advokater judar. Riksmedborgarlagen av den 7 april 1933 förbjöd judar att utöva advokatpraktik. Dock tillätos en del av de judiska advokaterna genom ett antal undantagsbestämmelser att fortfarande praktisera. Till följd av lagen om tillträde till advokatkåren av den 11 april 1934 minskades antalet judiska advokater i Preussen från 3.515 till 2.850. I Berlin kunde 1.203 judiska advokater mot tidigare 1.898 obehindrat fortsätta sin verksamhet. En särskild förordning fastslog, att envar judisk advokat, som på grund av denna förordning behållit sin befattning, skulle ha fulla yrkesrättigheter och varken hindras eller påverkas i sin lagliga yrkesutövning. Ännu den 1 januari 1936 voro 13,6 % av alla advokater i Tyskland judar, den 1 januari 1938 upgick deras antal till 10,1 %. Men i Berlin uppgick deras ungefärliga antal vid denna senare tidpunkt till 28 %, i Frankfurt a. M. till 25,5 %, i Breslau till 16,7 % och i Danzig till 36,4 %.

Först genom riksmedborgarlagens 5:te förordning, den

26 september 1938, bestämdes att all judisk advokatverksamhet inom det gamla riket skulle upphöra från och med den 30 november 1938. Motsvarande datum i Österrike var den 31 december 1938. Efter dessa terminer finnas endast ett antal judiska »konsulenter», som bevaka sina rasfränders rättsliga intressen.

Trots sin negativa inställning till judarna har nationalsocialismen ej hindrat judarnas verksamhet i den mån den bedrivits inom deras egen krets. Judarna tillåtas ha en egen vinterhjälp samt använda de därvid insamlade medlen uteslutande för sina behövande rasfränder. I sin religionsutövning hindras de icke heller. Sina barn kunna de uppfostra enligt eget gottfinnande i egna skolor.

Slutligen har alldeles särskild hänsyn tagits till de tyska judarnas andliga och konstnärliga intressen. Redan sommaren 1933 inrättades ett särskilt ämbete för övervakande av konstnärligt verksamma icke-arier. Judarnas egna föreställningar få emellertid äga rum under medverkan av uteslutande judiska konstnärer, och endast judisk publik äger tillträde till dem.

Sålunda uppstod i Berlin »Judarnas i Tyskland kulturförbund», som snart utbredde sig över hela riket och sommaren 1934 räknade i runt tal 20.000 medlemmar. I början av år 1935 grundades »de judiska kulturförbundens riksförbund». Till detta höra alla lokala judiska kulturförbund, föreningar för judisk historia och litteratur, musik- och teaterföreningar samt dessutom som enskilda medlemmar alla judiska skådespelare, sångare, musiker, recitatorer, dansörer och dansöser, regissörer, dirigenter, statister o. s. v. Detta riksförbund hade redan 1935 c:a 110.000 medlemmar och förfogar i fyra av rikets storstäder över egna ensembler för opera, operett och skådespel. I vissa stora städer ha judarna t. o. m. egna symfoniorkestrar. Det judiska kulturförbundet är indelat i särskilda avdelningar för skådespel, opera, dramaturgi, konserter, gästspel o. s. v. Som ledare för hela denna verk-

samhet fungerar den forne intendenten vid stadsoperan i Charlottenburg, dr Singer.[77])

De tyska judarnas konstnärliga skapande har sålunda onekligen fått tillräckligt spelrum. Tvenne yttranden, det ena härrörande från nationalsocialistiskt håll och det andra från judiskt, bekräfta att så är fallet. I »Rassenpolitische Auslandskorrespondenz» av februari 1937 säger riksinrikesminister Frick: »Riksmedborgarlagen och lagen om skydd för blodet... ha icke till ändamål att ställa det sämre för medlemmarna av det judiska folket blott för att de tillhöra detta folk. Judendomens utmönstrande ur Tysklands offentliga liv och förhindrandet av vidare rasblandning äro fastmer tvingande nödvändigheter, om det tyska folkets fortbestånd skall säkras. Judarna i Tyskland skola icke avskäras från möjligheten att leva. Men det tyska ödet gestaltas för framtiden av det tyska folket ensamt.»

Och om det sätt, på vilket de i de judiska kulturförbundens riksförbund sammanslutna judarna hälsade denna reglering vittnar följande yttrande av dr Singer, vilket ingår i kulturförbundets verksamhetsberättelse: »Det är ingenting annat än ett ärligt mannaord, då jag säger, att den ministeriella instansen visserligen auktoritativt men med oklanderlig lojalitet understött och skyddat vårt arbete samt alla angelägenheter rörande vårt kulturförbunds organisation, konstnärliga gestaltning och utbyggande. Under hundratals föreställningar har det inte en enda gång förekommit ett inskridande från myndigheternas sida och aldrig något mellanfall. Trots inskränkningen till endast judiska medverkande och endast judisk publik ha vi aldrig haft känslan av ett andligt ghetto.»

Som känt lämnade talrika judar efter nationalsocialismens seger Tyskland. Efter sorgfällig beräkning och med beaktande av det bland judarna i allmänhet fastställda dödsöverskottet, har man uppskattat de faktiskt utvandrades antal till omkring 41.500.[78]) Den 16 april 1934

utfärdade ministerpresident Göring en kungörelse, i vilken det sades, att ingenting var att invända mot att sådana emigranter återvände, som uppskrämda av den utländska skräckpropagandan hade begivit sig över gränsen, men senare konstaterat det oriktiga häri och före sin återkomst tagit ställning mot skräckhetsen. Vilken verkan denna kungörelse haft är ej bekant.

Vi ha här sysselsatt oss något utförligare med judefrågan, icke blott därför att i allmänhet mycket bristfälliga, ofta oriktiga föreställningar om densamma äro förhärskande, utan också därför, att man icke kan förstå och riktigt bedöma den utveckling den genomgått i Tyskland och det lidelsefulla utbrott av folkets vrede, som ägde rum 1933, om man ej först lärt känna åtminstone några exempel på de abnorma utväxter, vilka i synnerhet under efterkrigstiden uppkommo till följd av judarnas ökade inflytande.

IV. TREDJE RIKET

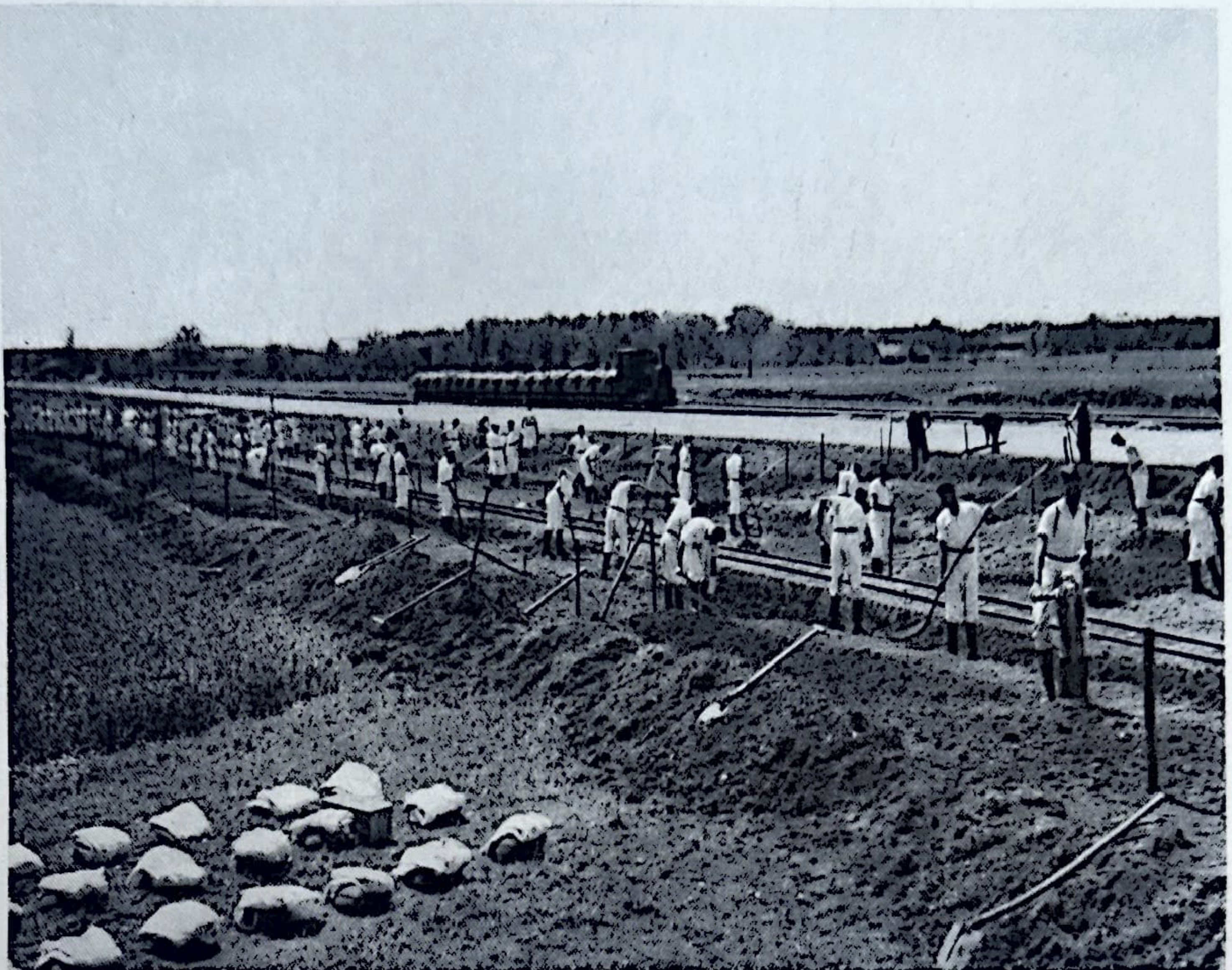
1. Nationalsocialismens världsåskådning.

Den nationalsocialistiska eller nationella folkstatens yttre uppbyggande sker på samma grundval eller går hand i hand med det inre uppbyggandet, med folkets andliga daning. Bägge två och framför allt det inre uppbyggandet äro tänkta som något nytt och absolut, som icke tål några eftergifter och icke heller tillåter något köpslående. De utgöra integrationer av begreppen nationell och social, och detta t. o. m. i högsta potens, vilket är att förstå sålunda, att det nationella, som är liktydigt med nation, folk, och det sociala, d. v. s. gemenskapen, äro det överordnade, individen, det enskilda däremot det underordnade. Folkstaten kräver folkets politisering, dock icke i den meningen, att den enskilde skall bedriva politik, utan att varje enskild skall tänka och känna politiskt, att hans eget och hans landsmäns öde alltid står levande för honom och är organiskt förbundet med hans handlande och tänkande.

Det är därför en alldeles självklar följd av denna politiska ståndpunkt, att folkstaten inom sin ram icke kan tolerera några företeelser, vilka vilja föra ett eget liv som avsöndrade organisationer med egna mål, som äro främmande för staten. Redan därför kunde t. ex. frimureriet med sina hemliga regler och symboler samt sina

Rikets autostrador.

Arbetstjänst i vägbyggnadsarbete.

internationella förbindelser ej äga något existensberättigande inom folkstaten.[79])

I sin egenskap av statsform önskar nationalsocialismen icke bli betraktad som en diktatur, i den meningen att den vore en folket påtvingad despoti, nej, den vill anses vara en form av nationell germansk demokrati, en germansk ledarstat. Nationalsocialismen betraktar den högsta ledaren som fullgöraren av folkets vilja. Samhörigheten mellan ledare och folk får sitt uttryck i folkomröstningarna (plebisciten), i vilka demokratins princip förverkligas på ett annat sätt än av det parlamentariska systemet med dess växlande partiomröstningar.

De linjer, som Hitler redan 1923 i sin bok uppdrog såsom önskan, program eller fordran, bliva nu till sitt huvudsakliga innehåll förverkligade. Huvudpunkterna i hans världsåskådning utgöra stödjepelarna i en väldig byggnad, i vilken intet får rubbas, och vilka även äro så grundmurade att intet förmår rubba dem. De vila nämligen på verklighetens och den mänskliga naturens säkra grund.

Den första punkten hänför sig till begreppen blod och ras. Mot marxismens påstående, att alla människor äro lika, ställer nationalsocialismen *sin* tes, vilken den grundar på den av rasläran och eugeniken byggda läran om rasernas och arvhälsans betydelse. Det har redan tidigare påpekats, vilken roll rasfrågan spelar i nationalsocialismens åskådning. Vi ha nationalsocialismen att tacka för att denna fråga överförts från de teoretiska diskussionernas till den praktisk-politiska statsledningens gebit. Att så skett finner sitt berättigande och stöd i resultatet av flera decenniers vetenskapliga forskningar, nämligen vetskapen att människan, liksom hela den övriga organiska världen, i varje avseende är underkastad ärftlighetens naturlagar, en insikt som hittills av kulturmänskligheten bragts till praktisk tillämpning endast inom växtodlingen och djuraveln.

Hitler har i sitt stora riksdagstal av den 31 januari 1937 framlagt rastankens betydelse på ett lika entydigt som belysande sätt. Han utgår härvid från det blodsbetingade och vid jorden bundna folket. »Kanske för första gången», sade han, »har det tyska folket kommit till insikt om att den högsta och därmed för människan heligaste av alla uppgifter är den av Gud givna blodsbundna artens bevarande. För första gången har man kommit till insikt om att denna fråga är av större betydelse för folkets bestånd än alla segerrika krig och framgångsrika ekonomiska företag. Nationalsocialismens största revolution», fortsatte han, »är den att ha rivit upp porten till medvetande om, att alla människornas fel och misstag äro tidsbetingade och därför även kunna repareras, utom ett enda: misstaget att inte inse betydelsen av att bevara sitt blod och sin art och därmed den gestalt och det väsen Gud givit människan. Det kommer icke an på oss att fråga varför försynen skapade raserna, utan endast att erkänna, att försynen bestraffar den, som missaktar dess skapelse. Och jag säger här profetiskt: Liksom kunskapen om jordens lopp kring solen förde till en revolutionerande omgestaltning av den allmänna världsbilden, så skall även den nationalsocialistiska rörelsens blod- och raslära föra till en omvälvning av kunskaperna om och bilden av människans förflutna och framtid.» Och anknytande till judeproblemet tillägger han: »Detta kommer icke att leda till att folken fjärmas från varandra, utan tvärtom för första gången till en verklig ömsesidig förståelse.» Men det kommer visserligen att förhindra, att det judiska folket under masken av redliga världsmedborgare försöker korrumpera alla andra folk och därigenom behärska dem.

Alla människans grundläggande egenskaper bero i första hand av hennes arvsanlag. Rasskiljaktigheter äro alltså arvsskiljaktigheter. Även om arvsanlagen icke ovillkorligen fungera med ett fysikaliskt experiments exakt-

het, så bilda de dock den ödesbetingade grunden för människans väsen. Denna grundval har utvecklingsmöjligheter, som bestämmas av omvärlden. På detta faktum bygger ärftlighetsläran och rashygienen, ärftlighetsbiologin och eugeniken. Och på detta faktum stöder sig den nationalsocialistiska åskådningens fordran, att folkstaten måste betrakta sina medborgares förädling och högre utbildning i andligt och kroppsligt hänseende som ett av sina förnämsta mål. För att nå detta mål måste den skilja agnarna från vetet. Den behöver icke försumma omsorgen om dem, som utan egen skuld äro förfördelade till kropp och själ, men den får ej heller, som stat och samhälle tidigare gjorde, gynna dem på de starkas och friskas bekostnad. Omsorgen om de senare måste vara huvuduppgiften. Den bör icke endast söka ut de bästa, utan också understöda och befrämja dem före alla andra.

De människor, som ur statens synpunkt utgöra idealet, bilda eliten. Statsmannen handlar i allas intresse och alltså i överensstämmelse med den socialistiska principen, då han för varje funktion söker den därtill mest ägnade, för att på detta område överlåta ansvaret åt honom, utan att därvid taga hänsyn till hans hittillsvarande ekonomiska ställning eller härkomst. »Om ordet socialism över huvud taget skall ha en mening, så kan den blott bestå däri, att envar, då det gäller att upprätthålla det hela, med järnhård rättvisa, d. v. s. med djup insikt, åtager sig den börda, som bäst svarar mot hans medfödda böjelser och därmed mot hans värde.» Förmågan kan säkrast »fastställas genom arten av den enskilda människans reaktion gentemot en nyproklamerad idé. Detta är den ofelbara metoden att söka de människor man vill finna, ty envar hör blott på den ton, som är stämd enligt hans eget inre.»[80]) Hundratusenden ha gett sig åt den nationalsocialistiska rörelsen, »helt enkelt, emedan deras andliga och själsliga mottagare voro inställda på dess våglängd».

Rörelsens uppgift blir nu, att genom ett riktigt urval

komplettera den politiska ledningen sålunda, att det innersta väsendet hos nationens bärande krafter aldrig förändras. Avgörande är icke kvantiteten, utan »den inre värdigheten och därmed den inre homogeniteten.» — »Rörelsen måste», säger Hitler, »göra detta urval enligt samma järnhårda regler som det hårda ödet självt tidigare pålade den.»[81])

Att det tyska folket består av mycket skilda raselement kan icke bestridas. Men nationalsocialismen önskar — förklarade Hitler på partidagen den 1 september 1933 — att det tyska folkets politiska ledning skall bära prägeln av och utgöra ett uttryck för den ras, »som genom sin heroism och genom sina inre anlag ensam skapade det tyska folket ur ett konglomerat av olika beståndsdelar. Nationalsocialismen bekänner sig därmed till en heroisk lära om blodets, rasens och personlighetens såväl som om de eviga urvalslagarnas värde.» Och ett halvt år senare kompletterar han denna tanke och förklarar, att i rastanken inte döljer sig något underskattande eller förklenande av andra folk, utan att den tvärtom medför en naturlig respekt för andra folks väsen och liv.[82]) Hitler har upprepade gånger avböjt varje tanke på en germanisering av främmande folk. Redan i sin bok yttrade han sig mycket skarpt om detta de forna alltyska nationalisternas älsklingstema, och i sitt fredstal den 17 maj 1933 framhöll han:

»Vi som i gränslös kärlek och trohet hänga fast vid vår egen nationalitet respektera, utgående från denna inställning, även de andra folken och önska av vårt djupaste hjärta leva i fred med dem. Vi känna därför ej heller begreppet germanisering. Det förra seklets andliga mentalitet, som trodde sig kunna göra polacker och fransmän till tyskar, är oss precis lika främmande som varje försök i motsatt riktning, som vi lidelsefullt skulle värja oss mot.» Nationalsocialismen tillåter som bekant ej heller att någon propaganda för densamma göres i utlandet.

Eller som Josef Goebbels uttryckt saken: »Nationalsocialismen är ingen exportartikel.» T. o. m. varje från tyskt håll utgående aktivt understöd av judefientliga och raspolitiska strävanden i utlandet avvisas av nationalsocialismen som en opåkallad inblandning i främmande staters inrepolitiska förhållanden.

Nationalsocialismens andra bärande tanke heter nationalitet och folkgemenskap. »Nationalitet betyder i den nationalsocialistiska terminologin väsensgemenskap och tillika upplevelsegemenskap. Väsensgemenskap i betydelsen gemenskap i språk, härstamning, släktskap, kultur, seder och bruk, historia, myter, jord och klimat. Väsensgemenskap är arv och egendom, upplevelsegemenskap är livsuppgift och nygestaltning. Genom att staten bygges på nationaliteten uppstår dess värdighet, dess uppgift, dess kraft och dess makt. Nationaliteten är starkast företrädd bland de breda skikten i motsats till de intellektuella kosmopoliterna.»

Med folkgemenskap förstås alltså en politisk sammanfattning av de olika tyska folkgrupperna och stammarna. Detta är den självklara praktiska följden av att de inre gränserna mellan länderna upphävts. Folkgemenskap är en inre, själslig angelägenhet. Den upphäver icke skiljaktigheterna mellan de tyska folkstammarna, den rör ej vid deras traditioner, deras seder, deras dialekter och deras väsen, men den sammansmälter dem alla på ett högre plan till en enhet, till känslan av och medvetandet om en oskiljbar samhörighet, för vilken alla andra människor på jorden trots sin mänsklighetsgemenskap stå främmande.

Till denna folkgemenskap höra därför icke blott de som bo inom ett bestämt geografiskt område, utan alla som kringströdda över jordklotet tala samma språk och äro av samma blod. Det band som i högre mening binder samman alla dem, vilka höra till en folkgemenskap, är »riket» till åtskillnad från det rent politiska begreppet

»stat». Det är en folkgemenskap av alla blodsbesläktade tyskar, oberoende av i vilken stat de leva. Territorialstaten bestämmes genom sina gränser, riket i den mening som här avses ligger ovan dessa territoriella gränsbegrepp. »Riket tillhör ett annat väsensplan än staten. Med rike menas en högre ordning, ett förverkligande av en högre rättvisa inom över- och mellanfolklig rätt», säger Rohan.[83]) Naturligtvis dölja sig inga krigiska erövrardrömmar i detta begrepp. Det tillhör en kommande mänsklighets tankevärld.

Nationalsocialismens tredje stödjepelare är ledarprincipen. Riksledaren A. Rosenberg har givit denna princip dess enklaste populära formulering. Han förklarar, att den helt enkelt är förhanden överallt, där en gemenskap verkligt allvarligt kämpar för sitt bestånd och fortfar: »Detta är inte endast en i soldatlivet tusentals gånger prövad princip; t. o. m. under den politiska demokratins värnlösa tid var denna ledarprincip förhanden överallt där det verkligen var fråga om prestationer och ansvar. Kaptenen på ett skepp har alltid varit skeppets herre. Han bär ansvaret för det åt honom anförtrodda godset, och om man inte hölle sig till hans anordningar vore detta myteri, likaväl som en lydnadsvägran inom hären är det. Varje vetenskaplig ledare av en expedition är herre över denna samt ansvarig för alla anordningars innehåll och utförande.»[84])

För Hitler har denna princip varit den praktiska kampparollen mot demokratins majoritetsprincip och dess innebörd: »förtryck av intelligens och energi genom den döda massans antal.»[85])

Han ger samtidigt denna princip ett strängt konturfast, reellt innehåll. I motsats till den anonyma ansvarslösheten i det parlamentariska flertalet eller varje annan »kollegial» majoritet, kräver han en bestämd ledares ansvar för varje viljeyttring, varje befallning och varje handling på alla områden, inom vilka det är fråga om

att nå ett bestämt mål, samt absolut lydnad av dem som äro ställda under ledaren. Ledarens auktoritet nedåt och ansvar gentemot högre ställda — att genomföra denna princip var det första Hitler tänkte på, när han inträdde i den lilla föreningen i München som dess första medlem. I dag är den såväl statens som det nationalsocialistiska partiets ledande grundsats. Den står i olösligt samband med kravet på en elit. Lydnad kan endast den kräva, som är kvalificerad därtill. Ansvar kan man fordra blott av den, som kan bära ansvar. Och partiet kräver både lydnad och ansvar: som prestation i och för sig och som egenskap. Att skola ledare är därför en av partiets främsta uppgifter. Konsekvent sett är ledarprincipen också en kampprincip.

I nära sammanhang med ledarprincipen står frihetsbegreppet, sådant det präglats av nationalsocialismen. Enligt den individualistiska uppfattningen betyder friheten diktaturens och tvångets motsats. Detta är riktigt men ytligt, och denna yttre frihet är ej nationalsocialismen obekant. Men den känner också en inre frihet, som ingenting har att göra med diktatur och yttre tvång, emedan det är samvetet den lyder under. Att bygga upp denna samvetets och ansvarets lag inom människan är en av nationalsocialismens stora etiska uppgifter. En engelsman, Rolf Gardiner, har givit uttryck åt detta frihetsbegrepp på ett sätt, som täcker nationalsocialismens uppfattning. »Den engelska friheten», säger han, »som en gång var ett mycket sublimare begrepp, har småningom försvagats därhän, att den betyder endast frihet från tvång, ja att den t. o. m. blivit till ett fribrev för all slags egenmäktighet. På samma sätt har gemenskapsandan urartat till endast hjordinstinkt. Den forna engelska frihetsidén betyder dock något helt annat: Rätten var plikt och friheten bestod i att på en gång härska och tjäna. Denna tidigare innebörd har Tyskland försökt återuppväcka. Goethe utropade: 'Och endast lagen kan ge oss

friheten!' Tyskarna förstå ej med frihet krav på rättigheter eller saknad av tvång, utan frivillig underkastelse under ledningen samt tjänande av helheten. De proklamera bundenhetens dygd... Den preussiska frihetsidéns metafysiska innebörd var alltid: frihet genom själens lydnad.» (»Nationalsozialismus vom Ausland gesehen.» s. 10)

I sitt avslutningstal på partidagen i Nürnberg den 10 september 1934 tolkade Hitler dessa tankar med den kraft och klarhet, som äro så typiska för honom:

»Partiet skall i framtiden för alltid vara det tyska folkets ledarelit. Det skolar en stab av politiska apostlar och kämpar, vilka sedan göra sin tjänst som rörelsens lydiga och plikttrogna officerare. Det skall bli den stora skola, som drager vårt folks miljoner till sig, utbildar dem och åter släpper dem. Inom detsamma skall utveckla sig en folkledningens konst, som skall förhindra att främmande andar förvirra den tyska medborgarens hjärna och hjärta. Partiet kommer att vara oföränderligt i sin lära, stålhårt i sin organisation och smidigt i sin taktik men i sin helhet som en orden. Det är för all framtid den nationalsocialistiska idéns senapskorn, den nationalsocialistiska organisationskonstens lärare, den nationalsocialistiska propagandans skola... Blott när vi inom partiet, genom allas vår gemensamma medverkan, förverkliga den nationalsocialistiska tanken och förkroppsliga nationalsocialismens väsen, blir den till en evig och oförstörbar stödjepelare för det tyska folket och riket. Först då kommer partiets icke mindre traditionsfasta ledning att träda fram vid sidan av vår härliga, ärorika armé, vårt folks gamla, stolta vapenbärare. Och då skola dessa båda inrättningar gemensamt fostra den tyska människan, göra henne skickad att på sina skuldror bära den tyska staten, det tyska riket.»

Armén eller försvarsmakten, som den i dag kallas, är utesluten från all politisk verksamhet. Men ehuru den ej är något annat än rikets vapenbärare, är det nationella

bandet mellan försvarsmakt och parti icke upphävt. Soldatens fostran i politisk världsåskådning liksom hans undervisning i dagens frågor har säkerställts genom förordningar av rikskrigsministern, som försvarsministern numera heter. Enligt nationalsocialistisk övertygelse måste den tyska soldaten, för att kunna prestera det allra största för sitt folk, ha det i världsåskådningen angivna målet för ögonen och vara djupt besjälad av denna världsåskådnings anda.

Man förstår därför att tanken, att hela tyska folket en gång skall tänka och handla nationalsocialistiskt, i den övertygade nationalsocialistens ögon icke är en optimistisk illusion, utan tvärtom en källa till tröst och en sporre för varje levande generation. Elitprincipen, som praktiskt förverkligas genom skolning, ansvar och ledning, är den nationalsocialistiska statens orubbliga grundsten. Ingen människa är längre oersättlig, som tidigare; nationalsocialismen sörjer för att också den bästa finner en fullvärdig efterträdare, när han en gång avträder från skådeplatsen.

Tredje riket uppbygges sålunda på de tre grundpelarna ras, folkgemenskap och ledarskap. Folket är dess kärna och levande substans, partiet dess vilja och dess ande, som formar substansen, och staten är verktyget, som tjänar partiet i förverkligandet av dess idé. Ty staten i sig är icke ett självändamål. Den är blott ett verktyg för fyllande av högre uppgifter, nämligen »att bevara och befordra en gemenskap av fysiskt och själsligt likartade mänskliga organismer.» Människotillvarons högsta uppgift är artens bevarande och utveckling till något högre; staten är förutsättningen för uppkomsten av en högre mänsklig kultur, men icke dess orsak. Staten är icke innehåll, utan form; innehållet är folket. De stå dock icke i någon motsats, tvärtom i olösligt samband med varandra. Staten är det organiserade folket. Folket åter är icke statsmedborgarnas summa, utan en nationell och

social ödesgemenskap, i vilken varje enskild har sin uppgift och sin plikt, från vilken han inte kan befria sig utan att kränka socialismens moraliska lag. Ty den enskilda människan är intet självändamål, utan en länk i den förflutna såväl som i den nuvarande och den kommande folkgemenskapen, en personlighet, vars värde består i hans prestationer för folket. Över alla folkmedlemmars vilja står kravet »gemenskapens väl går framför egennyttan». Socialism är icke s. k. »socialt handlande» i form av allmosor, utan en världsåskådning som förpliktar varje medlem att uppfatta och gestalta sitt liv som en tjänstgöring hos folket.[86])

2. Det sociala uppbyggandet.

Tyska arbetsfronten.

Det sociala uppbyggnadsarbete den nationalsocialistiska regeringen skred till kort efter sitt makttillträde var uppenbarligen planerat redan långt på förhand. Den målmedvetenhet och säkerhet, med vilka man genast skred till att steg för steg förverkliga denna oerhört komplicerade uppgift, vore eljest oförklarliga. Den tyska arbetsfronten (Deutsche Arbeitsfront — DAF), som detta verk kallas, är en nationell arbetsorganisation av sådana mått, att en fullständig skildring av densamma skulle kräva en hel bok. Vi måste därför inskränka oss till huvudpunkterna och de viktigaste detaljerna. Det är begripligt, att denna organisations uppbyggande stötte på många svårigheter, vilka kunde övervinnas blott genom tålamod och försiktighet. Och att man icke genast fann den slutliga formen bevisas av de talrika ändringar och förbätt-

ringar, som tätt och ofta företogos genom nya lagar och förordningar. Men det är tillika anmärkningsvärt, att även de mest genomgripande omställningar gjordes med en sådan skicklighet, att massan av arbetare, anställda och företagare knappt märkte dem.

För att förstå huru stor den ekonomiska organism var, inför vilken Hitlers regering stod vid sitt makttillträde, måste man beakta det tyska ekonomiska livets sociala struktur år 1933. Genom arbetsförtjänst fingo 27 miljoner personer sin huvudsakliga utkomst, och av dem befunno sig 5,3 miljoner i ledande ställning eller voro självständiga, medan 5,5 miljoner tillhörde tjänste- och ämbetsmannaklassen och 16,2 miljoner voro arbetare eller hembiträden. De voro fördelade på 27 skilda yrkesgrupper med 200 yrkeskategorier och 4,600 särskilda yrken. Man hade sålunda att taga hänsyn till stor- och småföretag av de mest olika slag.

Den starkaste av dessa organisationer var den socialdemokratiska: »Tysklands allmänna fackföreningsförbund» (Allgemeiner Deutscher Gewerkschaftsbund — ADGB), som efter Hitlers utnämning till rikskansler vid ett avgörande möte avböjde förslaget att proklamera generalstrejk, emedan den ansåg, att den nya regeringen med säkerhet snart skulle vara förbrukad. I denna övertygelse gjorde den efter Hitlers proklamation ett försök att genom ett motupprop påverka den allmänna meningen. När fackföreningsledningen erfor, att regeringen hade för avsikt att utnämna en rikskommissarie för fackföreningarna, anslog den emellertid en annan ton och förklarade sig beredd att ställa sig i den nya regeringens tjänst. Men nu var det för sent. Den 21 april 1933 gav den kort förut tillsatta »Kommittén för det tyska arbetets skydd» order om, att samtliga föreningar, vilka hörde till ADGB, skulle upplösas, deras ordförande och andra ledande män häktas och införpassas i skyddshäkte samt deras kassor

beslagtagas och deras konton spärras. Dessa åtgärder, hette det i ordern, »skulle verkställas så, att arbetaren och den anställde fick intrycket, att åtgärden riktade sig icke mot honom själv, utan mot ett föråldrat och med den tyska nationens intressen icke överensstämmande system.» Ordern utfördes den 2 maj.

Till grund för detta beslutsamma tillvägagångssätt lågo några av det nationalsocialistiska programmets huvudpunkter. I programmets åttonde punkt sades ju, att »statens alla medborgare skola ha lika rättigheter och skyldigheter, och i den nionde att »den främsta plikten för envar medborgare är andligt eller kroppsligt arbete.» Enligt den sjunde punkten åter är »staten skyldig att i främsta rummet draga försorg om medborgarnas förtjänst- och livsmöjligheter.» Och slutligen fordrade den tionde punkten »avskaffandet av inkomst utan arbete och möda.»

Utgångspunkten för nationalsocialismens ekonomiska politik är varje medborgares rätt till arbete. Den vill göra arbetet oberoende av kapitalmarknaden och konjunkturerna. Den vill återställa arbetets etiska värde och skaffa begreppet proletariat ur världen. Genom att staten och partiet bör garantera en arbetsplats åt varje medborgare, göres arbetaren fri och självständig. Här är icke längre frågan om försörjning utan om tillfredsställande av ett rättsanspråk. Nationalsocialismens socialpolitik är sålunda något helt annat än den marxistiska ideologins. Därför kunde Hitler vid den nya riksdagens första sammanträde, den 23 maj 1933, tillropa socialdemokraterna till avsked: »Ni, mina herrar, behövas icke mer!»

Efter upplösningen av fackföreningarna övertogos deras uppgifter av en organisation, som grundats redan den 1 januari 1931 under namnet »Nationalsozialistische Betriebszellenorganisation, (Nationalsocialistisk driftscellorganisation) eller förkortat NSBO, vars ändamål var

att bedriva nationalsocialistisk propaganda bland företagen och sålunda träda upp mot det marxistiska mullvadsarbete på dess egen mark. Vid sidan av denna organisation fanns sedan den 15 december 1932 en »Kampfbund des gewerblichen Mittelstandes» (Den yrkesutövande medelklassens kampförbund), vars uppgift var att draga in handeln, hantverket och de övriga yrkena inom nationalsocialismens verkningssfär, så att rörelsen skulle få ett starkare inflytande på det ekonomiska livet. Detta kampförbund uppdelades den 4 augusti 1933 i tvenne organisationer, nämligen den »Nationalsocialistiska hantverks-, handels- och näringsorganisationen» (NS-HAGO), vilken underställdes partiets riksledning, samt »Tyska hantverkets, handelns och yrkenas allmänna förbund» (GHG), som hörde till tyska arbetsfronten. I NS-HAGO, till vilken hörde endast partimedlemmar, intogos därefter inga nya medlemmar, utan dessa anslötos till det allmänna förbundet. NS-HAGO fick uppgiften att skola politiska ledare, kompetenta att leda den stora folkorganisationen GHG.

Dessa båda organisationer anförtroddes ledningen av den rörelse, som omfattade hela det tyska arbetslivet: Tyska arbetsfronten, vilken grundades den 5 maj 1933 och den 10 maj höll sin första kongress i Berlin. Till arbetsfronten hörde den allmänna ledningen, centralbyrån, samt »Tysklands arbetares allmänna förbund» och »Tysklands anställdas allmänna förbund». Dessa åter uppdelades i flere fackbyråer (tidigare kallade företagsgemenskaper). Dessa fabrikssammanslutningar äro organ, utrustade med en viss administrativ apparatur, och sammanbinda liknande företag samt ha uppgiften att övervaka att dessa företag ledas i nationalsocialistisk anda, ävensom utvecklas — så långt möjligt är — till mönsterföretag inom sin bransch.[87])

Till DAF:s arbetsområde höra dessutom ett stort antal byråer, vilkas uppgift i första hand är att säkerställa den

sociala freden och höja levnadsstandarden.[88]) Icke mindre än 34,000 »Amtswalter» ha sin huvudsysselsättning inom DAF, medan halvannan miljon funktionärer handha oavlönade hedersuppdrag.

Arbetslivet i Tredje riket erhöll sin grundläggande reglering den 20 januari 1934 genom »lagen om det nationella arbetets ordnande (Arbeitsordnungsgesetz) eller AOG som den i korthet kallas, kompletterad den 24 oktober 1934 genom en ledarförordning, vilken bestämmer och klarlägger de uppgifter, som tillkomma dem, vilka arbeta inom ramen för det nationella arbetets ordnande.[89])

Såsom av det ovan sagda framgår är DAF ett förbund anslutet till NSDAP på basen av »lagen om säkerställandet av partiets och statens enhet» av den 1 december 1933. Den är underställd partiets ledning och får direktiv och order av denna genom NSBO och NS-HAGO. Den bör uppfattas som en sammanslutning av alla »handens och hjärnans arbetare», utan åtskillnad på grund av medlemmarnas ekonomiska och sociala ställning. I enlighet därmed omfattar den alla företagare, alla anställda och alla arbetare. Här äro framför allt de forna medlemmarna i fackföreningarna, kontoristföreningarna och arbetsgivarförbunden förenade som likställda medlemmar. DAF:s mål är att skapa en folk- och prestationsgemenskap av alla tyskar. Det åligger den att sörja för, att varje enskild kan intaga sin plats inom nationens ekonomiska liv i den andliga och kroppsliga kondition, som gör honom förmögen att åstadkomma en maximiprestation och därmed garantera den största möjliga nytta för folkgemenskapen. Med hänsyn till DAF:s nationaletiska ändamål är medlemskapet i densamma i princip frivilligt. Ingen är tvungen att ansluta sig. Men i vilken utsträckning folket förstod dess betydelse framgår av det faktum,

att den 1937 räknade 21 miljoner individuella medlemmar och korporativa förbund med 7 miljoner medlemmar. Medlemmarnas avgifter äro c:a 60 % lägre än i de forna arbetarföreningarna.

Hitlers huvudsyften, då han grundade DAF, voro av tvenne slag: att inprägla medvetandet om den nationella folkgemenskapen i de marxistiskt inställda arbetarna samt att inprägla i de intellektuellas medvetande, att varje rike är svagt, om det bygger endast på de intellektuella skikten. »Jag skall», sade Hitler på DAF:s första kongress den 10 maj 1933, »aldrig i mitt liv kunna erfara en större stolthet än den, att vid mina dagars slut kunna säga: 'Jag har erövrat den tyska arbetaren åt det tyska riket'.»

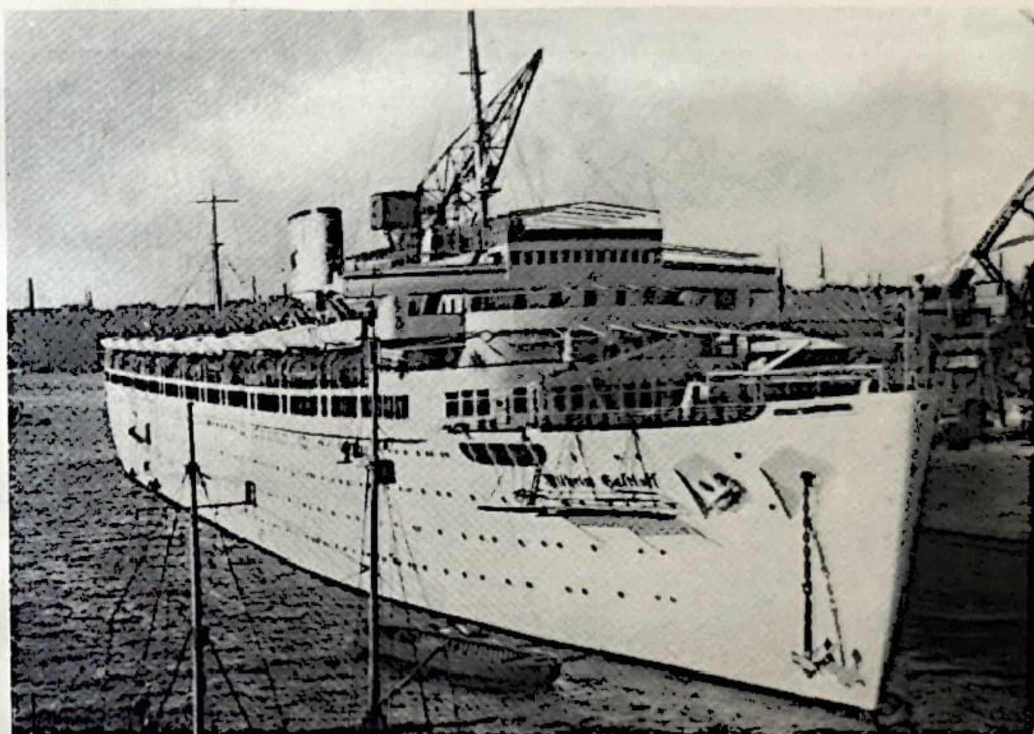
DAF bidrager framför allt till att skapa den nya samhällsordningen, vilken icke får känna till några från varandra strävande sociala skikt eller klasser. »Den nationalsocialistiska statsledningen är så suverän och står så över alla ekonomiska band, att i dess ögon beteckningarna arbetsgivare och arbetare äro betydelselösa begrepp. Inför nationens högsta intressen finnes det ingen arbetsgivare och ingen arbetstagare, endast utförare av arbete för hela folket», sade Hitler i sin proklamation på rikspartidagen 1936. Äganderätten, det fria företagarinitiativet samt produktionens rätt att tillväxa och ge avkastning bibehållas orörda. Men vidsträckta samhällsskikt, gentemot vilka socialpolitiken hittills visat ringa eller alls intet intresse, såsom bönderna och nybyggarna, handarbetarna och idkarna av småindustri, hemarbetarna etc., ha nu indragits i den statliga socialpolitikens intressesfär och underställts dess ledning. DAF skall vara den högskola, där alla utövare av produktivt arbete lära sig nationalsocialistisk världsåskådning. Dess uppgift är att fostra och skapa sinne för gemenskapen. Huvudobjektet för socialpolitiken är icke den enskilda, utan folket, vilket uppfattas som en natur-

lig, blodsbunden gemenskap. Att säkra och bevara dess existens är socialpolitikens högsta mål.

I det sociala arbetets mittpunkt ligger »der Betrieb», — företaget, verkstaden, fabriken. Begreppet är svårt att återge på svenska, men med detsamma avses varje organiserad arbetsgemenskap av de personer, som arbeta inom densamma. I den forna klassorganisationens ställe har trätt »das Fachamt» (tidigare företagsgemenskapen), i vilken alla de, som arbeta inom densamma, sammanslutits till en oupplöslig gemenskap. I företaget arbeta ägaren eller företagaren som ledare och de anställda och arbetarna som »följe» (die Gefolgschaft) gemensamt till företagets bästa. Företagets ledare träffar ensam avgörande i alla företagets angelägenheter och är ansvarig för sina åtgärder inför »följet». Han har att sörja för »följets» väl.

Ett särskilt förtroenderåd, i vilket medlemskapet är ett hedersuppdrag och följaktligen oavlönat, har uppgiften att inom företaget ge råd beträffande alla åtgärder, som inverka på arbetsprestationen, arbetsvillkoren, företagsordningen, företagsskyddet o. s. v.

För större ekonomiska distrikt utnämnas s. k. »Treuhänder» (förtroendemän), vilka äro riksämbetsmän och underlyda riksarbetsministern. Det åligger dem att sörja för arbetsfredens upprätthållande och att skydda »följets» medlemmar mot företagsledarens godtycke eller egennytta. I sin egenskap av statligt ombud bör förtroendemannen även tillse, att »följets» medlemmar få tillräcklig lön. Edsvurna sakförståndiga stå ständigt till hans förfogande som rådgivare. Ett viktigt medel för arbetsfredens bevarande är uppsägningsskyddet. Arbetare och anställda, som minst ett år arbetat hos samma företagsledare eller vid företag, som sysselsätter minst tio arbetare eller anställda (enligt § 56 i AOG), kunna inom två veckor överklaga en uppsägning, om denna är obillig och hård och icke betingad av förhållandena vid

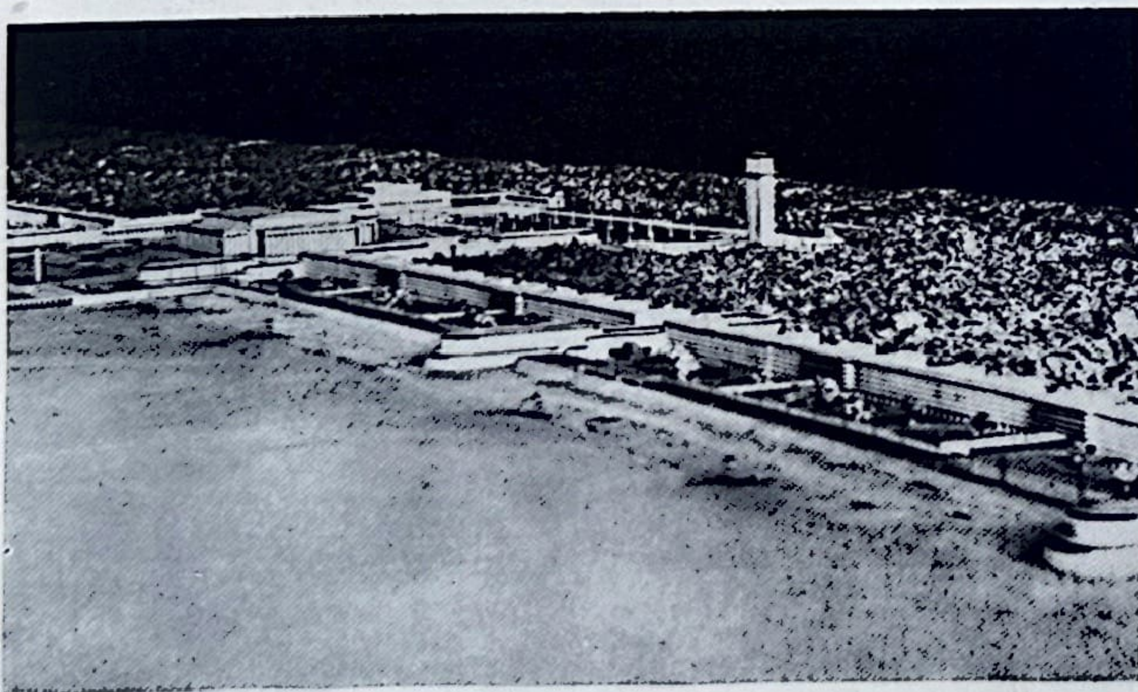
»Kraft genom glädje»-organisationens flaggskepp »Wilhelm Gustloff».

I Tyskland har man projekterat en „var mans bil“, som kommer att tillverkas i en för detta ändamål grundad fabrik. Bilen demonstreras av sin konstruktör för Hitler.

„Kraft genom glädje"-organisationens ambulerande teater, som ger föreställningar för vägarbetarna.

Modell till ett havsbad för 200 000 personer, som „Kraft genom glädje"-organisationen uppför på Rügen.

företaget. § 20 i AOG åter förutsätter en särskild uppsägningsfrist vid massuppsägning. Sådana uppsägningar måste på förhand skriftligen tillkännagivas för förtroendemännen.

Inom varje företag med minst tjugo anställda och arbetare måste företagsledaren göra upp en skriftlig arbetsordning för »följet». (§ 26 i AOG). Och enligt § 32 i AOG kan förtroendemannen i samråd med ett sakkunnigt utskott utfärda en skriftlig tariffordning, vars bestämmelser äro rättsligt bindande såsom minimivillkor.

Grovare förseelser mot de sociala förpliktelserna, vilka noggrant uppräknas i lagen, skola bestraffas av en hedersdomstol. Beträffande kränkningar av den sociala äran avgör en hedersdomstol, som bör upprättas inom varje förtroendemannadistrikt. En företagsledare, som t. ex. missbrukar sin ställning i företaget genom att illvilligt utnyttja sitt »följe» eller kränka dess ära, straffas av hedersdomstolen. Att detta genomföres strängt bevisas av det faktum, att under år 1935 av 156 fall endast fyra resulterade i frikännande av hedersdomstolen. Huru dessa lagar verka på arbetsfreden framgår åter därav, att på tusen sysselsatta personer år 1932 förekommo 21,9 arbetstvister, medan deras antal 1933 var 14,1, 1934 9,0 och 1935 8,4.

Den 21 mars 1935 bildades på grundvalen av den s. k. Leipzigöverenskommelsen i enskilda ekonomiska distrikt »arbetsutskott», vilka utgöra rådgivande organ inom fackbyråerna, och ha till syfte att skapa ett enhetligt samarbete på det sociala och ekonomiskt-politiska området. Sedan mitten av år 1935 ha redan upprättats 3,900 dylika arbetsutskott med sammanlagt 36,000 företagsledare och medlemmar av »följet».

Utom dessa organ med självansvar finnas inom större ekonomiska distrikt s.k. arbetskammare och för hela riket en riksarbetskammare, vilka äro sammansatta av

personer, ägnade att ge råd och avge omdömen i sociala och ekonomiska frågor.

Genom »lagen om förberedande av det organiska uppbyggandet av Tysklands ekonomiska liv» av den 27 februari 1934 indelas näringslivet i fackgrupper, vilka äro sex till antalet: industrin, handeln, hantverket, bankerna, försäkringsväsendet och energihushållningen. Dessa äro å sin sida indelade i undergrupper på ekonomisk eller facklig grund. Så består t. ex. riksgruppen industrin av 29 ekonomiska grupper. Dessa gruppers uppgift är att övervaka yrkesutvecklingen samt sörja för teknisk och ekonomisk instruktion med målet att förbättra företagsledningen o. s. v. Medlemskapet i dessa grupper har genom en lag av den 27 november 1934 gjorts obligatoriskt.

Hela det ekonomiska systemets högsta organ är rikets ekonomiska kammare (die Reichswirtschaftskammer), som tillsammans med de ledande organen för arbetslivet behandlar de gemensamma ekonomiska och socialpolitiska frågorna och drager försorg om ett förtroendefullt samarbete mellan alla förgreningar av den tyska arbetsfronten.

De tyska böndernas riksnäringsstånd (Reichnährstand) beslöt genom överenskommelsen i Bückeberg av den 6 november 1935 att ansluta sig som korporativ medlem till den tyska arbetsfronten.

Nationalsocialismens *lönepolitik* bygger på tvenne grundsatser: för det första bör åt varje medborgare garanteras en minimiinkomst för att upprätthålla existens och arbetskraft, och för det andra bör inkomstens storlek vara beroende av prestationen. Minimilön och prestationslön komplettera varandra.

Den i tariffordningen fastställda lönen är huvudsakligen en efter förhållandena lämpad minimilön, som motsvarar en grundprestation. Den sammanlagda in-

komstnivån får icke höjas schematiskt, utan löneförhöjningen bör städse följa endast på individuell och allmän produktionsstegring. I princip förblir sålunda den genom tarifförordningen fastställda minimilönen stabil, liksom också priserna. Men den enskilda inkomsten växer vid stigande produktion med den personliga insatsen som måttstock; en maximigräns för lönen finnes icke. Riksförtroendemännen kunna dock enligt förordningen av den 25 juni 1938 från fall till fall med bindande verkan fixera lönen uppåt.

Det svåra problem som skapandet av en rättvis tariffordning innebär kunde givetvis icke med ett slag finna en idealisk lösning: den förbättrades efter hand och steg för steg i mån av vunnen praktisk erfarenhet. Den 1 april 1938 trädde nya tarifförordningar i kraft, vilka medförde väsentliga fördelar för anställda och löntagare. Lönerna undergingo en icke obetydlig höjning, uppsägningsfristen förlängdes och förbud mot uppsägning efter tjugofem års tjänstgöring samt s. k. tjänstetidslönetillägg infördes. Semesterförhållandena förbättrades och bestämmelserna om sjukhjälp nyreglerades, så att sjukhjälpen numera vid varje sjukdom beräknas genast från första dagen. Även andra lättnader och förbättringar infördes.

Liksom lönen är också företagarvinsten i sin egenskap av en ekonomiskt självständig persons inkomst beroende av prestationen. En sund strävan att förtjäna bör möjliggöras, genom att prestationsviljan väckes. »En riktigt fattad egennytta förföljes icke och är ej heller helt och hållet avskaffad, utan har endast länkats i sunda banor samt ställts i den gemensamma nyttans tjänst. Staten önskar inga ekonomiska tjänstemän, inga ekonomiska pensionstagare, vilka i fasta priser och garanterad avsättning se det yttersta syftet för allt ekonomiskt liv. Staten besparar därför ej heller företagaren en sund konkurrens, men den skyddar honom och avkastningen på hans prestation för tillgrepp och för

ohederlig konkurrens från det spekulerande anonyma kapitalets sida.»[90])

Nationalsocialismen är på det klara med, att det tillsvidare icke finnes en ur sitt sammanhang lösryckt objektiv, rättvis lönemetod. Därför har den i princip övertagit den förgångna tidens ackordlön, ity att denna också utgår från prestationen såsom grundval för betalningen. Det avgörande för nationalsocialismen är människans fostran i det ekonomiska livet. Genom denna fostran skola de själsliga förutsättningarna för den ekonomiska freden skapas. Därför föreskriver § 29 i AOG prestationslönens allmängiltighet och bestämmer § 27, att principerna för beräknandet av ackordarbete böra inrymmas i företagsordningen, ifall ackordarbete bedrives inom företaget. »Det är icke så, att förverkligandet av nationalsocialismens lönegrundsatser förutsätter änglalika väsen, överjordisk rättvisa och avsaknad av varje mänsklig svaghet. I så fall hade dessa grundsatser måst förbliva utopiska. Deras förverkligande fordrar icke mera än att människorna inom det ekonomiska livet förvandlas till ärliga nationalsocialister, vilka visserligen icke skämmas för en sund förvärvssträvan, men som sinnrikt infoga denna strävan i folk- och ödesgemenskapens överordnade fordringar.»[91])

Frågan om arbetarnas och de anställdas andel i vinsten försöker man också lösa på prestationsidéns grundval. En schematisk fördelning av vinsten motsvarar givetvis icke den nationalsocialistiska uppfattningen, och man eftersträvar en vinstandel med den enskildes prestationer som måttstock.

Ett annat problem är frågan om lönebetalning för helgdagar och säkerställandet av semester utan löneavdrag. Vid en allmän utbetalning av lön för helgdagar, vilka kunna infalla mitt i veckan såsom julen, nyåret o. s. v., skulle enligt beräkning arbetsinkomsten i riket stiga med sammanlagt 400 miljoner Rmk. I december 1937 infördes genom en förordning ett dylikt system i hela riket.

En lagligt fastställd semester finnes för närvarande ännu icke för vuxna, men den har förutsetts i ett utkast till lag om arbetsförhållandena, som offentliggjordes i juni 1938. Det oaktat äga nästan alla förvärvsarbetande tyskar ett rättsanspråk på ledighet på grundvalen av bestämmelser i förtroendemännens tariffordning samt företagens ordningsregler. En lagligt fastställd semester för ungdom under aderton år har tillkommit genom lagen om arbetstiden för ungdom. (Ungdomsskyddslagen av den 30 april 1938.)

Den lagliga semestern är sedan 1936 i princip organiserad ända in i detalj, såväl vad semesterns längd beträffar som väntetiden tills rätt till semester inträder samt semesterdagarnas gruppering. T. o. m. säsong- och hemarbetare ha numera rätt till semester. »Det finnes väl i dag i Tyskland ingen yrkesgrupp mer, lärlingarna inberäknade, som icke årligen erhåller en längre avlönad och ovillkorlig rekreationssemester.[92]) Mot denna rättighet svarar också en förpliktelse: var och en, som åtnjuter semester, bör använda den till rekreation och icke till extra förtjänst.

Det till sin form mycket komplicerade hemarbetet, som är synnerligen utvecklat i Tyskland (t. ex. spets- och stickeriindustrin i Vogtland, leksaksindustrin i Thüringen o. s. v.) regleras genom en särskild lag om hemarbete av den 23 mars 1934, som uppställer grundsatsen, att hemarbetet äger rikets speciella skydd. Det sammanlagda antalet i hemarbete sysselsatta uppgick i februari 1937 till 534,212 personer.

Den stora omgestaltning, som år 1934 genomfördes inom DAF, ledde till att också den rättsliga rådgivningen flyttades från de enskilda förbunden till särskilda rättsrådgivningsbyråer, vilka ha sitt centrum i byrån för rättsgivningsbyråer inom centraldepartementet. Det avgörande härvid är, att DAF:s rättsrådgivningsbyråer ge råd åt såväl anställda som företagare, varigenom garanti er-

hålles för att rådgivningen äger rum på ett sätt, som ställer folkgemenskapens intressen framför den enskildes egoistiska önskningar. Deras uppgift är att genom medlingar utan domstol undvika onödiga processer. Vilken framgång dessa bemödanden haft framgår t. ex. av statistiken för 1935. Råd gavs åt inalles 3,5 miljoner medborgare, och 295,000 konflikter till ett värde av sammanlagt 18 miljoner Rmk reglerades utan att saken gick till domstol. Den praktiska rättshjälpen och processrepresentantskapet inför arbetsdomstolen ges gratis. Antalet fall, som behandlats av arbetsdomstolarna, ha starkt minskats.[93])

En viktig uppgift, som handhas av DAF, är medlemmarnas karaktärsdaning och yrkesskolning. Medlemmarna få deltaga i aftonkurser, där de undervisas i DAF:s organisation, uppgifter och väsen, i allmänna sociala frågor, i ekonomisk självförvaltning o. s. v. Undervisningen har formen av föredrag eller »arbetsgemenskap». Ett viktigt hjälpmedel härvid är arbetsfrontens egen press, däribland 90 fackliga skolningsblad, som gratis utdelas bland de arbetande. Denna press upplaga omfattar icke mindre än 20,5 miljoner exemplar.[94]) En särskild utbildning erhålla »die DAF-Walter», vilka få ledarfunktioner inom företagen. För deras räkning ha upprättats 40 särskilda skolor; efter att ha genomgått dessa erhålla de ytterligare utbildning i internatet inom någon av de nio riksskolningsborgarna. De högsta skolorna äro NSDAPS:s »ordensborgar», tillsvidare tre till antalet, där framför allt partiets politiska ledare skolas under ledning av rörelsens ledande män.[95]) En särskild institution, »Deutsches Institut für nationalsozialistische technische Arbeitsschulung» (»Dinta»), som numera infogats i DAF:s byrå för yrkesfostran och företagsledning, utbildar i sina skolor yrkespedagoger, vilka bibringas kompetens att inrätta industriella arbetsverkstäder, utföra kompetensprövningar och undervisa i arbetsmetoder.

En anmärkningsvärd uppgift kom på DAF:s del år 1934, när de s. k. verkskarorna (die Werkscharen) upprättades. Dessa utgöras av frivilliga, 30—40 man starka grupper under ledning av en »Werkscharführer». Medlemmarna böra ha fyllt 18 år och sörja för, att ett nationalsocialistiskt sinnelag befästes inom »följet» i det företag de tillhöra. Deras uppgift är av övervägande etisk och politisk art. Det förekommer, att »följet» i ett företag icke genast förstår ändamålet och nyttan med DAF:s åtgärder, och att i ett dylikt fall de enskilda t. o. m. börja knota, icke på grund av bristande vilja, utan helt enkelt emedan meningen med åtgärderna ej gått upp för dem. Här gripa verkskarorna in. Vad arbetsfrontens enskilda byråer ha att säga massorna förmedlas av dem. Men de hålla därvid inga föredrag eller tal utan samtala med arbetskamraterna, öppet, uppriktigt och på folkets eget språk. Detta kan naturligtvis icke ske med några få ord. Den nationalsocialistiska världsåskådningen skall klarläggas, dess socialpolitiska och arbetsrättsliga grundsatser likaså, de politiska dagshändelserna kommenteras, prestationsviljan befordras, kort sagt, arbetaren skall få veta vad som måste ske i företagets och därutöver i hela nationens intresse.

Till detta ändamål har uppställts tre »Werkschar»-grupper: en för folkhälsan, en annan för yrkesuppfostran och en tredje för »Kraft durch Freude»-institutionen.

Den första ombesörjer den hygieniska upplysningen från individ till individ, inom företaget och familjen, den sunda livs- och arbetsgestaltningen, företags- och yrkeshygienen, arbetarskyddet, hjälptjänsten vid undersökningar inom företaget etc.

Den andra träder i aktion vid företagens prestationstävlingar och vid alla producerandes yrkestävlingar. I det senare fallet bär den upp tävlingarna för de vuxna. Icke nog med att »die Werkschar» i sluten grupp del-

tager i riksyrkestävlingarna och därutöver genom sitt exempel eggar otaliga arbetskamrater att deltaga, den tjänstgör som de tävlandes ombud och organiserar de talrika frågor, som sammanhänga med denna aktion: utjämning av löne- och tidsförluster, anskaffning av arbetsmaterialet, tävlingsverkstäder etc. Därutöver arrangerar den öppningshögtidligheterna, anställer prisdomare och poängdomare och har — år 1939 — för första gången uppgjort uppgifterna i en tävlan för vuxna.

Den tredje arbetsgruppen ser slutligen sin uppgift i att handha vården av arbetets skönhet, befordra resor och vandringar under semestern, arrangera sport, helgdagsaftnar och folkbildningstillfällen. »Die Werkschar» är alltså instrumentet för samtliga departement och byråer inom arbetsfronten, vilka begagna sig av detta instrument för att göra individerna tillgängliga för arbetsfrontens uppgifter.[96])

Av DAF:s uppgifter må ytterligare nämnas lärlingarnas yrkesuppfostran och utbildning, omskolning av arbetskraft för yrkesbyten, utbildningen av arbetslösa, de offentligt anställdas frivilligt fortsatta utbildning,[97]) inrättandet av övningsföretag[98]) och ekonomiska exkursioner,[99]) den planerade s. k. »Robinsonerziehung»[100]) och mycket annat, som icke kan uppräknas här.

I vilken del av den tyska arbetsfrontens levande organism man än intränger stöter man på den genomgående principen: nationalsocialistiskt inriktad karaktärsdaning och facklig utbildning och ett därpå grundat urval av de bästa och dugligaste. En yttring av denna princip är en institution, som handhas av DAF gemensamt med riksungdomsledningen, nämligen den tyska ungdomens riksyrkestävlingar (Reichsberufswettkämpfe). (Som ovan framgick existera numera också dylika tävlingar mellan vuxna.) De unga arbetarna kunna här, fjärran från varje skolmässig prövning, i form av en frivillig examen bevisa

sin kunnighet och sin yrkeserfarenhet. I den första tävlingen våren 1934 deltogo 1,2 miljoner ungdomar, varvid 1,500 praktiker hade sammanställt 500 arbetsuppgifter för 15 olika yrkesgrupper. Åldersgränsen för manliga deltagare är mellan 14 och 18 år, för kvinnliga deltagare och anställda åter mellan 14 och 21 år. Deltagandet är avgiftsfritt, och ifall deltagarna äro bundna av sitt yrke, måste deras arbetsgivare ge dem en eller en halv dags ledighet utan löneavdrag. År 1936 voro 720 yrken med i runt tal 1,5 miljoner deltagare företrädda; 1937 var antalet deltagare 1,8 miljoner. För 1938 räknar man med 3 miljoner deltagare.[101])

Den 11 juli 1939 inrättades ett särskilt institut för främjande av de begåvade bland folket (Begabtenförderungswerk des deutschen Volkes), för att möjliggöra för dessa att utveckla sin arbetsförmåga till verkligt mästerskap. Institutet vill förverkliga partiprogrammets 20 punkt, där det heter: »Vi fordra att fattiga föräldrars barn, som äro särskilt begåvade, skola utbildas på statens bekostnad utan avseende på stånd eller yrke.»

Departementet för »Socialt självansvar» genomför också prestationstävlingar för företagen. Under det första året — 1937/38 — deltogo 84,567 företag i dessa. Det företag, som erhållit en prestationsmedalj för a) mönstergill yrkesutbildning, b) för omsorg om folkhälsan, c) för hem och bostäder samt d) för främjande av »Kraft durch Freude» (KDF), erhåller namn och värdighet av mönsterföretag. I januari 1939 uttogos av 160,000 företag, som deltogo i prestationstävlingarna, 270 till finalen om »den gyllene fanan». Den sista prövningen gäller icke självklara saker såsom snygga arbetsplatser, hygieniska anläggningar o. dyl., utan de åtgärder företagen vidtagit för att understödja fyraårsplanen. »Den gyllene fanan» ges endast åt det företag, som genom en verkligt nationalsocialistisk företagsgestaltning och en riktig ledning av de anställda och arbetarna på ett fram-

stående sätt deltagit i lösningen av de arbetspolitiska uppgifterna.[102])

Riksyrkestävlingarna ha visat sig vara av särskild betydelse, icke blott för att de begåvade få tillfälle att utmärka sig, utan även för urvalet av de bästa krafterna. Den för hela riket enhetliga indelningen av uppgifterna samt prestationernas bedömande enligt samma riktlinjer utesluta med säkerhet det spel av tillfälligheter, som inte kan undvikas i små kretsar. Segrarna och segrarinnorna utgöra faktiskt det tyska folkets yrkeselit. Då vid tävlingarna världsåskådningsbetonade och sportliga uppgifter förbundits med rent yrkesmässiga uppgifter, representera de den totala prestationsförmågan, medan yrkesstrebern faller bort. Detta har redan framgått av hundratals fall, där segrarna och segrarinnorna med tillhjälp av denna merit fingo inträde i skolor av olika slag och där utförde tadelfria prestationer. Också företagsledarna ha åter och åter intygat, att de haft de allra bästa erfarenheter av de segrare i yrkestävlingarna, som anförtrotts dem.

Som vi redan sågo fordrar nationalsocialismen att semester och fritid verkligen användas till vila och rekreation. Den är också medveten om att otaliga medborgare icke riktigt veta vad de skola göra under sin fritid. En del sakna energi, andra de nödiga medlen. För att på detta område verka hjälpande och uppmuntrande samt ingripa praktiskt, upprättades den 27 november 1933 en väldig rekreationsinstitution, som fick namnet NS-Gemeinschaft Kraft durch Freude (den nationalsocialistiska gemenskapen »Kraft genom glädje»), eller förkortat KDF.

Man hade ursprungligen haft den italienska Dopolavoro (Efter arbetet) i tankarna. Men DAF har ett ännu vidsträcktare mål. Den vill genom en sinnrik och ändamålsenlig gestaltning av fritiden bringa den arbetande människan i en så nära kontakt som möjligt med

hela nationen och hos henne väcka en levande känsla för och ett medvetande om, att hon icke var en ensam individ vare sig i verkstaden eller under fritiden, utan en medlem av en stor gemenskap. KDF organiserar därför både lediga kvällar och semestrar så, att varken långtråkighet eller mindervärdiga nöjen få fördärva arbetarnas fritid, utan att den tvärtom blir uppfylld av verklig livsglädje på samma gång som tillfälle gives till personlighetens höjande, och att icke endast arbetaren själv, utan också hans familj komma i åtnjutande av alla de gåvor KDF har att bjuda på. Därför kallar man denna rekreationsorganisation »en gemenskap»; den skall jämte fabriken och arbetet vara en bindande länk mellan medborgarna. Den av arbetet uttröttade människan skall icke efter arbetet kasta sig i sin säng, utan ny näring skulle tillföras hans kropp och själ. Men detta skall icke ske genom uppstyltade föredrag eller genom instruktioner på partibyråerna; ej heller skall GDF:s klientel vara uppdelad i bestämda skikt, yrken, klasser eller enligt bildning, rang eller rikedom. Tvärtom skall också den ringaste såväl under fritiden som arbetet ha en känsla av social likvärdighet.

Gemenskapen KDF vill förty förverkliga en sund gestaltning av fritiden på de mest olika områden:

1) På sportens område, men icke genom rekordjakt och alstrande av »matadorer» och »kanoner», utan genom massport, genom kroppsövningar och stärkande av kroppen samt kamratliga prestationer. Framför allt skall sporten — jämte den obligatoriska arbetstjänsten — bidraga till att alla skikt av folket närmas till varandra och göras förtrogna med den sanna demokratins idé. Inom sporten äro alla varandras likar, företagsledaren, kontoristen, byråföreståndarinnan, telefonisten, springpojken. Detta är fallet också inom alla KDF:s övriga verksamhetsformer.

2) Genom resor och vandringar. Medborgarna mås-

te ha möjlighet att utan stora kostnader lära känna sitt fosterland och dess folk. Men också utlandsresor måste stå dem till buds, framför allt längre sjöresor. På sina resor skola de icke endast njuta av naturens skönhet eller besöka muséer och kulturella sevärdheter; de skola också se de tekniska skapelserna inom industriella verk.

3) Genom en gestaltning av helgdagskvällarna, som ger medborgarna underhållning i en så mångsidig form som möjligt: teater, konserter, filmföreställningar, utställningar, musik- och sångövningar o. s. v.

4) Genom en folkbildningsinstitution, som ger möjlighet till det egna vetandets och kunnandets berikande, och icke blott genom föredrag, föreläsningar och kurser, utan också på praktisk väg, genom besök i bibliotek och samlingar.

5) Genom propaganda för arbetets skönhet. Denna propaganda omfattar allt, som rör företagens och arbetsplatsernas yttre gestaltning. Man bemödar sig om att icke blott göra arbetarnas bostäder samt fabriker och verkstäder hygieniska, utan att också ge dem en estetiskt tilltalande omgivning. Medelst en tidskrift samt utställningar och filmer (ss. t. ex. »Gutes Licht») upplyses allmänheten, och en mängd förbättringar och försköningar ha på denna väg verkligen fåtts till stånd.[103]) Denna tanke har alldeles automatiskt kommit att omfatta det egna hemmet och t. o. m. lett till idén om byarnas förskönande. Intill årsskiftet 1936/37 hade 63 gods och c:a 3,200 byar förskönats med husbyggnader, trädgårdar, landsvägar, planteringar etc.

Följande siffror vittna om att KDF:s arbete icke varit förgäves samt ge vid handen i vilken utsträckning det omfattats av hela folket.

Antalet sportdeltagare steg t. o. m. slutet av år 1937 till nära 6,7 miljoner människor, vilka under ledning av 2,800 statligt examinerade sportlärare tränades i 338,000 sportkurser. Antalet deltagare i resorna steg från 2 miljo-

ner år 1934 till 9 miljoner år 1937. Under de senaste åren ha tio stora oceanångare fört 200,000 arbetare och anställda samt deras familjer på sjöresor, som utsträckts ända till Madeira och Lissabon. I vandringarna deltogo i runt tal 2 miljoner människor. En åtta dagars sjöresa kostade, inberäknat förplägnad, sightseeing o. s. v. omkring 30 à 40 Rmk, en lika lång resa till lands 20 Rmk. Sedan 1938 ha för särskilt behövande arbetskamrater införts sex-dagars semesterresor till 10 — à 15 Rmk. En tredjedel av semesterresenärerna hade en månadsinkomst under 100 Rmk, en tredjedel mellan 100 och 150 och resten mellan 150 och 250. KDF har enkom för de stora sjöresorna låtit bygga flere, enligt helt nya synpunkter inredda högsjöångare. På ön Rügen har inrättats ett strandbad med 20,000 bäddar och alla nödvändiga bekvämligheter. Här få pensionärerna helinackordering till 2 rmk pr dag. Till KDF:idéns utbredning bidrager vidare den nya folkautomobilen, som trots sitt billiga pris, — 995 rmk, som betalas i månatliga förskottsrater — i fråga om kvalitet och hållbarhet icke torde stå efter dyrare märken.

Enligt den officiella statistiken fördelade sig KDF-semesterfararna på följande sätt:

	8 dagars resor	14 dagars resor
Arbetare	36,3 %	18,2 %
Affärsanställda	27,5 %	41,2 %
Yrkesanställda	23,2 %	22,0 %
Tjänstemän och pensionerade	7,1 %	11,4 %
Fria yrken	3,4 %	4,3 %
Självständiga yrkesidkare	2,5 %	2,9 %

Gestaltningen av helgdagskvällarna illustreras av följande siffror: I musik- och sångövningarna deltogo c:a 10,000 personer i veckan, KDF:s teaterföreställningar be-

söktes år 1936 av i runt tal 6 miljoner människor, konserterna samma år av c:a 3 miljoner. Särskilt omtyckta äro de s. k. glada aftnarna med kabaretartat program. Under 1936 hade 41,000 föranstaltningar av detta slag omkring 17 miljoner besökare. Under år 1937 ägde 40,000 s. k. öppna sångtillfällen — motsvarande vår allsång — rum, i vilka 800,000 personer deltogo.

Av c:a 300 folkbildningsverk föranstaltades sightseeings, exkursioner och föredrag i historia, konsthistoria, nationalekonomi, hembygdslära, naturvetenskap, teknik, folkhygien, ärftlighetslära, raslära o. s. v. Vidare höllos elementarkurser i främmande språk, aritmetik, stenografi etc. Under år 1936 deltogo inalles 6,2 miljoner personer i mer än 36,000 folkbildningstillfällen. Därutöver höllos 6,250 uppläsningar ur moderna diktares verk med 1,4 miljoner besökare.

Den optimistiska grundtanke, som fått sitt uttryck i själva namnet »Kraft durch Freude», har vunnit allt större anklang bland folket. Räknar man ihop alla dem, som under år 1936 deltogo i föranstaltningar av olika slag, når man talet 71 miljoner, alltså en siffra nästan lika hög som Tyska rikets befolkningstal. Att vid sidan av allvaret, strängheten och det till asketism manande kravet på offervillig pliktuppfyllelse också bereda rum för livsglädje åt den i vardagsvärv sysselsatta svarar fullt mot nationalsocialismens mål och väsen, och dess sunda verklighetssinne förbjuder allt teoretiserande, allt pedanteri och all doktrin. Det går överallt till själva livets källa.

Resultaten av KDF-verksamheten ha väckt uppmärksamhet och intresse också i andra länder. Världskongressen för »fritid och rekreation»,[104]) i vilken deltogo delegerade från mer än femtio länder, beslöt att upprätta en internationell centralbyrå för »arbetets glädje», till vars ledare utsågs DAF:s ledare och skapare, dr Robert Ley. Till denna centralbyrå fogades ett internationellt

forskningsinstitut, med uppgiften att vetenskapligt utarbeta frågan om gestaltningen av arbetarnas fritid.

Nationalsocialismens sociala välfärdsverksamhet.

Liksom på alla områden av det offentliga livet har den nationalsocialistiska staten vidtagit mer eller mindre genomgripande omgestaltningar också på välfärdsverksamhetens område. Före 1933 hade denna verksamhet i Tyskland till stor del karaktären av fattigvård. I främsta rummet tänkte man på penningunderstöd i allmänhet, och när de arbetslösas antal steg så oerhört, att det helt enkelt blev omöjligt för statens förvaltningsapparat att tänka på en individuell behandling och vård av de behövande, inskränkte sig välgörenheten slutligen till en schematisk utdelning av understöden. Å andra sidan nöjde man sig med att undanskaffa åtminstone nödens synliga former, i det man här och där avhjälpte alltför påfallande tillstånd av nöd genom tillfälliga penninggåvor eller gratis utdelning av förnödenheter och nödvändighetsartiklar. Man hade varken tillräckligt med tid eller förståelse för problemets natur för att undersöka nödens orsaker och sålunda förekomma dem och råda bot på nödtillståndet.

Just dessa omständigheter ägnade nationalsocialismen en särskild uppmärksamhet. Ja, den har gått ännu längre. Den bemödar sig om att upprätthålla hälsa och arbetsduglighet bland de delar av folket, som ännu icke äro hemfallna åt eländet, och på förhand bevara dem för faran att råka i nöd och sjukdom. Till denna del av

dess verksamhet hör spädbarnsvården, övervakningen av ungdomen, familjevården, hygienen och hälsovården och flere andra förebyggande åtgärder gentemot sjukdom och fattigdom.

En viktig åtgärd på detta område betecknar den nya lagen om barnarbete och ungdomens arbetstid. Den s. k. ungdomsskyddslagen av den 3 april 1938 trädde i kraft den 1 januari 1939, och förbjuder barnarbetet, — som barn gälla personer under 14 år — och begränsar ungdomsarbetet, d. v. s. arbetet för personer mellan 14 och 18 år. Likt alla andra nationalsocialistiska lagar är denna lag icke formalistiskt stel i sina paragrafer, utan tager elastiskt hänsyn till livets särskilda omständigheter. Barn mellan 12 och 14 år få användas till lättare handräckningar, t. ex. som springpojkar och -flickor, men högst tre timmar dagligen. För ungdomar är nattarbete samt arbete under sön- och helgdagar principiellt förbjudet. Riksarbetsministern kan t. o. m. taga ut dem ur företags- och arbetsgrenar, då det helas väl fordrar det. Tillika innehåller lagen en mycket omfångsrik kasuistik, d. v. s. uppgifter om dess tillämpning eller icke tillämpning i enskilda fall, så att det är möjligt för företagsledaren, domstolarna och kontrollinstanserna att vid andra fall, som kunna uppträda, genast slå fast lagstiftarens vilja. Den nationalsocialistiska sociala välfärdsverksamheten går icke i främsta rummet ut på att uppnå framgångar i enskilda fall, utan den vill höja denna verksamhetsnivå överhuvud. Den sociala välfärdens uppgifter skola därför betraktas med den sociala reformatorns och icke med finansmannens ögon. Då den sociala reformatorn får arbeta ostört infinna sig också de finansiella hjälpkällorna.

Den sociala reformatorn på den sociala välfärdens område ser sin uppgift icke endast i att hjälpa ekonomiskt nödställda, utan även framför allt i att organisera denna hjälp så, att den är i stånd att åter väcka

Flickor ur arbetstjänsten.

Ett rekreationshem för mödrar.

Staden Bremens koloni för asociala element, som här uppfostras till dugande medborgare.

den arbetsvilja och arbetsförmåga, över vilka den behövande eventuellt ännu förfogar. Så har t. ex. avdelningen för »Sonderfürsorge» i »Nationalsozialistische Volkswohlfahrt» (=den nationalsocialistiska folkvälfärden) uppgiften att gestalta de lyttas (ensamt i det gamla riket finnes över en miljon blinda, döva och dömstumma etc.) tillvaro drägligare och i allmänhet draga försorg om dem. I hem och verkstäder, genom föredrag och institutioner finner man möjlighet att utbilda lytta medborgare och lära dem ett arbete, som de kunna prestera, för att därpå skaffa dem utkomstmöjligheter.

Den nationalsocialistiska staten bemödar sig om att icke uppträda som en försörjningsanstalt, vilken slutligen får karaktären av ett fattighus, där de lyttas eller arbetsodugligas massa lever på de arbetsdugligas och flitigas bekostnad, utan dess strävan går ut på att genom arbetsanskaffning, uppfostran, disciplin och konsekvent men rättvis utsöndring av skadliga och asociala element höja folkets livskraft.

Därför är den nationalsocialistiska sociala välfärdsverksamheten heller ingen förening för understöd till varje pris, utan har att ingripa, varest den statliga och kommunala välfärdens medel icke räcka till. Den skall naturligtvis icke heller möjliggöra ett bekvämt liv för de arbetsskygga, utan särskilt pröva varje enskilt fall, och att göra detta tillkommer den understa instansen, den s. k. »NS-Blockwart». Han bör icke endast pröva graden av den nödlidandes nöd, utan även dennes person och därpå göra de riktiga förslagen. Också de s. k. pauvres honteux måste beaktas av honom.

Att på detta sätt omhänderha de ekonomiskt beträngdas sak är en process, som kräver tid, tålamod och omdöme. Den nationalsocialistiska staten har därför, sedan den upprättades i januari 1933, gått fram på detta område med lika mycken försiktighet och ansvarskänsla som energi och intensitet.

Den nationalsocialistiska folkvälfärden (NSV) uppstod redan under kamptiden, då den hade karaktären av en hjälpinstitution för medlemmar av partiet, som ledo nöd, och i synnerhet för dem som förlorat sina anställningar. Den hjälpte dem själva och deras familjer och understödde dessutom sårade SA-män. Genom ett förfogande av Hitler av den 3 maj 1933 erkändes den som en partiorganisation och fogades i slutet av år 1934 som anslutet förbund till partiet. Den utgör partiets översta instans för alla välfärds- och försörjningsfrågor och leder tillika den fria välfärdsvårdens riksgemenskap, till vilken höra den inre missionens centralutskott, Tysklands Röda Kors och det katolska Caritasförbundet (DCV). NSV:s medlemstal, som i slutet av år 1933 uppgick till 112,000, hade i oktober 1936 stigit till 6,188,000.

NSV:s uppgifter omfatta hela folket. Följande fakta ge en föreställning om omfattningen av dess prestationer:

Under åren 1933—36 erhöllo 1,893,871 barn en fyra veckors rekreationssemester i barnhem och rekreationshem på landsbygden. Hjälpinstitutionen »Mutter und Kind» (Mor och barn) sörjer för blivande mödrar och hade intill 1936 använt 164,743,010 rmk. Denna institution lyckades under dessa år genom vårdverksamhet nedbringa spädbarnsdödligheten från 7,9 % till 6,4 %, vilket innebar att 162,000 friska barn höllos vid liv. Genom att inrätta 5183 permanenta barnträdgårdar och 5584 skördebarnträdgårdar erhöllo otaliga barn en glad tillflyktsort, medan deras mödrar togos i anspråk av yrkes- eller husliga plikter. En särskild hjälp gavs behövande familjer genom anskaffning av sängar. De 675,369 sängar NSV anskaffat överträffa med 80,000 totalantalet bäddar i samtliga tyska sjukhus. De penningmedel NSV uppbringade för detta ändamål uppgingo till 21,980,709 Rmk. För de vuxnas hälsovård sörjer »Hitler-Freiplatzspende» (Hitler-friplatsdistributionen), som ställt 413,634 friplatser i sanatorier och på kuranstalter till ett

sammanlagt värde av 33,059,142 Rmk till behövandes förfogande. På partidagen år 1936 inrättades en tuberkuloshjälpinstitution, som genast sammanbragte 3,150,396 Rmk. »Die NS-Schwesterschaft» (Nationalsocialistiska sjuksysterinstitutionen) omfattade år 1936 4446 systrar, som betjänade 993,112 personer inom 1552 stationer samt utförde sammanlagt 3½ miljon sjuk- och hembesök. Kostnaderna härför uppgingo till 9,420,000 Rmk. För ungdomsvård, flyktingshjälp, fånghjälp och olyckshjälp använde NSV 23,500,985 Rmk. Det sammanlagda värdet av NSV:s penning- och sakleveranser uppgick intill år 1936 till 255,854,242 Rmk.

NSV:s verksamhet handhas av 849,161 oavlönade och över 13,000 avlönade funktionärer. De skolas för sina uppgifter i särskilda kurser.

NSV:s märkligaste hjälpåtgärd är den s. k. vinterhjälpen (Winterhilfswerk, förkortat WHW), vars uppgift är att avhjälpa den speciella nöd, som följer med den kalla årstiden i form av hunger och köld. Denna hjälpinstitution, som uppbringar sina medel genom offentliga insamlingar, anskaffar livsmedel, kläder och bränsle åt de behövande, som icke understödjas av den offentliga fattigvården. Genom sin form tjänar den emellertid därjämte ändamålet att uppfostra hela folket till en äkta folkgemenskap, till »en socialism i handling». Därför öppnas WHW-verksamheten varje höst av »der Führer» själv med ett programtal, och samtliga ministrar och ledande partikamrater gå på gatorna med insamlingsspar-bössor.[105]) »Vi tro», sade Hitler den 9 oktober 1935, »att vi genom så synliga demonstrationer åter och åter ruska om vårt folks samvete och åter och åter väcka varje enskild till medvetande om, att han måste känna sig som folkkamrat och bringa offer.» Redan tjugofyra timmar efter den första proklamationen inkommo de första gåvorna, och efter fyrtioåtta timmar hade 4 miljoner Rmk blivit tecknade. Verkgemenskaper avstodo från en del

av sin lön för att möjliggöra en ny inställning hos ytterligare medborgare. Fri servering anordnades på enskilda givares bekostnad. Teater och film etc. ställde sig till sakens förfogande.

Genom en lag av den 1 december 1936 erhöll WHW rättskompetens. Dess ledning omhänderhas av ministern för folkupplysning och propaganda. De fyra första WHW-insamlingarna inbragte 1,490,760,834 Rmk, och vintern 1936/37 voro icke mindre än 1,340,356 personer frivilligt verksamma inom WHW. Värdet av de 1935/36 fördelade gåvorna uppgick till 365,829,716: 98 Rmk. Inalles 13½ miljon centner av följande livsmedel utdelades: råg- och vetemjöl, fisk, kött, fett, grönsaker, socker, gryn, haverflingor, nudlar, ris, potatis o. s. v. 53 miljoner centner stenkol utdelades; för transporten behövdes 6 600 tåg med 40 vagnar i varje. Vidare utdelades 2 miljoner klädespersedlar, 2,5 miljon par skor, 1,6 miljoner par strumpor, 4,5 miljoner stycken underkläder och barnkläder, 500,000 stycken handdukar, sängkläder etc., 240,000 säng- och fjädertäcken. Därutöver erhöllo de behövande mat- och beklädnadskuponger till ett värde av 200,593,859 Rmk och till olika inrättningar inom NSV donerades 79,097,469 Rmk i reda pengar.

En annan i samband med vinterhjälpen stående nödhjälpsinstitution är den s. k. enkärlsrätten (Eintopfgericht), som blivit en allmänt genomförd institution. Den första söndagen i varje månad skall var och en till middagen tillreda endast en rätt till ett värde av 50 pf. och ge överskottet år WHW. På detta sätt inbragtes vintern 1933/34 25,129,000 rmk och vintern 1935/36 redan 31,697,000 Rmk i reda pengar.

Den obligatoriska arbetstjänsten.

Av de talrika ungdomsförbund, som uppstodo efter världskriget, fanns också »Bund der Artamanen», som grundades 1925 och av riksungdomsledaren kallats »den enda verkligt förbundsmässiga organisationen», emedan den genom sitt uppbyggnadsarbete bland bönderna kan betecknas som en föregångare till arbetstjänsten samt arbetar för bondeståndets nationella och kulturella förnyelse. År 1934 övertogs artamanernas förbund av Hitler-Jugend. År 1926 upprättades för första gången arbetsläger, i vilka arbetare, bönder och studenter tillsammans försökte förverkliga en icke blott praktiskt, utan även ideellt inriktad arbetstjänst. Men tiden för denna tjänst var kort tillmätt och det saknades skolade ledare och en riktig sammanhållning mellan de olika gemenskaperna. Först den nationalsocialistiska rörelsen uppfattade arbetstjänsten som en uppfostringsskola och upphöjde år 1928 den allmänna arbetstjänsten till en av sina programpunkter. Förkämpen för denna idé, överste Hierl, utnämndes 1929 av Hitler till ledare för den organisationsavdelning inom NSDAP, som skulle handha arbetstjänstens uppbyggande. Partiet fordrade redan då införande av obligatorisk arbetstjänst, men som redan nämndes ställde regeringen sig avvisande härtill.[106]) Det oaktat fortsatte NSDAP att systematiskt förbereda arbetstjänsten. Till ledare ägnade personer söktes fram och skolades i speciella kurser. I januari upprättades det första arbetslägret i Hammerstein i Grenzmark, och under årets lopp följde ytterligare flere.

På detta sätt hade ett viktigt förarbete för idéns förverkligande utförts, när nationalsocialismen den 30 januari 1933 grep makten. På det nationella arbetets dag, den 1 maj 1933, uppdrog Hitler åt arbetstjänsten följande uppgift: »När vi första gången överlämnade tanken på en

arbetstjänstplikt åt offentligheten, upphävde företrädarna för den döende marxistiska världen ett stort skri och förklarade: Detta är ett nytt angrepp på arbetet, ett angrepp på arbetarens liv! Varför gjorde de det? De visste exakt, att arbetstjänsten ej skulle bli ett angrepp på arbetet och framför allt icke på arbetaren, utan endast ett angrepp på en förskräcklig fördom, nämligen den, att kroppsarbetet var något mindervärdigt. Denna fördom skola vi utrota i Tyskland. I en tid, då miljoner bland oss leva utan förståelse för kroppsarbetarnas betydelse, vilja vi genom arbetstjänstplikten fostra det tyska folket till insikten, att kroppsarbetet icke drar ned, icke är en skam, utan fastmer, liksom varje annan verksamhet, länder den till ära, som utför det troget och med redligt sinne. Det förblir vårt oryggliga beslut, att en gång i hans liv föra varje tysk, vem han än är, rik eller fattig, son till en lärd eller son till en fabriksarbetare, till kroppsarbetet, på det att han må lära känna det, och på det att han en gång lättare må kunna befalla, emedan han själv på förhand lärde sig att lyda. Vi tänka icke på att avlägsna marxismen endast ytligt. Vi äro beslutna att fråntaga den dess förutsättningar. Vi vilja bespara de generationer, som komma efter oss, dess andliga förvirring. Huvudets och handens arbetare få aldrig mera stå mot varandra. Därför utrota vi denna egenrättfärdighet, som så lätt griper den enskilde och låter honom från ovan se ned på kamrater, som stå »blott» vid skruvstädet, vid maskinen eller bakom plogen. Men icke nog med, att varje tysk en gång måste lära känna detta slag av arbete, omvänt måste också kroppsarbetaren veta, att det andliga arbetet är nödvändigt. Vi skola detta år för första gången förverkliga denna stora etiska tanke, som vi förbinda med arbetstjänsten. Och vi veta, att när fyrtio år gått ordet kroppsarbete för miljoner människor undergått samma förvandling som en gång begreppet landsknekt, i vars ställe trädde begreppet den tyska soldaten.»

Och i ett tal den 11 juli 1934 skisserade den till rikskommissarie för arbetstjänsten utnämnde överste Hierl arbetstjänstens väsen och uppgifter på följande sätt: »Arbetstjänsten betyder något annat, något mycket större än en ur tidens nöd framfödd hjälpåtgärd till arbetslöshetens bekämpande. Arbetstjänstpliktens idé innebär det konsekventa fullföljandet och kompletteringen av den tanke, som lett till den allmänna skolplikten och den allmänna värnplikten.. Arbetstjänstplikten skall vara en hederplikt för den tyska ungdomen och en tjänstgöring hos folket. Arbetstjänstplikten skall åt statsledningen leverera en arbetshär för genomförandet av stora offentliga arbeten, vilka tjäna nationalekonomiska, kulturella och övriga statspolitiska ändamål. Men framför allt skall arbetstjänsten bli en stor skola för folkets fostran. Genom den egna inlevelsen i arbetstjänsten skall den unga tyska människan vinna den rätta uppfattningen om arbetets sedliga värde och den rätta inställningen till den tyska arbetsgemenskapen. Sålunda blir arbetstjänsten den oersättliga folkuppfostringsskolan för det nya tyska arbetardömet, för den förebildliga tyska socialismen.»

Inom arbetsplatsernas och arbetslägrens gemenskap skola de gamla klasskillnadsfördomarna falla. Där kommer den materialistiska uppfattningen, som degraderar arbetet till en köpbar vara och därmed stämplar det som en förbannelse, att försvinna, där kommer tjänandet att erkännas som något högre än förtjänandet.

Redan på partidagen i september 1934 marscherar arbetstjänsten med spadarna på skuldrorna och i jordbruna uniformer, 82,000 man stark, förbi »der Führer», medan i hela riket 180,000 arbetsmän i 1000 arbetsläger fylla sin frivilligt åtagna plikt.

»Det är ett stort företag», sade Hitler efter denna parad, »att fostra ett helt folk till detta nya arbetsbegrepp och denna nya arbetsuppfattning. Vi ha vågat det, och det kommer att lyckas oss, och ni må vara våra vittnen

på, att det icke kan misslyckas. Genom er skola skall hela nationen gå. Den tid skall komma, då ingen tysk kan växa in i folkets gemenskap, utan att först ha gått genom er gemenskap.»

Arbetstjänsten var till en början frivillig, men redan den 1 maj 1933 hade Hitler sagt, att den framdeles skulle bli obligatorisk. Kort därpå förklarade sig de tyska studenterna beredda att åtaga sig arbetstjänsten som plikt. DAF och riksnäringsståndet införde arbetspasset, med vilket var och en, som ansökte en ledande plats, måste bevisa att han absolverat arbetstjänsten. Folket hade därmed visat att det var berett att övertaga arbetstjänstplikten som en hedersplikt.

Sålunda var tiden mogen för den riksarbetstjänstlag regeringen utfärdade den 26 juni 1935. Vi skola här anföra endast dess viktigaste principiella bestämmelser.

§ 1.

1) Riksarbetstjänsten är hederstjänst hos tyska folket.

2) Alla unga tyskar av bägge könen äro förpliktade att tjäna sitt folk i riksarbetstjänsten.

3) Riksarbetstjänsten skall fostra den tyska ungdomen i nationalsocialismens anda till folkgemenskap och sann arbetsuppfattning, framför allt till tillbörlig aktning för kroppsarbetet.

4) Riksarbetstjänsten är avsedd för genomförande av allmännyttiga arbeten.

§ 3.

2) Tjänsteplikten begynner tidigast vid fyllda aderton och upphör senast vid fyllda tjugufem år. (Undantag äro tillåtna.)[107])

§ 7.

1) Judar äga ej tillträde till riksarbetstjänsten. (Blandblod tillåtas, men icke hos förmän).

Tjänstetidens längd fastställdes till en början till ett halvt år och den tjänstgörande styrkan till 200,000 man manlig ungdom och 25,000 flickor (Arbeitsmaiden).

Enligt en överenskommelse mellan NSDAP:s politiska organisation (PO) samt DAF å ena sidan samt NS-arbetstjänsten å den andra måste varje aspirant på en ledande ställning genom ett arbetspass kunna bevisa, att han fullgjort ett års arbetstjänst. Det har också inrättats särskilda skolningsanstalter, där undervisning meddelas i arbetsteknik och dessutom i världsåskådning, karaktärsdaning och ekonomisk fostran. Vid all skolning för arbetstjänsten betraktas icke specialutbildning i en bestämd arbetskategori som det väsentligaste, utan ledarens universella skolning, ty i arbetstjänsten skall han vara såväl statspolitisk ungdomsfostrare som sportlig förebild och tadelfri förvaltare av det gods av människor, värden och tekniskt material som anförtrotts honom och slutligen och icke minst en mänsklig förebild i fråga om hållning, tukt och disciplin. Befordringar äga rum på basen av en persons lämpighet som ledare och icke enligt anciennitet.

Den statspolitiska undervisningen har mindre byggts upp på föreläsningar än på en levande nationalsocialistisk helgdagskvällsgestaltning i läger och arbetsgemenskaper, under vilka bestämda tidsbetonade och principiella frågor behandlas och diskuteras. Man fordrar intet teoretiskt inhamrande, utan blott att den enskilde tänker med och lever med. Staten sörjer för arbetsmannen från hans inträde i tjänsten, tills hans tjänstgöring är slut. Den ger honom förplägning, husrum och kläder samt en daglig fickpenning på 25 Pfennig. Den bär kostnaderna för hälsovård. Vid sitt återinträde i det civila livet ha arbetsmännen företräde framför andra platssökande.

Den 1 oktober 1938 trädde en vård- och försörjningslag för forna medlemmar i riksarbetstjänsten och deras

efterlevande i kraft. Den garanterar understöd åt alla, som behöva statlig hjälp under övergångstiden efter det de lämnat arbetstjänsten, eller sedan de förlorat sin försörjare, och tills de få en plats, samt åt dem, vilkas underhåll måste säkerställas för en längre tid. Att här närmare gå in på denna lags enskilda bestämmelser och framför allt på den anda, i vilken den är hållen, skulle kräva för mycket utrymme, men den förtjänar faktiskt ett närmare studium. Här må blott nämnas att den som vill övergå till fri förtjänst erhåller 8,000 Rmk, den åter, som vill övertaga ett lantbruk eller ett med lantbruk förbundet hantverksföretag 10,000 Rmk, medan den, som vill övertaga en kolonisationslägenhet erhåller 12,000 Rmk. I särskilda fall, om det är fråga om en gränsmarkslägenhet, höjes summan ända till 15,000 Rmk. Likaså beviljas barnunderstöd, tjänstebelöningar, lön för vilotid och skadestånd av alla slag (sjukersättning, begravningshjälp, änkeunderstöd, flyttningsunderstöd, o. s. v.) i tillräckliga belopp.

Arbetstjänsten skall ej konkurrera vare sig med autostradbyggena eller det ekonomiska livet över huvud. Dess ekonomiska huvuduppgift är att skapa nya utvecklingsmöjligheter för lantbruket. Av 47 miljoner ha tysk jord äro endast 30 miljoner utnyttjade för jordbruk och 12 miljoner utgöras av skogsbestånd. Av dessa 42 miljoner ha kulturland ge omkring 14 miljoner icke full avkastning. 8 miljoner äro alltför fuktiga, 5 miljoner alltför torra, 1 miljon hemsökes ständigt av översvämningar. Dessutom utgöras 2 miljoner av moras och 500,000 av sand, hedar och öde land. Slutligen kan c:a 500,000 ha kulturland ännu vinnas från havet. Allt det nyland, som på detta sätt kunde vinnas, motsvarar ett område lika stort som Württemberg.

Hela riket har numera uppdelats i 33 s. k. storarbetsförehavanden (Grossarbeitsvorhaben), i vilka ständigt flere avdelningar, på c:a 200 man var, bearbeta ett

större område, enligt en enhetlig plan. De inalles 230,000 arbetskrafternas insats fördelades på följande sätt:

55 % vid lantkulturarbeten,
15 % vid ekonomiska vägbyggen,
10 % vid forstarbeten,
5 % vid förberedande arbeten för kolonisation,
15 % vid övriga arbeten (dalspärrar, vattenvägar, riksautostrador o. s. v).

Till arbetstjänstens huvuduppgifter hör reglering av vattenförhållandena, (dikning, torrläggning, bevattning o. s. v.), en annan viktig uppgift är anläggning av nya vägar och chausséer, för att ekonomiskt höja orter med dåliga kommunikationer. En tredje uppgift består i ett slags storskifte, en nyfördelning av styckad jordegendom, som skall möjiggöra ett bättre utnyttjande av densamma.

På det forstliga området ombesörjer arbetstjänsten förskogsplanteringar, anlägger nya vägar för timmertransport och reparerar skadade områden. Ytterligare fungerar den som katastrofskydd vid skogseldar, hedeldar och översvämningar, och slutligen träder den vid behov till som nödhjälp vid skörden.

Då arbetstjänsten icke är en affär, och man inte frågar efter dess räntabilitet, kan dess prestationer ej mätas i penningar. Riksarbetsledarens rapport för år 1936/37 återger dock i siffror resultatet av arbetsprestationerna och den genom dem ernådda produktionsstegringen. Några exempel må anföras för att ge en bild av dessa materiella vinningar. Genom dammbyggnader och flodregleringar skyddades 37,000 ha bondejord för regelbundna översvämningar. Genom uttorkning, dränering etc. höjdes produktionsförmågan hos 106,000 ha. Genom röjningsarbeten öppnades 18,000 ha för odling. Genom nyanläggningar och utbyggande av 570 km väg underlättades driften på 46,000 ha olämpligt belägen bondejord. Och genom alla dessa arbeten erhölls en vinstsumma stor nog att försörja 50,000 människor. Genom

forstarbeten röjdes 9,000 ha för plantering och planterades 6,000 ha. Enbart under tiden april-september 1937 presterades mer än 3 miljoner arbetsdagar, varigenom ¼ miljon människors uppehälle säkerställdes. År 1938 bragtes inalles 310,000 ha odlad jord upp till sin fulla prestationsförmåga. Och slutligen ett litet exempel: i Norddorff på ön Amrum i Nordsjön utvunno 144 man på 1½ år 25 ha nyland. Genomsnittsproduktionen uppgick före dammbygget till 6,375 Rmk årligen, efter detsamma till icke mindre än 47,855 Rmk.[108])

Sedan den 1 januari 1934 existerar också en frivillig kvinnlig arbetstjänst, som infogats i den allmänna riksarbetstjänsten och numera även är obligatorisk. Också den kvinnliga ungdomen inom folkets alla skikt skall, innan den ägnar sig åt vidare yrkesutbildning, sammanbindas till ett gemensamt kamratskap, på det att den må växa sig in i folkgemenskapen genom arbete, som lämpar sig för dess krafter och anlag, såsom hjälp i jordbruket och hemhjälp hos familjer på landsbygden. Inom den kvinnliga arbetstjänsten gälla samma grundsatser som inom den manliga, ehuru levnadssättet inom lägret är mera personligt format än bland männen. En väsentlig skillnad består i arbetet självt. De unga flickorna sammanföras i läger, [109]) vilkas första form motsvarar ett hushåll och den andra ett jordbruk, men hand i hand med NSV går hjälp åt behövande barn och barnrika familjer. Den tredje formen består av hjälp åt kolonister och bönder.

De till arbetstjänst villiga flickorna inkvarteras till största delen på landet i grupper på 30 à 50 i tomma lantgårdar. De ledas av pedagogiskt skolade kvinnor. Arbetsdagen är sex timmar. Den övriga tiden ägnas åt statspolitisk skolning, världsåskådningsmässig fostran samt sport och gymnastik. Tjänstetiden uppgår till 26 veckor. Tillträde till arbetstjänsten äga friska flickor av arisk härstamning mellan 17 och 25 år. Förplägnad,

kvarter och enhetlig ekipering få de liksom männen gratis. De äro försäkrade mot sjukdom och olycksfall och erhålla en dagspenning på 20 Pfennig.

Den kvinnliga arbetstjänsten bör ej förväxlas med det s. k. kvinnliga pliktåret, om vilket vi skola tala utförligare längre fram.

Den kvinnliga arbetstjänstens väsen karaktäriserades av ledarinnan för »Das deutsche Frauenwerk» på följande sätt i ett andragande som hon höll på V. internationella kongressen för huslig undervisning den 25 augusti 1934: »Den tyska kvinnan, sådan vi tänka oss henne, måste kunna avstå från lyx och njutning, då folkets läge fordrar det, hon måste kunna arbeta, vara andligen och kroppsligen sund, och hon måste kunna göra något vackert av det hårda liv vi i dag äro tvungna att föra. Hon måste i sitt innersta känna de faror och den nöd, som hota vårt folks existens. Hon måste vara sådan, att hon gärna gör allt vad som fordras av henne. Hon måste kunna tänka politiskt, icke partipolitiskt, icke heller politiskt i den mening begreppet har i kampen med andra nationer, utan politiskt såtillvida att hon känner, tänker och offrar på samma sätt som hela folket.»[110])

Liksom så mycket annat inom Tredje riket blev den tyska arbetstjänstens organisation snart föremål för en missförstående och misstänksam kritik i den utländska pressen.[111]) För att motverka dylika vantolkningar, gav arbetstjänsten redan år 1934 talrika utlänningar tillfälle att få en inblick i sin verksamhet. Ett stort antal — man talar om flera tusen — ha gjort bruk av denna inbjudan. Här må som exempel återges några yttranden av utlänningar, som icke endast personligen besökt arbetstjänstläger i Tyskland, utan också levat i dylika och arbetat med i dem.

Den amerikanske studenten Henry Eliot Scott i lägret *Benediktbeuren* förklarade, då han reste därifrån: »En sak beklagar jag uppriktigt, nämligen att jag icke kan vis-

tas och arbeta i ett tyskt arbetstjänstläger en längre tid. Utom de sociala och uppfostrande fördelar, som jag tror mig redan ha sett verksamma och som jag fick uppleva och iakttaga under en endast alltför kort tid, beundrar jag framför allt kamratandan och viljan till självdisciplin. Ehuru jag är stolt över att vara en verklig amerikan, avundas jag Tyskland den anda som råder i arbetslägret Benediktbeuren.»

Den kände amerikanske journalisten och radiotalaren Brinkley skriver: »Av egen erfarenhet vill jag bekräfta, att jag genom mitt studium, mitt besök och mitt arbete i ett arbetstjänstläger har insett, att arbetstjänstlägren äro ett ytterligare bevis för de stora vinningar som Tysklands ledare och kansler har gjort i mänsklighetens intresse och för tillfrisknandet inom alla befolkningsskikt. Jag kan därför utan tvekan förklara att arbetslägren för många andra länder, vilka lida av problem, som den sociala oron och otillfredsställelsen föra med sig, komma att tjäna som ett exempel på hur ett socialt uppsving kan ernås. Tyskland har gett de andra nationerna en förebild.»

Engelsmannen Christopher Jowett var i lägret *Oppenwahn:* »Den löjliga och fullkomligt orättvisa bild, som framställer det tyska arbetstjänstlägret som en militärskola, kan genast vederläggas. För mig har det varit en ära och en glädje att ha fått deltaga i denna stora rörelse, som kämpar för en bättre och ljusare framtid. Till tack härför skall det bli mig en kär plikt att tala om sanningen för alla mina bekanta, så att också de skola lära känna det verkliga mål, som det nya Tyskland kämpar för.»

Den franske studenten René Hallard i lägret *Bernau* tackade vid avskedet i ett brev, där det heter: »I det ögonblick, då jag lämnar lägret, anser jag det vara min plikt att ge uttryck åt min fulla högaktning och stora glädje. Jag har nu själv varit i tillfälle att konstatera, vil-

ken utpräglad gemenskapsanda som råder bland alla kamrater. Jag har känt mig helt som en av Er och jag beklagar livligt att jag är tvungen att lämna lägret.»

Under sin Tysklandsresa skrev den franske skriftställaren Alphonse Châtaubriant: »De kommo fram ända till vägen, medan våra bilar gjordes startklara. De ställde upp sig på vardera sidan, bildade två levande häckar och sjöngo med utsträckt arm. De sjöngo. Det var en antik kör, vilken till ära för sitt lands forna fiende sände jublande hymner till sin gudinna, som grundat harmoni mellan två läger. Under den jord, vilken våra fötter trampade i avskedets stund, dolde sig ett dystert drama. Alla Tysklands döda och alla Frankrikes döda lågo under denna ofantliga gravkulle, som skottats upp av den obegripliga guden Ananké. De stego upp, svingande sina facklor, hoppets facklor, icke drivna av darrande dödsfruktan utan av arbetsglädje och kärlek. Deras facklor flammade och belyste vägen liksom deras hemliga böners klara lågor.»

År 1934 skrev Erik Bertelsen från Danmark bl. a.: »Naturligtvis har man redan fastställt i grannländerna, att arbetstjänsten är förklädd militär. Det kan måhända ha sin riktighet, fastän det är lika sannolikt, att misstroendet uppstått hos de främmande makterna på grund av dåligt samvete, emedan de tvingat Tyskland att avrusta utan att själva ha gjort detsamma. För övrigt göra tyskarna icke sitt hjärta till en rövarkula. De bekänna överallt öppet, att de vilja leva i fred med sina grannar. Men skulle de en dag bli angripna, skola de kämpa såsom ett folk aldrig förr har kämpat för sin frihet. Jag har också ofta haft det intrycket, att arbetstjänsten är genomsyrad av en idealistisk hänförelse och bäres av en djup etik, som ofta uttryckes genom en träffande sats.»

Tito Colliander: »Ett av de viktigaste mål, som arbetslägren söka nå, är att utjämna klassmotsättningarna. Arbetstjänstens män komma ur alla samhällsskikt; där

finnas hamnarbetare och grevar, kontorsanställda, hantverkare och studenter. De bo ett helt år tillsammans, tolv eller fjorton i samma rum under ytterst enkla och asketiska förhållanden. De äta tillsammans, arbeta på en gemensam arbetsplats och se även frukterna av sitt gemensamma arbete. De tura om att göra tjänst i köket och vid bordet och att svara för ordningen. Under sina lediga aftnar ha de tillfälle till underhållning och diskussion. De berätta varandra om sitt liv — de bli kamrater.»

Göran Stenius: »Arbetstjänsten i dess nuvarande form är helt visst en av Tredje rikets mest geniala skapelser. Att både pyramiderna och den kinesiska muren byggdes av ett slags arbetstjänst, och att samma princip först praktiserades i det under världskriget avväpnade Bulgarien, förringar på intet sätt denna idés värde. Tyskland har icke blott byggt nya vägar och dammar, planterat skogar och dränerat sädesfält, det har framför allt skapat en ny högskola för nationalsocialistisk uppfostran. Utlandet fann det upprörande att en person, som icke tillbringat åtminstone ett halvt år i arbetstjänsten icke har tillträde till universitetet. Frånsett att ordspråket »mens sana in corpore sano» ju också gäller för den del av folksjälen, som representerar Alma mater, glömmer kritiken fullkomligt, att arbetstjänsten är nationalsocialismens viktigaste verktyg. Ty i ännu större omfång än i SA och HJ tvingar arbetstjänsten varje ung man — och snart även varje ung flicka — att under sex månader av sitt liv leva enligt en plan, och att universitetets totala statssystem icke behöver avstå från någon särställning faller av sig självt. Framför allt vill man icke mera veta av några intellektuella snobbar.»

Unto Seppänen: »Jag går framåt längs kanten av ett dike och frågar efter varje 'kärrmickels' yrke. I min notesbok tecknar jag upp följande svar: köpman, kypare, mekaniker, smed, folkskollärare, elev, abiturient, apote-

Hitler-ungdom på marsch.

Överallt mötes Hitler av barnen med blommor.

kare, offisersaspirant, brevbärare, jurisstuderande, snickare, sjöman, teolog. Jag börjar ana storheten i den tanke, som ligger till grund för ett sådant gemensamt arbete för riket. Sida vid sida arbeta representanter ur de olika folklagren i en stark känsla av samhörighet och i medvetandet, att ur deras krets växer upp ett sunt släkte av kamrater. Undrande tänker man, då man ser ynglingarnas kraftiga brunbrända överkroppar: är det sant att dessa män föddes under de år, då hela Tyskland hungrade och då tuberkulosen spred sig som en löpeld? Det är sant! Dessa ynglingar föddes under år av djupaste elände! Nu, då de äro unga män, visa de sig som förebilder i kraft och hälsa.»

KVINNAN I DEN NATIONALSOCIALISTISKA STATEN.

Knut Hamsuns maka, fru Marie Hamsun berättar: »Hemma i Norge kan man få höra uttalandet: 'De stackars tyska kvinnorna, som endast finnas till för att koka mat och föda barn! — — —' Då jag kom hit till Tyskland fick jag genast det intrycket, att jag var orätt underrättad. De kvinnor, som jag träffade och som jag lärde känna, verkade varken undertryckta eller orättvist behandlade. Tvärtom föreföllo de glada, självständiga och intresserade, framför allt de unga... I den nya staten är icke det viktigaste att bemöda sig om att erhålla nya rättigheter på de områden, som förbehållits mannen, utan det gäller främst att arbeta hand i hand med honom på folkets stora uppbyggande, på upprättandet av ett sunt, starkt och lyckligt Tyskland.»

De tyska kvinnorna höra till dem, som alltsedan den nationalsocialistiska rörelsens början ivrigast ha anslu-

tit sig till densamma, även om de ha deltagit i männens partikamp i former, som lågo dem närmast som kvinnor. De förenade sig i smärre grupper och sörjde för männens beklädnad, skodon, näring och inkvartering och understödde propagandan genom att dela ut skrifter.

»Vad brydde vi oss om» — så berättar en gammal kvinnlig kämpe — att kommunistiskt förbrytarpack dag efter dag väntade utanför vår dörr och skrek: 'Nazisthund dö'! Eller till och med att de skrevo i tidningarna, att folk inte skulle köpa i vår affär, hos nazistanföraren. Vår ekonomi stod på spel. Men ständigt fladdrade hakkorsflaggan utanför vårt hus ... En kommunist rev sönder den, men jag sydde strax en ny. Förföljda SA-män måste söka sin tillflykt hos vänner och släktingar. Det var känt att vi hjälpte SA-männen, därför blevo vi ständigt iakttagna och hotade.»

Hitler säger: »Då jag efter tretton månader återvände från fångenskapen och fängelset, var det huvudsakligen de kvinnliga partimedlemmarna, vilka hade hållit det hela gående. De hade icke inlåtit sig på ett klokt och förståndigt vägande av möjligheterna, utan de hade handlat så som deras hjärta bjöd dem och ha intuitivt hållit fast vid mig intill denna dag.»

Den 1 oktober 1931 sammanslogos de talrika nationalsocialistiska kvinnoorganisationerna till »NS-Frauenschaft». Det är den enda officiella kvinnoorganisationen inom partiet.

Under ledning av denna i den första kamptiden bildade organisation grundades åter efter makttillträdet »Deutsches Frauenwerk». Hit höra alla tyska kvinnoförbund av social, kulturell och konfessionell natur, vilka äro beredda att arbeta för de uppgifter, som den nationalsocialistiska staten ställer upp för den tyska kvinnan. Även enskilda medlemmar kunna höra till »Deutsches Frauenwerk».

Ledarinna för »Deutsches Frauenwerk» och »NS-

Frauenschaft», liksom även för »Tyska röda korsets rikskvinnoförbund», är sedan den 24 februari 1934 fru Gertrud Scholtz-Klink. Hon är samtidigt föreståndarinna för DAF:s »Frauenamt», vilken icke liksom NS-Frauenschaft och Deutsches Frauenwerk är en självständig organisation, utan en byrå inom Tyska arbetsfronten. Denna »Frauenamt» finner alltså de kvinnor, som de ha att taga vård om, bland DAF:s medlemmar.

I samband med vården står skolningen av dessa i förvärvsarbete och olika yrken arbetande kvinnor för senare husmoderliga plikter. Under Gertrud Scholtz-Klinks ledning har på några år skapats ett verk, som i dag är ensamstående i världen. Endast Tyskland äger under enhetlig ledning en organisation, vilken det åligger att ha uppsikt över och organisera alla kvinnliga arbetsområden och att göra kvinnans hela arbete — det andliga liksom det praktiska — fruktbart, i det man medvetet utgår från hennes naturliga bestämmelse som mor och husmor.

På samma gång som nationalsocialismen icke gör någon skillnad mellan de båda könens fundamentala förpliktelser i folkgemenskapen, ställer den dock fordringar av helt annat slag på kvinnan än på mannen. Den största bland de uppgifter, som nationalsocialismen anser sig ha gentemot kvinnan, är den att förbereda henne och möjliggöra ett sunt kroppsligt och givande själsligt och andligt framtida moderskap. Såsom ett andra arbetsområde för kvinnan betraktar nationalsocialismen arbetet på det nationalekonomiska området i vidaste bemärkelse. Det har fastställts att 80 % av hela folkets samtliga inkomster enbart i hushållet gå genom kvinnans hand. Hennes betydelse i folklivet är alltså icke likartad men likvärdig med mannens. Sin viktigaste uppgift söker »NS-Frauenschaft» att förverkliga i två arbetshuvudavdelningar inom Deutsches Frauenwerk, nämligen »Rikets moderstjänst», den såkallade »Reichsmütterdienst» — RMD, och »Folk-

hushållning och huslig ekonomi». De tre andra huvudavdelningarna äro »Kultur- — uppfostran — skolning», »Gräns och utlandet» och »Hjälptjänsten» (i Röda korset, NSV, vinterhjälpen, hjälporganisationen »Moder och barn» och Riksluftvärnet.)

RMD, som grundades på morsdagen, skall utbilda kroppsligt och själsligt duktiga mödrar, vilka äro förfarna i vården och uppfostran av sina barn och äro sina hushållsuppgifter vuxna. I slutet av 1937 fanns det redan 1,265 fast anställda och 2,339 biträdande lärare i RMD, eller personer, som innehade posterna som hedersuppdrag. Under de fem första åren ha i runt tal 2 miljoner kvinnor och unga flickor deltagit i mödrakurserna, vilkas antal stiga till 100,000. Genom ambulerande lärarinnor, vilka ständigt bära med sig ett omsorgsfullt sammanställt åskådningsmaterial i sina vandringskorgar, kunna dessa kurser förläggas till de mest avlägset liggande orter. I städerna har man såsom stödjepunkter för arbetet inrättat modersskolor, som samtidigt tjäna som rådgivningsbyråer och hem. I dag som dag är (i mars 1939) stå omkring 3,500 facklärare av de mest olika yrken och över 300 moderskolor till förfogande för denna uppgift.

Den andra huvudavdelningen hänför sig till folkhushållningen och den husliga ekonomin. I fyraårsplanens intresse utfärdades den 23 december 1938 en »förordning om ett kvinnligt pliktår» för alla ogifta kvinnliga arbetskrafter, som före den 1 mars 1938 ännu icke voro sysselsatta eller anställda som arbeterskor och som ville ägna sig åt sådan sysselsättning.[112]) Förordningen fordrar, att varje tysk flicka under 25 år, som vill verka som arbeterska eller som anställd i den industriella hushållningen eller offentliga förvaltningen, skall kunna uppvisa ett intyg över åtminstone ett års verksamhet i lantbruk eller hushåll.

Förutsättningen för att en arbetstid skall godkännas som kvinnligt värnpliktsår är dessutom, att den ettåriga

verksamheten i lantbruket eller hushållet har utförts med gillande av arbetsbyrån. Ett intyg härpå utdelas endast om sysselsättningen till art och betydelse motsvarar ändamålet med det kvinnliga värnpliktsåret och om på de ifrågavarande arbetsplatserna en verklig arbetsinsats är önskvärd.[113])

I motsats till vad som förut varit fallet räknas i framtiden även den tid, ända upp till ett halvt år, som åtgått till lantåret med inom »pliktåret». Likaså kan en utbildning i jordbruk och huslig ekonomi i de av staten erkända läroanstalterna ända upp till ett halvt år medräknas inom värnpliktsåret, om tillstånd inhämtas förrän lärotiden begynner.

I januari 1939 hade näringsidkarna gett sina byråer en anvisning, enligt vilken dessa skola övervaka att ett sorgfälligt urval och en noggrann prövning av familjerna och hushållen ävensom av de utskickade flickorna företages av betrodda kvinnliga funktionärer. Ansvarigt härför är ett utskott, till vilket även hör en representant för Deutsches Frauenwerk. Det skall bemöda sig om att för alltid eller åtminstone för flera år framåt vinna flickorna för landet och om möjligt ordna förhållandena så, att värnpliktsåret blir en verklig lärotid.

Sedan våren 1938 består en frivillig tvåårig kvinnohjälptjänst, i vilken flickor och kvinnor i åldern 18—30 år upptagas. De skola hjälpa till överallt i välgörenhetsarbetet och sjukvården, i anstalter och privathem, där med arbete överhopade sjuksköterskor, hälsosystrar, barnträdgårdslärarinnor o. s. v. äro i behov av hjälp. I ersättning erhålla flickorna fickpengar, fri kost och bostad samt arbetsdräkt. Kvinnohjälptjänsten är ingen yrkesutbildning utan ett hedersuppdrag. Men på detta sätt kan värnpliktsåret tjänas in. Då flickorna utövat kvinnohjälptjänst ha de företräde vid besättande av nya arbetsplatser och erhålla, då de gifta sig, ett äktenskapsunderstöd på 1000: — Rmk., som icke behöver återbeta-

[illegible] och [illegible]

[illegible]

Den 1 juli 1934 [illegible]

[illegible]

[illegible] Tysklands [illegible]

[illegible]

Av Tysklands kvinnliga befolkning [illegible] miljon [illegible]. De [illegible] sig på följande grupper:

[illegible] % arbeta i lant- och [illegible]
24 % „ „ industrier och hantverk
[illegible] % „ „ handel och kommunikationer
[illegible] % „ „ [illegible]
[illegible] % „ „ offentliga tjänster

För att skydda dessa arbetande kvinnor för att [illegible] och icke göra intrång på deras [illegible], har DAF:s Frauenamt [illegible] följande föreskrifter:

1) Ombyte av arbetsplats i avsikt att underlätta arbetet. Den till en lättare arbetsplats förflyttade kvinnan behåller sin tidigare avlöning.

2) Avlöning i grupparbete, [illegible] arbetare på kvinnor [illegible] ej [illegible].

3) Överenskommelser med NSV till förmån för [illegible] kvinnor. Enligt dessa erhålla kvinnor, vilka [illegible] veckor före och sex veckor efter nedkomsten [illegible] att arbeta, i stället för lönen en [illegible] (¾ av grundlönen). Skillnaden ¼ betalar [illegible]. NSV ger [illegible] I [illegible] fall [illegible]. De i [illegible] efter det arbetet [illegible] upphört, [illegible] och betalar [illegible] arbetstid.

4) Förlängd semester genom frivillig arbetsavlösning av studentskor. Härigenom [illegible] arbeterskorna en längre [illegible] än den [illegible] och under vilken [illegible] att fälla lön. Hittills [illegible] arbeterskor genom studentskornas frivilliga insats kommit åtnjuta [illegible] hela dagars förlängning av semestern.

En större betydelse [illegible] NS-Frauenschaft genom att man sommaren [illegible] införde en [illegible]. Den är [illegible] att [illegible] genom [illegible] en [illegible] i [illegible] att [illegible] 100 Rmk och [illegible] denna 100 Rmk.

Sedan den 1 januari 1936 utger DAF:s [illegible] «Die Frau am Werk» [illegible] upplaga [illegible] och «Der deutsche Haus-

halt» (Det tyska hushållet, upplaga 365,000), vilka utdelas gratis till arbeterskorna.

Då det arbete, som i våra dagar utföres av de fabriksarbetande kvinnornas grupp i DAF på välgörenhetens och hälsovårdens område, förorsakar en överbelastning av de krafter, som stå till buds, måste frivilliga hjälpredor gripa in vid sidan av sitt eget yrkes- och förvärvsarbete. Därför betrakta NS-Frauenschafts och Deutsches Frauenwerks ungdomsgrupper och de arbetande kvinnornas grupp inom DAF det som en plikt för varje medlem att deltaga i en moderskolkurs eller en samaritkurs vid tyska Röda korset, för att i nödfall kunna vikariera någon kväll eller söndag i form av hjälp hos grannarna. Och slutligen väntar DFW att ungdomsgruppernas medlemmar frivilligt och utan betalning skola utföra en sex veckors hjälptjänst i barnrika familjer, i småborgerliga eller bondehem eller i fabriksrörelserna.

En av de mest beaktansvärda åtgärder, som DAF:s »Frauenamt» har genomfört, är införandet av sociala industriarbeterskor i fabriker och andra verkstäder. Deras utbildning består av en 4—6 verkors frivillig arbetstjänst, 3 månaders praktiskt arbete i en fabrik, 14 dagar i ett av »Frauenamts» skolningsläger och 14 dagars praktik hos en social industriarbeterska i en fabrik. Dessa kvinnor, på vilka både mänskligt och politiskt oerhört stora krav ställas, ha till uppgift att rådgivande stå vid de ledandes och förtroenderådets sida vid utformande av arbetsvillkoren. Deras uppgift gentemot arbeterskorna är icke enbart av mänsklig och social utan även av politisk art: de måste försöka vinna även de arbeterskor, som anförtrotts dem, för deltagande i folkets gemensamma uppgifter. De ha utbildats för detta arbete socialpedagogiskt ävensom arbetspedagogiskt och ha själva varit verksamma i en anläggning ett fjärdedels till ett halvt år för att lära känna arbetsmetoderna. Efter en världsåskådlig och politisk repetitions-

kurs återvända de sedan som sändebud för en nationalsocialistisk livsinställning, som kamrat till arbeterskorna och som rådgivare åt ledaren för rörelsen tillbaka till fabriken.[115])

Sommaren 1937 upprättades inom DFW en ny avdelning, »Vetenskapligt arbete». Vid arbetssammankomsten i DFW i januari 1938, till vilken rikskvinnoledarinnan hade sammankallat de kvinnliga docenterna vid högskolorna, talade hon om nödvändigheten av att också den vetenskapligt arbetande kvinnan skulle indragas i det nationalsocialistiska kvinnoarbetets krets. Nu, då grunden till detta verk var lagd genom den praktiska verksamheten och stod fast, behövdes även kvinnans teoretiska skapande för uppmurandet av detsamma. Det praktiska arbete som utförts av de nationalsocialistiska kvinnoorganisationerna visade, att det var nödvändigt att även kvinnans vetenskapliga verksamhet skulle understödjas och länkas så, att hon lärde känna och var i stånd att lösa de speciella uppgifter, som nationalsocialismen ställer upp för henne.

Härigenom vill man åstadkomma, att ett harmoniskt samarbete av alla kvinnliga krafter, på det kulturella, det politiska och det sociala området, säkerställes för nationens bästa.

3. Blod och jord.

Folkhälsan.

»Blod och jord» betyder »folk och hembygd» eller i snävare begränsning »släkt och arvegård»! Dessa två grundelement vill nationalsocialismen bevara från för-

storelse, det vill säga bevara folket sunt både till kropp och själ och förvalta hembygden i socialistisk anda.

Den nationalsocialistiska lagstiftningen vill i dubbel bemärkelse skydda »det tyska blodets renhet såsom förutsättning för det tyska folkets fortbestånd». För det första ur rasståndpunkt och för det andra från den ärftliga hälsans ståndpunkt. Den förstnämnda uppgiften fyller »lagen om det tyska blodets och den tyska ärans skydd» av den 15 september 1935, som förbjuder äktenskap mellan judar och statsborgare av tyskt eller artbesläktat blod med hot om tukthusstraff. »Lagen om skydd för tyska folkets ärftliga hälsa» av den 18 oktober 1935 tjänar den andra uppgiften. Den innehåller föreskrifter om, när ett äktenskap ej får ingås, och vilka mått och steg de förlovade paren ha att taga förrän äktenskapet ingås, för att genom ett så kallat »äktenskapsduglighetsintyg» kunna bevisa, att hinder för äktenskapet ej föreligger. Lagen inskränker förbuden endast till svåra fall och överlämnar i allmänhet saken till kontrahenternas eget avgörande, huruvida de innan äktenskapet ingås vilja vända sig till en äktenskapsrådgivningsbyrå. Lagen har nämligen icke i främsta rummet utfärdats för att förbjuda äktenskap, utan tvärtom för att uppfostra och ge råd åt folket, så att det får en riktig uppfattning om betydelsen av ärftlig hälsa och rasrenhet.

Men icke blott genom äktenskapsförbud vill lagstiftningen skydda folkets hälsa; den tillgriper även andra drastiska åtgärder.

Det finns i Tyskland omkring 240,000 ärftligt belastade personer (själsligt undermåliga, dövstumma, blinda, epileptiker o. s. v.), vilka internerats på allmän bekostnad i olika anstalter. Underhållet av dem kostar staten 166 miljoner Rmk. Därtill kommer den oerhört stora mängden av ärftligt sjuka, som skötas i familjer, så att utgifterna för ärftligt belastade personer måste beräknas stiga till åtminstone 200 miljoner. Det är naturligtvis

icke i främsta rummet för dessa kostnaders skull, utan för att förhindra att sjukdomarna ärvas vidare och utbredas, som »lagen om förhindrande av ärftligt belastad avkomma» av den 14 juli 1933 framför allt har stiftats. Enligt denna lag kan en ärftligt belastad person göras ofruktsam (steriliseras), om det enligt läkarvetenskapens erfarenheter med stor sannolikhet kan väntas, att hans avkomma kommer att lida av svåra kroppsliga eller andliga men. Ärftligt belastade äro enligt denna lag personer, som lida av följande sjukdomar: medfött svagsinne, schizofreni, periodiskt (manisk-depressivt) vansinne, ärftlig fallandesot, ärftlig danssjuka, ärftlig blindhet, ärftlig dövhet, svåra kroppsliga missbildningar eller svår alkoholism.[116]) Läkare, vilka ha kännedom om sådana fall, äro förpliktade att anmäla därom. »Domstolen för ärftlig hälsa» åligger det att avgöra om yrkande på sterilisering. Förfarandet vid denna domstol är icke offentligt. Denna lag kompletteras genom »lagen om farliga vaneförbrytare och åtgärder för deras bringande i säkerhet och förbättring» av den 24 november 1933.

Men icke blott genom förbud och hinder vill nationalsocialismen sörja för folkets välfärd. Även positiva åtgärder skola tjäna samma ändamål. Nationalsocialismen ställer familjen — statens urcell — i medelpunkten för sitt uppbyggnadsarbete. Det är därför av största betydelse att underkasta det tyska befolkningsproblemet en nogrann prövning. Man har därigenom fastställt, att det existerade en nativitetsminskning i Tyskland, vilken började antaga en hotande karaktär. Orsakerna lågo — det kom man underfund med — icke blott i de ekonomiska förhållandena utan härledde sig även av pedagogiska, psykologiska och etiska skäl. Det gällde därför att icke blott förskaffa ett större antal medborgare möjligheter att grunda familjer, utan även att väcka håg och främja ansatserna härför. Införandet av äktenskapslån[117]) tjänade till en början denna avsikt, men framför allt främjades

ker, vilka skola vara smakliga, för hälsan oskadliga och säljas till ett så fördelaktigt pris, att de kunna göras tillgängliga för alla kretsar av befolkningen.

4) Fullständig utmönstring av den med folkhälsan oförenliga industrireklamen i pressen, filmen och radion.

Generalfältmarskalk Göring utfärdade i april 1939 en »förordning om alkohol- och nikotinmissbruk». Han tänkte icke på att helt och hållet fördöma varje bruk av alkohol och nikotin, förklarade han, men han ämnade bekämpa missbruk av dessa njutningsmedel. För luftvärnet utkommo flera förbud av liknande art, t. ex.: i militärhem och kantiner fingo inga barer inrättas. Anmärkningsvärt var ledarkårens i HJ beslut att avstå från att röka.

Fysisk fostran.

Redan i sin bok »Mein Kampf» hade Hitler sagt: »Ej en dag borde få förgå utan att en ung människa åtminstone en timme varje förmiddag och varje kväll utbildar sin kropp, helst i varje gren av sport och gymnastik.»

Med gymnastik förstod man tidigare i Tyskland allt, som hängde samman med kroppsövningar: redskapsövningar, friövningar, lekar på sportplatserna, simning, fäktning, gångsport o. s. v.. Under årens lopp uppstodo specialföreningar inom gymnastiken, vilka bedrevo enbart lättakrobatik, enbart fotboll, boxning o. s. v.. Till och med inom specialföreningarna specialiserade man sig ytterligare. En var enbart kortdistanslöpare, en annan endast ryggsimmare o. s. v.. Det fanns borgerliga och proletära sportföreningar. Konkurrensen mellan föreningarna födde ofta ömsesidigt hat. Kort och gott: även på detta område förde »krafternas fria lek» till ett tillstånd,

den tyska valutans fall upptogo bönder och godsägare stora lån, för vilka de måste betala oproportionerligt höga räntor. Genom att priserna för lantbruksprodukter alltjämt voro i sjunkande råkade jordbruket i ett växande nödläge, som slutligen förde till tvångsauktioner av allt flera av de jordägandes markområden.[119]) Spekulanternas kapital lät lantgodsen vandra från hand till hand liksom en annan handelsvara. Slutligen antog böndernas lösryckning från jorden allt mera katastrofala former. För obetalda räntors skull och till följd av alltför hög skuldsättning drevs bonden hänsynslöst från gård och grund. I många delar av Tyskland satte han sig till motvärn. Under den svarta bondefanan reste sig bönderna för att tillkämpa sig rätt med våld. Men icke heller dessa försök ledde till en verklig lösning av förhållandena.

Nationalsocialismen intager även gentemot jordbruket en helt annan ståndpunkt än under den förutvarande fria konkurrensens epok. Den betraktar sädesodling, sädeshandel, mjölnarverksamhet och mjölhandel icke som sysselsättningar, genom vilka man i främsta rummet kan förtjäna pengar, utan som faktorer i folkförsörjningens tjänst. Den näringsidkande klassen måste därför, såsom producent och säljare av det dagliga brödet, skyddas för oberättigade tillgrepp av egoistiska fordringsägare.

Då nationalsocialismen kom till makten, var därför en av dessa första genomgripande åtgärder att bringa de ödeläggande tvångsauktionerna att upphöra. Detta skedde genom några strax i början utfärdade lagar, nämligen »förordningen om skydd för utmätningar av den 14 februari 1933» och »lagen om skydd för arrendatorer av den 22 april 1933», till vilka anslöto sig en storslagen åtgärd för likvidering av skulder och en kännbar räntesänkning, i vars syfte framför allt »lagen om reglering av jordbrukarnas skuldförhållanden» av den 1 juni 1933 utfärdats. Enligt denna lag skall, ifall lantbrukaren

Pojkar ur Hitler-ungdomen i läger.

Flickor tillhörande de tyska ungflickornas förbund (BdM).

och prisregleringar för jordbruksprodukter» av den 13 september 1933, blev det möjligt att framför allt övervaka det tyska folkets livsmedelsförsörjning och tillförsäkra bonden ett tillbörligt pris för hans arbete.

Samtliga krafter inom bondeståndet samlades till en stor organisation »Riksnäringsståndet».[121]) Detta begrepp bör ej förväxlas med det traditionella begreppet »stånd»; näringsidkarna äro ingen representation, som tillvaratager böndernas intresse gentemot staten, intet »riksbondestånd», utan en organisation, som omfattar och förvaltar allt det, som hör samman med säkerställandet av folkförsörjningen. Samtidigt skapades en ny marknadsordning, då man fastställde den verkliga produktionen och det verkliga behovet och sedan bestämde de nationalekonomiskt rättvisa priserna, det vill säga det pris, som såväl producenten som förbrukaren är i stånd att bära. Den första omregleringen företogs på spannmåls-hushållningens område, då »lagen om säkerställandet av spannmålspriserna» av den 26 september 1933 utfärdades. Denna lag bemyndigade riksförsörjningsministern att fastställa priserna för säd. I stället för »spekulationsbörsen» hade man nu en »spannmålsmarknad» (Getreidegrossmarkt), varigenom ett rättvist pris tillförsäkrades bonden för hans viktigaste skörd och bonden själv befriades från spekulationer och den tidigare höjningen och sänkningen av marknadspriserna. Dessutom utkom den 15 september 1933 en »lag om sammanslagning av kvarnar», som bemyndigade riksministern för folkförsörjningen och lantbruket att bestämma, i vilka mängder de enskilda kvarnarna inom en bestämd tidrymd måste köpa inhemsk råg och inhemskt vete och bearbeta den, och vilket pris de måste betala vid inköpet.

Viktig var framför allt även »lagen om ordnandet av spannmålshushållningen» (spannmålsgrundlagen) av den 27 juni 1934, genom vilken för många år framåt skapades förutsättningar för bonden att få avsättning för skör-

enligt samma principer i böndernas front... Då kommer det tyska folkets hushållning att vara den första hushållning i världen, som har byggts upp på en ny ordning och där icke mera handlarens penningbegär utan arbetets etos är drivfjädern till alla överläggningar.»

Den »produktionskampanj» (Erzeugungsschlacht) till vilken Darré kallade den tyska bonden, skulle i första hand erövra full näringsfrihet för Tysklands räkning. Den 15 december 1934 utgav riksbondeledaren de »tio buden för den tyska bondens produktionsslag», vilka undervisade denne, hur han skulle hushålla för att i längden förskaffa sig en stadig och säker vinst för sitt arbete. Resultatet av dessa bemödanden visade sig däri, att införseln av lantbruksprodukter sedan 1933 kunde minskas i allt högre grad, varigenom man kunde inbespara valutor, och att den tyska bonden år 1934 gav den tyska industrin uppdrag för 350 miljoner riksmark mer än år 1932. Produktionskampanjens fasta organisation hade till följd, att till och med i de mot nationalsocialismen till en början fientligt sinnade områden, som i Rhenlandet, hopsamlade bönderna på några dagar för vinterhjälpen 1934—35 i gårdar, vilka dock genomgående ägdes av småbönder, 200,000 centner potatis, 45,000 centner brödsäd och 50,000 Rmk i reda pengar.

Med alldeles särskild intensitet skred man till verket för att förbättra jorden och utvinna nyodlingar. Medan 1932 27 miljoner Rmk. ställdes till förfogande för jordförbättring steg summan år 1933 till 270 miljoner. Medan tidigare i genomsnitt 68,500 nödhjälpsarbetare voro sysselsatta i jordkulturer var det i mars 1934 redan 631,000 man. År 1934 ställdes 130,000 ha land i beredskap för bondekolonisation, och redan 1933 hade man sänt över 138 miljoner riksmark till de nödlidande områdena.

Värdet av lantbruksprodukter hade år 1934—35 stigit med 11,1 miljarder Rmk. och står därigenom med 2,4 miljarder (27 %) högre än under året 1932—33.

Arvegårdarnas skötsel är ställd under sträng kontroll. En bonde, som missköter sitt jordbruk eller låter det förfalla, kan straffas av den så kallade »huvudarvingedomstolen» (Anerbengericht) genom att förvaltningen och nyttjanderätten eller till och med själva egendomen indrages. Inom fyraårsplanens ram ha dessa straffbestämmelser utsträckts att gälla alla lantbruksrörelser utan undantag. Samtidigt har »lagen om ändring av kungörelsen om handel med jordlotter» av den 26 januari 1937 gjort det omöjligt för personer, som icke ägna sig härför, att förvärva sig jord.

Liksom marknadsordningen säkerställde folkförsörjningen, så har lagen om arvegårdar räddat bonden såsom bärare av folkförsörjningen från undergång.

Ett viktigt steg i den nationalsocialistiska agrarpolitiken betecknar den lag som utkom den 6 juli 1938, enligt vilken den 1 januari 1939 samtliga ännu existerande familjefideikomiss i Tyskland skola upphävas, emedan de endast gynna vissa stånds- och familjeprivilegier. Förutom detta principiella ändamål har lagen till uppgift att bortskaffa den fara, som familjefideikomissinstitutionen innebär för de mindre jordägarna.

Arvegårdslagens betydelse inskränker sig icke endast till den verkan den haft på bondgårdens nationalekonomiska karaktär; enligt sin djupaste mening förvandlar den också uppfattningen av egendomsbegreppet över huvud taget. Därför sträcker sig dess verkningar även till levnadsområden som falla utom det egentliga jordägandets område.

4. DET EKONOMISKA LIVET.

Av den omreglering, som nationalsocialismen företog i det ekonomiska livet, skall här endast beröras de väsentligaste huvudpunkterna. Den ståndpunkt, som nationalsocialismen intager på detta område, har Hitler klart framlagt i tvenne tal. I sitt riksdagstal den 31 januari 1937 sade han: »Då det gäller relationerna mellan det ekonomiska livet och folket, finns det endast en oföränderlig faktor. Det är folket. Ekonomisk verksamhet däremot är ingen dogm och kommer aldrig att vara det. Nationalsocialismen är, såsom vi veta, den skarpaste motståndare till den liberalistiska uppfattningen, att ekonomin fanns till för kapitalet och folket för ekonomin. Vi voro därför även från första stund beslutna att bryta med felslutet, att ekonomin skulle kunna föra ett av staten obundet, okontrollerat och icke uppmärksammat liv. En fri, d. v. s. en uteslutande åt sig själv överlämnad ekonomi, kan det i dag icke mera vara tal. Icke blott för att detta möjligen skulle vara politiskt outförbart, nej, även ekonomiskt skulle någonting sådant ha omöjliga förhållanden till följd ... Vårt folks räddning är icke ett finansproblem utan enbart ett problem hur vi skola förena alla de arbetskrafter, som stå till buds, och vilken insats de kunna göra, och hur vi skola utnyttja den förefintliga jorden och dess produkter.»

Och då han kommer att tala om den stora tanke, som ligger till grund för fyraårsplanen, tillfogar han: »Ej hel-

ler den nya staten kommer att vara eller ens vill vara företagare. Den kommer att reglera insatsen av nationens arbetskraft såtillvida som det är till allas nytta. Och den kommer att ha uppsikt över arbetsprocessen endast i den mån det ligger i allas intresse.»

Ett och ett halvt år senare, på den tionde partidagen den 6 september 1938 utvecklade han närmare denna tanke, i det han yttrade: »Det tyska folket har ingen guldmyntfot. Det vill säga: det löstes tack vare sina fienders åtgärder — om också på ett smärtsamt sätt — från det vanvett, som kallas guldmyntfot, och därmed från guldtäckningen. Men desto viktigare är det därför att ge den tyska valutan den enda reella täckning, vilken som en förutsättning för sin stabilitet kan säkerställa en alltid lika stark köpkraft. Nämligen: den alltjämt stigande produktionen. För varje mark, som ges ut i Tyskland, måste det produceras för en mark mer. I annat fall är den utgivna marken ett värdelöst papper, emedan ingenting kan köpas, om den produktiva motprestationen saknas. Denna primitiva nationalsocialistiska hushållnings- och valutapolitik har tillåtit oss att i en tid av allmän valutasvindel hålla den tyska markens värde, det vill säga dess köpkraft, stabilt. Det är därför en nationalsocialistisk ekonomisk erfarenhet, att den enda sanna löneförhöjningen är en produktionsförhöjning. Och det kan måhända räknas till den nationalsocialistiska rörelsens största förtjänster, att den alltmer har gjort dessa lika enkla som naturliga, men tyvärr mycket ofta impopulära grundsatser till gemensam egendom för hela folket. Medan samtidigt i de demokratiska länderna löner och priser i vild hast jaga varandra i höjden, men produktionen i sin helhet alltjämt sjunker, visar den nationalsocialistiska hushållningen en stadigt stigande produktion och därmed en varaktig ökning av konsumen och en stabil valuta. Det är sant — mer än arbeta kunna vi icke göra. Men då hos ett så stort folk som vårt hela nationen producerar, så

tillflyta dessa förbruksvaror åter hela folkets konsum. Ty man kan i längden väl samla pengar i kistorna eller en skatt av guld, men inga produktionsvaror, de må sedan vara livsmedel eller varor. De ropa efter konsumenten. Då vi alltså uppmana det tyska folket till en ökad produktion, ger det sig självt, att det är nödvändigt att dessa varor i sitt kretslopp åter komma folket till godo.»

Tysklands ekonomiska utveckling hotade, sedan man börjat verka för avskaffandet av arbetslösheten genom kungörelsen om »arbetskampanjen» i mitten av 1934, att stagnera på grund av att Tyskland med sin dåliga betalnings- och handelsbilans icke mera kunde införskaffa de för denna utveckling nödvändiga råvarorna. Ur denna nöd skulle den »nya planen», som trädde i kraft den 24 september 1934, rädda landet. Den stödde sig på principen: »Icke köpa mera än man kan betala.» Trots de svårigheter och motigheter, som oundvikligt uppstodo vid övervakningen av införseln och kontingenteringen av de införda varorna, visade sig den »nya planen» i allmänhet fungera på ett gynnsamt sätt, vilket bevisas bäst därigenom, att gentemot ett införselöverskott av 284 miljoner Rmk under 1934 uppnåddes under andra halvåret av 1935 en utjämning av den tyska handelsbilansen och under 1936 ett exportöverskott av 550 miljoner Rmk. Detta exportöverskott stod visserligen ej i full omfattning till förfogande i valutor. Och förbättringen i utrikeshandelsbilansen hade Tyskland dels riksnäringsidkarnas, d. v. s. bondeståndets »produktionskampanj» att tacka för. Enligt beräkningar, som utförts vid institutet för konjunkturforskningar, fördelade sig nämligen den inhemska produktionens andel i helhetsförbrukningen på följande sätt:

	1927	1935
Närings- och fodermedel (näringshushållningen)	66 %	83 %
Jordbruksråvaror (råstoffhushållningen)	29 %	43 %

Men Tyskland var dock ännu på många områden av försörjningen och näringen i hög grad beroende av utlandet såsom framgår av följande siffror:

ylle	90 %
olja	84 %
hampa	70 %
fett	45 %
ister	40 %
smör	30 %

Så uppstod ur den första fyraårsplanen den andra, som fann sin formulering i »förordningen om genomförandet av fyraårsplanen» av den 18 oktober 1936. Ministerpresident Göring fick i uppdrag att genomföra denna plan.

Ur det framgångsrika genomförandet av den första fyraårsplanen hade nya problem uppstått, vilka den ekonomiska politiken nu hade att lösa för att säkerställa de resultat som hittills uppnåtts och utnyttja dem. Icke blott efterfrågan på förbruksvaror stegrades, framför allt hade den inhemska industrins behov av råvaror ökats i betydlig mån. De nödvändiga utländska råvarorna kunde endast anskaffas, om en motsvarande mängd av tyska produkter utfördes. Att stegra exporten i den mån råstoffbehovet i Tyskland växte, visade sig utförbart endast under förutsättning, att utlandet var i stånd att taga emot den ökade tyska exporten. Detta var icke fallet och därmed hotade faran av överproduktion och inflation.

Den största och svåraste uppgiften bestod alltså i att skaffa de nödiga råvarorna av egen kraft och ur egen jord. Vad tysk mark kunde ge ifrån sig på jordbrukets och bergsbrukets områden och vad tysk uppfinningsförmåga kunde utvinna genom kemiska och tekniska prestationer, det ville man nu själv få till stånd.

Denna jätteuppgift fordrade dessutom av den, som ut-

formade fyraårsplanen, att han skulle förmå lösa tvenne andra svåra problem. För det första ämnade man påbörja storanläggningar, för vilka nya råämnen måste anskaffas, och för det andra måste man finna den nödvändiga arbetskraften för de nya produktionsverken. Genom utbildning av fackarbetare, omskolning av arbetare samt insiktsfull ledning försökte man att komma till en varaktig lösning av detta problem. Så uppstod bland representanter för ofta motsatta intressesfärer, stat, arbetare och konkurrenter, en ny organisation i den industriella hushållningen, vilken såsom en sluten enhet bildar förbindelselänken mellan statens hushållning, konkurrenten och arbetarståndet.

Ur den ekonomiska förvaltningen har utvecklat sig en ekonomisk planering. Det gäller icke blott att få kurvan att stiga, utan även att ordna och länka hushållningen så, att den genom rationalisering och produktionsstegring uppnår de ekonomiskt mest ändamålsenliga och därmed de bästa resultaten. Rationaliseringen söker lösa frågan: hur kan man höja nyttoeffekten med insats av samma mängder människor, material och pengar? Eller: hur kan man åstadkomma detsamma som hittills med inbesparing av människor, material och pengar? Detta sker dels genom att i högre grad taga maskinarbetet i anspråk och uppnå större effektivitet av detta arbete genom typisering[123]), dels genom att frigöra krafter i människans inre i det att den skapandes vilja och förmåga spännes till större prestationer.[124])

Genomförandet av detta arbete ställer höjda fordringar icke blott på lantbruket och industrin utan även på den enskilda folkmedlemmens arbetsinsats och offervilja, vilket såsom det visat sig dock ingenstädes slagit fel.[125])

Bland de för fyraårsplanen nödvändiga råstoffskällorna stå kol och järn i främsta rummet. Tyskland hör till Europas kolrikaste länder. Med den nuvarande kolproduktionen räcka dessa kolförråd för omkring 300 år

framåt och dess brunkolförråd för omkring 2000 år framåt i tiden. Förutom att det inhemska behovet täcktes, kunde stenkolsdriften under tiden 1933—37 mer än fördubbla kolexporten, så att stenkolsexporten år 1937 utgjorde 10 % av den tyska totalexporten, och inbringade närmare 600 miljoner Rmk i valutor. Fyraårsplanens anläggningar, som under de närmaste åren väntas komma i verksamhet, ställa så exceptionella anspråk på kolindustrin, att det stegrade behovet av kol, koks och briketter endast kan täckas genom en ytterligare utvidgning av kolutvinningsindustrier, koks- och brikettfabriker.

Ojämförligt större svårigheter än kolet bjuder anskaffningen av järn för Tyskland. Versaillesfördraget berövade Tyskland 80 % av dess järnmalmlager. Det oaktat har det lyckats att höja Tysklands andel i världsproduktionen av råstål från 18,5 miljoner ton under år 1929 till 23,3 miljoner ton år 1938. Men även denna produktionshöjning kommer icke att vara tillräcklig efter det Salzgitterverken[126]) i mellersta Tyskland och Linz vid Donau ha tagits i bruk och skola utbyggas till ett mäktigt järn- och stålverk (Hermann Göringverken).

Utnyttjandet och bearbetningen av malmlagren i Salzgitter äro icke möjliga utan en grundlig omskolning i tekniskt och ekonomiskt hänseende. De innehålla ungefär hälften av de svenska malmernas järnhalt. I de delar av lagren, där det är lättast att utvinna järnet, är detta i stor utsträckning bortträngt av kiselsyra, som enligt de nuvarande arbetsmetoderna betraktas som en ogärna sedd följeslagare till järnet. Men mängderna av järnmalm äro i varje fall ytterst rikliga. Borrningarna ha ådagalagt, att bevisligen 1,2 miljarder ton järnmalm stå till förfogande. Man konstaterade till och med, att det fanns lager med en järnhalt av mellan 38 och 50 %. Under förloppet av 1939 tagas för första högugnarna i Hermann Göring-verken i bruk och skola, då hela verket

står färdigt, ha en årsproduktion av 4 miljoner ton stål.

Utom dessa av naturen skänkta råvaror skall förrådet ytterligare utvidgas genom den kemiska tekniken, vilket bl. a. sker genom »utnyttjande av det värdelösa», d. v. s. industrins biprodukter, såsom stenkolstjära, som har blivit grundvalen för en alldeles självständig industrigren, vars produkter (färgämnen, läkemedel, sprängämnen o. s. v.) besitta ett vida större värde än de ursprungliga huvudprodukterna.[127])

För att ytterligare underlätta fyraårsplanens genomförande har man utfärdat den anmärkningsvärda »lagen om finansiering av rikets nationalpolitiska uppgifter» av den 20 mars 1939 eller den så kallade »nya finansplanen», vars uppgift det är att anskaffa de för riket behövliga medlen utan att upptaga lån och att rikshushållningen och folket betungas med räntorna för dessa lån. Genom ett sinnrikt system med skattebevis (på vilket vi icke här närmare kunna ingå) har man uppnått, att rikets ovanligt stora utgifter under de sista åren långsamt men stadigt fördelats på de följande åren. Det uteblivande av skatter, som sålunda uppstår, skall utjämnas genom en merinkomstskatt, som lyftes från den summa, med vilken en persons inkomst under ett visst år är större än under närmast föregående år. Denna skatt kräves icke, då det gäller inkomster under 3000:— Rmk, varför största delen av befolkningen icke träffas av åtgärden.

På utrikeshandelns område åter lyckades det, genom avslutandet av ett mycket fördelaktigt handelsfördrag med Rumänien i slutet av mars 1939, att icke blott säkerställa livsmedelsförsörjningen för Tyskland, utan även anskaffningen av viktiga råvaror för industrin. Samtidigt tog man på ett fördelaktigt sätt hänsyn till exportmöjligheter för tyska produkter. Tysklands handelspolitiska oberoende av utlandet och dess självförsörjning i händelse av eventuella ekonomiska inringningsförsök från fientlig sida har säkerställts genom detta fördrag.

5. UNGDOMENS FRONT.

Hitler-ungdomen.

Redan före världskriget fanns det i Tyskland en ungdomsrörelse i form av sammanslutningar av gossar och flickor, vilka företogo gemensamma utflykter. Dess ideal voro ett enkelt levnadssätt, kärlek till naturen och vården om hembygdens folkliv. De så kallade »Wandervögel» äro kända överallt. Tolvtusen av världskrigets soldater hade tillhört wandervogelrörelsen. Sjutusen dogo hjältedöden för fosterlandet. Den inre söndringen efter kriget, som gjorde sig märkbar inom hela folket, grep även ungdomsrörelsen, som splittrade sig i en mängd olikartade förbund och föreningar. De för det mesta borgerliga ungdomsförbunden, som utgått ur wandervogelrörelsen, höllo sig fjärran från all politik, medan arbetarungdomens föreningar redan kämpade för klasskampstanken. Under Weimarrepublikens tider försökte dessutom de olika politiska partierna att inom sina led grunda ungdomsorganisationer, som skulle följa vars och ens särskilda partiparoll.

Den ungdom, som kom ur den forna ungdomsrörelsens förbund, stod dock främmande för nationalsocialismen och till och med principiellt oförstående gentemot dess syften. Deras sammanslutningar voro icke medel att uppnå ett mål utan självändamål. I motsats till denna

självtillräckliga avskildhet uppstod en helt ny ungdomsrörelse, som gripits av nationalsocialismens världsåskådliga och politiska mål och ansåg det vara sin uppgift att sträva för dem. Hitler själv strödde ut fröet bland denna ungdom och hans kämpabroder Julius Streicher gav den det namn, som den för alltid skulle behålla: Hitler-Jugend, Hitler-ungdomen. År 1926 organiserade den sig för första gången. Tre år senare på rikspartidagen i Nürnberg defilerade redan 2,000 hitlergossar förbi Ledaren. Följande år fick den nationalsocialistiska ungdomen sin central i SA och den 30 oktober 1931 utnämndes Baldur von Schirach till riksungdomsledare vid den högsta SA-ledningens stab. Följande sommar räknade Hitlerungdomen redan 35,000 medlemmar.

Men nu följde svåra tider. Den 13 april 1932 förbjödos SA, och Hitlerungdomen måste till följd härav arbeta vidare i hemlighet. Att alla förbud och förföljelser icke voro i stånd att undertrycka den framgår därav, att trots talrika relegeringar från skolan, trots offer till liv och lem (21 Hitlergossar ha fallit i politiska strider) räknade rörelsen snart 80,000 medlemmar. När sedan den 17 juni 1932 uniformförbudet för SA upphävdes, kallade riksungdomsledaren den 1 oktober 1932 samtliga hitlerungdomar till en riksungdomssammankomst i Potsdam. Utanför Potsdams portar upprättades ett jättestort tältläger för 75,000 hitlergossar, men det visade sig vara mycket för litet, emedan 35,000 flere ungdomar än man från början räknat med hade strömmat till lägret. Då Hitler beträdde talarstolen, betraktade han överväldigad den mäktiga skaran av 110,000 ynglingar, vilka behövde 7½ timme för att marschera upp till Potsdams stadion. »Vad kan hända ett folk», tillropade dem Ledaren, »vars ungdom avstår från allt för att följa sina ideal. Jag tror, att inom den nationalsocialistiska ungdomsrörelsen växer fram ett nytt släkte. Det skall en gång ha mod att trotsa uppfyllelsepolitiken, och ni skola en gång stolt kunna bekänna,

att er trohet och beredvillighet skapade det nya Tyskland.»

Då visste varken Ledaren själv eller den framför honom marscherande ungdomsskaran, hur snart detta profetiska ord skulle förverkligas. Då Hitler blev rikskansler räknade Hitlerungdomen omkring en miljon medlemmar. Baldur von Schirach sammanslöt nu samtliga ungdomsförbund inom Hitler-ungdomen (HJ). Endast den katolska kyrkan vägrade att inskriva sina ungdomsförbund i HJ. På en mottagning i NSDAP:s avdelning för utrikesärenden i maj 1935 tecknade riksungdomsledaren inför representanter för den in- och utländska pressen HJ:s karaktär och uppgift med följande ord: »Ungdomens uppfostran är en statens oförytterliga företrädesrätt. Målet för den statliga ungdomsuppfostran är att systematiskt utbilda omedvetna ynglingar till medvetna statsmedborgare och bärare av statsidén. HJ är det unga Tysklands världsåskådliga uppfostringsgemenskap.»

Genom »lagen om Hitler-ungdomen» av den 1 december 1936 förändrades den frivilliga gemenskapen till en pliktgemenskap för hela den tyska ungdomen i riket och »Tyska rikets ungdomsledare» i egenskap av högsta riksmyndighet underordnades omedelbart Ledaren. § 2 av denna lag lyder: »Hela den tyska ungdomen skall utom i föräldrahemmet och skolan uppfostras i HJ, kroppsligen och andligen samt i sedligt avseende, i nationalsocialismens anda till tjänst för folket och folkgemenskapen.»

HJ delar sig i fyra stora avdelningar: den egentliga HJ, till vilken hör 14—18 åriga gossar, »ungfolket», som omfattar 10—14 åringarna (»Pimpfe»), »Tyska flickors förbund» (Bund deutscher Mädel=BdM) för flickor från 14 till 21 år och »ungflickorna» i BdM, som äro 10—14 år gamla.

HJ har till valspråk: »Ingenting för oss, allt för Tyskland.» I förgrunden står därför uppfostran till osjälvisk-

het, samt utbildandet av ett självständigt och ansvarskännande släkte. HJ har grundats på självstyrelsens princip. Det finns endast ledare, inga överordnade. Till ledare utses en av de mest karaktärsfasta och framstående i gemenskapen och han har oinskränkt befälsmakt och ansvaret inom sitt befälsområde.

Till riksungdomsledningens viktigaste uppgifter hör därför utbildningen av ledare, vilken försiggår i särskilda ledarskolor. Här skolas de framtida ledarna under flera veckors lärokurser i världsåskådning, karaktärens daning och kroppens träning. I spetsen för dessa utbildningsläroverk står riksakademin för ungdomsledare i Braunschweig. Undervisningen i världsåskådning omfattar raskunskap, historia, socialism, gräns- och utlandstyskhet. Militärisk uppfostran är icke upptagen på denna skolas program. Men väl skall ungdomen göras mogen att bekänna sig till soldatanda, ty tapperhet, hederskänsla och trohet äro framför allt de dygder, till vilka rörelsen vill förplikta ungdomen. I HJ:s arbete att utveckla medlemmarnas duglighet, spela därför bestämda övningar och lärokurser en viktag roll. De ha icke endast kroppens kraft och skicklighet till syfte, utan även sinnesnärvaro och viljestyrka. I augusti 1939 infördes en »förmilitärisk» utbildning bland 16—18 åriga HJ. Den består i terrängsport och i skjutövningar med småkalibriga gevär. Reglementet för ungfolktjänsten föreskriver följande: »Den första större tjänsten är avläggandet av »Pimpfprovet», som var och en måste avlägga under första halvåret efter sitt inträde, om han vill bli en riktig Pimpf. Han måste kunna springa 60 meter på 12 sekunder, hoppa 2,75 m., kasta en boll minst 25 m., packa en ryggsäck och ha deltagit i en 1½dags tur. Dessutom måste han kunna ungfolkets valspråk, Horst Wesselsången och HJ:s fansång utantill. Om han kan fylla dessa villkor, får han från den 2 oktober bära HJ-kniven, HJ-märket och HJ:s armrundel.

Viktiga uppfostringsmedel äro hemaftnarna och lägren. Hemaftnarna ha ägnats kamratskapet: hörspel och föredrag, sång och lek stå på programmet på dessa i regeln till onsdagarna förlagda aftnar. I lägret uppfostras HJ till självständighet i naturen. Ur dessa institutioner, som till en början voro tänkta dels som rekreation dels som ett slags kamratlig uppfostran, har småningom vuxit fram ett kulturarbete av omfattande betydelse för den tyska ungdomen. På HJ:s hemaftnar samlas i dag över 8 miljoner tyska gossar och flickor för att bli uppfostrade till nationalsocialistiska män och kvinnor. På så sätt göras även uppbyggarna av de nya ungdomshemmen förtrogna med den anda, som råder bland Hitler-ungdomen och ungdomen själv uppfostras att hjälpa till att skapa dessa hem.[128]) För skolrundradion grundades spelgrupper av instrumentspelare, sångare, talare och berättare, amatörer och dockteater. Dockspelen, för vilka grundats ett riksinstitut för dockspel i Stuttgart, kunna betraktas som en förädlad form av de forna kasperleteatrarna och ha redan utbrett sig på landsbygden över hela riket och bidraga till att motarbeta flykten från landet. Numera anordnas årligen musikutbildningsläger, en teatervecka och en arkitekturkongress, på vilka HJ är i tillfälle att lära känna de nya konststrävandena.

Man lägger stor vikt på att underhålla goda förbindelser med föräldrarna och hemmen: »Endast den ledare känner sina gossar, som känner deras mor och far, deras levnadsförhållanden, deras hem och deras sorger.» (Baldur von Schirach).

En särskild uppmärksamhet har »Reichsjugendführung» (RJF) ägnat hälsovården bland ungdomen. Fältskärer och hälsovårdsflickor, av vilka det finns 40,000, utbildas av omkring 400 ordinarie HJ-läkare. Hälsovård utövas bland 7 miljoner ungdomar. Till hälsovårdsledningens mål hör även avståendet från alkohol och nikotin bland ungdomen. Detta skall uppnås genom uppfost-

rande inflytande. HJ:s ledarkår beslöt 1939 att avstå från tobaksbruk. För samtliga ledare inom HJ har förlovningslicens införts, vilken endast utdelas åt ärftligt fullvärdiga partner. Året 1939 proklamerades som »hälsopliktens år».

Men trots alla fordringar på kroppslig duglighet bör denna uppfostran genom kraft och uthållighet dock städse stanna inom ramen för de prestationsmöjligheter som motsvara varje ålder. Hemaftnarna få icke räcka längre än 2 timmar och måste i regeln vara avslutade före mörkrets inbrott. Även marscherna under färden äro noggrant bestämda. 10- och 11-åringar få icke marschera mer än 10 km. per dag, medan 12—15-åringarnas dagsprestation är 15 km. Likaså har marschtempot bestämts. Det uppgår icke till mer än 4—4,5 km i timmen. Packningen får icke ha en vikt utöver 2,5 kg för de yngre och 5 kg för de äldre av ungfolket. För de två yngsta årsklasserna äro färder, under vilka man övernattar i tält, principiellt förbjudna. De få deltaga i flerdagsfärder endast, då de ha möjlighet att övernatta i ungdomshärbärgen. Varje »Pimpf» måste ha åtminstone 9 timmars nattro under sådana utflykter.

Tyska flickors förbund är en sammanslutning av de kvinnliga medlemmarna i HJ. Enligt den nationalsocialistiska uppfattningen äro de två könen så olika till väsen och karaktär, att man även i det sociala livet måste tilldela dem olika uppgifter. Det passade därför icke för BdM att i oförändrad form antaga samma organisation som HJ. Även då det gäller flickor bör den kroppsliga utbildningen ej försummas. Två tredjedelar av all utbildning i BdM ägnas kroppsövningar. Bredvid den sportliga utbildningen bedrives världsåskådlig, kulturell och praktisk skolning. Tältläger äro sällsynta, men i stället finns det särskilda ungdomshärbärgen i vilka BdM:s medlemmar kunna övernatta på sina vandringar. Även här lägges stor vikt på kamratskap och utbildning av kompetenta

ledarinnor. Vid sidan härav finnas s. k. omskolningsläger och hushållskurser, i vilka t. ex. unga fabriksarbeterskor omskolas för hembiträdesyrket.

Den 19 januari 1938 bildades organisationen »Tro och skönhet», som omfattar flickor från 17—21 år. De uppfostras här, mer än inom de andra avdelningarna av BdM, för sin framtida uppgift som husmödrar och mödrar och bedriva dessutom gemensamt sport och gymnastik m. m.

I juni 1935 öppnade Hitlers ställföreträdare Rudolf Hess ett internationellt ungdomshärbärge på borgen Altena i Westfalen, där ungdomar av olika nationer regelbundet skola församlas.[129])

Skola och uppfostran.

Den nationalsocialistiska revolutionen skänker pedagogiken en ny lag: »Den tyska skolan skall bilda den politiska människan». Detta är en uppfattning fullkomligt motsatt den liberal-pedagogiska uppfattningen, som principiellt vill hålla politiken fjärran från skolan. Motsatsen förklaras av den helt och hållet olika uppfattningen om begreppet politik. Liberalismen såg med rätta i politiken ett gift, för vilket ungdomen borde bli bevarad. För den betydde politik partitvister och knorrande kritik av statsledningen. Nationalsocialismen ser i politiken ett uppbyggande uppfostringselement och i den politiska människan en individ, som i tanke och vandel är rotad hos sitt folk och vill tjäna och uppoffra sig för det samt är innerligt förbunden med sin stats historia och öden. Härmed överensstämmer det program som Hitler i »Mein Kampf» utvecklar, då han talar om de grundläggande elementen i uppfostran: »Den folkliga staten bör i främsta rummet inställa hela sin uppfostran på att icke

enbart proppa huvudet fullt av vetande, utan på att utbilda kärnsunda kroppar. Först i andra rummet kommer sedan utbildningen av de själsliga anlagen. Men här står åter utvecklingen av karaktären, särskilt stärkande av viljan och beslutsamheten, och uppfostran till beredvillighet och ansvarskänsla i främsta rummet och först sedan kommer den vetenskapliga skolningen.»

En alldeles ny och väsentligt större betydelse erhöll folkskolan, vilken erhöll den grundläggande uppgiften att gestalta upplevelsen av folklig ödesgemenskap. Samtidigt ville man stävja flykten från folkskolan, som allt mer grep omkring sig, och den planlösa tillströmningen till mellan- och högskolorna, i det att man, genom att noggrant utvälja de begåvade, förskaffade endast dem tillträde till de sistnämnda skolorna. Medan det årliga behovet av nya akademiker i Tyskland stiger till 8,000 eller 10,000, lämnade under skolåren 1931—1932 i runt tal 32,000 manliga och 11,000 kvinnliga abiturienter de högre skolorna. För att inskränka detta antal bemyndigade »lagen om överbefolkning av tyska skolor och högskolor» av den 25 april 1935 riksminisern för inrikesärenden att begränsa detta tal. Det skedde för första gången år 1934, då antalet av de abiturienter, vilka skulle erhålla mogenhetsintyg för högskolor, inskränktes till 15,000. Mogenhetsbetyg för högskolan skall endast tilldelas de abiturienter, som till sin andliga och kroppsliga mogenhet, till sin karaktär och nationella tillförlitlighet anses fylla de av högskolan uppställda fordringarna. Men redan år 1935 visade det sig att den ovannämnda begränsningen var överflödig. Ty till följd av det ekonomiska livets och industrins uppblomstring ägnade sig en stor del av abiturienterna åt yrken inom dessa områden, och å andra sidan var försvarsmakten och arbetstjänsten sedan 1935 i behov av en mängd abiturienter för att betrygga återväxten bland ledarna. På så sätt hade elevernas antal i högskolorna återförts till en normal siffra.

I ett tal i preussiska statsrådet den 22 mars 1935 betonade riksundervisningsministern Rust, att helt enkelt icke jämlikhet utan urval enligt väsentliga principer var lösningen för den nationalsocialistiska uppfostran. I överensstämmelse härmed heter det i »en förordning om elevurval i de högre skolorna» av den 23 mars 1935: »Det är de högre skolornas uppgift att uppfostra den till kroppen, karaktären och själen särskilt välutrustade tyska ungdomen så att den senare är i stånd att på ett tongivande sätt taga del i arbetet på upphöjda och ledande poster inom vårt politiska, kulturella och ekonomiska folkliv. Det är därför den högre skolans plikt att träffa ett urval bland den tillströmmande ungdomen och att avvisa de inkompetenta eller obegåvade, för att så mycket mer kunna gynna de begåvade och värdiga. Den ständiga prövningen måste utsträcka sig till samtliga områden, så att de utvalda verkligen såväl i kroppsligt hänseende som till karaktären, såväl i andligt som folkligt hänseende fylla de fordringar som uppställas...»

»Vid det andliga urvalet är det icke summan av det inlärda vetandet utan hela den andliga mogenheten som är avgörande. Värdefullare än en allmän nöjaktig medelprestation är, att en högre prestation åtminstone på ett område är för handen. Om så är fallet kan man överse med mindre nöjaktiga prestationer i andra enskilda ämnen.»

För att erhålla en tillförlitlig grundstomme för ett sådant urval av värdefullt människomaterial upprättades tre typer av skolor och bildningsanstalter. År 1939 »de nationalpolitiska uppfostringsanstalterna», 1937 »Adolf Hitlerskolorna» och slutligen »ordensborgarna», vid vars grundande det rörde sig om mer än enbart en skol- och undervisningsreform.

»Den tyska historien under de senaste århundradena känner en hel mängd världsåskådliga och politiska rörelser och krafter, vilka alla försökt att genom grundande

av gemenskaps-uppfostringsanstalter fostra en återväxt, som skulle vara bärare av deras idéer och krafter», säger inspektorn för de nationalpolitiska uppfostringsanstalterna, SS-gruppledaren Heissmeyer, och fastslår därmed en gång för alla dessa anstalters egentliga uppgift.

De förstnämnda skolorna, som med ett gemensamt namn kallas »Napola», äro ett försök att flytta ungdomens uppfostran från bildningens nivå till den politiska uppfostrans nivå. Dessa skolors mål är icke ett mer eller mindre ytligt mångvetande utan karaktärsutbildning och hållning.

Inträde i skolan vinnes ej på grund av föräldrarnas stånd eller förmögenhetsvillkor, utan på grund av härkomst, art och blod. Efter en föregående mönstring sammankallas de, som blivit utvalda för en tid av ungefär 10 dagar i anstalterna, där de underkastas allehanda examina, vilka hänföra sig till deras andliga livlighet, kroppsliga hälsa och karaktärshållning.

De i anstalterna upptagna ynglingarna uppfostras att foga sig i ett strängt ordnat gemenskaps- och kamratliv. Icke heller i undervisningsämnen få de stå tillbaka ens för de bästa tyska högre skolorna.

Stor betydelse i uppfostran har sporten, som bedrives så allsidigt som möjligt (orientering, ritt, boxning, skjutning, fäktning o. s. v.) Ynglingarna företaga färder i riket och utlandet (även längre utbyten med utländska skolor). De få deltaga 8 veckor i industriarbeten (särskilt i bergsindustrin), och likaså få de uppehålla sig 8 veckor i arbete hos tyska bönder och nybyggare. Efter en åttaårig lärotid lämnar ynglingen anstalten med ett avgångsbetyg, som motsvarar mogenhetsprovet.

Den andra gruppen av Adolf Hitlerskolorna äro upprättade av HJ, under vars ansvariga ledning de stå. Adolf Hitlerskolorna äro sexklassiga. Inträde kan i allmänhet ske vid uppnådda tolv års ålder. I dessa skolor upptagas gossar, som tillhöra ungfolket och särskilt utmärkt sig.

Skolutbildningen är kostnadsfri. Efter avlagt mogenhetsprov står varje framtidsbana inom partiet eller staten öppen för Adolf Hitlereleven.

Med dessa skolor begynner partiet självt att omedelbart taga del i arbetet på ungdomens uppfostran. Eleverna i dessa skolor bilda materialet för blivande ledare och underledare i partiet. Skolorna äro tänkta som förskolor till de stora »ordensborgarna», där partiets blivande ledare få sin slutliga skolning och utbildning. Endast personliga förtjäster och rasarvsanslag, icke härkomst eller ekonomiska förhållanden äro utslagsgivande för vinnandet av inträde i dessa skolor.

Sedan 1 juli 1939 finnes det i Frankfurt am Main med riksundervisningsministerns godkännande ett »Musisches Gymnasium», som är ett läroverk av alldeles ny form. Det samlar den konstnärligt begåvade ungdomen från hela riket och utbildar deras musikaliska och konstnärliga anlag. Det skall vara ett läroverk, där ett urval av högt begåvade musikaliska elever utan hänsyn till stånd och föräldrarnas ekonomiska förhållanden ända från sin tidigaste ungdom uppfostras och utbildas. Detta gymnasium är ett för alla vetenskapliga, kroppsliga och konstnärliga ämnen avsett högre läroverk, som skall utbilda de i musik, språk och rytmik särskilt begåvade gossarna allsidigt och förebildligt. Utbildningen avslutas med en konstnärlig, gymnastisk och vetenskaplig mogenhetsexamen, som gör det möjligt för examinanden att ägna sig åt vilket annat yrke som helst och skänker många lättnader i studierna vid högskolor för lärarutbildning, högskolor för musik och i synnerhet vid högskolor för konstnärlig utbildning. I anslutning till detta gymnasium upprätthålles ett elevhem, där alla elever ha sin bostad.

Den yttre och inre omgestaltningen av det högre skolväsendet i nationalsocialistisk bemärkelse har inletts och förberetts sedan 1933 genom en rad av förordningar. Sedan under förloppet av 1937 talrika bestående

skolformer förenklats, omreglerades hela skolväsendet slutgiltigt genom en »förordning om uppfostran och undervisning i de högre skolorna» utgiven i februari 1938, och en ny skolordning infördes. Denna förordning lägger allt ansvar i uppfostrarens händer, vilken sålunda förpliktas att ständigt stå i ett personligt förhållande till sina elever. De högre skolornas undervisning omfattar åtta år i motsats till nio tidigare, och ställer därmed större fordringar på såväl lärare som elever. Stor vikt fästes vid kroppsövningarna, för vilka fem veckotimmar insatts. En viktig roll spela de främmande språken, framför allt engelskan men även latinet. De högsta klasserna äro med hänsyn till olikheten i begåvning uppdelade i en naturvetenskaplig och en språklig linje.

Lantåret och lanttjänsten.

I samband med frågan om skolväsendet måste även en pedagogisk åtgärd omnämnas, genom vilken Tredje riket har beträtt alldeles nya vägar inom pedagogiken, nämligen inrättandet av det så kallade »lantåret» och »lanttjänsten». Den tanke, som ligger till grund för lantåret, består i att friska och till karaktären värdefulla barn, som äro i fara att förlora sina goda anlag i storstadens och industristadens atmosfär, skickas ut i en lantlig omgivning för att återvända hem som »kraftiga och tillförlitliga kämpar för den nya staten».

Enligt den preussiska »lantårslagen» av den 1 april 1934 äro alla barn, som lämnat skolan sedan de fyllt den i lagen stadgade skolplikten och inkallats till lantåret, förpliktade att deltaga i detsamma. Urvalet av lantårspliktiga sker genom en särskild urvalskommission.

Barnen komma till landet icke endast för att få rekreation utan för att såsom nyttiga medarbetare i böndernas arbetsliv tillsammans med jämnåriga i den fria naturen vinna en annan blick på livet än i stor- och industristadens ofta skadliga omgivning. De bo förenade i grupper under beskydd av en hemledare i särskilt härför uppförda hus. Uppfostringsmedlen äro arbete, lek, sport, skolning och gemensamma tillställningar om kvällarna. Föräldrahemmets inflytande är borteliminerat under lantåret. Lantåret räcker från mitten av april till mitten av december.

Året 1934 var ett provår: 20.000 härför utvalda barn skickades till lanthemmen. De under detta provår gjorda erfarenheterna visade sig så gynnsamma, att under det följande året det dubbla antalet barn kunde inkallas.[130])

Nära besläktad med lantåret men mycket mera omfattande och till sina avsikter längre syftande är HJ:s lanttjänst. Den är icke liksom lantåret i främsta rummet en praktisk-pedagogisk åtgärd utan framför allt en den själsliga omvändelsens och idealismens rörelse. Den vill icke blott verka uppfostrande, utan tillika vara en riktig väg till folkets sociala och ekonomiska tillfrisknande. Men lanttjänstens praktiska huvuduppgift är att stävja den alltmer tilltagande flykten från landet, som för varje år fått en allt större omfattning. Enbart under det senaste året betecknas förlusten av människor för landsbygden med siffran 800.000. Till och med i ett så typiskt lantbruksområde som Bayern fanns det i maj 1938 24,000 färre lantarbetare än år 1934. Och icke ens bemödandena att uppföra nya bostäder för lantarbetare kunna förhindra flykten från landet. På många ställen finns det mönstergilla nya bostäder för lantarbetare, men inga invånare i dem.

Utvandringen från landet till staden var till en början en naturlig, ja till och med sund företeelse, då lanbruket icke kunde komma till rätta med födelseöverskottet.

Men då denna utvandring artade sig till en formlig flykt, förorsakades en överbefolkning av städerna och en avfolkning av landsorten, och man såg sig till en början förgäves om efter medel och utvägar för att stävja denna olycksdigra utveckling.

Ett verksamt medel att bekämpa flykten från landet erhöll rörelsen i HJ:s lanttjänst. Tack vare riksungdomsledarens bemödanden att återvinna ungdomen för landsbygden och om möjligt förmå den att bli fast bosatt på landet, ha under de första fem åren 43.255 ungdomar varit i verksamhet i lanttjänsten. År 1938 befunno sig 18.000 ungdomar, däribland 6.500 flickor i 1350 lanttjänstläger, och av dessa uteslutande från städerna härstammande utövare av lanttjänsten ha omkring 6.000 stannat kvar på landet. År 1939 anmälde sig 25.000 ungdomar. För att utvidga lanttjänsten till ett verksamt medel mot flykten från landet, skall man i framtiden inrätta särskilda »*skoljordbruk*» (Lehrhöfe) och 2 lanttjänstriksskolor för utbildning av ledare för lanttjänsten. Dessutom skall man höja de materiella ersättningarna så vitt det är möjligt (löneersättning, beklädnad, tillskott för gifta och för barn) för att minska de betänkligheter mot en verksamhet på landet, vilka uppstå genom att man uppnår en högre inkomst i staden.

Det utmärkande för lanttjänsten är att den icke förekommer i samma form som den tidigare enskilda lanthjälpen, utan i sammanslutna grupper. De sättas i arbete antingen förenade till »Betriebsgruppen» (grupper för industriella företag) eller »bygrupper». De förra komma till stora lantbruksföretag, som sörja för deras uppehälle, och där gruppen arbetar under ständig ledning av en gruppledare. I bygrupperna komma medlemmarna till enskilda bondgårdar och nybyggen. De få sin förplägnad av bonden och återvända efter arbetstidens slut till bygruppens gemensamma hem. År 1938 fanns det 1.050 bygrupper och 300 »Betriebsgruppen».

Riksungdomsledningen har i samarbete med riksanstalten för arbetsförmedling och arbetslöshetsförsäkring samt näringsidkarna utgivit ett »arbetsfördrag», vars efterlevande övervakas av dessa byråer. Arbetsfördraget reglerar bland annat huru länge arbetet skall vara, fritiden och den dagliga arbetstiden. Denna uppgår till 9 timmar, under skördetiden till 10 timmar. En halv dag i veckan är fridag. Denna halva dag ägnas ungdomsrörelsen. Om söndagarna får de ungas arbetskraft tagas i anspråk högst 3 timmar: en söndag varje månad bör vara helt och hållet ledig. Lönen överensstämmer alltid med prestationen och åldern och uppgår i regeln till 10—45 Rmk i månaden förutom fritt upp.

Lantåret har erkänts som lantarbetarpraktik av riksnäringsståndet. Efter en tvåårig verksamhet i lanttjänsten är det möjligt för den unga att avlägga lantbruksassistentexamen. Efter ytterligare två år kan lantbruksassistenten erhålla ett lantarbetarbrev. Han kan dessutom slå in på en särskild utbildningsbana, som leder till lantbrukarens eller bondens, vinodlarens, mjölkkarlens eller herdens yrke med understöd av näringsståndet.

Den kvinnliga ungdomen kan avtjäna sitt pliktår i lanttjänsten.

Lantarbetet betraktas liksom allt annat arbete som ett värdearbete. Därför utväljas endast de allra bästa ungdomskrafterna till lanttjänsten. Då den i samband med arbetsinsatsen företräder en politisk rörelse lägges stor vikt på de ungas karaktär och hållning. Framför allt gäller detta för ledarna och ledarinnorna av lanttjänsten.

År 1938 höllos 42 ledar- och ledarinnekurser med 706 gossar och 525 flickor. Lanttjänsten bemödar sig även om att uppfostra bonden till en inre beredskap inför den till lantarbete villiga stadsungdomen.[131])

Studentlivet.

Regleringen och förenhetligandet av studentlivet vid de talrika tyska universiteten tog längre tid i anspråk, emedan splittringen i många kårer och förband var mycket stor och lade talrika svårigheter i vägen för en nyordning. Särskilt var det de så kallade »gamla herrarna» i de tidigare korporationerna, vilka hade blott liten förståelse till övers för de nya idéerna. Först i slutet av 1937 och i början av 1938 lyckades man genom riksstudentledarens kloka och energiska förfarande uppnå en fullkomlig enighet mellan »Alt-Herrenbund deutscher Studenten» (den såkallade »NS Studenten-Kampfhilfe») och studentförbundet och förena gammal och ung i den nya nationalsocialistiska livsgemenskapen. Nu stå omkring 90 % av första terminens studenter i studentförbundets kamratsammanslutningar, och det är endast en tidsfråga när den så kallade fristudenten för alltid skall försvinna.

Nationalsocialismen uppställde för sig tre huvuduppgifter på högskolans område: att skapa en ny studenttyp, att skapa en ny högskollärartyp och gestalta ett nytt begrepp för vetenskap. Studentliv är från och med nu endast möjligt i nationalsocialistiska gemenskapsformer. De äro uppbyggda på helt nya grunder, nämligen på HJ, SA och arbetstjänsten, i vilka det grundläggande arbetet för uppfostran, sedan skolan absolverats, skall försiggå. »Den sant praktiska skolan — sade undervisningsminister Rust i juni 1934 vid ett möte av tyska studentkåren i Berlin — är inte universitetet eller gymnasiet utan arbetstjänstlägret, ty där upphöra inpräntandet och orden, och gärningen begynner. Den som kommer till korta i arbetstjänstlägret, den har förverkat rätten till en ledande post som akademiker.» Först från och med den fjärde terminen skall det vetenskapliga fackarbetet stiga betydligt starkare i förgrunden.[132])

Den 7 februari 1934 kungjordes »Tyska studentkårens

(Studentenschaft) författning». Det skedde icke, såsom riksministern för inrikesärenden förklarade, för att infoga studentkårerna i det statliga uppbyggnadsverket, utan för att betrygga studentkårens och fackskolkårens möjligheter att själva förvalta sina angelägenheter under eget ansvar. Självstyrelsen skall dock icke förlänas kårerna för deras egen skull, utan inriktas på de högsta mål för folket och riket. Studentkåren bär, såsom ministern i sitt förkunnande yttrade, icke sitt ändamål i sig själv. Den skulle förfela sin uppgift och urarta till en organisationslek, om den i självtillräcklighet skulle förslösa sin kraft i den egna intrånga kretsen av studenter och högskolor och vilja inskränka sig till att avgränsa studenternas »stånd» gentemot andra stånd. Dess uppgift består tvärtom i att övervinna den ständiga faran att studenterna skola isolera sig från folket. Studentkåren skall rycka den som blott studerar, den som blott lever för sitt vetenskapliga fack, den som blott rör sig inom sina snävt dragna gränser ut ur auditoriets, fackets och korporationernas trånga värld och ställa honom ständigt på nytt i högskolans, folkets och rikets gemenskap. Studentkåren skall alltjämt ånyo påvisa för honom, att högskolan icke är någon i sig sluten oberoende värld, och att han endast kan göra sig duglig för sitt blivande värv i folkets mitt, om han under studietiden själv lever med bland folket.

Tyska studentkåren och tyska fackskolkåren bilda tillsammans »Riksförbundet (Reichsschaft) för studerande vid de tyska högskolorna och fackskolorna». Studentkåren har att vaka över, att de studerande fylla sin plikt i högskolan, i folkgemenskapen och i staten. Den måste uppfostra studenterna till en ansvarsberedd, osjälvisk tjänst för folket och staten genom att de förpliktas deltaga i riksarbetstjänsten och genom politisk skolning. Studenternas politiska uppfostran har anförtrotts åt det »Nationalsacialistiska tyska studentförbundet» (NS Deutscher Studentenbund=NSDStB). Dessutom kan studenten

frivilligt höra till en av avdelningarna i NSDAP, alltså SA, SS, HJ, NSKK (NS motorkår) eller NSFK (NS flygarkår). Varje medlem av en studentkår tillhör fackkåren inom sitt fack. Fackorganisationerna ha även de sina pedagogiska uppgifter: att förbereda sina medlemmar för deras tjänst i den framtida yrkesgemenskapen.

Den 2 november 1934 utkom en förordning om bildandet av en riksstudentorganisation, som enligt § 1 har till uppgift att möjliggöra inträde till tyska högskolor för varje folktysk begåvning utan hänsyn till härkomst och ekonomiska resurser. Dess mål är urval av de dugliga i enlighet med de nationalsocialistiska fordringarna.[133])

För att göra den nationalsocialistiska rörelsens principer gällande även då det rör sig om tillträde till högskolorna, infördes det så kallade »Langemarckstudiet» under uppsikt av riksstudentorganisationen (Reichsstudentenwerk). »Langemarckstudiet» är en studieinrättning för begåvade arbetare och bondsöner utan studentexamen. Redan 1934 föranstaltade man i Heidelberg och Königsberg mindre kurser, men först sedan 1937 utformades tanken till en stor nationalsocialistisk organisation, som stöder sig på uppfattningen, att alla som äga begåvning och anlag för andligt arbete och önskan att utbilda dem, skola beredas möjlighet att förverkliga denna önskan. Tillträdet till högskolan skall betingas av verkligt socialistiska grundsatser. Man skall icke på konstlad väg odla de äregirigas stigning mot höjderna utan låta de krafter, som äro andligt obrukade och kompetenta till folkligt vetenskapligt arbete, men för vilka studierna äro en pekuniär omöjlighet komma till sin rätt.

Bland personalen i partiämbetsverken och deras underavdelningar, i armén och statens ämbetsverk, riksstudentledningens ekonomiska och sociala tjänsteverk utses de kamrater, som sedan i veckolägren utväljas för Langemarckstipendiet. Här fäster man inte stor vikt vid vetandet som sådant, utan tvärtom vid de andliga förut-

sättningarna och uppfattningsförmågan, vid kropp- och rasförutsättningarna liksom vid den världsåskådliga hållningen och den politiska inställningen.

I december 1938 påvisade riksstudentledaren Dr. Scheel, att enligt de erfarenheter, som hittills gjorts i Heidelberg och Königsberg, icke blott formen för urvalet och uppfostran var riktig, utan att Langemarcksstipendiaten också räknades bland de bästa studenterna och utmärkte sig på ett lysande sätt icke blott i examina utan framför allt i den nationalsocialistiska rörelsens politiska arbete.

Som exempel på den sociala anda, som eftersträvas i studentkåren, må nämnas en arbetsgemenskap »Student och arbetare», som bildades i Thüringen i början av 1938 av NSDStB och DAF. Denna arbetsgemenskap hade till syfte att närma studenter och arbetare till varandra genom att upprätta diskussionsklubbar. Samtidigt förpliktade sig första och andra terminens studenter att arbeta fjorton dagar i en industriell rörelse, för att därigenom göra det möjligt för två arbetskamrater, vilka voro i särskilt stort behov av rekreation, att vardera erhålla en veckas fullt avlönad semester.[134]

Denna högskolreform genomfördes i huvudsak utan medverkan av högskollärarkåren, delvis skedde det till och med under direkt motstånd från denna. Dock förklarade redan den 4 mars 1933 trehundra tyska högskolprofessorer i ett valupprop, att de i Hitlers övertagande av makten sågo den riktiga vägen till Tysklands räddning och lovade att för sin del lämna sitt bistånd härtill. Och i ett upprop av den 11 november 1933 i Leipzig riktade tyska vetenskapsmän med världsrykte, såsom geheimerådet medicineprofessor Sauerbruch, konsthistorikern professor Pinder, antropologen professor doktor Eugen Fischer, filosofen professor doktor Heidegger, en appell till de bildade i hela världen och uppmanade dem

till förståelse för Hitlers Kamp för Tysklands likaberättigande.

I sammanhang härmed må nämnas, att även docenternas ställning vid universiteten underkastades en väsentlig förändring. Den 4 januari 1935 utgavs »Rikshabilitationsordningen», som bortskaffar de så kallade privatdocenterna. Mellan habilitation och docentur skiljer man nu skarpt. Habilitationen står öppen för varje doktor eller licentiat, tidigast i det tredje året efter det han avslutat studierna och är förbunden med den nyskapade akademiska graden »Dr. habil.», men ger dock härmed ingalunda automatisk rättighet att utöva akademisk lärarverksamhet. Denna förbehålles tvärtom de docenter, vars urval icke skett på rent vetenskapliga prestationers grund. Även lärarförmåga och personlighet äro utslagsgivande samt ett styrkande från gemenskapslägret och av docentakademin.

6. K U L T U R L I V E T.

Nationalsocialistisk rättsuppfattning.

Punkt 19 i det nationalsocialistiska programmet, som Hitler utarbetade i början av sin politiska bana lyder: »Vi fordra, att den romerska rätten, som tjänar den materialistiska världsåskådningen, ersättes med en allmän tysk rätt.» För en vanlig jurist kan denna sats i lapidarstil tyckas primitiv. Men den sammanfattar i all korthet tillräckligt tydligt det väsentliga av det, som den nationalsocialistiska rättsuppfattningen eftersträvar.

Hitler har i sitt riksdagstal den 31 januari 1937 givit denna uppfattning ett klarare och bestämdare uttryck. Det är två diametralt motsatta uppfattningar, som här stå mot varandra, yttrade han. Den ena säger, att rätten som sådan i sig bär sitt eget existensberättigande och därför alls icke behöver prövas med hänsyn till nyttigheten. Den består, även om världen bryter samman över den. Den andra ståndpunkten säger, att rättens uppgift är att skydda folkmedlemmen och hans egendom och trygga folket för de asociala element, som söka undandraga sig de gemensamma förpliktelserna eller försynda sig mot de gemensamma intressena.

Den ena uppfattningen stöder sig på den romerska rätten och den naturrättsliga upplysningsfilosofin. Den andra uppfattningen anknyter till den store tyske rättsfilosofen Friedrich Karl von Savigny (född den 21 februari 1769) som betraktade nationalitetens levande, naturliga

enhet såsom skapare och bärare av rätten: »Rätten har nämligen ingen egen existens, dess väsen är tvärtom människornas väsen, sett från en speciell synvinkel.» Flere nationalsocialister giva en motivering för denna senare uppfattning. »Lagarna få icke mera vara beroende av den uppfattningen — säger ministerpresident Göring — att det finnes en abstrakt rätt, som är helt och hållet löst från folket... Lagstiftaren får icke placera det ur förståndsmässiga abstraktioner uppkomna godtycket i stället för folkrätten.» Enligt Darrés åsikt genomtränger uppfattningen om en rättsinnehavare hela den romerska rätten; i den offentliga rätten är det statsöverhuvudets vilja, i privaträtten är det den ägandes vilja och över huvud den subjektiva rätten.

Gemenskapens tanke, som är främmande för den romerska rätten, behärskar den germanska rätten. Ett drag av samhälls- och gemenskapsbildning går genom hela den tyska rättshistorien. Den enskilde uppträder alltid här såsom medlem av en trängre eller vidare gemenskap, för vars högre nödvändighet och behov hans rätt och fria vilja att bestämma måste träda tillbaka.

Rikskyrkominister Kerrl förklarar: »Vi måste komma ifrån schablonernas överflöd, som vill göra varje enskilt fall färdigtolkat för domaren, så att han icke mera utövar ett högt konungsligt ämbete utan en teknik.» Och riksledaren Walter Buch, högste domare i NSDAP, säger i en betraktelse »Rasse und Recht», att det är blott en halv sanning, att för den ene det skall vara rätt som för den andra är billigt. Mycket tyngre väger satsen: »Om två göra detsamma, är det dock aldrig detsamma». Att avgöra på vilket sätt en handling eller en underlåtelse skall värdesättas eller straffas, att skapa rätt av det dagliga livet, är domarens svåra, men oändligt sköna uppgift. Blott då domaren håller för ögonen att han, liksom läkaren, tager del i omvårdnaden om den tyska folkkroppen, då han bemödar sig om att med varsam hand föra de felande till-

baka till folkets laglighet, då han har möjlighet att utgallra vissa skadegörare ur folkkroppen, endast då kan han vinna den ro för sitt viktiga uppdrag, som varje människa behöver för att lösa en svår uppgift.

Den liberala uppfattningen av rättsstaten fordrar i främsta rummet en principiell garanti för den enskildes frihetsrättigheter. Nationalsocialismen ställer icke de privata frihets- och rättsintressena i spetsen för sin rättsordning. Domarens uppgift består, enligt nationalsocialistisk åsikt, icke i tolkningen av lagparagrafer, utan i att söka det rätta. Lagen skall understöda honom i hans bemödanden. Men domaren är inte bunden vid lagens bokstav, om den bokstavliga användningen av densamma skulle föra till en obillig och mot hans rättsmedvetande talande dom. Han skall icke av bekvämlighet eller ängslan förskansa sig bakom lagparagrafernas bokstav. Om erfarenhet och människokännedom säga honom, att i ett bestämt fall en paragrafs mening måste tolkas friare, än dess bokstav tyckes fordra, så är han icke blott berättigad, utan även förpliktad att förverkliga denna insikt. Häri består hans frihet och ansvarstyngda självständighet enligt nationalsocialistisk uppfattning.

Klarast och bestämdast uttrycker inledningen till den nya tyska »Civilprocessordningen» den nya rättens innersta mening: »En folklig rättsvård är endast möjlig i ett förfarande, som är begripligt för folket och borgar för ett lika snabbt som verksamt domslut. Parterna och deras representanter måste vara medvetna om, att rättsvården icke blott tjänar dem utan samtidigt och främst hela folkets rättssäkerhet. Ingen part kan tillåtas att vilseföra domstolen genom osanningar och att missbruka dess arbete genom illvilligt eller vårdslöst utdragna processer. Eftersom var och en äger fordra rättens skydd, så är det även vars och ens plikt att genom redligt och omsorgsfullt processförfarande underlätta domarens bemödanden att finna det rätta.

Det är domarens uppgift att genom en strikt ledning av rättegången och i nära kontakt med parterna verka därhän, att varje stridsorsak efter en grundlig förberedelse kan uppklaras och avgöras om möjligt vid en enda behandling. Han bör undvika och förhindra uppskjutanden, som icke äro av trängande behov för saken, så att saken icke genom försenat framförande drages ut.

Endast så uppnår han ett levande rättsförlopp, där saken behandlas muntligt och omedelbart, vilket gör det möjligt för domaren att säkert finna sanningen, och vilket parterna med förståelse och förtroende kunna följa.»

I fullkomligt nationalsocialistisk anda skyddar patentlagen av den 5 maj 1936 den andliga egendomen, i det den uttryckligen förlänar rättigheten till patentet åt den person, som gjort uppfinningen, eller åt hans lagliga arvingar men icke åt korporationer eller affärsföretag. Å andra sidan kan en tvångslicens beviljas, ifall riksregeringen förklarar, att nyttjandet av uppfinningen i folkgemenskapens intresse måste göras tillgänglig för alla. Då måste uppfinnaren nöja sig med en skälig skadeersättning.

Den 1 augusti 1938 trädde en ny äktenskapslag i kraft, som i många väsentliga delar intager en helt ny ståndpunkt beträffande äktenskaps ingående och upplösande.[135])

Ett betänkande av akademin för tysk folkrätt föreslår en ändring av arvslagen, som går ut på att i framtiden avsluta den lagliga släktarvsrätten med farföräldrarna och deras avkomlingar och förbättra det utom äktenskapet födda barnets arvsrätt.

På det medicinska området avlägsnades alla i världsåskådligt, politiskt och sedligt avseende mindre önskvärda element. Den tidigare bestående friheten att praktisera läkekonst tillät principiellt var och en, även personer utan förkunskaper, utbildning och examina, att utöva en yrkes- och förvärvspraktik. Detta tillstånd upp-

hävdes genom »lagen om yrkesmässigt utövande av läkekonsten utan legalisering» av den 17 februari 1939. Under vissa villkor få personer, vilka besitta en särskild begåvning härför utöva läkarpraktik, även utan föregående examina. Här liksom överallt i den nationalsocialistiska staten är det icke den formella utan den påvisbara kapaciteten som är avgörande.

I processrätten har ett förfarande, kallat »Ermittlungshilfe» (uppdagarhjälp), uppnått en viss betydelse, som särskilt på NSV:s område har fått en praktisk användning.[136])

Den nationalsocialistiska världsåskådningen fordrar vittgående reformer även på hela den borgerliga rättens område. Under titeln »Avsked från BGB (Bürgerliches Gesetzbuch)» höll statssekreterare Schlegelberger ett föredrag den 25 januari 1937, vilket senare utkommit i tryck. Häri förklarade han, att riksjustitieministern med ledarens bifall skulle taga itu med att förnya de i BGB samlade lagarna, så att i stället för en ny lagbok skulle sättas enskilda lagar som motsvara de olika områdena av det borgerliga livet.[137])

Om nationalsocialismen försöker att i den borgerliga rätten göra ett slut på en asocial advokatyrs knep och krokvägar, så träder den i straffrätten lika avgjort upp mot »*pereat mundus, fiat justitia*» — nämligen mot den hittills i kriminalrätten allmänna grundsatsen: »Intet straff utan brott» och proklamerar den motsatta principen: »Intet brott utan straff». Den förra strafflagen tillät bestraffning av en gärning endast, då dess straffbarhet uttryckligen fastställts i lagen. »Lagen om ändring av strafflagboken» av den 28 juni 1935 föreskriver däremot, att varje handling, som enligt strafflagens grundtanke och enligt folkets sunda känsla för det rätta förtjänar bestraffning, skall straffas. Det straffrättsliga skyddet mot ett straffbart uppträdande får ej gå om intet, därför att strafflagens text uppvisar luckor, vilka en

skicklig förbrytare kan slingra sig igenom. (Deutscher Juristentag s. 145). »Satsen 'nulla poena sine lege' — säger statssekreteraren i riksjustitieministeriet dr Roland Freisler — är visserligen ett skydd för ett visst slag av frihet till otillbörligt handlande. Den är ett skydd för varje borgare, som vill bygga upp sitt liv på den gränsmark som ligger mellan ärbarheten och det uttryckligen förbjudna, på det skickliga, durkdrivna juridiskt förfarna, samvetslösa jobberiets mark.»

Men det kan även hända, att det motsatta är fallet: en straffbar handling bestraffas ej, om gemenskapens rättvisa, alltså en högre rättvisa så fordrar. Ty rätt är det, som är till nytta för folket, orätt vad som skadar det.[138])

Likaså föreskriver artikel 9 i nämnda lag, att den som vid olycksfall eller gemensam fara icke erbjuder hjälp, även om detta enligt sunt folkförnuft är hans plikt, och han kan fullgöra denna plikt utan egen fara eller utan att skada andra viktigare plikter, straffas med fängelse eller penningböter.

Vid straffets verkställande gjordes den principen gällande, att ett straff måste kännas som ett straff för den bestraffade.[139]) Straffet bör även, då det gäller förbrytare, vilka icke äro mottagliga för en inre fostran, förhindra att han begår nya straffbara handlingar. Därför fordras »ett målmedvetet upprätthållande av tukt och ordning, vänjande vid arbete och pliktuppfyllelse och försök att låta religiösa, andliga och sedliga inflytanden verka». (§ 6 i lagen av den 1 augusti 1933). Mycket strängt och utan skonsamhet är straffet för förbrytelser av särskilt lågsint slag, som t. ex. utpressningsförsök genom barnarov o. a. För sådant föreskrives icke blott döden, utan detta straff verkställes faktiskt och är icke blott en tom hotelse på papperet, som i vissa stater.

Unga, icke förut straffade fångar skola däremot icke sammanföras med yrkesförbrytare utan interneras i särskilda anstalter. Den nya ungdomsstraffrätten skall en-

dast komma till användning, om uppfostringsåtgärder icke mera äro tillräckliga, men då skall straffet vara strängt och hårt (d. v. s. om det är nödvändigt ungdomstukthus). Man måste försöka att återvinna också den sista till straff förfallna ynglingen åt folkgemenskapen.

K Y R K A N.

De protestantiska kyrkorna.

Punkt 24 i NSDAP:s program inledes med följande ord: »Vi fordra frihet för alla religionsbekännelser inom staten, såvitt de inte äventyra dess bestånd eller stöta den germanska rasens sedlighets- och moralkänsla. Partiet som sådant företräder en positiv kristendom utan att binda sig vid en bestämd trosbekännelse.»

I sin bok »Mein Kampf» utvecklar Hitler sin ståndpunkt ännu tydligare, då han säger: »Rörelsen avböjer bestämt varje ställningstagande till frågor, som antingen falla utom ramen för dess politiska arbete eller äro utan intresse, emedan de icke äro av principiell betydelse. Dess uppgift är icke en religiös reformation utan en politisk reorganisation av folket. Den ser i båda de religiösa bekännelserna lika värdefulla stöttepelare för vårt folks bestånd och bekämpar därför dem, som vilja draga ned detta fundament för ett sedligt, religiöst och moraliskt stärkande av folkkroppen till ett instrument för sina partiintressen.»

Efter det nationalsocialismen hade kommit till makten, bildade sig en trosrörelse som kallade sig »Tyska Kristna». Den gjorde till sin uppgift att bringa de ännu bestående konfessionella skiljaktigheterna mellan den lutherska, kalvinistiska och preussiskt-unierade kyrkan[140]), i överensstämmelse med varandra samt »förläna

dem en form, som sätter dem i stånd att göra det tyska folket den tjänst, som de genom evangeliet fått i uppdrag av Jesus Kristus just för sitt folk.»

»Ställda inför en fullkomlig själslig omvälvning i Tyskland», säger Alfred Rosenberg[141]), »uppstodo ett antal oöverskådliga religiösa grupperingar, som ansågo att de gamla kyrkoformerna hade överlevat sig själva och som voro besjälade av de fasta tron, att Luthers reformation hade stannat på halva vägen och måste fullbordas genom en ytterligare germanisering av tron. Andra grupper åter bekände sig till åskådningen, att vissa principer i kristendomen i och för sig icke motsvarade den germanska karaktären och att det därför var nödvändigt att övervinna den gamla mer paulinska än kristna kyrkan».[142])

Dessutom fordrade denna trosrörelse »en utveckling av bekännelsen, varigenom man skulle värja sig på det skarpaste mot alla moderna irrläror, materialism, mammonism, bolsjevism och den okristliga pacifismen». Gentemot dessa strävanden uppträdde de evangeliska delstatskyrkorna, »för att trygga den reformerta trosenliga grundvalen». I ett radiotal före det evangeliska kyrkovalet uttalade sig Hitler med anledning härav den 22 juli 1933 bl. a. på följande sätt: »Nationalsocialismen har städse försäkrat, att den är besluten att upptaga de kristliga kyrkorna i statens sköte. Kyrkorna å sin sida kunna ej ett ögonblick betvivla, att de behöva statens skydd och endast genom den bli i stånd att fylla sin religiösa mission. Ja, kyrkorna fordra till och med detta skydd av staten. Men staten måste därför omvänt fordra av kyrkorna, att de å sin sida, när helst det är av behovet påkallat, vilja giva staten varje stöd den behöver för sitt fortbestånd. Avgörande för statens och kyrkans existensberättigande är att människan bevaras själsligt och kroppsligt sund, ty om människan förintades skulle såväl staten som kyrkan ha spelat ut sina roller. Därför kan ej heller staten vara likgiltig gentemot de religiösa

företeelserna i tiden, liksom kyrkan icke kan vara det gentemot de folkligt politiska tilldragelserna och omvälvningarna... För att det tyska folket skall kunna återupprättas, vilket jag betraktar som ett livsmål för den nationalsocialistiska rörelsen, är det därför självklart min önskan att de nya kyrkovalen genom sitt resultat skola understöda vår nya folk- och statspolitik. I och med att staten är villig att garantera det religiösa livet inre frihet, har den rätten att hoppas, att i de olika bekännelserna de krafter bli rådande, som äro beslutna och villiga att även å sin sida inskrida för nationens frihet. Detta kan man inte göra genom en förstenad och världsfrånvänd religion, som inte tillmäter företeelserna och händelserna i tiden någon betydelse, utan endast genom krafterna i en levande rörelse. Dessa krafter ser jag i främsta rummet i den del av det evangeliska kyrkofolket, som i »Tyska Kristna» medvetet har stigit fram på den nationalsocialistiska statens grund... De inre religiösa frågorna i de enskilda bekännelserna beröras alls icke därav.»

Och Alfred Rosenberg sammanfattar i korthet den nationalsocialistiska rörelsens förhållande till religionsfrågorna på följande sätt: »NSDAP aktar varje sant religiös övertygelse, skyddar kyrkan för varje förtal. Det lånar sig icke till att vara ett maktpolitiskt redskap för en enda religiös grupp och överlämnar, med hänsyn till det faktumet, att det finnes många religiösa bekännelser i Tyskland, åt den enskildes samvete att avgöra i religionsfrågor.»

Och slutligen såg sig den ställföreträdande partiledaren Hess föranlåten, att i en bestämmelse av den 13 oktober 1933 förklara: »Ingen nationalsocialist får på något sätt bli utsatt för en sämre behandling för att han icke bekänner sig till en viss trosriktning eller konfession eller emedan han över huvud taget ej bekänner sig till någon konfession alls. Samvetstvång får icke utövas.»

Trots denna toleranta hållning hos den nationalsocialistiska staten gentemot kyrkan fortsatte striderna bland kyrkfolket och prästerna i de 28 delstatskyrkorna inom det tyska evangeliska kyrkoförbundet. Denna strid riktade sig icke blott mot vissa här och där uppträdande antikristligt inställda rörelser (mot vilka även staten beslutsamt tog ställning)[143]), utan framför allt mot de »Tyska Kristnas» reformatoriska strävanden och även mot staten själv i den mån den strävade efter en strängare koncentration av kyrkans världsliga intressen.

Vi förbigå här meningsskiljaktigheterna i de kyrkliga organisationerna och utnämningsfrågorna och inskränka oss till att omnämna de andliga stridigheterna. Striden skärptes på grund av några bestämmelser i den tyska evangeliska kyrkans författning av den 14 juli 1933 och kungörelsen av 28 teser utgivna av några delstatskyrkor, vilka den 21 december 1933 antogos även av de »Tyska Kristna».

Bland dessa 28 teser uppväckte framför allt följande punkter motstånd hos en del av det protestantiska kyrkofolket och ett så kallat »prästnödförbund»:

Tes 2... Kyrkoledare kan endast den vara, som äger statsledningens förtroende...

Tes 3... Folkkyrkan bekänner sig till blod och ras, emedan folket är en blods- och väsensgemenskap. Medlem av folkkyrkan kan därför endast den vara, som enligt statens rätt är en folkmedlem. Ett ämbete inom folkkyrkan kan endast den bekläda, som enligt statens rätt kan vara ämbetsman (den så kallade arierparagrafen).[144])

Tes 4. Folkkyrkan betyder icke att kristna av annan ras uteslutas från ordet och sakramentet och från de stora kristliga trosgemenskaperna. Den kristne av annan ras är icke en kristen av mindre värde, utan en kristen av annat slag.

Tes 12. Gamla testamentet har icke samma värde

(som Nya testamentet). Den speciellt judiska folksedlighetsläran och folkreligionen äro en övervunnen ståndpunkt...

Tes 13... Vi förnimma... i Gamla testamentet de första strålarna av den gudomliga kärleken, som uppenbaras slutgiltigt i Jesu Kristi gestalt. För denna insikts skull kan kyrkan ej uppge Gamla testamentet...[145])

Tes 18. Folkkyrkan vänder sig även mot alla försök att ersätta tron på Kristus genom en religion, som tager form av rasupplevelse... Striden om Jesus var jude eller arier berör över huvud taget icke Jesu väsen. Jesus är icke bärare av mänsklig art, utan uppenbarar i sin person Guds art.»[146])

Oppositionen förklarade till tes 2, att för en persons lämplighet för ett kyrkligt ämbete måste endast kyrkliga synpunkter tjäna såsom måttstock. Till tes 3 att blod och ras enligt reformationens bekännelse icke voro Guds uppenbarelse. Ett särskilt häftigt motstånd väckte arierparagrafen. Den uppställer, heter det, icke mera dopets sakrament och den av den Heliga ande påverkade tron på Jesus Kristus utan tillhörigheten till en ras såsom villkor för inträde i en kristlig församling. Den förnekar härmed den Helige andes verksamhet och upphäver sålunda Kristi kyrka. Till tes 4, att den reformerta bekänkännelsen icke känner Kristna av olika slag utan endast olika bekännelser.

Till följd av dessa stridigheter kallade riksbiskopen i slutet av januari 1934 kyrkoledarna till en konferens, som förlöpte i fullkomligt samförstånd och efter vilken kyrkoledarna i en gemensam förklaring bekräftade sin obetingade trohet mot Tredje riket och dess ledare och på det skarpaste fördömde alla kritikens påhitt mot staten, folket och rörelsen.

Att ej heller denna kyrkoledarnas förklaring förmådde stifta fred i »Bekännelsefronten» framgår ur ett

tal, som riksinrikesministern dr. Frick höll den 8 december 1934 i Stuttgart och ur vilket följande citat klart belyser det dåvarande läget.

»Det kan hända, att rikskyrkoregeringen i sina strävanden att förena de 28 delstatskyrkorna till en rikskyrka gick en smula stormigt till väga och utfärdade förordningar, som saknade det nödiga rättsunderlaget. Därigenom uppstod en motsatt verkan till vad man avsett. Slutligen insåg rikskyrkoregeringen, att denna väg var i behov av en rättslig grund, och den har åter begynt bygga upp, där rättsenligheten var obestridlig, nämligen på den rättsenligt utgivna författningen för den tyska evangeliska kyrkan. Staten har icke för avsikt att blanda sig i kyrkliga angelägenheter. Men det finns en tyvärr alltför grundad anledning att fastslå, att under täckmanteln av kristliga förehavanden samla sig här alla möjliga statsfientliga och landsförrädiska element, för att på ett till synes rent kyrkligt område bedriva sin politik och på så sätt bereda Tredje riket svårigheter. Jag förklarar härmed, att riksregeringen icke är villig att åse detta i längden, utan den är besluten att, varest den politiska nödvändigheten det fordrar, vidtaga nödiga åtgärder även mot sådana statsfiender och landsförrädare.

Det tyska folket är trött på denna kyrkostrid. Det har intet intresse av denna pastorernas tvist. Riksregeringen har i varje fall intet intresse av att finansiera kyrkor, som skola tjäna till inre uppbyggelse för den tyska människan, men som endast utså split och strid bland folket.»

Trots alla försoningsförsök och alla varningar fortsatte den evangeliska kyrkostriden även under år 1935. Framför allt uppträdde, »i omsorg om den evangeliska kyrkans reformatoriskt-riktiga grundval» den så kallade »Bekännelsefronten» mot de »Tyska Kristnas» trosrörelse.

Striden om makten och pastoraten i kyrkan hade härmed antagit sådana former, att den tvingade staten att

ingripa. Den 16 juli 1935 utnämndes riksminister Kerrl till »kyrkominister». Den 24 september 1935 utkom »lagen om betryggandet av den tyska evangeliska kyrkan», som fullföljde sammanslagningen av de olika delstatskyrkorna till en »Tysk evangelisk kyrka» och bemyndigade kyrkoministern att utfärda förordningar för att skapa lugn i den evangeliska kyrkan, då »genom de kyrkliga gruppernas strid inbördes och mot varandra skapats ett tillstånd, som söndrade kyrkofolkets enhet, gjorde intrång på den enskildes tros- och samvetsfrihet, skadade folkgemenskapen och utsatte själva den evangeliska kyrkans bestånd för de största faror».

Den 14 oktober 1935 bildades ett rikskyrkoutskott och ett gammalpreussiskt delstatskyrkoutskott, som den 17 oktober utfärdade ett upprop, i vilket det bland annat heter: »Den Tyska evangeliska kyrkans oantastbara grundval är Jesu Kristi evangelium, såsom det har intygats i den Heliga skrift och i reformationens bekännelser på nytt trätt i dagen. Vi bejaka viljan till frihet, nationell värdighet och socialistisk offerberedskap ända till givandet av sitt liv för folkgemenskapen. Vi se däri vårt tyska folks av Gud givna verklighet ... Meningsskiljaktigheter kunna icke undvikas. De måste avgöras i värdighet, ärlighet, och sanning. Det gäller för oss och även för våra motståndare.»

Riksminister Kerrl framhävde, att genom detta upprop båda parterna hade tillgodosetts, såväl de som se trons huvudmål i Jesu Kristi evangelium, liksom även de som säga, att varje tysk dock slutligen är en folkmedlem, och att folkmedlemmar alltid gemensamt kunna söka nå ett mål. Om förvirring har förekommit, har den på sin höjd framkallats av enskilda, aldrig av partiet som sådant, aldrig av staten som sådan ... Slutligen beror dock allting på folket och icke på prästerna.

Då allt framgent stridigheter av rent materiellt slag oroade kyrkorna, reglerade riksinrikesministern genom

»förordningen om genomförandet av lagen om betryggande av den tyska evangeliska kyrkan» av den 10 december 1935 finans- och skatteangelägenheterna på ett slutgiltigt sätt, då han förordnade, att dessa affärer skulle ledas av det så kallade kyrkokansliet. I en offentlig förklaring framhävde han ännu en gång, att aldrig någonsin en präst hade blivit förhindrad att utöva sitt ämbete och icke en enda gudstjänst eller mässa hade blivit störd. De fängslanden och bestraffningar, som hade förekommit, hade sin orsak i överträdelser av statens lagar.

Att det tyska folket, särskilt det yngre släktet, i allt högre grad visat sig främmande för kyrkan är icke den nya rörelsen orsak till. Den har endast låtit någonting träda fram i dagsljuset, som redan länge med stillatigande betraktats som ett självklart tidens tecken. Ej heller behöver detta fjärmande från kyrkan på något sätt betyda irreligiositet eller hedendom. Tvärtom. I rörelsens idealitet blir en känsla allt mer levande, som med långt större rätt måste betecknas som religiös än den försvinnande ortodoxa kyrkligheten.[147])

Den katolska kyrkan.

Svårare var den nationalsocialistiska statens förhållande till den katolska kyrkan till följd av fiendskapen från »Centrum» (det forna katolska politiska partiet), emedan betydande kyrkoledare före år 1933 hade tagit ställning mot nationalsocialismen. Detta förhållande bragtes åter till fredliga former genom rikskonkordatslagen av den 12 september 1933. Konkordatet tillförsäkrade staten och kyrkan deras livsrättigheter och uppdrog samtidigt tydliga gränser mellan de uppgifter som till-

föllo vardera. Det beviljade kyrkan principiell frirätt att besätta alla kyrkoämbeten och benificier utan statens och församlingarnas hörande. Men prästerna måste vara tyska statsmedborgare och ha studerat vid tyska högskolor. Biskoparna måste avlägga en trohetsed och ärkebiskoparna få väljas först sedan det har fastställts, att inga allmänna politiska betänkligheter förefinnas mot dem. Katolsk undervisning och katolska skolor äro tillåtna. Alla katolska organisationer måste hålla sig borta från politiken. Av betydelse var, att den högsta katolska auktoriteten genom detta konkordat erkände den nationalsocialistiska revolutionen och den politiska förintelsen av Centrumpartiet. I och med konkordatet tillläts en politikfri katolicism.

Vidare grundades en »arbetsgemenskap av katolska tyskar» under den dåvarande vicekanslern Franz von Papens ledning. Dess uppgift är att stärka det nationella medvetandet hos den katolska delen av folket och att särskilt sörja för att ett klart förhållande råder mellan kyrkan, staten och NSDAP, på det att »den folkliga enheten sålunda trots alla konfessionella gränser må fördjupas och utbyggas».

Tyvärr har rikskonkordatet icke fullständigt kunnat avlägsna alla motsatser mellan den politiska katolicismen och den nationalsocialistiska staten. Särskilt uppstodo meningsskiljaktigheter mellan de katolska ungdomsförbunden och HJ. Därför förbjödos de katolska ungdomsförbunden att bära uniformer, och deras verksamhet inskränktes till det rent kyrkligt-religiösa området. Likaså upplöstes riksförbundet av katolska frontkämpar.

I ett påbud av den 20 juli 1935 förklarade den preussiska ministerpresidenten, att kyrkan icke hade någon anledning att upprätthålla politiskt inflytande utöver den religiösa verksamheten och på nytt sträva därtill. De fingo därför varken anropa Gud emot staten (»en ohygglighet, som vi uppleva varje söndag i öppen eller förtäckt

form») eller organisera egna politiska krafter under den genomskinliga förevändningen, »att den måste värja sig mot faror, som hota från statens sida». »Vi tåla icke strävanden, vars förkämpar tidigare tillhörde Centrum. Vi bekämpa dem, även då de uppträda under religionens täckmantel.»

Och riksminister Goebbels förklarade i ett tal av den 5 augusti 1935: »Att uppfostra ungdomen till religiositet må vara kyrkans sak. Att uppfostra ungdomen politiskt, det är vår sak! Om kyrkorna grunda sportföreningar, så är det i alla fall tvivel underkastat, att denna sportliga uppfostran har avseende på livet efter detta. Ungdomen tillhör oss och vi ge den icke ifrån oss till någon.»

V E T E N S K A P E N.

Liksom varje kroppsligt arbete icke bör vara en ändamålslös sysselsättning eller endast ett tidsfördriv, utan riktat på ett bestämt praktiskt och ideellt mål, så måste även varje allvarligt andligt arbete, om det gör anspråk på att ha ett värde för sig, icke bedrivas som en meningslös favoritsysselsättning, utan ha en bestämd uppgift i det offentliga livet för ögonen. Den andligt arbetande, som hittills icke såg någon konkret praktisk uppgift framför sig, alltså främst den lärde vetenskapsmannen, nöjde sig med att förklara, att han betraktade sökandet efter sanningen som sitt arbetes uppgift. Den som säger så betänker ej, att detta mer eller mindre är målet för varje andligt arbete i och för sig. En andligt arbetande människa, som icke lever som en anakoret i öknen, måste likväl bredvid denna självklara, hans arbete så att säga medfödda uppgift, även hava ett konkret gripbart mål. Detta är vad nationalsocialismen menar, då den säger, att det icke existerar en så kallad »total vetenskap» löskryckt från människornas liv. Och även här uppställer den som mål för det vetenskapliga arbetet folkgemenskapens väl. I ett visst hänseende gör även liberalismens vetenskapsman principiellt detsamma, då han säger att ändamålet med hans arbete är mänsklighetens väl. Skillnaden ligger blott däri, att »mänsklighetens väl» är någonting så allmänt och obestämt, att det upplöser sig i abstraktionens dimmoln och blott alltför lätt blir

en fras, med vilken en individuell egoist beslöjar sin favoritsysselsättning.

Mot denna bleka avpolitisering av vetenskapen vänder sig nationalsocialismen, då den gör anspråk på en folklig, politisk vetenskap. Och med »politisk» menar den i vidaste betydelse en utåtriktning mot folket och dess liv. Nationalsocialismen vill icke borttränga den tyska vetenskapen från sanningssökandets väg, men den väntar, att den främst skall söka sanningen på den grund, där folkets liv utspelar sig och ur vilken slutligen även vetenskapen får liv och kraft. Det finns naturligtvis olika grader i beröringspunkterna mellan olika vetenskaper och de politiskt-världsåskådliga frågorna. »Men medelbart måste alla och kunna alla grenar av vetenskapen stå rotade i folkets livsfrågor och finna föreningslänken mellan saklig forskning och folkligt liv i alla riktningar av arbetet... Genom att vända utgångspunkten för vetenskapen mot livet och folket, gör man icke intrång på den fria forskningen, men väl ger man den en förutsättning för ett värdefullt skapande arbete och tillförsäkrar den förståelse och stöd från folkets sida.

»Vetenskapen — sade riksminister Rust i ett tal den 8 november 1936 — är ingen fritt svävande, av tid och rum oavhängig skapelse utan en specifik prestation av den folkliga anden.» Samtidigt varnade han för det felaktiga i att därför tro, att de senaste stora forskningsuppgifterna endast kunna lösas i gemenskap och fortfor: »Den stora politiska fronten uppstår i lägret, men den stora uppfinningen, tror jag, i det ensamma forskarrummet. Men även i studiekammaren och i laboratoriet blir forskaren en medlem av sitt folk. En verkligt stor forskargärning, även om den fullbordas under en form av yttre isolering för den enskilde, får sin näring ur sin förbindelse med folket eller också förlorar den sig i småsaker och biomständigheter.»

Nationalsocialismen bekämpar den till princip vord-

na frånvaron av en världsåskådning, som ser den fullkomliga formeln för den såkallade objektiviteten i satsen »Tout comprendre c'est tout pardonner». Den ser i en sådan objektivitet en farlig illusion. Vetenskap utan objektivitet d. v. s. saklighet är otänkbar, men förutsättningen för den fruktbringande vetenskapen är fast grundad världsåskådning. Den har ingenting att göra med vetenskapens metoder, men den bildar utgågspunkten och den fasta marken, på vilken all vetenskap bygges upp. Denna mark heter för nationalsocialismen bundenhet vid folket. Den vetenskapligt arbetande skall även såsom forskare förbliva fullt medveten om sitt ansvar gentemot sitt folk.

Mot förebråelsen, att nationalsocialismen slår vetenskapen i bojor, invände riksledare Rust i ett tal den 22 februari 1934 i Berlin, att nationalsocialismen icke gör någonting annat än vad den forna staten å sin sida gjorde, utan att därför någon förebråelse riktades mot den. Liksom tidigare nästan enbart sådana män kallades till högskolan, vilka förkunnade en liberal nationalekonomi till förmån för ett internationellt finanskapital och företrädde en historieuppfattning, som dels var rent dynastisk, dels rent konfessionell eller bestämdes av den franska revolutionens teorier, så tager sig nationalsocialismen rätten att besätta lärostolarna vid de tyska högskolorna med representanter för sin anda. Nationalsocialismen vill icke beröva vetenskapen dess oavhängighet, den är fri i den form den behandlar verkligheten. Men den är till sitt väsen bunden vid något, som icke i sig självt är vetenskap: vid de i folket levande krafterna, som vars andliga organ den skall verka.

KONST OCH LITTERATUR.

Det område av den andliga kulturen, som tidigare mer eller mindre varit ett föremål endast för regeringscensuren, nämligen litteraturen, konsten och pressen, blev genom »rikskulturkammarlagen» av den 22 september 1933 ett föremål för ett speciellt statsintresse. I motiveringen till denna lag heter det bl. a.: »Det är ej den nationalsocialistiska statens uppgift att skapa en kultur uppifrån. Kulturen växer fram ur folket. Det är statens uppgift att bekämpa skadliga inflytanden inom kulturen och befrämja det värdefulla, och det på ett sådant sätt, att det sker enligt den måttstock, som ansvarsmedvetandet för den nationella gemenskapen föreskriver. I den meningen förblir kulturskapandet fritt. Men väl är det nödvändigt för att kunna bedriva en tysk kulturpolitik att sammanföra alla de skapande på olika områden under rikets ledning till en enhetlig viljegestaltning. Det sker på ståndsuppbyggandets väg. Ståndsuppbyggande betyder en sammanslutning av enskilda.»

De olika kulturområdena — litteraturen, pressen, rundradion, teatern, musiken, de bildande konsterna, filmen — äro förenade i form av särskilda kamrar[148]) i rikskulturkammaren under uppsikt av riksministern för folkupplysningen och propagandan.[149]) Rikskulturkammaren har till uppgift att främja den tyska kulturen och reglera de kulturella inrättningarnas ekonomiska och sociala angelägenheter. Var och en, som är verksam på kulturens område är, om han vill träda fram i offentlig-

heten med sina alster, förpliktad att tillhöra den kulturkammare, inom vars område hans arbete faller. Medlemskapet kan avböjas av kulturkammaren eller en medlem kan uteslutas, om kulturkammaren kommer till den övertygelsen, att han ej kan anses fullt tillförlitlig eller saknar de nödiga kvalifikationerna.

»De skapande människorna — sade rikspropagandaminister dr Goebbels den 15 november 1933 vid öppnandet av rikskulturkammaren — skola i Tyskland åter känna sig som en enhet; känslan av tröstlös tomhet, som hittills skilde dem från nationen och dess drivande krafter skall tagas ifrån dem ... var och en skall på sin plats bedömas efter vad han är besluten att prestera för nationen och dess framtid.» Och han tillfogade, att staten icke fordrar någonting annat av konstnären än att han erkänner den nya staten och gör dess lagar till rättesnöre för sin skapande verksamhet. Avsiktligt kryperi däremot kommer ej att tolereras. »Vi vilja ej att nationalsocialismen skall framställas genom ämnesvalet utan genom gestaltningen av ämnet.»

Redan den 8 maj 1933 hade han uttalat sig inför teaterledarna i Berlin om de principiella konstfrågorna och förklarat, att om konstnärerna påstodo att konsten står över politiken, detta väl kan gälla för sådana tider, då politikens kännetecken är tvister mellan parlamentariska partier. Men i det ögonblick då »politiken skriver ett folkdrama, i vilket gamla värden sjunka till botten och nya stiga till ytan, kan icke konstnären säga: Detta angår icke mig!»

Även i det förgångna har konsten haft en tendens, nämligen en förbindelse med individualismen, nu måste dess tendens vara en förbindelse med folket. Det är icke konstens uppgift att belysa det mänskliga livets avarter, utan att skildra typer, om vilka man ännu i sena århundraden kan säga: Sådan var den tiden. Han inlade protest mot talet om den internationella konsten. »En konst

har så mycket större internationellt värde ju djupare ur folklivet den stiger. »Mästersångarna» ha framgång i Paris och kinesisk diktning beundras i Europa, just emedan de äro typiskt tysk och typiskt kinesisk konst. Folkets djupa led är modern och konsten är barnet.»

Om man vill tränga ända till frågans kärnpunkt, är det bäst att gripa till Hitlers egna ord, med vilka han kännetecknar sin, d. v. s. nationalsocialismens ståndpunkt till konsten. Han är till sitt innersta väsen icke blott politisk ledare utan även en konstnärligt kännande människa. Konstverk och konstfrågor ha alltid sysselsatt hans tankar. Hans första ungdomsmål var att bli konstnär. Han har oftast uttalat sig om konst i sina offentliga tal. Redan i sitt stora kulturtal på partisammankomsten den 1 september 1933 tog han principiellt ställning till frågan, vilken betydelse som tillkom den bildande konsten i folkets kulturliv.

Helt konsekvent lägger han rasståndpunkten till grund för denna fråga. Nationalsocialismens världsåskådning, som bekänner sig till en heroisk lära om blodets, rasens och personlighetens värde, bestämmer enligt Hitlers övertygelse icke blott politikens väsen utan även det kulturella livets bild. Utan att ha denna världsåskådning kan man ej komma till en egen konststil. Rasen, som sätter sin egen stämpel på ett folks hela liv, ser även konstens uppgifter med egna ögon. Och den nationalsocialistiska världsåskådningen fordrar en konst, som stöder sig på krav, som sträva efter det riktiga, det naturliga och det sunda och därför även äro i stånd att fylla kraven på det sköna. Detta ideal har för mer än tusen år sedan föresvävat konstnärerna under grekernas och romarnas klassiska tidsålder och har förverkligats av dem i deras största verk. Denna konst behöver ej kopieras, men kraften som kallade den till liv kan verka vidare, så att konsten i en fjärran avlägsen tid i sin tur finner mod att söka vägen till en sann skönhet.

Dessa insikter är det, på vilka Hitlers strävanden stöda sig, då han anvisar den tyska konsten av i dag en väg till det sunda, det naturliga och det sköna. Vi finna dem förverkligade i talrika byggnader, i nyplaneringar till städernas förskönande, i de med säkert öga för naturens skönhet i landskapet inpassade riksautostradorna, i nya by- och fabriksanläggningar och i valet av konstverk för offentliga utställningar och muséer. Och för att tydligt och klart öppna folkets ögon för vad som enligt nationalsocialismen är konst, lät Hitler under benämningen »Urspårad konst» (Entartete Kunst — konst på avvägar) utställa verk från den föregående epoken, i vilken det sjukliga, perversa och fula framställdes som det intressanta, anmärkningsvärda och beaktansvärda och beprisades av den dåvarande kritiken som sann konst.

Så förtätar sig den nationalsocialistiska uppfattningen av andlig kultur till en fordran, att kulturen skall vara uttryck för folkets innersta väsen, att problematik och spetsfundigheter, intelligenssnobberi och elegans äro av ringa vikt och att kulturen måste återvända till de stora och enkla tingen, emedan ensamt i dem det äkta och sanna är levande.

År 1924 skrev Hitler i sin bok »Min kamp»: »Byggnadskonsten tycktes mig bredvid musiken som drottningen i konstens rike: mitt arbete på detta område var därför icke heller under sådana omständigheter ett arbete utan högsta lycka. Jag kunde läsa eller teckna till långt in på natten, trött blev jag aldrig därav. Så stärktes min tro, att min vackra framtidsdröm dock skulle bli en verklighet, även om det skulle räcka många år till dess. Jag var fast övertygad om att en gång göra mig ett namn som byggmästare.»

Han blev visserligen redan efter några år en byggmästare i långt större mening än i arkitekturens, men byggnadskonsten blev även framdeles det andliga område, på vilket hans anlag för konstnärligt skapande skulle visa

sig mest fruktbringande. Byggnadskonsten drager långa andetag: dess idéer och planer och utformandet av dem mogna icke under dagar och veckor, de fordra år, innan de uppträda i verkligheten såsom byggnadsverk och kanske årtionden, innan deras betydelse och storhet rätt kunna förstås och värdesättas. Hitlers ord vid öppnandet av den första arkitektur- och konsthantverksutställningen i München den 22 januari 1938: »Samtidens förståelse för stora skapande verk plägar för det mesta inte hålla jämna steg med uppkomsten av dessa verk» gäller framför allt beträffande byggnadskonsten.

Han påvisade, hur de byggnadsverk, som en gång en konstförståndig konung hade låtit uppföra i München, först hade värdesatts av en långt senare tid och tillfogade: »Vi få hoppas, att även vi en gång skola kunna räkna på en så nådig posthum kritik.»

Denna dels stolta, dels anspråkslösa förhoppning har redan gått i uppfyllelse. Storheten och skönheten i de av Hitler påbörjade monumentala byggnadsplanerna bestridas icke mera i dag och dock är endast en bråkdel av dem förverkligade såtillvida, att man kan överblicka mera därav än modeller och planritningar kunna förmedla.

Ett ännu starkare intryck av omfånget, vidden och de planerade och delvis utförda byggnaderna erhöll man på den andra arkitektur- och konsthantverksutställningen i München den 10 december 1938. Man såg här någonting helt annat än modeller och planritningar till byggnader. Man såg en bild av stadsbyggnadskonst i stor stil. Berlin,[150]) München, Dresden, Breslau och andra städer och orter ha tack vare fantasi och geni hos sådana stora byggnadskonstnärer som Paul Ludwig Troost, Speer, Hermann Giessler delvis fått ett helt nytt ansikte. Bredvid statens och parti-organisationernas monumentala byggnader såg man boningshus för den breda massan av befolkningen. I alla projekt eftersträvades ändamålsenlighet och ren enkelhet i linjerna vid sidan av skönhe-

ten. Tekniken tages kraftigt i anspråk utan att man låter den bli förhärskande.

Hur det praktiska och des estetiska på ett överraskande sätt kunna förenas till verkningsfulla helheter, visa de nya autostradorna, vilkas längd 1939 redan hade uppnått 3.000 km.[151]) »Man påstod då (1933, då byggandet påbörjades) — sade riksminister Goebbels — i sitt öppningstal vid utställningen — att de skulle skämma ut det tyska landskapet och beröva det den sista skönheten och idyllen. Motsatsen har blivit fallet. Riksautostradorna äro i dag mönsterexempel på, huru stora arkitektoniskapelser kunna inkomponeras i landskapet, liksom på hur arkitektur och landskap komplettera varandra.»

Hitler själv sammanfattade vid detta tillfälle i några korta satser sin principiella uppfattning om konstfrågor. »Om man, sade han, över huvud taget vill ge en tidsepok en enhetlig stil, är det viktigt att konstnärerna redan under deras verks tillblivelse ömsesidigt taga del av varandras arbeten, för att därigenom lära av varandra. Ty det kan ju inte existera något patent- eller modellskydd på konstens område. Det är självklart, att varje konstnärs ära fordrar att genom hans arbete den allmänna kulturbilden kompletteras och riktas med hans egna drag. Men det är viktigt, att icke söndring utan enhetlighet blir resultatet, liksom även folkkroppen bör och måste framstå som en enhetlig bild. Vårt nya rikes konst skall därför få så likartade karaktärsdrag, att man i senare århundraden utan vidare kan sluta sig till, att detta är ett verk av det tyska folket och av vår epok. Därför fordras att konstnärerna, redan då andras verk äro i vardande, inhämta nya impulser, så att deras blick vidgas och de kunna mäta storheten i tidens uppgifter efter de lösningar, som redan finnas och av sättet, på vilket andra söka sådana lösningar.»

Och beträffande de stora byggnadsuppgifterna, det må röra sig om byggnader eller stadsplaner, framhävde han,

att det är uppgifter som icke kunna eller icke ens få lösas i en handvändning, utan behöva långa och upprepade förberedelser och ändringar och överläggningar för att de skola kunna bestå genom tiderna.

Den i utlandet ofta uttalade uppfattningen, att nationalsocialismen försummar de sköna konsterna och att Tyskland därför allt sedan 1933 saknar stora konstnärer, gäller i främsta rummet skönlitteraturen.

De skribenter, som i utlandet ända till 1933 ansågos som Tysklands främsta författare, ha nästan utan undantag emigrerat, emedan de flesta av dem voro av judisk börd. De böcker de skrivit som emigranter ha inte utkommit i Tyskland, och de emigrerade kritikerna göra allt fortfarande propagande för dessa böcker och prisa dem som den tyska litteraturens främsta alster och deras författare som de enda stora skriftställarna på tyskt tungomål.

Utlandet har därför i allmänhet fått den uppfattningen, att den tyska litteraturen av idag vore en andlig öken, för vilken man inte behövde intressera sig. Hur oriktig denna uppfattning är, bevisar bl. a. den stora litteraturhistorien »Volkhafte Dichtung der Zeit» av Dr. Hellmuth Langenbucher. Bland de mer än 300 tyska författare som föddes efter 1900 och vars böcker Langenbucher underkastar en ingående kritik, finnas inte få, vilkas alster i konstnärligt avseende överträffar samtliga berömda emigranters böcker.

Den 16 april 1934 bildades inom partiet en prövningskommission till skydd för nationalsocialistisk litteratur (Parteiamtliche Prüfungskommission zum Schutze des nationalsozialistischen Schrifttums — PPK). »För en auktoritär stat finnes det endast två sätt att taga ställning till litteraturpolitiken», förklarade i denna prövningskommission dess ledare Karl-Heinz Hederich. Antingen bör staten censurera och övervaka litteraturen för att framtvinga en viss riktning eller inskränka sig till att skydda littera-

turen för sådana offentliggöranden, vilka synas kunna utbreda förvirring och upplösning eller där en uppenbar ond vilja stått vid verket. Nationalsocialismen har valt den senare vägen. För att bekämpa denna mindre önskvärda litteratur, för rikslitteraturkammaren tvenne listor på skadliga böcker. Den ena innehåller en förteckning på de verk, vilka över huvud taget icke böra få spridning, medan den andra omfattar böcker, vilka så långt det sig göra låter icke få hamna i händerna på minderåriga personer. Böckerna på den första listan få alls icke spridas, de på den andra listan få inte utställas i skådefönstren eller i något form ges åt ungdomen under 18 år. Den redan av den förra regeringen påbörjade kampen mot smuts- och skandallitteraturen har härigenom ordnats så framgångsrikt, att polisförbud icke längre äro nödvändiga, om en bok har kommit på dessa listor. PPK befattar sig endast med granskning, utgallring och ordnande av de i Tyskland utkomna böckerna. Den inskränker sig till att fastställa, i vilken mån en skrift tillfredsställer de nationalsocialistiska fordringarna eller ej, och om den kan räknas till den nationalsocialistiska litteraturen eller icke. Nationalsocialismens grundidéer skola ej förfalskas av utomstående eller utnyttjas i affärssyfte på ett sätt, som vilseför offentligheten. Alla litteraturverk, som befatta sig med politiska, ekonomiska, kulturella och allmänt världsåskådliga problem ävensom med den nationalsocialistiska rörelsens väsen och mål, skola föreläggas prövningskommittén och genomses, för att man skall kunna konstatera att de äro sakligt riktiga. Förbud äro sällsynta och rikta sig endast mot uppenbart skadliga skrifter.[153])

Till PPK:s viktigaste uppgifter hör även utgivandet av en »nationalsocialistisk bibliografi», som sedan januari 1936 utkommer i månatliga häften, men med tiden skall behandla hela den nationalsocialistiska litteraturen sedan 1919 i särskilda årsband. Dessa månadshäften innehålla

en förvånadsvärt rikhaltig översikt av de viktigaste böckerna, tidskrifterna och tidningsuppsatserna, som hänföra sig till nationalsocialismen, och vad som framför allt förlänar denna bibliografi dess vetenskapliga och praktiska värde, är att den vid varje bok- och uppsatstitel i korthet ger en anvisning om innehållet och en karaktäristik av detsamma. Den som befattar sig med frågor, som hänföra sig till nationalsocialismen, finner här allt vad han behöver ordnat på ett systematiskt och överskådligt sätt, liksom i en mönstergill bibliotekskatalog, som tack vare de omdömen den innehåller dessutom överträffar alla andra kataloger.

Medan det åligger PPK att pröva och uppteckna den litteratur, som på något sätt hänför sig till nationalsocialismen (eller som måste räknas till politisk litteratur av liknande art) har »Riksbyrån för befrämjandet av den tyska litteraturen» (RFS), uppgiften att granska den nyare tyska litteraturen enligt politiskt-världsåskådliga, folkuppfostrande, konstnärliga och fackvetenskapliga synpunkter och att befrämja de verk, som synas den vara värdefullast.

Riksledare Alfred Rosenbergs kansli fordrar av de tyska förläggarna de verk, som kunna antagas vara av betydelse. Niohundra fackkunniga och världsåskådligt tillförlitliga lektorer, bland vilka finnas representanter för de mest olika stånd och yrken i alla delar av riket, kritisera de inkomna böckerna. De positiva utlåtandena ställas till förläggarnas förfogande i reklamsyfte. Hela detta mödosamma lektorsarbete utföres såsom ett hedersuppdrag. Ett stort antal av uttalandena avtryckas brevid självständiga uppsatser i tidskriften »Bücherkunde», som samtidigt innehåller listor över de böcker, som kunna rekommenderas och de som icke rekommenderas. Dessutom ge omkring 700 byråer i RFS i hela riket ett tillförlitlig råd i alla litteraturfrågor. Inför offentligheten har RFS trätt med några stora bokutställningar såsom

»Ewiges Deutschland» (Det eviga Tyskland), »Das wehrhafte Deutschland» (Det beväpnade Tyskland) och »Das politische Deutschland» (Det politiska Tyskland).

P R E S S E N.

Om punkt 23 i NSDAP:s program, som behandlar pressen, har Hitler uttalat sig något vidlyftigare i sin bok. Han säger: »Det är ett stats- och folkintresse av första rangen att förhindra att människorna råka i händerna på dåliga, okunniga eller rent av illvilliga uppfostrare. Det är därför statens plikt att övervaka deras uppfostran och förhindra varje ofog. Den måste särskilt hålla ett öga på pressen, ty dess inflytande... sträcker sig till de vidaste kretsar och tränger djupast, därför att den icke är av tillfällig art utan en bestående företeelse. Här om någonstädes får staten ej glömma, att alla medel böra tjäna ett ändamål: den får icke låta vilseleda sig och bli ikullpratad av det fagra talet om pressfrihet eller försumma sin plikt att undanhålla nationen den kost, som den behöver och som gör den gott. Den måste med hänsynsfull beslutsamhet försäkra sig om detta medel för folkets uppfostran och ställa det i statens och nationens tjänst.»

Och dr Goebbels förklarade den 6 april 1933 på en mottagning för det utländska pressförbundet: »För så vitt man med pressfrihet menar tillåtelse att handla mot nationens intressen eller att göra pressen till en tummelplats för andliga akrobatkonster, har en pressfrihet förvisso ingen plats i den nationalsocialistiska regimen. Naturligtvis tillkommer det pressen att utdela goda råd, att varna för ödesdigra beslut. En sådan offentlig kritik skall ej förhindras. Men denna kritik bör alltid försiggå inom

ramen för allmängiltig nationell disciplin. Regeringen skyr på intet sätt ordet tendens. Men det är modigare och ärligare att öppet bekänna en ärbar tendens, än att i hemlighet hylla en oanständig sådan och sedan försöka dölja sig bakom ordet objektivitet.»

Och den 4 oktober 1933 sade han i riksförbundet för den tyska pressen: »Om i dag en redaktör förebrår mig, att den nationalsocialistiska regeringen fråntagit oss yttrandefriheten, så vilja vi i alla fall inte såsom fackmän inom pressen bedraga oss själva. Jag skulle en gång velat uppleva, att en redaktör (i ett s. k. demokratiskt land), vilket som helst, skulle ha vågat företräda en egen mening i strid mot hans brödgivares och åberopa sig på att det ju härskar en andens frihet i landet. Är det nu någonting degraderande för en redaktör om staten träder i stället för förläggaren?»

Han beklagade, att den tyska pressen för tillfället företedde en alltför stor ensidighet, ty regeringen tvingade den icke till karaktärslöshet, den fordrade blott, att pressen icke företog sig någonting mot staten. Pressens mångsidighet behövde icke bli lidande på att dess nationella vilja är enhetlig. Pressen måste ledas av personer, som äro medvetna om sitt ansvar och besitta alldeles speciella kvalifikationer för sitt arbete och icke av individer, vilka ha lidit skeppsbrott på andra områden och nu dristade sig till att tala till hundratusenden och fabricera en offentlig mening.

Även presidenten för rikspresskammaren, riksledare Amann bekräftade i ett tal den 13 december 1933, att flertalet av de tyska tidningarna mer eller mindre behandlade samma tema och gingo i samma tonart, och förklarade, att orsaken härtill låg i, att många av de i pressen andligt skapande männen innerst voro främmande för den nationalsocialistiska tankevärlden.

Denna ensidighet i den nationalsocialistiska pressen under den första tiden var en följd av den osäkerhet, som

vid alla stora omvälvningar städse brukar visa sig hos dem, vilka icke ha någon omedelbar delaktighet vid utformandet av de nya idéerna. Ju mera de ansvariga inom pressen, alltså redaktörerna, förläggarna o. s. v. blevo förtrogna med de nationalsocialistiska tankegångarna och ju mera den nationalsocialistiska världsåskådningen tog dem i besittning, desto förr voro de i stånd att framställa händelserna på sitt eget personliga sätt och yttra sin egen personliga mening. Om ensidighet i den tyska pressen kan man alltså i dag ej mera tala. Visserligen kan det likartade tänkesätt, som talar ur alla tyska pressuttalanden mycket lätt tydas som ensidighet av utlänningen. I verkligheten är den tyska pressen ej mindre mångsidig än pressen i vilket annat land som helst, den har blott en enhetlig grundval, den nationalsocialistiska världsåskådningen.

Enligt »lagen om redaktörer» av den 4 oktober 1933 är huvudredaktörens yrke en av staten given offentlig uppgift, och redaktör får numera endast den kalla sig, som enligt denna lag har befogenhet därtill. Detta yrke står icke liksom tidigare öppet för vem som helst, utan är beroende av stränga bestämmelser. Redaktör kan numera endast den vara som äger tyskt medborgarskap och åtnjuter medborgerligt förtroende, är 21 år gammal, fackutbildad och av arisk härstamning. Redaktören är förpliktad att hålla allting borta från tidningarna, som blandar egennyttiga intressen med allmännyttiga på ett för offentligheten vilseförande sätt, allt som är ägnat att skada det tyska riket, allt som sårar en annans ära eller skadar hans rykte eller på annat sätt stöter sig mot god sed, o. s. v. Redaktören bär det fackrättsliga, det straffrättsliga och civilrättsliga ansvaret för sin tidnings innehåll. Dock gå hans förpliktelser i den nationalsocialistiska staten utöver dem han hade i den förra staten, då det var tillräckligt att redaktören inskränkte sig till att helt enkelt avböja bidrag som voro lagvidriga. Han är dessutom för-

pliktad att representera sanningen i positiv och eftertrycklig form. Det betyder samtidigt för honom »rätt att hävda den av honom funna sanningen och sin övertygelse, oberoende av alla yttre inflytanden» (Schmidt-Leonhardt i »Grundlagen» I. 2. 20. s. 42). Den så kallade »ansvarige redaktören» som ju nästan alltid var en nolla är avskaffad. Huvudredaktören eller författaren eller båda tillsamman bära personligen allt ansvar.

Även gentemot förläggaren är redaktörens oberoende betryggat genom en rad av skyddsföreskrifter, för att hans andliga hållning icke skall behöva röna inflytande av hans ekonomiska avhängighet.

Redaktörerna ha sammanslutit sig till »riksförbundet för den tyska pressen», som är en korporation av den offenliga rätten. Först efter det man blivit upptagen i yrkesregistret, tillåtes man att utöva yrket. Till skydd för redaktörsyrket inrättas yrkesdomstolar för pressen. Oberoende av yrkesdomstolen är riksministern för folkupplysning och propaganda berättigad att utesluta en redaktör ur yrkesregistret, om han av trängande orsaker finner det nödvändigt för det offentligas väl. Den som är verksam såsom redaktör utan att ha blivit införd i yrkesregistret straffas med fängelse eller penningböter.

Förutom »redaktörslagen» ha vi två andra förordningar, utfärdade av riksledare Amann den 24 april 1935, om »värnandet av tidningsförlagens oavhängighet» och om »stängning av tidningsförlag i avsikt att undanröja osunda konkurrensförhållanden», speciellt inom tidningsvärlden. Enligt den förstnämnda förordningen är det förbjudet för icke arier och deras släktingar och alla »särsammanslutningar, som äro skadliga för nationens enhet», liksom deras funktionärer att sysselsätta sig på pressväsendets område. Vidare skola okontrollerbara inflytelser genom anonyma kapital och genom inskjutande av mellanhänder samt korrumpering av pressen genom subventioner eller massbeställningar för främjande av

bestämda intressen förhindras, och slutligen skall pressens ideellt-kulturella uppgift tryggas för skadegörelse från affärsfärläggares sida och för industrialisering av pressen i gestalt av koncerner.

Dessa bestämmelser ha, såsom Dr F. A. Six i ett föredrag »Die Freiheit der Presse in Deutschland» framhäver, en väsentlig betydelse icke endast därigenom att de befria redaktören från alla privata förbindelser, så att han endast är förpliktad gentemot folkgemenskapen i sin helhet, utan framför allt därigenom, att det tack vare detta presssystem blir omöjligt för ansvarslösa element i pressen att begynna ett internationellt pressfälttåg och därigenom förgifta den allmänna politiska atmosfären. En krigshets genom pressen är alltså, i motsats till vad s. k. pacifistiska pressorgan påstå, otänkbar i Tyskland. Den som regelbundet läser ett större antal tyska tidningar kan med lätthet konstatera att detta överensstämmer med sanningen.

Inom *rundradion* bortskaffades systemet med oberoende sändare. Sändarstationerna äro inga aktiebolag mera, de tillhöra varken privata aktionärer eller enskilda delstater. De äro arbetsgrupper inom »Riksrundradiosällskapet». Genom en stram central sammanfattning har den slagkraftigaste och skickligaste rundradioorganisation i världen skapats.

Filmväsendet regleras genom rikskulturkammarlagen, biograflagen av den 16 februari 1934 och några andra förordningar.

S L U T O R D.

Det finns två förklaringar till nationalsocialismens upprinnelse. Den ena lyder: Versaillesfördraget är nationalsocialismens fader. Denna förklaring ha till och med ledande politiker i ententeländerna gjort till sin. Den andra lyder: Nationalsocialismen föddes i skyttegravarna. Det är ett uttalande av Hitler. Båda förklaringarna äro riktiga, endast med den skillnaden, att den förstnämnda förklaringen anger yttre omständigheter såsom orsak, den senare visar hän mot ett inre skeende.

Versaillesfördraget med sina orättvisor och grymheter, sin hämndlystnad och vinningslystnad har faktiskt åstadkommit, att det tyska folket under den påfrestning som förtryck, utsugning och förödmjukelse från segrarstaternas sida och efterkrigstidens oförmåga att göra slut på denna ovärdiga plåga utövade, blev moget för en omstörtning och så gott som enhälligt och jublande anslöt sig till en rörelse, som var besluten att rädda folket ur eländet och vanäran och ägde den nödiga kraften därtill. Om de segrande staterna hade slutit en fred, sådan som Wilsons 14 punkter föreskrev, om de förstått, att den enda fara som hotade freden låg i bolsjevismen, om de låtit leda sig politiskt och ekonomiskt av klokhet, måtta och rättvisa, då hade nationalsocialismen aldrig sett dagens ljus i Tyskland. Om detta hade varit till lycka är en annan fråga, som icke hör hit. Såsom det nu var, blev Versaillesfreden med alla sina följder fader till nationalsocialismen.

I de tyska skyttegravarna försiggick under de fyra

krigsåren någonting annat, som alls icke har någonting att göra med Versaillesfreden och allt det elände, som hör samman med den. Där förbereddes en själslig förvandling av den tyska människan. En inre process, vid vilken den hittills härskande uppfattningen om hela det mänskliga livet bröts samman och upplöstes i intet och som beredde mark för en helt ny livsuppfattning av fullkomligt annan art än den förra. Denna process var intet verk av eftertanke och grubbel, ej heller av förtvivlan och nöd. Den var icke ett verk av det medvetna eller av en organisatorisk vilja riktad mot ett bestämt mål. Den var barn av en i det undermedvetna slumrande, men allt häftigare pockande misstanke, att någonting var falskt i det liv, som man hittills fört, och en ur själens innersta djup uppstigen längtan efter en riktig, d. v. s. sund och naturlig livsföring, efter ett tillika modigt, sant och välvilligt förhållande mellan människorna. Den framkallades av den allt tydligare insikten, att man behärskades och hämmades av traditioner och åskådningar, som voro så föråldrade och så förbenade, att man tyckte sig spåra en liklukt från dem. Den framkallades av den skrämmande misstanken, att någonting var ruttet icke blott i staten, icke blott i människornas vardag utan även i deras tänkande och i deras själ. Och denna aning födde ett under: en gemensamhetskänsla, som icke endast band den enskilda människan vid den andra. För deras inre öga uppsteg nu någonting gemensamt, som de sågo i ett nytt ljus liksom i en uppenbarelse: Fosterlandet.[154]) Denna gemensamhetskänsla blev ursprunget till en förhoppning, en tro och en tillförsikt, vilka, då deras tid hade kommit, sammansvetsade folket till en enhet, vilken blott hade en tanke: att rycka folket ur nöden och rädda det för ett nytt liv.

I denna mening ligger det en stor sanning i Hitlers ord, att nationalsocialismen föddes i skyttegravarna. Därför och endast därför blev den nationalsocialistiska rörel-

sen en sann revolution. Den var en revolution av politisk, social och ekonomisk karaktär. Men detta är endast en sida av dess väsen och icke ens den ursprungliga. Dess verksamma utgångspunkt ligger djupare, den har, såsom Hitler riktigt insåg, sin rot i själen, den är av andlig art. Den nationalsocialistiska rörelsen vill icke i främsta rummet införa en ny politisk och en ny ekonomisk form. Detta är ett problem av andra rangen och en självklar följdföreteelse vid förverkligandet av revolutionens primära andliga idé. Denna idé heter: Förvandling av människans själ. Detta har framför allt annat gjort segern möjlig för denna rörelse och borgar för att dess vinningar skola ha bestående värde. Häri ligger orsaken, varför det faller sig så svårt för den övriga världen att förstå den nationalsocialistiska rörelsen i dess egentliga grund och väsen.[155])

Ännu härska i en stor del av världen de under den franska revolutionen födda och bland människorna utströdda idéerna. Att dessa idéers herravälde börjat svikta på grund av världskrigets efterverkningar och framför allt, att de skoningslösa konsekvenserna av bolsjevismen förvredos till en vrångbild, har bidragit till att deras anhängare med så mycket större envishet värja sig mot de nya motståndarna. Den mänsklighet, som ännu är fången i dessa idéer, saknar icke blott förmåga utan även mod och god vilja att förstå nationalsocialismens budskap, långt mindre då att mottaga eller tro på det.[156]) Till och med inom det tyska folket finnas ännu sådana bland de intellektuella, de affärsidkande borgarna och de senila »konservativa» som icke vilja låta lära sig. Deras antal är icke stort, det bevisar det faktum, att vid alla folkomröstningar 95 %—99 % bejaka nationalsocialismen. Och även bland dem, som ännu äro fångna i det gamla åskådningssättet, bliva under intryck av den levande verkligheten, som dag för dag blir allt mångfaldigare och genom en målmedvetet ledd skolning de ännu vacklande käns-

lorna och aningarna till en allt djupare visshet, att folket befinner sig på den riktiga vägen.

Så reser sig ur krigets och efterkrigstidens lidanden och ur skyttegravarnas erfarenheter och upplevelse det Tredje riket såsom ett segerrikt förverkligande av en med skaparkraft utrustad siares dröm. Lidande luttrar. Vad som sedan 1933 sker i Tyskland bevisar, att lidande även är befruktande.

Mannen, som försynen eller ödet eller vad man må kalla det, har utvalt att göra de fruktbara verkningarna av de stora lidandena till en påtaglig verklighet, till en verklighet som tager gestalten av ett under och en välsignelse, känner sig i sin anspråkslösa enkelhet endast såsom verktyg för en högre andlig makt. Denna känsla förlänar honom den obrytbara viljekraften och beslutsamheten, modet och framgången och den underbara, för många obegripliga makten över folket.

Utöver detta medvetande om sin stora nationella uppgift är det förståeligt, att han fylles av en annan mänsklig känsla, vilken han en gång har gett följande formulering:

»I mitt liv har jag haft tre ovanliga vänner. I min ungdom var det *nöden* som följde mig många år. Då det stora kriget var förbi, var det det djupa *lidandet* över vårt folks sammanbrott, som grep mig och föreskrev mig min väg. Sedan den 30 januari för fyra år sedan har jag lärt känna det tyngsta ansvaret som en tredje vän. Ansvaret om det under min ledning anförtrodda folket och riket. Detta tunga ansvar har sedan dess ej mera lämnat mig och skall väl nu följa mig till min död.»

NOTER OCH ANMÄRKNINGAR.

1. s. 13. Vid det tvungna antagandet av artikel 88 avgav nationalförsamlingen i Wien följande protest:

»Nationalförsamlingen inlägger inför hela världen en högtidlig protest mot att fredsfördraget i St. Germain under förevändningen att skydda Österrikes oavhängighet avhänder det tysk-österrikiska folket dess självbestämningsrätt och vägrar att uppfylla dess innerligaste önskan, betingelsen för dess ekonomiska, politiska och kulturella livsvillkor: Tysk-Österrikes förening med det tyska moderlandet. I avsaknad av all makt att avvända denna olycka och bespara Europa ett oundvikligt kaos, lägger den tysk-österrikiska nationalförsamlingen det historiska ansvaret för detta beslut på varje makt, som trots våra allvarligaste varningar ämnar låta detta gå i uppfyllelse.»

Något senare — i april 1921 — röstade i Tyrolen 98,5 % och i Salzburg 99,1 % för anslutning till det tyska hemlandet. Visserligen skedde detta vid privata omröstningar, emedan ett lagligt utövande av självbestämningsrätten var förbjudet genom artikel 88. Och vad värre var: Genom att bevilja Österrike ett saneringslån avpressade man i det beryktade Genèveprotokollet år 1922 en ny bekräftelse av artikel 88. Detta blev sedan den grund, på vilken makterna stödde sig, då de år 1931 förhindrade tullunionen mellan Tyska riket och Österrike.

2. s. 14.. Ännu den 24 mars 1931 skriver Léon Blum i en artikel i Paristidningen »Populaire»: »Ingen kan förneka att en naturlig, många gånger befäst släktskap drar det lilla Österrike till Tyskland och att anslutningen en gång kommer att bli verklighet; den är då endast ett uttryck för den obestridligaste av alla rättigheter: ett lands rätt att bestämma över sig självt.»

3. s. 15. Jfr. Sven Hedins tal till studentkåren i Lund den 7 februari 1938: »Om den så kallade Versaillesfreden dikterades i den speciella avsikten att i världen utså fröet till kommande krig, så hade de hundratals paragraferna icke kunnat

dikteras på ett mer raffinerat och infernaliskt sätt än de i verkligheten dikterades.»

4. s. 17. Ännu den 17 februari 1919 var man beredd att medgiva Tyskland rätten att ställa upp en här på 300,000 man. Den 3 mars hade siffran sjunkit till 200,000, den 10 mars till 140,000 och några timmar senare till 100,000.

5. s. 28. Den judiska frimuraren Rathenau tillhör de 300 män, vilka enligt egen uppgift känna varandra och i vilkas händer världens öde ligger. Han tillhör de kapitalister, för vilka världskriget var en glänsande affär.

6. s. 43. »Det är en välkänd sak, att socialdemokratins maktställning i Wien till största delen berodde på de judiska väljarnas röster», säger juden dr Edmund Wengraf i »Neues Wiener Journal» den 17 mars 1929. Och det sionistiska kommunalrådet, dr Leopold Plaschkes förklarade på en judisk kongress i Wien (enligt den sionistiska »Wiener Morgenzeitung» av den 9 december 1926): »För att de marxistiska principernas segertåg just i Österrike blivit så oerhört stort, kunna socialdemokraterna tacka sina judiska ledares agitation».

7. s. 43. Ordet »fanatisk» återfinnes ofta i Hitlers bok och i hans tal. Han inlägger i ordet icke den vanliga betydelsen av »besinningslös och förblindad iver», utan han menar härmed en hänryckning, som i vissa fall medför beredskap att t.o.m. offra livet för en idé eller sak.

8. s. 44. »Under skenet av demokrati föreligger sålunda faktiskt ett fåmannavälde», säger friherre R. A. Wrede i en uppsats i »Finsk Tidskrift» och fortsätter: »En hel rad av delvis mycket bemärkta författare ha påvisat svåra missriktningar i vår tids demokrati. Man talar om dess urartning, ja, t. o. m. om dess bankrutt.

Även Finland har fått erfara, huru ringa respekt dess på bredaste demokratisk bas valda riksdag hyser för den enskilde medborgarens rätt och frihet. Lagstiftningen har under enkammarriksdagens tid gjort sådana ingrepp i den personliga friheten, som tidigare knappast varit tänkbara. Anmärkningsvärt är även, att enligt en mängd vittnesbörd bestickligheten icke någonstädes är så starkt utvecklad och så allmänt utbredd som i U.S.A. Den ej heller hos oss okända form av korruption, som sker i form av partibelöningar, är också en följd av partiväsendet.

Till följd av denna demokratins urartning genomgår nämnda statsform f.n. en kris och har på en del håll redan gjort

fullkomlig bankrutt. Det är företeelser från Greklands och Roms historia som ånyo upprepas.»

9. s. 47. Angående sina år i Wien och det motiv, på vilka han stödde sig, då han icke anmälde sig i den österrikiska armén utan gick in som frivillig i den tyska hären, sade Hitler i ett tal inför folkdomstolen i München den 26 februari 1924:

»Jag kom som 17-årig man till Wien och lärde mig där att studera och beakta tre betydelsefulla frågor: Den sociala frågan, rasproblemet och slutligen den marxistiska rörelsen. Jag lämnade Wien som en absolut antisemit, som dödsfiende till hela den marxistiska världsåskådningen, som alltysk till mitt politiska tänkesätt. Emedan jag visste att det tyska ödet även för Österrikes vidkommande icke komme att utkämpas i den österrikiska utan i den tyska *och* österrikiska armén, anmälde jag mig i tyska armén.»

10. s. 48. Om skillnaden mellan »programmatiker» och »politiker» har Hitler yttrat sig på flera ställen i sin bok. (S. 229, 230, 231, 418).

11. s. 57. Om skillnaden mellan fredsfördragen i Versailles och i Brest-Litowsk jfr. Heinrich Rogge »Hitlers Friedenspolitik und das Völkerrecht», S. 17.

12. s. 65. Jfr. Rohan (s. 343): »Om än rasbegreppet vetenskapligt icke kan klarläggas, så motsäger det icke rasens existens, men väl vetenskapens förmåga. Ty varje arier, alltså även judevännen, vet — helt visst med samma visshet som han vet att han lever — att juden är någonting annat, någonting artfrämmande.»

13. s. 66. Av vilken art hans äregirighet är, visar ett yttrande i hans sluttal inför folkdomstolen den 27 mars 1924: »Ni kunna vara övertygade om att jag icke anser uppnåendet av en ministerpost som något eftersträvansvärt. Jag anser det icke värdigt en stor man att låta sitt namn gå till historien, endast därför att han blir minister. Då kan man även löpa faran att bli begravd bredvid andra ministrar, jag nämner endast namnen Scheidemann och Wutzlhofer. Jag skulle icke vilja ligga tillsammans med dem i en krypta. Vad som ända från första dagen stått för mig är att bli mer än minister. Jag ville bli marxismens tillintetgörare. Jag kommer att lösa denna uppgift, och om jag löser den, då är ministertiteln för mig en ren löjlighet. . . . Icke av anspråkslöshet ville jag på denna tid vara »trumslagare». Det är det högsta; — det andra är en småsak.»

14. s. 66. »Den nuvarande republiken kommer att dö i det ögonblick, då ingen av dessa demokratiska republikaner,

pacifister o. s. v. äro beredda att falla på parlamentets trappor. Den rörelse kommer att stiga fram, som är beredd att även intill det sista träda upp för sina ideal.» (I ett tal den 21 augusti 1923.)

15. s. 67. »Tysklands öde ligger icke i frågan om republik eller monarki, utan i det innehåll republiken eller monarkin äger. Vad jag bekämpar är icke statsformen som sådan, utan det skamliga innehållet.» (Hitler i ett tal inför folkdomstolen den 27 mars 1924.)

16. s. 69. Framför residenset ligger fältherrehallen. Alla historiska framställningar nämna endast denna, icke residenset.

17. s. 69. »Vad vi ha gjort, det ha vi icke gjort som demagoger, utan i känslan av att det måste ske, och om vi gå under göra vi det icke i en önskan att tillkämpa oss segern. Vi ha handlat i medvetande om att vi göra vår plikt, och den ha vi gjort.» Jfr. härjämte Hitlers uttalande om det berättigade i en revolution i »Mein Kampf».

18. s. 70. I Landsberg dikterade Hitler för sin dåvarande privatsekreterare och den nuvarande ställföreträdande partiledaren Rudolf Hess första bandet av »Mein Kampf». Det andra bandet fullbordades först år 1926 på Obersalzberg. Det första bandet utkom i en upplaga på 10.000 exemplar den 18 juli 1925, det andra bandet den 11 december 1926. Till augusti 1938 såldes över 4 miljoner exemplar. Boken har översatts till följande språk: engelska, (även en speciell amerikansk upplaga finnes), danska, norska, italienska, portugisiska, svenska, spanska, ungerska, (NSB i augusti 1937 S. I.).

Flera tyska städer och kommuner överlämna boken i en speciellt vacker utsmyckning som bröllopsgåva till varje nyvigt par.

19. s. 71. Träffande har norrmannen Arvid Broderson karaktäriserat detta förfarande (»Nationalsozialismus von Ausland gesehen» S. 34): »Först urkramas landet genom enorma krigstributer, därpå pumpas det ånyo upp med utländska lån. Med andra ord: *de påtvungna politiska skulderna omvandlas i frivilliga, erkända privatskulder.»*

20. s. 73. Vid de kommunistiska överfallen förlorade sammanlagt 413 nationalsocialister livet. (häri ingår även Ostmarken).

21. s. 78. Horst Wessel, ung student, sedan maj 1929 stormledare inom SA, blev genom sin idealism och sitt mod snart omtalad och ådrog sig därigenom kommunisternas speciella hat. Den 14 januari 1930 blev han förrådd av sin kommunisti-

ska värdinna, hos vilken han hyrde rum, överfallen i sin våning av kommunister samt nedskjuten. Han avled av sina sår den 23 februari 1930.

22. s. 80. På grund av det material, som beslagtogs vid husundersökningarna i kommunistnästena, kunde följande fastställas: Det skulle bildas terrorgrupper på upp till 200 man, vilka om möjligt iförda SA- och Stahlhelm-uniformer i lastbilar skulle överfalla butiker, varuhus och nationella partilokaler. Genom förfalskade order av SA- och Stahlhelmledare gavs uppmaning till hänsynslöst bruk av vapen, under det man medelst falska order skulle locka ut polisens pansarvagnar o. s. v. Som gisslan skulle man taga ledande personers och polismäns hustrur och barn.

Den 23 februari gavs en uppmaning att beväpna arbetarna och tillämpa terror i varje form. I uppropet »Die Kunst des bewaffneten Aufstandes» hette det, att terrorgrupperna på 8.000 olika ställen ute på landet skulle sticka lantegendomar i brand och därigenom försöka locka stadspoliserna ut ur städerna. Samtidigt skulle på 8.000 andra ställen järnvägslinjer och broar sprängas och viktiga industriföretag förstöras. Som vapen skulle tills vidare nyttjas allt, som blott kunde användas, såsom knivar, tegelstenar och kokande vatten. Ingen humanitet skulle visas, ej ens mot kvinnor och barn. Man påträffade bl. a. anvisningar om huru gift skulle blandas i maten på sådana restauranger och matställen, vilka besöktes av personer anslutna till regeringspartierna, samt huru anslag mot ledande personer skulle verkställas.

23. s. 81. § 2 i denna förordning är synnerligen viktig. Bliva i landet (inom Tyska riket) de nödiga åtgärder, vilka syfta till återställandet av den offentliga säkerheten och ordningen, *icke* vidtagna, så kan riksregeringen interimistiskt övertaga de högsta landsmyndigheternas befogenheter. Därigenom hade riksregeringen erhållit det juridiska underlaget icke endast för att motarbeta de statsfientliga partiernas upplösningssträvanden, utan för att motarbeta oppositionen bland de partikularistiska landsregeringarna.

Dessa paragrafer betingades av de nära nog revolutionära förhållanden, som under den sista Weimartiden hade utvecklat sig mellan riksregeringen och de olika ländernas regeringar. Ett hårresande exempel härpå är följande fall: Då rikskommissarier skulle utnämnas för de enskilda länderna i den enhetliga riksregeringens intresse, förklarade ledaren för bayerska folkpartiet, att om en rikskommissarie skulle komma till Bayern, så

skulle han häktas redan vid gränsen. Ty om riksregeringen icke högaktar författningen, så har Bayern blivit fritt och kan välja sig den statsform det önskar.

24. s. 81. Vid riksdagens plenum den 15 september 1935 fastställdes genom lag, att partiets banér med hakkorset var Tredje rikets enda flagga.

25. s. 83. I själva verket beträdde denna fullmaktslag en ny väg endast därigenom, att den upphöjde § 48 i författningen till en speciell lag. Redan Weimarregeringen hade upprepade gånger begagnat detta förfaringssätt. Sålunda hade år 1932 endast 5 egentliga lagar sett dagen, medan däremot 60 voro s. k. 'nödförordningar'.

26. s. 85. De viktigaste paragraferna i denna lag hade följande lydelse:

§ 2. Tjänstemän, som sedan den 9 november 1918 inträtt i tjänst, utan att besitta den för deras karriär föreskrivna eller sedvanliga utbildningen eller kompetensen, böra entledigas från sina tjänster.

§ 3. Tjänstemän, vilka icke äro av arisk härstamning, böra pensioneras..., undantag göres för de tjänstemän, vilka redan före den 1 augusti 1914 utnämnts till sina tjänster eller under världskriget ute vid fronten kämpat för Tyskland eller dess förbundna eller vilkas fäder eller söner stupat i världskriget.

§ 4. Tjänstemän, vilka till följd av sin hittillsvarande politiska verksamhet icke erbjuda garanti för att de under alla förhållanden komma att arbeta för den nationalsocialistiska staten, kunna avskedas från sina tjänster.

§ 6. För att förenkla förvaltningen kunna tjänstemän pensioneras, även om de ännu icke äro oförmögna till tjänstgöring.

27. s. 85. Fackförbunden inom de fria facksammanslutningarna hade förenat sig i »Allgemeiner Deutscher Gewerkschaftsbund» (ADGB). Till de marxistiska facksammanslutningarna hörde även »Freier Angestelltenbund» (AFA) och »Allgemeiner Deutscher Beamtenbund» (DAB). En tredje grupp bildade »Liberaler Gewerkschaftsring» och »Gewerkschaftsbund der Angestellten (GDA). En längre tid efter kriget bildades inom fackföreningarna det kommunistiska »Revolutionäre Gewerkschaftsopposition» (RGO). Som kamptrupp mot fackföreningarna uppstod den »Nationalsozialistische Betriebszellenorganisation» (NSBO).

28. s. 86. Efter årslånga undersökningar lyckades man

fastställa, att de ledande ämbetsmännen bland de socialdemokratiska fackföreningarna icke endast förfalskat bilanser, förstört räkningar och delvis icke haft någon egentlig bokföring, utan även försnillat belopp för flera hundratusental riksmark, vilka de sänt till utlandet.

29. s. 87. Som en karaktäristik över huru vanmäktig den tidigare regeringen var inför arbetslöshetsproblemet kan anföras det betänkande en kommission med den dåvarande riksarbetsministern Braun i spetsen avlät. Kommissionen förklarade nämligen, trots att den visste att utländska krediter icke mera stodo att erhålla, att den enda möjligheten till arbetsanskaffning bestod i nya utlandskrediter. Samtidigt fastställde kommissionen, att införandet av en allmän arbetstjänstplikt icke kunde komma i fråga, emedan ordnandet av extra arbetstillfällen för en hel årgång krävde ett kapital, som icke stod att erhålla under det då rådande ekonomiska nödläget. (A.-I. Berndt: »Gebt mir vier Jahre Zeit! Dokumente zum ersten Vierjahresplan des Führers.» S. 78.)

30. s. 87. »Berliner Tageblatt» berättade den 15 juni 1931, att polisen måste avspärra de offentliga arbetsplatserna med brädstaket för att skydda arbetarna mot hotet från de tusende arbetslösa, vilka brukade samla sig vid dylika arbetsplatser. Tiotusentals arbetslösa befolkade landsvägarna, hundratusentals tiggde, ett annat hundratusental tillbringade sommaren i tältläger för att inbespara hyran. »Frankfurter Zeitung» skildrade i sitt nummer för den 8 juli 1931 en dylik koloni, som slagit sig ned på en avstjälpningsplats i närheten av Mannheim. Kolonin hade inrättat sig på en offentlig avskrädeshög, dit fabrikerna och ett närbeläget epidemisjukhus transporterade sitt avfall. En fruktansvärd stank uppfyllde hela trakten. De flesta av kolonisterna bodde i brädskjul täckta med takfilt. En krigsinvalid hade erhållit privilegiet att som den första kontrollera avskrädets »användbarhet». Så såg det ut utanför många storstäder. Man byggde underliga hyddor av kistlock och korrugerad plåt, i vilka ofta flera stora familjer vistades, eller man grävde sig hålor i sandsluttningar, något som var mycket vanligt isynnerhet i Berlins omgivningar.

31. s. 88. Även inom jordbruket råder redan en anmärkningsvärd brist på arbetskraft så att man för att säkra skördearbetet år 1937 i nödfall måste sätta in riksarbetstjänsten i detta arbete. År 1938 insattes 32,000 italienska lantbruksarbetare i det tyska lantbruket, år 1939 steg deras antal till 37,000. Italienarna ansågo sig ha blivit så väl omhändertagna i Tyskland,

att många av dessa uttryckte en önskan, att följande år på nytt få återvända till sina arbetsledare. Ävenså ha flera arbetsledare anhållit att de på nytt skulle tilldelas sina tidigare arbetsgrupper.

Antalet sysselsatta arbetare och anställda utgjorde vid rikskansler Hitlers övertagande av makten cirka 11,5 miljoner, sex år senare (i januari 1939) utgjorde de i det egentliga Tyskland 19,5 miljoner (1,4 miljoner mera än i januari 1938). Av de arbetare, vilka 1938 erhållit anställning, hade 700,000 dittills icke haft någon sysselsättning som arbetare eller anställda. Det hade alltså lyckats de styrande att vinna ett stort antal nya arbetskrafter. Av 1,4 miljoner nya arbetare voro 505,000 kvinnor. I medeltal kom på 100 sysselsatta män 46 kvinnor. Av den ökade arbetskraften under år 1938 utgjorde kvinnorna 56 på 100 sysselsatta män. I januari 1939 hade antalet sysselsatta ökats med 247,000. Antalet arbetslösa hade i januari i egentliga Tyskland sjunkit med 154,000 och utgjorde vid månadens slut 302,000. Detta är ⅔ av tillståndet i december.

Det var framför allt den tyska industrin, som deltog i arbetsanskaffningen. Från 1932 till 1936 steg antalet industriarbetare från 3,7 till 6,6 miljoner, antalet arbetstimmar per månad från 600 miljoner till 1,2 miljarder, lönesumman per månad från 400 miljoner till 865 miljoner riksmark.

32. s. 89. Hitler i ett tal den 13 september 1933 vid öppnandet av aktionen »Gegen Hunger und Kälte».

33. s. 89. »Nationalsocialismen vet», säger Gottfried Feder, »att den personliga äganderätten och den fria dispositionsrätten över det förvärvade är fundamentet för varje ekonomi och varje högre kultur. Men likaså hade nationalsocialismen observerat, att det gäller att draga alldeles bestämda gränser för erkännandet av den privata egendomen, nämligen när ägandet endast blir ett maktinstrument och på ett egennyttigt sätt vänder sig mot det allmänna bästa.»

34. s. 91. Lagen angående folkomröstning av den 14 juli 1933 stadgar, att riksregeringen kan spörja folket, om det godkänner en åtgärd som planeras eller åsyftas. Avgörandet sker genom enkel majoritet av de avgivna rösterna, även om det gäller en lag, som ändrar författningen. Det är här icke fråga om en »plebiscit» i liberalismens mening, så att de politiska partierna väcka motioner och därigenom kanske kunna korsa regeringens planer. Det rör sig om en hänvändelse till folket. Denna hänvändelse kan endast beslutas och genomföras av riksregeringen.

35. s. 107. I ett tal, som Lloyd George höll den 14 mars 1933 i Sheffield, förklarade han: »Ehuru gammal motståndare känner jag det som en personlig förpliktelse att i min egenskap av en av skaparna av Versaillesfördraget säga: Tysklands andel i Versaillesfördraget har till bokstaven och andemeningen blivit uppfyllt, medan åter de, vilka framtvungo fördraget, ha brutit det.»

36. s. 109. En förintande kritik över en dylik politik ger Hitler i sitt fredstal den 21 maj 1935: »Världen lever i dag i konferensernas tidsålder. Orsaken till att så många av dessa sammankomster bliva fullkomligt resultatlösa ligger redan i de program man uppställt och de mål man söker nå. Intet kabinett anser sig — lika litet som någon annan — behöva göra något för den europeiska freden, vilken anses vara hotad.

I stället för att först framlägga den allmänna tanken för alla deltagare med önskan att lära känna de enskilda staternas eller regeringarnas uppfattning om de medel och vägar, som äro möjliga för behandling och lösning av frågorna, uppställes ett slutgiltigt program av två eller tre kanslier. Härvid kan man ibland icke värja sig för intrycket, att man vid fixeringen av innehållet i de beslut, som skola fattas, genom att blanda möjligt och omöjligt, vill framkalla ett säkert kullkastande av programmet på bekostnad av de senare inbjudna. Ty medan två eller tre stater ena sig om ett in i varje detalj fastställt program, erhåller den senare inbjudne numera blott kännedom om programmet med den anmärkningen, att detta program är ett odelbart helt och antingen skall antagas i sin helhet eller också måste betraktas som helt och hållet avböjt. Då givetvis även mycket goda tankar kunna finnas i ett sådant program, bär staten, som icke ger sitt godkännande åt hela förslaget, därmed ansvaret för kullkastandet av även de nyttiga delarna.»

37. s. 109. I en artikel i News Chronicle kallar Lloyd George de forna segrarnas vägran att erkänna Tysklands rätt till likaberättigande »det infamaste av alla avskyvärda fördragsbrott i världshistorien».

38. s. 112. I »Pester Lloyd» (den 4 mars 1934) yttrar Lloyd George med anledning av detta tysk-polska fördrag: »Hitler synes vara den enda, som bevarar huvudet kallt i den allmänna upphetsningen. Han bemödar sig flitigt om att avlägsna varje orsak till misshällighet med Tysklands grannar. Hans pakt med Polen är en anmärkningsvärd tilldragelse. Den är en handling av en modig politiker.»

39. s. 112. Enligt värnpliktslagen av den 16 mars 1935 gäller värnplikten från 18 till 45 år. Årsklasserna, vilka fyllt 45 år, bilda landsstormen.

Värnplikten berör icke: 1) den som är ovärdig att bära vapen; 2) den som icke är av arisk härstamning; 3) den som vigts till katolsk präst; 4) den som är fysiskt oduglig.

Soldaten bör under sin värnpliktstid icke utöva någon politisk verksamhet. Den värnpliktige måste före sitt inträde i värnplikten ha absolverat arbetstjänsten. Den aktiva tjänstgöringsplikten omfattar två år. Alla soldater, som avtjänat värnplikten, tillhöra »Soldatförbundet».

40. s. 114. Om detta flottavtal sade Chamberlain i ett tal den 26 juli 1938: »Då herr Hitler på sin tid gjorde anbud om ett flottavtal, har han utfört en betydande gest av högst välkommen art i riktning mot freden. Betydelsen av denna gest har icke, synes det mig, blivit fullt förstådd och beaktad som ett framsteg mot den allmänna pacifiseringen. Men genom det fördragsmässiga förverkligandet av detta initiativ rycka möjligheterna att även i framtiden enas om punkter av vital betydelse för de bägge länderna närmare. Vi anse det i varje fall icke omöjligt att fortsätta bemödandena i riktning mot en ömsesidig förståelse mellan de bägge länderna, vilket skulle betyda så utomordentligt mycket för åstadkommande av ett nytt förtroende i Europa.»

41. s. 115. Det tyska Rhenlandets remilitarisering blev helt naturligt genast förklarad som ett krigshot av de s. k. internationella fredsföreningarna, vilka nästan undantagslöst voro besmittade av kommunismen. Endast den gamle radikale svenske pacifisten Carl Lindhagen förklarade i en intervju: »Förbudet för Tyskland att upprusta och förfoga efter behag över sina egna medel, medan de segerrika stormakterna fortsätta sina rustningar och anlagt befästningar på den franska Rhenstranden, berättigar Tyskland enligt historisk praxis att frigöra sig från detta förbund, om det blott kan det. Nu kunde Tyskland av eget initiativ göra det, och fruktan för det tyska riket tvang de segerrika stormakterna att icke opponera sig. Därigenom har detta fördragsbrott icke endast blivit berättigat utan även länt till allmän nytta. Resultatet hade även senare kunnat uppnås genom krig. I detta nu är världen mindre än någonsin löst från detta krig.» (Tidevarvet, den 15 augusti 1936, citerat av Lizzie Carlsson, S. 27.)

42. s. 118. Endast valsedlar, vilka upptogo ett tryckt »Ja» utdelades bland befolkningen, den som önskade rösta »Nej» var tvungen att själv förfärdiga en dylik valsedel och kunde härigenom icke avge sin röst i hemlighet.

43. s. 118. Angående förloppet av förhandlingarna på Obersalzberg och Schuschniggs uppträdande härvid har Hitler meddelat i sitt tal i Königsberg den 25 mars 1938. Han yttrade: »Man har först upphöjt en tyrannisk grupp, vilken var i besittning av maktmedel, till herre i den österrikiska staten, genom denna grupp skapat en ny författning och sedan fråntagit folket varje möjlighet till protest, kritik och yttrande. Den man, som var ledare inom denna lilla härskande grupp, hette Schuschnigg. Jag har under denna vinter sett många tecken till att detta tillstånd icke längre är hållbart, och att det endast finns två möjligheter: antingen en reglerad lösning eller utbrottet av en oreglerad revolution.

Jag ville undvika det senare, och jag har inbjudit denne man till mig, trots att han över huvud icke ägde någon fullmakt att representera detta område gentemot mig. Jag har inbjudit honom till mig, och jag har på fullt allvar förklarat, vad följden av ett fortsatt upprätthållande av tyranniet måste bliva. Jag har sagt honom: 'Herr Schuschnigg, Ni förtrycker Ert land! Ni har ingen rätt därtill! Detta land är även mitt hemland, likaväl som Edert! Huru kan Ni anse att Ni fortfarande bör förvalta detta land? Jag är beredd att tillsammans med Eder föranstalta en folkomröstning. Vi uppställer oss båda som kandidater. Folket må avgöra denna fråga.' Han ansåg, att det icke ginge för sig till följd av författningsrättsliga grunder. Jag uppmanade honom att söka finna en väg till fredlig avspänning, då i annat fall ingen kunde taga på sig ansvaret, att icke den kvalda folksjälen skulle upphäva ett skri. Och det kunde icke vara något tvivel övrigt i den frågan: Vid de tyska gränserna kommer man icke mera att skjuta på tyska folkkamrater.

Jag har verkligen på fullt allvar försökt klargöra, att det är den sista utvägen att på ett fredligt sätt lösa denna kris. Jag har icke lämnat rum för något tvivel, utan sagt honom, att om denna utväg slår fel, så kommer utvecklingen att taga en annan gir. Och jag bad honom att icke tvivla på mitt allvar att ställa rikets hjälp till de förtryckta folkkamraternas förfogande och icke tvivla på min beslutsamhet, om en kris skulle uppstå. Han har icke trott på mina försäkringar, och han har väl därför även brutit överenskommelsen. Vi ha i dag fått belägg för detta; vi ha funnit de brev, i vilka han den 19 februari, endast

en dag före mitt tal i riksdagen, skriver att det hela från hans sida endast är ett rent tekniskt schackdrag, som han tillgripit för att vinna tid och avvakta en gynnsammare utrikespolitisk situation. Han räknade alltså med att i en lyckligare stund kunna hetsa utlandet mot Tyskland.

För att ge sina förehavanden en moralisk motivering, har denne man nu hittat på den löjliga folkomröstningskomedin, som framstår i sitt skarpaste ljus genom det faktum, att vi nu ha kunnat beslagtaga flygblad och plakat, på vilka valresultatet tillkännagavs redan åtta dagar före omröstningen. Det var ett oerhört bedrägeri i ett land, som sedan flera år icke hade val och icke kunde rösta. Det var klart, att om detta nya bedrägeri hade lyckats, så hade världen helt kallt förklarat: »Nu är denna regim legaliserad!»

44. s. 119. Röster i tongivande engelska och franska tidningar visa, att man erkände det berättigade i Anschluss, men var full av förundran över den begeistring, som detta steg utlöst i hela Österrike. I en insänd artikel till »Daily Telegraph» för den 15 mars 1938 kräver författaren förståelse för Österrikes återförening med Tyskland, som är en historisk händelse. Under 400 år hade engelsmännen med kanoner, bajonetter och bomber tillägnat sig det, som syntes dem värdefullast i världen. Då Hitler i dag låter den tyska känslan för Anschluss genom propaganda och övertygelse och utan blodsutgjutelse bli verklighet, beteckna engelsmännen honom som en fredens och frihetens fiende. Men fred torde icke betyda mera än en nationell strävan, som kan förverkligas utan krig. England borde dock äntligen sluta med sitt hyckleri och knyta vänskap med realisterna i denna värld. De senare skulle gärna hålla sitt ord, om man gjorde det möjligt för dem, att fritt från varje ekonomiskt tryck och alla hotelser om eventuella följder underteckna fördrag.

De franska specialkorrespondenterna, vilka själva rycktes med av det oerhörda jublet, berättade i livfulla skildringar om rikskansler Hitlers triumftåg och förklarade, att han redan för länge sedan erövrat Österriketyskarnas hjärtan. Hitler kommer verkligen som en befriare, som den väntade ledaren för 6 miljoner tyskar i Österrike. Hitlers intåg i Wien utgör redan i dag en verklig folkomröstning. Hitler har erövrat Österrike. —

»Hitler har dragit in i Wien under en storm av hänförelse. Ärligheten i denna hänförelse hos wienarna och framför allt hos de talrika provinsbor, vilka kommit till Wien, är obeskrivlig och kan icke analyseras. Denna hänförelse, som säkert är myc-

ket uppriktig, har en religiös karaktär», skriver »Petit Parisien».

»Journal» yttrar: »Hela Ringen fylldes av stormvågor av hänförelse. Åter och åter ropade massan: 'Ett rike, ett folk, en ledare! Heil Hitler!' Slutligen kunde man icke förstå ett ord av vad Hitler yttrade. Man hörde endast några enstaka stavelser. Wien, för första gången ställt ansikte mot ansikte med ledaren, fann i honom makten hos en personlighet.»

45. s. 119. Med namnet Sudettyskland och sudettyskar betecknar man samtliga tyska områden, tysksinnade och tysktalande invånare i Sudetlandet, vilket år 1919 förenades med den tjeckiska statsbildningen. Sudetlandet är alltså ett mycket större område än enbart Sudeterna, gränsbergen i Schlesien mot Böhmen och Mähren. Totalarealen utgör nästan 30.000 kvkm. med en befolkning på ca 3,600,000 invånare eller i medeltal 128 personer på kvkm. (I hela riket 131 på kvkm.).

I södra Mähren sysselsätter sig befolkningen nästan uteslutande med jordbruk. Industriområdena sträcka sig från Egerland till Reichenberg. Norra Mähren och Schlesien utgöra ett blandat jordbruksområde.

Naturtillgångarna äro i huvudsak: 1) brunkol, c:a 12 miljarder ton, årsproduktionen utgör 16 miljoner ton, 2) rika ler- och kaolinfyndigheter i närheten av Karlsbad, 3) uranmalm med pechblende vid Joachimstal i södra Erzgebirge, den näststörsta fyndigheten i hela världen.

Forst- och lantbruket omfattar c:a 3 miljoner hektar odlad yta med c:a 300.000 lantbruksföretag. Av denna yta utgör c:a 1 miljon hektar skog (81 % barrskog, 5 % lövskog och 14 % blandskog). Totalavverkningen belöper sig till c:a 5.6 miljoner kubm. virke.

Mähren och Böhmen tillhöra de äldsta germanska kulturmarkerna och bildade delar av det första tyska riket. Samtliga städer i Böhmen och Mähren äro med undantag för Tabor grundlagda som rent tyska städer. År 973 grundlade den tyske konungen i Prag ett riksbiskopsstift, vars förste biskop var sachsaren Thietmar, som efterträddes av fem tyska biskopar. Kring biskopskyrkan uppstod en tysk köpmannakoloni, där redan den tyska rätten gällde på 1000-talet, för att i mitten av 1200-talet införas i 33 böhmiska städer. Det år 1348 i Prag grundlagda universitetet är den äldsta tyska högskolan. Tyskan vid kansliet i Prag var under en lång tid hov- och ämbetsspråk och begagnades även av Luther i hans bibelöversättningar.

Efter hussitertidens stormar förenades Böhmen och Mähren med de österrikiska länderna under habsburgarna. Redan i det gamla Österrike utgjorde det sudettyska folkelementet en ytterst värdefull kulturell beståndsdel. Skolväsendet tjänade som förebild för hela rikets skolor och fortsatte även att göra det under det tjeckiska kommandot, såvida icke den fortsatta tjeckiska påtryckningen förvandlade de tyska anstalterna till inrättningar, från vilka den tjeckisk-bolsjevistiska andan förmedlas på tyska. Häremot uppreste sig de tyska förbunden, de tyska studentsammanslutningarna och i synnerhet den folkliga gymnastikföreningen (Henlein).

46. s. 122. På det ekonomiska området blev den tyska befolkningen förfördelad på alla sätt till förmån för de tjeckiska invånarna, i det man utan undantag tjeckiserade de industriella företagen och genom den s. k. »jordreformen» fråntog tyskarna ägorätten. Man frånryckte tyskarna sammanlagt 600.000 ha jord. Hand i hand härmed gick den uppkonstruerade kolonisationen av dessa områden. Kolonisterna voro tjecker.

Som exempel på denna godtyckliga tjeckisering av de sudettyska områdena kan nämnas, att tjeckernas invandring till tjeckiska kolonisationsområden under den första tiden närmast efter kriget ökades med 4 ½ %, men till tyska kolonisationsområden med 80 %. Under tiden 1921—1930 ökades invandringen till de tjeckiska områdena med 8 %, men till de sudettyska områdena med 30 %. C:a 260.000 tjecker slogo sig ned inom det tyska området.

47. s. 122. Vid det första valet 1935 röstade mer än 75 % för Henlein, vid de kommunala valen under den tjeckiska terrorn år 1938 90—98 %, medan anslutningen till det sudettyska partiet hastigt ökades. I juni 1938 omfattade partiet 1,5 miljoner medlemmar, alltså i det närmaste alla vuxna sudettyskar, varjämte ungdomarna under 21 år nästan till 100 % hyllade nationalsocialismen.

48. s. 131. Redan i september 1933 hade Hitler sänt ett brev till Daladier, som även då var konseljpresident, och inbjudit honom till ett möte i München. Daladier torde ha haft för avsikt att hörsamma denna inbjudan, men Paul Boncour intog en avvisande hållning och förklarade att Hitler redan efter några få månader skulle vara politiskt förbrukad.

49. s. 134. På sovjetpartikongressen i Moskva i mars 1939 förklarade kommissarie Manuilski, att »i Tjeckoslovakien 60.000 grundligt organiserade kommunister stodo beredda att på befallning omedelbart ingripa med vapenmakt.

50. s. 136. Den 27 september 1938 hade Paristidningen »Epoque» skrivit: »Tjeckoslovakien är utan tvivel ett trumfkort i det franska spelet, ett kort, som genom luftvapnet vunnit ansenligt i värde. Det böhmiska landet med dess väldiga slätter utgör en underbar startplats för luftvapnet. Om den böhmiska slätten står till Frankrikes förfogande och besättes av ryssarna, så är den allierade eskadern i stånd att träffa Tyskland i själva hjärtat.»

51. s. 137. De 13 artiklarna i bestämmelsen angående »Protektoratet Böhmen och Mähren» ha följande lydelse:

Artikel 1.

1. De av de tyska trupperna i mars 1939 besatta områdena av den förutvarande tjeckoslovakiska republiken tillhöra fr. o. m. nu det Stortyska rikets område och träda som 'Protektoratet Böhmen och Mähren' under dess skydd.

2. Såvida rikets försvar kräver det, kan Ledaren och rikskanslern införa andra bestämmelser för enskilda delar av detta område.

Artikel 2.

1. De tyska invånarna i protektoratet bliva tyska »Staatsangehörige» och enligt bestämmelserna i lagen av 15 september 1935 om riksmedborgarskap »Reichsbürger». För dem gälla därför även bestämmelserna angående skydd för det tyska blodet och den tyska äran. De äro underkastade det tyska rättsväsendet.

2. De övriga invånarna i Böhmen och Mähren bliva statsmedborgare i protektoratet Böhmen och Mähren.

Artikel 3.

1. Protektoratet Böhmen och Mähren är autonomt och förvaltar sig självt.

2. Inom ramen för sitt protektorat ställer det sin förvaltning i överensstämmelse med rikets politiska, militära och ekonomiska fordringar.

3. Denna överhöghet utövas av egna organ och egna ämbetsmän.

Artikel 4.

Den högsta ledaren för den autonoma förvaltningen i protektoratet Böhmen och Mähren kallas överhuvud. Protektoratets överhuvud måste dock för att kunna utöva sina befogenheter åtnjuta ledarens och rikskanslerns förtroende.

Artikel 5.

1. Till bevakare av riksintressena utnämner ledaren och rikskanslern en riksprotektor i Böhmen och Mähren. Hans residens är i Prag.

2. Riksprotektorn har såsom representant för ledaren och såsom riksregeringens ombud till uppgift att sörja för att ledarens politiska riktlinjer följas.

3. Medlemmarna av protektoratets regering godkännas av riksprotektorn. Ett sådant godkännande kan återkallas.

4. Riksprotektorn är berättigad att taga del av alla åtgärder, som protektoratets regering företar samt lämna regeringen råd och anvisningar. Han kan inlägga sitt veto mot åtgärder, vilka äro ägnade att skada riket, och vid fara vidtaga nödvändiga åtgärder i det allmännas intresse.

5. Promulgering av lagar, förordningar och andra rättsföreskrifter, ävensom förvaltningsåtgärder och juridiskt bindande domar få icke verkställas, då riksprotektorn inlägger sitt veto häremot.

Artikel 6.

1. Protektoratets utrikesärenden, särskilt skyddet av dess medborgare i utlandet, omhänderhas av riket. Riket skall leda dess utrikesärenden på ett sätt, som motsvarar de gemensamma intressena.

2. Protektoratet får en representant hos riksregeringen med tjänsteställningen »sändebud».

Artikel 7.

1. Riket beviljar protektoratet militärt skydd.

2. För att utöva detta skydd håller riket garnisoner och militära anläggningar i protektoratet.

3. För upprätthållande av den inre säkerheten och ord-

ningen kan protektoratet uppställa egna förband. Organisation, styrka, antal och beväpning bestämmes av riksregeringen.

Artikel 8.

Riket håller direkt uppsikt över trafikväsendet samt post- och telegrafväsendet.

Artikel 9.

Protektoratet tillhör det tyska rikets tullområde och lyder under dess tullsuveränitet.

Artikel 10.

1. Lagligt betalningsmedel är jämte riksmarken tills vidare kronan.
2. Riksregeringen bestämmer de båda valutornas förhållande till varandra.

Artikel 11.

1. Riket kan utfärda rättsföreskrifter med giltighet för protektoratet i den mån det gemensamma intresset så fordrar.
2. I den mån ett gemensamt behov föreligger kan riket införliva olika förvaltningsgrenar med sin egen förvaltning och inrätta de därför nödvändiga riksmyndigheterna.
3. Riksregeringen kan vidtaga för säkerhetens och ordningens upprätthållande erforderliga åtgärder.

Artikel 12.

Den i Böhmen och Mähren nu gällande rätten blir bestående, såvida den icke strider mot Tyska rikets övertagande av skyddet för protektoratet.

Artikel 13.

Riksinrikesministern utfärdar i samförstånd med de intresserade riksministrarna de rätts- och förvaltningsföreskrifter, vilka krävas för genomförande och komplettering av denna förordning.

Prag, den 16 mars 1939.

52. s. 138. Om de talrika tjecker, vilka äro bosatta i Wien, meddelades den 17 mars 1939 följande: »Var och en, som i dag i Wien räknar sig som tjeck, har möjlighet att sända

sina barn till tjeckiska skolor. I Wien finnas i dag 5 offentliga tjeckiska folkskolor, 4 högre skolor, 2 mellanskolor, 1 handelsskola, för det mesta moderna stora byggnader, verkliga skolpalats, vilka lätt kunna nås från stadens centrum. Vidare stå till de tjeckiska barnens förfogande 10 stora, modernt inrättade barnträdgårdar. Dessutom underhåller den tjeckiska föreningen »Komensky» 8 privata folkskolor, 1 realskola och 1 realgymnasium med dimissionsrätt. Lärarna i dessa skolor tillhöra den tjeckiska folkgruppen.

Vidare finnas i Ostmark alla slags föreningar, vilka fullt och oinskränkt kunna utöva sin verksamhet. Tjeckerna ha även tillfälle att i stor utsträckning föranstalta tjeckiska teaterföreställningar.

I ekonomiskt avseende ha tjeckerna det obetingat bättre ställt än före Anschluss. Många tjecker äro kvalificerade arbetare. NSV har på ett verkningsfullt sätt omhändertagit flera tjeckiska familjer, vilka under systemtiden råkat i nöd, och dragit försorg om 9.000 hjälpbehövande tjecker, vilka erhållit kläder och livsmedel av föreningen. Helt naturligt blevo även flera tusen arbetslösa tjecker efter sammanbrottet åter insatta i arbetsmaskineriet. — Därför förstår man också så många tjeckers yttrande: »Vi känna oss här säkrare än i en egen stat».

53. s. 138. Om det tysk-slovakiska avtalet skriver den finlandssvenska veckotidningen »Svensk Botten»: »Fallet Slovakien synes för övrigt visa, att Hitler icke är så omättlig, som man på en del håll vill göra gällande. Ty det råder icke något tvivel därom, att han utan svårighet hade kunnat inkorporera detta land med Tyskland, om han så velat. Att han icke gjorde det, utan i detta fall respekterade principen om nationernas självbestämningsrätt, synes tyda därpå, att han trots allt är beredd att rätta sig efter denna princip i betydligt större utsträckning, än man med hänsyn till det tjeckiska fallet vore böjd att anta.»

54. s. 139. Statsfördraget mellan Tyskland och Litauen har följande ordalydelse:

»Den tyska rikskanslern och republiken Litauens president ha beslutat att genom ett statsfördrag reglera Memellandets återförening med Tyska riket, härigenom klarlägga de svävande frågorna mellan Tyskland och Litauen och sålunda öppna vägen för en vänskaplig gestaltning av relationerna mellan de båda länderna.

Artikel 1. Det genom Versaillesfördraget av Tyskland av-

trädda Memelområdet blir från och med denna dag återförenat med Tyska riket.

Artikel 2. Memelområdet skall omedelbart utrymmas av de litauiska militär- och polisstyrkorna. Litauiska regeringen skall sörja för, att området vid utrymningen skall lämnas i ordnat tillstånd. Bägge parterna skola, i fall det visar sig nödvändigt, utnämna kommissarier, vilka ha att se till att de förvaltningsgrenar, som icke befinna sig i händerna på Memelområdets autonoma myndigheter, överlämnas till dessa.

Övriga frågor, vilka uppstå till följd av den nya statsöverhögheten, i synnerhet ekonomiska och finansiella frågor, tjänstemannafrågan samt statsmedborgarfrågan, förbehållas en speciell reglering.

Artikel 3. För att säkerställa Litauens ekonomiska behov, kommer en frihamnszon för Litauen att upprättas i Memel. Detaljerna komma att speciellt regleras i enlighet med de riktlinjer som bifogats detta fördrag.

Artikel 4. Bägge parterna påtaga sig, för att bekräfta sitt beslut att säkerställa en vänskaplig utveckling av revolutionerna mellan Tyskland och Litauen, förpliktelsen att varken skrida till våld mot varandra eller understödja en mot den ena av parterna från tredje makts sida riktad våldsåtgärd.

Artikel 5. Detta fördrag träder i och med undertecknandet i kraft.

55. s. 140. Enligt en statistik utförd av det tyska statistiska riksämbetsverket utgjorde antalet till det mosaiska religionssamfundet anslutna judar i hela världen år 1937 c:a 16,8 miljoner. Av dessa bodde 10 miljoner i Europa och cirka 5 miljoner i Amerika. De europeiska judarna leva huvudsakligast i städerna mellan Östersjön och Svarta havet. Ensamt i den fyrhörning, som bildas av Leningrad, Riga, Wien och Rostow vid Don, bo mer än 8 miljoner eller i det närmaste hälften av judarna i hela världen. Den juderikaste staden på jorden är för närvarande New York, som härbärgerar 2.5 miljoner judar. I Palestina bilda de därstädes bosatta judarna en tredjedel av hela Palestinas befolkning eller cirka 400.000 personer.

56. s. 140. Den norske skriftställaren Myhrer skriver: »Det är verkligen sant vad Fredrik Böök säger: Judefrågan är såsom världshistorien och havet, utan början och utan slut.»

57. s. 141. En utmärkt studie över denna fråga ger doktor Karl Georg Kuhn i sin uppsats: »Die Entstehung des

talmudischen Denkens» i »Forschungen zur Judenfrage», sida 64 o. f.

58. s. 142. G. Kittel i »Forschungen zur Judenfrage», s. 48.

59. s. 142. Enligt Jakob Klatzkin (i »Der Jude», 1916, häfte 9.) låter sig gåtan om den flertusenåriga Diaspora förklaras av den judiska religionen, som icke är någon idélära utan en lära om lagar. »Vi ha förlorat vår stat, men icke vår statsförfattning: vi räddade den som en bärkraftig stat, vilket även en art av nationell autonomi i Diaspora möjliggjorde.»

60. s. 142. Leroy-Beaulieu skriver i sitt arbete »Israel unter den Nationen»: Om Israel åter skulle bli ett folk (han avser: upprätta en stat i Palestina), sade mig en jude från Weichsel, skulle jag bedja, att man skulle utnämna mig till palestinsk konsul i Warschau. Huru många tusende degenererade söner till Jakob skulle icke göra detsamma och hellre anhålla om en post i Paris, Berlin, Rom eller Washington än återvända till sina förfäders klippiga sluttningar. Det nyttar till intet, att vi återge Israel dess tolv stammars land, vi på berget Sion måste uppföra börser, banker, kamrar och allt, som hör samman med de affärer, på vilka judarna ha monopol, för att locka dem till Jerusalem.

61. s. 143. Även bland assimilanterna göra två motsatta riktningar sig gällande: vid sidan av dem, vilka sträva till ett ärligt uppgående i värdfolket (dessa äro säkert i minoritet), tänka i motsats härtill de flesta andra på en judarnas assimilering av värdfolket. Helt tydligt kommer detta till uttryck i en uppsats av juden dr. Ludwig Tietz i C.-V.-Zeitung (Organ des Zentralvereins deutscher Staatsangehöriger jüdischen Glaubens) för den 10 februari 1928, där det på sida 70 heter: »Så har även judeungdomen under varje tid assimilerat vissa element av omgivningen (Sibi) i sitt ursprungliga väsen. Det är dess lärares och ledares uppgift att förebygga att judendomen assimileras och upplöses». I »Leipziger Judisches Familienblatt» N:o 1 för den 1 januari 1926 heter det: »Bland många folk önska vi vara ett folk, som bevarar vår folkliga egenart». »Jüdische Rundschau» skriver i nummer 94 år 1924, att »Judarna endast få värde och innehåll genom att de bekänna sig till den judiska nationalitet.» Och i »Leipziger Jüdisches Familienblatt» förklarar rabbinen Fischl i nummer 3 för den 15 januari 1926: »Dock önska vi icke detta (anpassning till andra folk). Så länge ännu själ och andedräkt bo i oss, så länge judiskt blod flyter i våra ådror, vilja vi varken förneka oss själva eller vår judendom.

Vi vilja tänka judiskt och förkunna judiska tankar i hela världen, så att de icke förfalla till detta århundrades synd.»

62. s. 145. Professor friherre Otmar v. Verschuer: »Rassenbiologie der Juden» i »Forschungen zur Judenfrage», band III, sida 137.

63. s. 154. A. J. Berndt: »Gebt mir vier Jahre Zeit.» s. 95.

64. s. 158. Vid plenum den 4 juni 1929 förklarade han, »Emedan aborten icke mera uppfattas som osedlig, torde det icke heller vara berättigat att belägga den med straff, isynnerhet som kriminella motiv härvid icke spela någon roll.» Av samma åsikt var även juden Max Hersch.» Enligt riksdagsprotokollet av den 11 oktober 1929 förklarade Rosenfeld, att socialdemokraterna »voro övertygade om, att den väsentliga orsaken till missbruk vid bestraffning av blodskam ligger i parternas beroendeförhållande.» Därvid framgår utan vidare, att »gentemot syskon en bestraffning icke är på sin plats.» I riksdagsprotokollet för den 15 oktober 1929 läsa vi följande sats: »Deputeranden dr. Rosenfeld (SPD) bestred det berättigade i att bestraffa sodomi. Han anhöll att bestämmelsen skulle strykas.» I protokollet för den 16 oktober 1929 heter det: »Deputeranden dr. Rosenfeld (SPD) förklarade — att den inkonsekvens, vilken redan Bebel påpekat, nämligen att homosexuellt umgänge mellan kvinnor icke bestraffas, endast kan avlägsnas därigenom, att frihet från straff vid homosexuellt umgänge mellan män införes.»

65. s. 159. För att avsluta denna samling av citat, må ytterligare ett yttrande av chefredaktören för tidskriften »Die Weltbühne», Siegfried Jakobsohn, anföras. Det utgör höjdpunkten av skamlös råhet och återges här oöversatt. I nummer 44 för den 3 november 1925 skriver han: »Und da muss ich doch sagen: wenn in diesem Land der Vereine, der vielzuvielen Vereine, einer fehlt, der Lebensberechtigung hätte, so ist es der Coitierschutzverein. Man soll Menschen nicht in der Ausübung ihrer wichtigsten Funktionen behindern. Abgesehen von der seelischen Rohheit; es ist auch ungesund. Sexualtruisten tun not, um Sexu-eldorados zu schaffen, um von jungen, phantasie- und temperamentvollen Architekten Sexu-Alkoven bauen zu lassen. Mit Fussangeln und Selbstschüssen für schnüffelnde Polizisten.»

66. s. 162. Dr. F. A. Theilhaber skriver i »Neue Jüdische Monatshefte», nummer 19 den 20 juli 1919: »Intet folk i världen har så många psykiskt sjuka, så många självmördare,

sjuklingar och veneriskt smittade. Ingen nation kan uppvisa så många individer, vilka utfylla sitt liv med surrogat för kärlek.» Och den judiske skriftställaren Conrad Alberti (Sittenfeld) skrev redan år 1889 i nummer 12 av tidskriften »Die Gesellschaft»: »Ingen kan bestrida, att judendomen på ett uppseendeväckande sätt tar del i försumpningen och korruptionen av alla förhållanden. En karaktärsegenskap hos judarna är deras hårdnackade strävan att producera värden utan arbete, d. v. s. då detta är en omöjlig sak, så skapas genom svindel, korruption, börsmanövrer, falska underrättelser med pressens hjälp och på liknande sätt konstgjorda värden, vilka värden judarna tillägna sig och sedan vältra ifrån sig på andra i utbyte mot verkliga, genom arbete åstadkomna värden.»

Med citat av liknande innehåll ur judiska skriftställares arbeten och uppsatser kunde man fylla flera volymer.

67. s. 163. Här må ytterligare anföras ett citat ur Jacob Wassermanns bok »Vom Judentum» (Leipzig, Verlag Kurt Wolff, 1913): »Vi känna dem, kära vän, vi känna dem och vi lida på grund av dem, dessa tusende moderna judar, vilka gnaga på alla fundament, emedan de själva sakna en fundamental grund att stå på, de där judarna, vilka i dag kasta bort vad de i går erövrade, vilka besudla vad de i går älskade, de där, för vilka förräderiet är en vällust, värdelösheten ett smycke och negeringen ett mål.» Och ännu en karaktäristik. Den judiska skriftställaren Alfred Kerr säger i en av sina böcker: »Hellre slaveri än död!», medan nationalsocialisten — eller kanske man nästan kan utvidga begreppet och säga ariern — alltid kommer att säga: »Hellre död än slaveri!» Detta är den kortaste tänkbara formeln för att uttrycka skillnaden i mentalitet mellan ariern och juden. Den sistnämnda är uteslutande och alltid inställd på det jordiska, medan ariern i andligt avseende alltid står i förbindelse med det metafysiska.

68. s. 164. Jfr. härjämte vad den judiske skriftställaren Eberlin säger i sin bok »Die Juden von heute» (Edition Rieder, Paris 1927) om judarnas intresse för jordbruk (s. 20.). Likaså hans åsikt om uttrycket »Produktivt arbete», citerat av W. Diewerge, »Als Sonderberichterstatter zum Kairoer Judenprozess. Gerichtlich erhärtetes Material zur Judenfrage». S. 56 och 57.

69. s. 166. Midrasch-Tolpiot-upplagan av Elia Ben Salomon Abraham från Syrakusa, sid. 255. (Warschau 1875).

Hela Zohar (Kabbalas huvudarbete) är belastat av vändningar och uttryck av liknande art. Här må ännu hänvisas till

ett citat ur den rabbinska avhandlingen Emek-ha-Melek från 17:de århundradet, i vilken det heter: »Våra rabbis hava sagt: Ni judar äro människor, emedan ni ha en själ från den Högsta Människan (d. v. s. Gud). Men världens folk kunna icke kallas människor, emedan de icke ha Nescharma (eller en härlig själ) från den Heliga och Högsta Människan, utan de ha Nephesch (djursjälen) från Adam Belial, det är den ondskefulla och onyttiga människan, kallad Sammael, djävulens Överste.» (Citerat enligt J. F. C. Fuller, London, »Secret Societies and Subversive Movements», sid. 13.)

70. s. 169. Nürnberglagarna jämte därtill hörande förordningar och en utförlig tabell över personer med tyskt blod, blandblod och judar återfinnas bl. a. även som bihang till broschyren »Freizeit-Frohe Zeit», utgiven av den tyska arbetsfronten. — »Das Dritte Reich im Aufbau» av Kurt Jacoby innehåller på sidan 120 en överskådlig tabell i denna fråga.

71. s. 169. Ett franskt edikt av år 1743 förbjöd judar »att anställa kristna som tjänstefolk och idka könsumgänge med dem». Orsaken härtill var synbarligen en berättelse, som kansler Malvezin redan år 1733 erhållit angående judarnas leverne i Bordeaux och i vilken det bl. a. konstaterats följande: »De (judarna) taga vackra landsflickor i sin tjänst och avla barn med dem. De få därpå tjäna som ammor åt judarnas egna telningar, varpå dessa lämna de barn, som tjänsteflickan fött till världen, till någon hittebarnsasyl.» (Diewerge, a. a. o., s. 60.) Till jämförelse må vidare anföras att i den katolska kyrkliga lagsamlingen (Codex juris canonici) o. a. följande bestämmelser beträffande judarna ingå: Judarnas bosättning bör inskränkas och dirigeras i sådan riktning, att de om möjligt bo tillsammans. — Kristna skola varken anlita judarna som läkare eller sjukvårdare, annat än i nödfall. — En jude får icke bekläda något offentligt ämbete, i synnerhet inget domar-, regerings- eller lärarämbete, med undantag för lärare i judiska skolor. En kristen får icke tjäna en jude. — Äktenskap mellan kristna och judar äro strängt förbjudna emedan »disparitas cultus» föreligger. (Fritsch, »Handbuch der Judenfrage», s. 248 f.)

72. s. 169. Som stickprov må endast anföras, att efter avdrag för hypotek och skulder i Berlin 199 miljonärer ägde mer än 700 miljoner Rmk, i Frankfurt am Main 14 miljonärer cirka 439 miljoner och av dessa en ensamt 16 miljoner Rmk. I Schleswig-Holstein deklarerade 233 judar en förmögenhet på

14,5 miljoner Rmk. På var och en föll således i medeltal en förmögenhet på mer än 60.000 Rmk.

73. s. 169. Följande exempel äro mycket belysande: Vid Knesebeckstrasse i Berlin-Charlottenburg fanns det 100 fastigheter, av dessa ägdes 88 av judar. Vid Tauentzienstrasse fanns det ännu i början av november 1938 förutom 58 ariska affärer 25 judiska. Vid Kurfürstendamm (endast räknad från Gedächniskirche till Lehniner Platz) fanns det förutom 171 tyska affärer 80 hebreiska. Enligt jordeboken för Berlin-Charlottenburg tillhörde fastigheten vid Pestalozzistrasse nummer 17 tretton judar, befryndade med varandra, vilka voro bosatta i Tyskland, Holland, Amerika och Palestina. Denna fördelning av äganderätten skulle tjäna syftemålet att omöjliggöra ett avlägsnande av judarna, då även utlänningar voro antecknade som ägare.

74. s. 170. Fr. o. m. den 1 januari 1939 äro de judar, vilka icke bära något av de av inrikesministern uppräknade judiska förnamnen, tvungna att antaga ytterligare ett förnamn, varvid de manliga antaga förnamnet Israel och de kvinnliga namnet Sara.

75. s. 170. Skatten utgör sammanlagt 20 % på varje judes förmögenhet, såvida den uppgår till åtminstone 5,000 Rmk, och måste erläggas i 4 rater på 5 %, d. v. s. den 15 september 1938, den 15 februari, den 15 maj och den 15 augusti 1939. Betalningsplikten upphör så snart en miljard Rmk blivit erlagd och kommer i fall av behov att förlängas tills denna summa inbetalts.

76. s. 171. De cirka 4 miljoner organiserade judar som bo i U. S. A. äro uppdelade på följande fyra stora organisationer: 1) »*American Jewish Committee*» (Kommunisterna David Dubinsky, U. Sidney Hillman från »Jewish Labor Committee», olika miljonärer och den konservativa dr. Syrus Adler), 2) *Amerikan Jewish Congress* (grundad år 1917 av Rabbi Stephen Wise, domaren Brandeis, professor Felix Frankfurter och andra), 3) »*B'nai B'rit*», oavhängig orden och 4) »*Jewish Labour Committee.*» Dessa fyra ha i juli 1938 slutit sig samman till en »*Single Defence Agency*» för att åstadkomma »en mobilisering av den amerikanska judendomen för det judiska likaberättigandet i hela världen». Denna hets har ursprungligen utgått från de tyska judiska emigranterna. Så t. ex. uppfordrar den bekante judiske skriftställaren Emil Ludwig (Cohn) i en broschyr »Die neue heilige Allianz» Frankrike, England och U. S. A. att föra ett preventivt krig mot det tyska folket och kväva det i dess eget blod.

77. s. 174. Under åtta månader, från september 1934 till utgången av april 1935, ha i 61 städer sammanlagt 1070 tillställningar arrangerade av judar ägt rum, och därjämte 385 konserter, 317 föredrag, 163 skådespel, 57 opera- och 109 kabaretliknande föreställningar. (Uppgifterna om det judiska kulturförbundets verksamhet stöda sig på en uppsats av Hans Hinkel i »Deutsche Sozialisten am Werk.», s. 163—173).

78. s. 174. E. H. Schulz och R. Frerks: »Warum Arierparagraph?», sid. 55. Enligt de siffror, vilka förelades den internationella flyktingskommissionen i Genève, skulle 130.000 judar ha lämnat Tyskland. Dessa siffror voro helt visst tendensiöst överdrivna.

79. s. 177. Frimurarlogerna äro sammanslutningar av män, vilka under användning av symboliska former företräda en internationell andlig rörelse med humanitetstanken som grundläggande princip, för att utan åtskillnad till ras, folk, religioner, sociala och politiska övertygelser införa ett allmänmänskligt förbund.

Trots detta skenbart ädla mål blevo frimurarlogerna redan omedelbart efter sin uppkomst från flera håll föremål för en skarp kritik. Denna kritik riktade sig i främsta rummet mot den politiska karaktär, som logerna antogo, och redan Goethe karaktäriserade dem på följande sätt: »Frimureriet utgör helt enkelt en stat i staten. Där frimureriet en gång blivit infört, måste regeringen försöka behärska det och oskadliggöra det. Att införa det där det icke finnes, är aldrig tillrådligt.»

Det som framför allt gör frimureriets ställning som en stat i staten farlig är den omständigheten, att frimureriet är utbrett i hela den civiliserade världen och att samtliga loger stå i mer eller mindre nära samband med varandra. Detta har bidragit till, att principen om internationalismen fjärmat logerna från allt det nationella, så att de för det mesta bekämpa det nationella som något mindervärdigt. De tyska frimurarlogerna ha visserligen alltid påstått, att de genomgående äro nationellt sinnade och opolitiska och icke ha någon förbindelse med utländska loger, men detta påstående har bevisats vara oriktigt. De ha, som logerna i alla andra länder, bekänt sig till grundsatsen om den allmänna människoförbrödringen och i överensstämmelse med sina internationalla relationer icke tillmätt det nationella ett bestående värde.

Frimureriet ingriper överallt i de utrikespolitiska relationerna mellan folken och driver vid sidan av regeringarna en hemlig utrikes- och världspolitik, vilken icke kan kontrolleras av sta-

tens ansvariga organ. »Dessutom drar dess person- och gunstlingssystem försorg om, att de tongivande posterna besättas med logebröder, vilka i handling omsätta frimureriets tankar.» (Dieter Schwarz: »Die Freimaurerei, Weltanschauung, Organisation und Politik», s. 9.) Varje logebroder måste nämligen vid upptagandet edligt förplikta sig att iakttaga en obrottslig tystnad om allt det, som sker inom logen eller som där talas eller beslutes.

I det nationalsocialistiska Tyskland var någon existens för frimureriet icke tänkbar, redan på den grund, att det, trots alla blufförsök, avslöjades som ett verktyg för den internationella judendomen. Detta framgår icke endast därav, att en stor del av logebröderna, framför allt de, vilka inneha de högsta och inflytelserikaste graderna, äro judar, utan även därav, att ceremonielet och symbolen inom frimureriet till anda och form är helt och hållet judiskt. Frimureriets symboler gruppera sig till största delen kring Jehovas symbol och hans salomoniska tempel, och som ingångsspråk till förberedelserummet måste alltid bibeln ligga uppslagen på det ställe, där man återfinner Johannes IV, vers 22, som lyder: »I veten icke, vad I bedjen om, men vi veta vad vi bedja om, ty frälsningen kommer från judarna.» (Dieter Schwarz s. 44.)

80. s. 179. Tal vid rikspartidagen den 3 september.

81. s. 180. Jfr. dr. Walter Gross: »Die Bevölkerungs- und Rassenpolitik des neuen Deutschlands». Föredrag inför de utländska diplomaterna och pressrepresentanterna den 21 mars 1935.

82. s. 180. Tal i riksdagen den 30 januari 1934.

83. s. 182. Rohan, Prinz Karl Anton: »Schicksalsstunde Europas. Erkenntnisse und Bekenntnisse, Wirklichkeiten und Möglichkeiten.» s. 366, o. a.

84. s. 182. I »Das Schwarze Korps» (Veckotidskrift för SS.), nummer 1, februari 1935.

85. s. 182. Tal den 28 juli 1922.

86. s. 186. I officiell form hade förhållandet mellan partiet och staten redan funnit sitt uttryck i lagen om säkrandet av enheten mellan partiet och staten av den 1 december 1933. Denna lag upphöjde NSDAP till en »kår för den offentliga rätten» och förklarade i § 1, att NSDAP utgör bäraren av den tyska statstanken och oupplösligt är förbunden med staten. Medlemmarna i NSDAP och i SA i dessas egenskap av ledande och emotionell kraft inom den nationalsocialistiska staten ha högre förpliktelser gentemot ledaren, folket och staten. De falla

vid försummelse av dessa plikter under en speciell parti- och SA-domsrätt. Därigenom skapades ett självansvarigt »statsbärande skikt». Som ett yttre tecken på enheten mellan partiet och staten bär armén och de uniformerade rikstjänstemännen partiets emblem.

Om begreppet stat, folk, parti ha talrika ledande personligheter i NS yttrat sig på ett utförligt sätt. Som jurist har riksminister dr. Frank uttalat sig i ett föredrag inför akademin för tysk rätt den 18 juni 1938, varvid han jämte värdena ras, jord, arbete och rike som det femte stora värdet framhöll nationens ära, vilken utgör den tyska folkgruppens djupaste livsvärde (Jfr. Heinrich Rogge, s. 60.). Nationens ära kräver, att troheten i alla lagar inbegripes som det högsta värdet. Den som bryter mot troheten till folket, riket, ledaren, partiet och folkkamraten är ovärdig att tillhöra folkgemenskapen. Därigenom blir den förutvarande borgerliga rättsordningens stora byggnad omvandlad till en livsordning på folkgemenskapens grund.

Rikspresschefen dr. Dietrich uttalade härom vid partidagen 1936 bl. a.: »Partiet förkroppsligar icke endast viljan hos folket, det realiserar även denna vilja genom sin speciella samhörighet med staten. Liksom partiet å ena sidan är fast rotat i folket, så är det å andra sidan oupplösligt sammanvuxet med staten och dess ledning. Partiet och staten äro icke ett och detsamma, ty deras uppgifter äro skilda. Partiet befaller över staten, men det är icke staten själv. Partiet är den politiska ledningen, staten en funktion av förvaltningen. Båda äro i sak skilda, men personellt förbundna med varandra. Partiets ledare äro samtidigt statens överhuvud. Partiet levererar genom sin livs- och prestationsskola oupphörligt män åt staten, vilka staten behöver för den politiska ledningen. Därigenom är även statens ledning genom det nationalsocialistiska partiet förbunden med nationens svallande liv och därigenom har demokratins högsta lag, homogeniteten hos folk och stat, på ett enastående sätt blivit förverkligad.»

87. s. 189. För närvarande (1938) finnes det följande »Fachämter»: 1) Näring och njutningsmedel. 2) Textiler. 3) Beklädnad och läder. 4) Bygge. 5) Trä. 6) Järn och metall. 7) Kemi. 8) Tryck och papper. 9) Kommunikationer och offentliga arbeten. 10) Bergsbruk. 11) Banker och försäkringsbolag. 12) Fria yrken. 13) Lantbruk. 14) Sten och jord. 15) Handel. 16) Hantverk.

88. s. 190. Hit höra bl. a.: socialdepartementet, hälsovårdsdepartementet, hembygdsdepartementet, kvinnodeparte-

mentet för rådgivning i rättsärenden, det ytterst viktiga departementet för yrkesutbildning och affärsledning, vilket sönderfaller i åtta speciella avdelningar och övervakar och leder de enskilda medlemmarnas utbildningsväsen och gestaltningen av företagen.

Självständiga arbetsområden äro press och propaganda, ett »arbetsvetenskapligt institut», ett ämbete för tekniska vetenskaper och ämbetet för »yrkestävlan».

89. s. 190. Förutom dessa två grundläggande lagar blev DAF:s verksamhet reglerad genom följande åtgärder: Lag angående hemarbete av den 23 mars 1934, Förordning angående premiering av NS-mönsterföretag av den 29 augusti 1936 och förordning angående betalning för fridagar av den 3 dec. 1937.

90. s. 196. »Deutsche Sozialpolitik», s. 35.

91. s. 196. »Deutsche Sozialpolitik», s. 36.

92. s. 197. Willy Müller: »Das soziale Leben im neuen Deutschland unter besonderer Berücksichtigung der deutschen Arbeitsfront.» s. 149.

93. s. 198. År 1932 förekom cirka 371.600 fall.
» 1933 » » 261.500 »
» 1934 » » 200,100 »
» 1935 » » 188,900 »

94. s. 198. Bland dessa tidskrifter märkas »Arbeitertum» med en upplaga på nästan 3 miljoner, och »Aufbau» med cirka 660.000 exemplar. Den viktigaste är på grund av sina utmärkta informerande uppsatser och notiser månadstidskriften »Der Schulungsbrief», som i januari 1939 utkom i en upplaga på 4.160.000 exemplar.

95. s. 198. För närvarande följande tre ordensslott: »Vogelsang» i Eifel, »Croessinsee» i Pommern och »Sonthofen» i Allgäu. De äro den nationalsocialistiska världsåskådningens högskolor. Den 1 maj 1936 kom den första kontingenten på 500 man till borgen Vogelsang. Till dessa borgar sändas endast personer mellan 25—30 år, som äro fullödiga i rashänseende, fylla kraven på hälsa och ha tillhört Hitlerjugend, avtjänat arbetstjänsten och värnplikten samt deltagit i partiarbetet antingen såsom politiska ledare, SA- eller SS-män.

Inom »Wilhelm Gustloff-Stiftungs» företag kommer ett permanent ämbetsverk att upprättas för skolning av alla medlemmar i den nationalsocialistiska världsåskådningen. Härvid komma egna skolningsledare att vara verksamma.

96. s. 200. Jfr. »Völkischer Beobachter» 24 febr. 1939., därifrån denna framställning är tagen.

97. s. 200. Redan år 1934 deltogo cirka 1.5 miljon av de cirka 2 miljoner affärs- och kontorsanställda i fortsättningsskolningen.

98. s. 200. »Deutsche Übungswirtschaft» kallas fingerade företag. År 1937 utgjordes dessa av 13.000 övningsfirmor, som bildats av ungdomar och leddes av sådana. Varje övningsfirma har i medeltal 35 »anställda», vilka arbeta under uppsikt av fackmän. Övningsfirmorna stå såsom de verkliga affärsföretagen i förbindelse med varandra. Alla affärslivets yttringar kopieras mycket noga i syfte att genom praktisk övning stegra yrkesfärdigheten hos de unga. Övningarna äga rum på kvällarna under fritiden.

99. s. 200. Dessa omtyckta utflykter, vilka vara 3—6 dagar och företagas i hela riket samt många gånger utsträckas till utlandet, utgöra höjdpunkterna inom yrkesutbildningen.

100. s. 200. Under det sista skolåret skola eleverna erhålla en s. k. »Robinsonuppfostran». Denna uppfostran visar, om eleven äger disciplin och om han är disponerad för produktivt arbete. Disciplinen visar sig bäst genom metallslöjd med primitiva verktyg såsom hammare, fil och mejsel, medan begåvningen för produktivt arbete bäst kan fastställas genom träslöjdsarbete. I framtiden kommer dessutom varje elev att under ett år vara sysselsatt med såväl trä- som metallslöjd. (F. Mang, »Der Deutsche Arbeiter — Schicksalsweg und Heimkehr», s. 13.).

101. s. 201. För Hamburg föreligger för år 1938 följande statistik angående segrarnas i yrkeskampen härkomst och förmögenhetsförhållanden: under segrarens utvecklingsår saknade hans fader i 12 % av fallen inkomster; 6 % utgjorde barn till krigsinvalider eller arbetsinvalider; 6 % hade tre eller flera syskon i hemmet; i 29 % av fallen var modern änka; till följd av armod kunde 13 % icke besöka någon högre skola; 21 % måste utan något slags understöd förvärva sig yrkesfärdighet, och 2 % måste som springgossar bidraga till familjens underhåll.

102. s. 202. Värdesättningen av yrkestävlans resultat är mycket komplicerad och fordrar en ingående kännedom om de föreskrivna bedömningsprinciperna.

103. s. 204. I november 1936 hade i Tyskland uppförts 1000 kamratskapshus, 3000 nya kantiner och härbärgen, 3500 planteringar vid industrianläggningar, 200 siminrättningar och cirka 1500 tvätt- och omklädningsrum enligt principen om »arbetets skönhet».

104. s. 206. I mitten av juni 1937 i Hamburg. Den andra

kongressen sammanträdde i juni 1938 i Rom. Den nästa kommer att sammanträda i Tokio 1940.

105. s. 211. På gatorna säljas märken, vilka framställts i nödområdena. Sålunda förekom ett märke gjort av bärnsten. För framställning av dessa märken krävdes över 200.000 kg. råmaterial. Därigenom kunde man förutom de ordinarie bärnstensarbetarna ytterligare sysselsätta 500 arbetslösa under mer än 3 månader. I februari 1939 distribuerades små djurfigurer av en ny lätt metall, magnivin, vilka lackerades och slutligen förseddes med små stenar till ögon, gjorda av cabochon. I mars 1939 utdelades åter små förtjusande porslinsfigurer, försedda med en säkerhetsnål så att de kunde fästas vid kläderna.

106. s. 213. Kabinettet Brüning hade genom en nödförordning, utfärdad i juni 1931, infört en frivillig arbetstjänst för att lindra arbetslösheten. Men den blev en oskickligt genomförd och ofruktbar åtgärd, som därtill vidtogs på ett rent byråkratiskt sätt och saknade såväl socialt som etiskt innehåll. Resultatet blev en rad sammanhangslösa, opraktiska anordningar.

107. s. 216. Efter att ha fyllt 17 år kan var och en även frivilligt anmäla sig till riksarbetstjänsten, men han måste härvid förplikta sig till en minimitjänstetid på ett år. Han kan dock på egen önskan även få tjäna en längre tid.

108. s. 220. Arbetstjänst har dessutom införts i följande länder: Sedan 1920 den s. k. »Trudowaken» i Bulgarien; sedan 1936 den s. k. »Junaken» i Polen, i vilka utbildningen i främsta rummet har en militär karaktär; samt sedan 1933 den s. k. »Civilian Conservation Corps» (CCC), i U. S. A., vilken framför allt riktar sig mot arbetslösheten.

109. s. 220. Trots att den kvinnliga arbetstjänsten är frivillig, finnes det redan cirka 700 arbetstjänstläger för kvinnor, i vilka ungefär 30.000 flickor kunna härbärgeras. Under förloppet av år 1939 hoppas man kunna öka platserna till 50.000.

110. s. 221. En åskådlig bild av en »arbetstjänstflickas» liv erhåller man i »Die Arbeitsmaid», som utges av riksarbetstjänstens ledning. Detta häfte innehåller även närmare uppgifter om flickornas utbildning till »ledarinnor».

111. s. 221. T. o. m. en officiell, högställd person som ordföranden i regeringskommissionen för Saarområdet, herr Knox, drog sig icke för att förklara, att den tyska arbetstjänsten militärt utbildade Saarländerna. Utrikesministeriet i Berlin vederlade detta påstående och uppfordrade regeringskommissionen att efter eget val besöka ett arbetstjänstläger. »Impress» i Paris spridde uppgiften, att de som arbeta i arbetstjänstläger icke

erhålla ett enda mål varm mat mellan kl. 7 på morgonen och 6 på e. m., o. s. v.

112. s. 228. Det blev nödvändigt att införa ett obligatoriskt tjänsteår för kvinnor genom den permanenta bristen på kvinnlig arbetskraft inom jordbruket och hemmen.

113. s. 229. Mödrar, vilka själva önska taga sina döttrar i obligatorisk tjänstgöring under ett år, få göra det endast under förutsättningen, att minst fyra barn under 14 år finnas i familjen. (Detta gäller även beträffande besläktade familjer.)

114. s. 231. Kvinnoarbete är förbjudet t. ex. vid vissa maskiner inom skoindustrin, fiskkonserveringsindustrin, tegelslagningen och kollastningen. Inom metallindustrin ha inom 20 % av alla företag kvinnorna uteslutits från grovarbeten.

115. s. 233. »Hamburger Fremdenblatt» för den 14 mars 1938 meddelar: »Sedan 14 dagar bo cirka 90 i fabriker sysselsatta mödrar från Hamburg i NSV:s mödrahem i Tesperhude och Sachsenwaldau (Hapagheim). Deras arbetsplatser ha intagits av lika många studentskor, vilka frivilligt representera arbeterskorna, så att de sistnämnda en gång bli i tillfälle att riktigt rekreera sig.

På söndagen hade studentskorna rest på besök till mödrahemmen. De mottogos med sång, och därpå följde det privata välkomnandet, varvid varje moder sökte upp »sin» studentska. Sedan man gemensamt druckit kaffe vandrade mödrarna och studentskorna arm i arm längs skogsvägarna och nu började det verkliga storpratandet.

Flickorna måste redogöra för sina erfarenheter i fabriken: att arbetet icke var dem för tungt, om de hade vant sig vid lukten i fiskfabriken, o. s. v. De studentskor, vilka voro sysselsatta i gummifabrikerna, batterifabrikerna och i minut- och engrosfirmorna, måste berätta om sina arbetskamrater och framförde även hjärtliga hälsningar från dessa.»

116. s. 235. Det antal personer, som måste underkasta sig steriliseringslagens bestämmelser, kan uppskattas till cirka 400.000 nämligen: ända från födelsen svagsinta personer 200.000, personer lidande av schizofreni 80.000, maniskt depressiva 20.000, epileptiker 60.000, ärftligt blinda 4.000, ärftligt döva 16.000, personer behäftade med ärftlig alkoholism 10.000 och behäftade med svåra fysiska lyten 20.000.

Det internationella förbundet av eugeniska organisationer gjorde vid en kongress i Zürich den 21 juli 1934 efter en diskussion, som pågått i fyra dagar och behandlat den tyska lagen om förebyggandet av att de efterkommande bli behäftade med

ärftliga sjukdomar av den 14 juli 1933, följande uttalande: »Kongressdeltagarna, representanter från olika länder, fastslå att de trots all olikhet i världsåskådning eller i politiskt avseende dock enats i den djupa övertygelsen, att den rashygieniska forskningen och praktiken är ytterst livsviktig och oundviklig för alla kulturländer.»

117. s. 235. De s. k. »äktenskapslånen», vilka utgivas, för att befordra äktenskapsfrekvensen, äro att betrakta som en åtgärd, som icke endast har en stegrad nativitet för ögonen, utan även arbetar för en ekonomisk uppryckning inom olika produktionsgrenar genom det ökade behovet av nya våningar och nya hushåll. Äktenskapslånen äro räntefria och skola månatligen återbetalas i rater på 1 % av totalsumman. Vid varje barns födelse nedgår dessutom totalskulden med 25 %. Från augusti 1933 till början av år 1936 beviljades mer än 900.000 äktenskapslån på sammanlagt cirka 600.000 riksmark. Även i fortsättningen komma cirka 15 miljoner riksmark att månatligen ställas till förfogande för utgivande av äktenskapslån. Inom de äktenskap, vilka erhållit äktenskapslån, hade i juli 1937 550.000 barn fötts, ungefär dubbelt så många som i de äktenskap, vilka under samma tid ingåtts utan lån.

118. s. 236. Till Tredje rikets befolkningspolitiska åtgärder höra även de olika formerna av familjebidrag, i synnerhet för barnrika familjer. Från den 1 april 1938 ha ytterligare lättnader införts, och för detta ändamål har ett anslag på 30 miljoner riksmark på förhand anvisats. Åtgärderna utvecklas målmedvetet och åsyfta en övergång till en stor riksfamiljekassa och slutligen ett fullständigt utjämnande av familjebördorna. Man har beräknat att riksfamiljekassan skall bli verklighet år 1943. Den kommer då att omfatta medborgare av alla stånd. Följande exempel visa verkan av de nya grundsatserna: en gift arbetare med 6 barn erhåller månatligen en lön på 130 riksmark. Han erhåller dock därjämte barnbidrag på 20 riksmark, men i framtiden kommer detta att utgöra 60 riksmark per månad.

Här torde ytterligare kunna nämnas »lagen angående befordran av tidiga äktenskap bland tjänstemän», given i augusti 1937, och andra åtgärder, som t. ex. övertagandet av fadderskapet för vart tredje och vart fjärde barn vilket t. ex. övertages av staden Berlin. Föräldrarna till dyl. barn erhålla av staden under det första året ett månatligt tillägg på 30 riksmark, under det andra till det fjortonde året ett månatligt tillskott på 20 riksmark. Ytterligare kan här påpekas, att den nationalso-

cialistiska staten anslår anmärkningsvärda summor för beviljandet av barnbidrag. Från oktober 1935 till hösten 1937 beviljades mer än 500.000 engångsunderstöd på i medeltal 340 riksmark åt mindre bemedlade barnrika familjer. Sedan augusti 1936 beviljar staten dessutom löpande barnbidrag till behövande barnrika familjer.

119. s. 239. Statistik över exekutiva auktioner på lantbruksfastigheter:

Under åren:	*Antal:*	*Areal i ha.*
1924—26	4.282	37.754
1927—29	7.900	200.110
1930—32	17.157	462.485

Dessutom hade redan exekutivförfarande inletts beträffande 1.019.000 ha på landsbygden under åren 1930—32.

120. s. 240. Under åren 1935—1936 anvisades 100 miljoner riksmark för byggandet av arbetarbostäder. Målet är att skapa ett tillräckligt bostadsutrymme för 5 miljoner familjer.

121. s. 241. »Till riksnäringsståndet höra (förutom lantbruket) även lantbrukssammanslutningarna, lanthandeln (engros- och detaljhandel) samt bearbetarna av lantbruksprodukter», heter det i § 1.

122. s. 244. Vem som är huvudarvinge, anges av den speciella arvsordningen eller genom arvgivarens i testamentet uttryckta vilja. Till arvegården hör endast den efter storleken och läget anpassade grundförmögenheten samt inventarierna. Angående den övriga i gården befintliga förmögenheten kunna arvgivaren och huvudarvingen fritt bestämma (Boschan: »Nationalsozialistische Rassen- und Familiengesetzgebung». s. 145.)

123. s. 250. Så t. ex. eliminerar man inom bilindustrin steg för steg de 330 olika typerna, så att de endast komma att utgöra 80 och framställningskostnaderna för vagnar blir härigenom för varje dag som går allt mindre. Inom lantbruksmaskinindustrin har man redan lyckats, trots en stegring på 10—15 % av materialpriserna (stegringen på trä utgör nästan 60 %) uppnå en produktionskostnadsminskning på 18 % i jämförelse med år 1930. På grund härav äro dessa maskinfabriker redan nu (1939) för månader, ja nästan för år framåt fulltecknade med order. Likaså kommer inom energiproduktionen energifördelningen, som för närvarande omfattar mer än 1.200 gasverk och cirka 12.000 elektricitetsverk, att befordras genom förbundshushållning, förenhetligande av tariffer och förbilligande av energipriset. På samma sätt komma medel och åtgärder inom de mest

olika arbetsområden att utforskas på ett vetenskapligt sätt, för att man därmed skall kunna fastställa, på vilket sätt material, kraft och tid kunna inbesparas och förbilligas (t. ex. inom byggnadsväsendet sker denna undersökning vid akademin för byggnadsforskning).

124. s. 250. DAF har åstadkommit en s. k. arbetsrationalisering, som inom de olika yrkena söker fastställa på vilket sätt man med användande av minsta möjliga kraft och tid kan uppnå högsta möjliga resultat. Denna metod skiljer sig dock helt och hållet från de amerikanska rationaliseringsmetoderna, i det att den ställer människan och icke maskinerna i företagets centrum. Ännu tydligare framgår detta av en förordning utfärdad av riksekonomiministern den 13 februari 1939, vilken innehåller riktlinjer för prestationsstegring hos enskilda arbetare. Förordningen går icke ut på att piska arbetarna till kortvariga topprestationer, såsom fallet är inom det Sovjetryska Stachanov systemet, utan att genom ett så friktionsfritt och icke tröttande arbete som möjligt frigöra krafterna hos människan och hjälpa henne till högre prestationer av lång varaktighet. Ett »riksutskott för produktionsstegring» har, i sin egenskap av rådgivande organ hos riksekonomiministern, till uppgift att lämna det organisatoriska underlaget för ett gemenskapsarbete inom detta område på alla departement, byråer et. inom staten, partiet och det ekonomiska livet, vilka deltaga i genomförandet av planhushållningen, den tekniska rationaliseringen och prestationsstegringen.

125. s. 250. Så t. ex. måste man, för att säkerställa behovet av arbetskraft för uppgifter av speciell statspolitisk betydelse genom den andra verkställighetsförordningen av den 10 mars 1939, förhindra den förlust av värdefull arbetskraft, som är förbunden med en osund fluktuation. Detta skedde därigenom att man gjorde rätten till uppsägning beroende av arbetsministeriets bifall.

Denna reglering kritiserades skarpt i de demokratiska länderna. Mycket snart följde emellertid Frankrike det tyska exemplet, utan att det väckte någon indignation. I Frankrike förbjöds industrin att anställa arbetare, vilka ville övergå från rustningsindustrin till en mindre ansträngande industri, och man tvingade varje arbetslös person att mottaga det arbete som erbjöds honom, såvida han icke önskade gå förlustig sitt arbetslöshetsunderstöd.

126. s. 251. Fabrikerna vid Salzgitter komma att få en bredd av 3 km. och en längd av 7 km. Enbart för valsverket kom-

mer en hall som mäter 940 m. i längd och 250 m. i bredd att byggas. Stålverket arbetar i huvudsak enligt Thomasförfarandet, och biprodukten thomasslagg täcker till en anmärkningsvärd del det tyska lantbrukets behov. Den gas som bildas som en biprodukt i kokeriet kommer likaså att utnyttjas vid gasförsörjningen. Elektricitetsverket kommer att höra till de största elektricitetsverk i världen. För att fylla det oerhörda behovet av bostäder ha redan 8.500 kolonisationsvåningar byggts och med tiden kommer en stad för cirka 200.000 invånare att uppstå. Stålverken i Linz komma att årligen producera 2 miljoner ton stål. i södra Baden finns det malmfyndigheter, vilka visserligen äro fattigare än de ovannämnda, men vilkas förråd dock äro så stora, att även de kunna bli föremål för industriell brytning.

127. s. 252. Efter långvariga strävanden har man även lyckats, att genom ett relativt enkelt förfarande framställa det ytterst viktiga legeringsämnet vanadin ur slaggen, varigenom importen av utländska legeringsämnen blir överflödig.

128. s. 257. Skillnad bör göras mellan ungdomshemmen och ungdomshärbärgena. Ungdomshemmen äro endast församlingsställen, medan ungdomshärbärgena däremot bereda sina besökare möjlighet att övernatta och erhålla bespisning.

129. s. 259. Tidskriften »Die HJ», som utkom en gång i veckan och utgjorde HJ:s kampblad, ersattes i april 1939 av en ny tidskrift, »Junge Welt». Dessutom utkommer sedan 1932 två gånger i månaden tidskriften »Wille und Macht», ledande organ för den nationalsocialistiska ungdomen och redigerad av Baldur von Schirach.

130. s. 265. Ett exempel på livet i ett »Landjahrheim» ger Walther Ruthe i sin bok »Der Nationalsozialismus in seinen Programmpunkten, Organisationsformen und Aufbaumassnahmen», sid. 69 f.

131. s. 267. Jfr. härjämte en uppsats av chefen för RJF:s sociala byrå Axman i V. B. för den 16 februari 1933 och en annan uppsats av Karl C. Thalheim i »Agrarrundschau» 1939.

132. s. 268. Enligt det nya medicinska studieprogrammet, som trädde i kraft den 1 april 1939, kan studietiden genom en praktisk fördelning av ferierna förkortas med nästan två år.

133. s. 270. En förordning av riksministern för vetenskap, uppfostran och folkbildning av den 8 juli 1938 bestämde, att endast studenter, vilka kunde bevisa sin ariska härstamning, fingo upptagas i de tyska studentkårerna.

En ny lag angående Studentenwerk av den 1 april 1938 sammanfattar dess uppgift i § 2, där det säges att »den ekono-

miska och sunda tyska återväxten vid de tyska hög- och fackskolorna är anförtrodd densamma». De hittills bestående självhjälpsinrättningarna för studenter vid de tyska hög- och fackskolorna upplöstes genom denna lag.

134. s. 271. Bland de tidskrifter, som vända sig till studentvärlden, må nämnas »Die Bewegung», centralorgan för nationalsocialistiska tyska studentförbundet och tyska studentkåren (tidskriften utkommer en gång i veckan) och »Thüringer Studenten», officiellt organ för nationalsocialistiska studentförbundets thüringerdistrikt samt »Die Jenaer Studentenschaft» notisblad för studentkåren vid universitetet i Jena.

135. s. 276. I synnerhet anmärkningsvärd och kännetecknande för den nationalsocialistiska rätts- och processuppfattningen är § 55, som behandlar ett s. k. »sönderfall» av ett äktenskap. Processpraktiken och den juridiska litteraturen ha redan flera gånger lämnat exempel på, huru den tidigare formalistiska rättsuppfattningen har svårt att förstå den nationalsocialistiska rättens levande och förnuftsenliga ställningstagande till denna fråga. »Das Schwarze Korps» har redan anfört flera karaktäristiska fall (t. ex. den 16 mars 1939).

136. s. 277. »Utforskningshjälpen» (Ermittlungshilfe) är en lekmannahjälp, som skall göra det möjligt för allmänna åklagaren och domaren att fälla en så objektiv dom som möjligt. Kansliet för denna utforskningshjälp finnes i Berlin och chefen är generalstatsåklagaren. »Rättshjälparna» utses av vederbörande kretsledare inom NSV. Hjälparen måste för vart och ett av sina påståenden prestera en källuppgift och alltid vara beredd att som vittne edligt bestyrka sina påståenden. Bagateller och svåra brottmål, såsom mord och dylikt äro uteslutna från detta förfaringssätt. Utforskningshjälpen har visat sig mycket nyttig vid politiska brottmål och vid medelsvåra förbrytelser.

137. s. 277. Mer ingående uppgifter härom finnas i en samling av föredrag av framstående rättslärda. Boken bär titeln »Zur Erneuerung des bürgerlichen Rechts» och har utkommit på C. H. Becks förlag i München.

138. s. 278. Jfr. härmed H. Barth:s uppsats »Rechtssicherheit und Gerechtigkeit» i »Deutscher Juristentag 1936», sid. 137—148.

139. s. 278. Angående Weimarregeringens verkställande av strafftiden yttrar A. I. Berndt, sid. 183: »Strafftiden förvandlades av världsfrämmande fantaster och marxistiska ideologer till vilohemsvistelser. Förbrytarna i fängelserna hade det be-

tydligt bättre än de miljontals arbetslösa på gatorna. Förbrytarna hade ljusa, trevliga celler, vilka möblerats till beboeliga rum, de kunde höra radio, de hade blombuketter på bordet och kanariefåglar i cellerna, de erhöllo god, tillräcklig föda och voro sysselsatta med ett lätt arbete. De hade ett klubb- och läsrum och ett välförsett bibliotek. Därför förekom det icke heller sällan, att de, sedan de avtjänat sitt straff, anhöllo om att få kvarstanna i tukthuset.»

140. s. 280. De evangeliska kyrkorna äro dels lutherska, dels kalvinistiskt reformerta, dels tillhöra de den s. k. »unionen», som år 1817 under Friedrich Wilhelm III:s tid utgick ur de båda bekännelserna. År 1922 sammanslöto sig dessa olika evangeliska kyrkor till ett »tysk-evangeliskt kyrkoförbund», med bevarande av sin fulla självständighet i bekännelsen, författning och förvaltningen.

141. s. 281. »Grundlagen, Aufbau und Wirtschaftsordnung des nationalsozialistischen Staates», utgiven av H. H. Lammers und Hans Pfundtner, band 1, adv. 1, s. 1.

142. s. 281. Det existerar eller existerade följande 14 »tysktroende» riktningar: 1) Haus Ludendorff; 2) Deutsche Glaubensbewegung; 3) Nordische Glaubensbewegung; 4) Germanische Glaubensbewegung; 5) Deutsch-gläubige Gemeinde; 6) Geistchristentum; 7) Deutsche Aktion; 8) Völkische Aktion; 9) Bund für deutsche Einheitsreligion; 10) Gruppe Reventlow; 11) Gruppe Hauer; 12) Gruppe Kummer; 13) Gruppe Krauss; 14) Deutschgläubige Bewegung.

143. s. 283. »Jag tänker varken upprätta hedniska offerplatser i Germaniens skogar eller föra ungdomen till något slags Wodanskult, än mindre utlämna det unga Tyskland åt någon skäggig pseudoapostels trollkonster», sade riksungdomsledaren vid ett möte.

144. s. 283. Som ett exempel på huru arierparagrafen missförstods på bägge hållen, må följande anföras: En viss dr. Krause krävde utmönstring av Gamla Testamentet och dess »judiska moral». Ur rakt motsatt synpunkt skriver Berlins statsmissions tidskrift ännu så sent som år 1935 »Gud har korat Israel till sitt brudfolk... Gud sparar detta folk för en sista, världshistorisk storgärning. Luttrat i lidandets eld — ty vem vet, till vilka blodiga antisemitiska kval detta folk ännu skall hetsas — mognar det till omvändelse».

145. s. 284. Hos folket var motståndet mot Gamla Testamentet mycket mera utbrett än man kunde sluta sig till av ordalydelsen i dessa teser. Detta motstånd har för övrigt redan för

flera decennier sedan på ett mycket tydligt sätt kommit till uttryck hos framstående tyskar. Sålunda sade redan Paul de Lagarde i sitt arbete »Deutsche Schriften, sid. 183—184: »Vad angår oss Adam och Eva? Vad rör oss Abraham, Isak och Jakob? Vad intresserar oss Moses och David? De äro främlingar för oss; de röra icke våra känslor. De äro oss likgiltiga. Vid Adam och Eva låder arvsynden, av dem beror försoningslära, vid Abraham låder tron, vid Moses lagen, vid David Messias och uppfyllelsesystemet, som all vetenskap om Gamla och Nya Testamentet hittills omöjliggjort. Önska Ni icke de ortodoxa stadgandena och åskådningarna, Ni tyska fäder, så kasta först Gamla Testamentets bibliska historier ifrån Er, men så grundligt, att dess namn i framtiden aldrig får nämnas av Edra barn.»

146. s. 284. Att den »nationalkyrkliga föreningen av Tysklands Kristna» icke överensstämmer med totala ordalydelsen i dessa teser, framgår ur ett offentliggjort program, i vars punkt 4 uttryckligt ivras för »ett övervinnande och ett undanrödjande av alla judiska och främmande folks tankar i de kyrkliga läro- och livsreformerna». Det förklaras: »Kristus är icke judendomens fulländande, utan dess dödsfiende och övervinnare». I punkt 7 heter det: »Föreningen avvisar varje politisk särställning och rättslig självständighet hos kyrkan och kräver att hela den kyrkliga ordningen och alla dess organ övergå på det tyska folkets ämbetsverk.»

147. s. 287. I sitt riksdagstal den 30 januari 1939 sade Hitler bl. a.: »Till de anklagelser som i de s. k. demokratierna riktas mot Tyskland, hör även påståendet att det nationalsocialistiska Tyskland är en »religionfientlig stat». Jag ville härtill inför hela tyska folket avgiva följande högtidliga förklaring:

1. I Tyskland har hittills ingen blivit förföljd för sin religiösa övertygelse och kommer inte heller att bli förföljd!

2. Den nationalsocialistiska staten har sedan den 30 januari 1933 ur sina skatteinkomster genom sina statsorgan ställt de båda kyrkorna (den protestantiska och den katolska) följande belopp tlil förfogande:

år	1933	130	miljoner	riksmark
»	1934	170	»	»
»	1935	250	»	»
»	1936	320	»	»
»	1937	400	»	»
»	1938	500	»	»

Dessutom ur ländernas och kommunernas tillskott årligen 85 resp. 7 miljoner riksmark.

Kyrkan i Tyskland är den största jordägaren efter staten. Värdet av dess jord- och skogsegendomar överstiger 10 miljarder riksmark. Inkomsterna ur dessa jordbesittningar belöpa sig till mer än 800 miljoner riksmark. Därtill komma ännu de otaliga gåvobreven, testamenten och insamlingar, för vilka kyrkan icke behöver betala några skatter.

...Om de tyska kyrkorna skulle anse det läge i vilket de befinna sig, som odrägligt, då är den nationalsocialistiska staten alltid villig, att genomföra en klar skillsmässa mellan kyrka och stat, såsom det är fallet i Frankrike, Amerika och andra länder.

...Den nationalsocialistiska staten har varken stängt någon kyrka eller hindrat någon gudstjänst eller sökt inverka på gestaltningen av en gudstjänst. Den har varken sökt inverka på läran eller bekännelsen av någon konfession... Men för präster som, i stället för att vara gudstjänare, se sin uppgift uti skymfandet av vårt rike, dess inrättningar eller ledare, skall den nationalsocialistiska staten skarpt och klart göra klart, att den icke tolererar att någon söker förstöra denna stat och att präster som ställa sig utanför lagen, komma att dragas till ansvar precis på samma sätt som varje annan tysk statsborgare.»

148. s. 293. I dessa kamrar stå konstnärerna och litteratörerna i yrkesmässig förbindelse med de näringar och yrkesgrupper, vilka intaga en förmedlande ställning mellan dem och folket. Rikslitteraturkammaren omfattar sålunda förutom författarna även bokhandlarna, lånebiblioteken, förlagen, libristerna o. s. v. Detta utgör ett exempel på idén om ståndsorganisationen (Ständischer Aufbau).

149. s. 293. »Riksministern för folkupplysning och propaganda är enligt lagen av den 30 juni 1933 ansvarig för allt som rör den andliga påverkan av nationen, statens förvärv, kulturen och hushållningen, den inhemska och utländska förvaltningen av alla de inrättningar, som tjäna dessa syften». Han är förpliktad att hos folket väcka förståelse för regeringens politiska och ekonomiska åtgärder och rycka de många miljonerna tyskar med i ett frivilligt gemensamt arbete på det stora gemensamma verket. Han utgör föreningslänken mellan regeringen och folket. Goebbels har i ett tal yttrat: »Den statliga propagandans uppgift är att så förenkla komplicerade tankegångar, att även mannen på gatan förstår dessa tänkesätt.»

150. s. 297. Vid öppningen av den andra arkitektur- och konsthantverksutställningen lämnade professor Albert Speer en ingående redogörelse för programmet för Berlins ombyggnad. Denna ombyggnad är av en sådan omfattning och betydelse, att

man, sedan denna omgestaltning av rikshuvudstaden genomförts, kan räkna med en ny epok i Berlins historia. Detta högintressanta aktstycke är publicerat i »Archiv», nummer 46 sid. 1331—1337.

151. s. 298. Den längsta sammanhängande sträckan går från Stettin över Berlin och Halle via Leipzig och Nürnberg till München och Salzburg. Den har en sammanlagd längd av 900 km. Den därnäst längsta sträckan går från Göttingen över Kassel—Frankfurt a. M.—Karlsruhe—Stuttgart till München och mäter 650 km. Förbindelsen mellan Berlin och industriområdet samt till Rhenlandet och Köln utgöres — med undantag för en vägsträcka på 60 km. mellan Bielefeld och Hannofer — av sammanlagt 480 km. färdiga riksbilvägar.

153. s. 300. Att en kritik mot den nationalsocialistiska världsåskådningen och även mer eller mindre förstuckna angrepp icke haft någon vidare framgång, visar oss Dieter Schwarz (»Angriff auf die nationalsozialistische Weltanschauung»).

Litteraturen över nationalsocialismen är redan så oerhört rik, att den kunde fylla ett ansenligt bibliotek. I den finska editionen av denna bok ingår ett litet utdrag om ett par hundra av de viktigaste arbeten som utkommit t. o. m. år 1937. Här må blott nämnas följande tre vetenskapliga publikationer som var och en, som önskar fördjupa sig i studiet av nationalsocialismen, bör göra sig bekant med:

1) Dr. *Lammers* och statssekreterare *Pfundtner:* »Grundlagen, Aufbau und Wirtschaftsordnung des nationalsozialistischen Staates». 3 band.

2) *Das Archiv.* Nachschlagewerk für Politik, Wirtschaft, Kultur. Herausgegeben von Alfred-Ingemar *Berndt.* En månatlig tidskrift, som i kronologisk ordning och i systematisk indelning redogör för allt vad som sker i det Tredje rikets offentliga liv.

3) *Gerd Rühle:* »Das Dritte Reich». Dokumentarische Darstellung des Aufbaues der Nation. 6 volymer (för varje år utkommer en ny volym).

154. s. 309. Demokratins grundläggande svaghet, att över huvud icke känna begreppet fosterland och att identifiera den politiska människans avgud demokratin med begreppet stat, avslöjas av Edgar Schumacher i en artikel i majhäftet 1937 av tidskriften »Neue Schweizer Rundschau» på ett spirituellt ironiskt sätt.

155. s. 310. År 1938 utkom på engelska en bok »Ger-

many speaks», i vilken 21 ledande män inom det nya Tyskland i utförliga uppsatser skildrade Tredje Riket. De talrika omdömena i den engelska pressen om denna bok visa, att man i England långsamt, men dock på ett märkbart sätt synes få en viss förståelse för nationalsocialismens ledande idéer, om man än icke förstår den egentliga kärnan. Ett överraskande bevis för detta bildar G. Ward Prices bok »I know these Dictators». Ward Price återger på ett förståelsefullt sätt nationalsocialismens och fascismens idéer, och skildrar likaså förståelsefullt dess politiska ledare.

156. s. 310. Att även i övrigt i dessa kretsar en åsiktsförändring håller på att ske, visa sådana uttalanden som: »Den typiska liberalismen hör till det förflutna» och »Det råder intet tvivel om att den liberala ekonomiens obegränsade individualism under en allas tävlan med alla leder till kaos och framtvingar någon form av system.» (Gunnar Landtman i »Nya Argus», nummer 21 för den 16 december 1937).

RÄTTELSER

(med undantag av rena tryckfel)

sid.	23	*rad*	1 nedifrån	*står:*	Den 13 mars	*läs:*	Den 13 mars 1920
»	111	»	8 nedifrån	»	det gällande alternativet	»	det gillande alternativet
»	125	»	15 uppifrån	»	det icke är likgiltigt	»	det icke är likgiltigt för oss
»	183	»	5 »	»	första medlem	»	sjunde medlem
»	213	»	8 nedifrån	»	I januari	»	I januari 1932
»	216	»	1 »	»	men icke hos förmän	»	men icke som förmän
»	236	»	8 uppifrån	»	»barn och barnmorskor»	»	»barnmorskor»
»	239	»	17 »	»	än under den förutvarande	»	än den förutvarande
»	»	»	10 nedifrån	»	en av dessa första	»	en av dess första
»	250	»	12 uppifrån	»	mellan statens hushållning, konkurrenten och arbetarståndet	»	mellan statens hushållsledning å ena sidan och den privata företagaren och arbetarståndet å den andra sidan.
»	274	»	14 uppifrån	»	över huvud den	»	andra innehavares av den
»	277	»	11 nedifrån	»	intet straff utan brott	»	utan straff inget brott
»	286	»	19 »	»	Vi bejaka viljan till frihet	»	Vi bejaka det nationalsocialistiska folket på grundvalen av ras, blod och jord. Vi bejaka viljan till frihet
»	292	»	15 »	»	riksledare Rust	»	riksledare Rosenberg
»	303	»	17 »	»	hänsynsfull beslutsamhet	»	hänsynslös beslutsamhet
»	322	»	3 nedifrån	»	mindre än någonsin	»	åtminstone
»	331	»	19 uppifrån	»	revolutionerna	»	relationerna
»	335	»	4 nedifrån	»	199 miljonärer	»	199 judiska miljonärer
»	338	»	21 »	»	den 3 september	»	den 3 september 1933
»	»	»	6 »	»	»kår	»	Institution
»	339	»	7 uppifrån	»	NS	»	NSDAP
»	»	»	17 nedifrån	»	äro	»	är